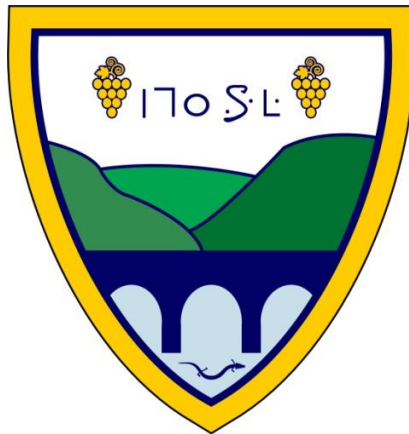

OPĆINA POĐBABLJE

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE POĐBABLJE **2015. – 2020.**

Okvir za strateški razvoj općine Podbablje do 2020. godine

Naručitelj:

Općina Podbablje

Drum 15, 21262 Kamenmost

OIB: 99326330899

Telefon, fax.+385 21 848 064

Fax:+385 21 848 004

E-mail: opcina-podbablje@inet.hr

WEB: <http://www.podbablje.hr/>

Izrađivač:

ARSILLYRICA

Ars Illyrica d.o.o.

Karlovačka 26a, Zagreb 10 020

OIB: 97710289785

Tel.: +385 1 6141 226

E-mail: info@arsillyrica.hr

WEB: <http://www.arsillyrica.hr/>

SADRŽAJ

1. UVOD
  - 1.1. Pristup izradi strategije razvoja općine Podbablje
  - 1.2. Metodologija izrade strategije, faze izrade i sudionici
  - 1.3. Konzultacije s dionicima
2. POLITIKA REGIONALNOG RAZVOJA, EU FONDOVI I PRIPREMA OPĆINE ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2014.-2020.
3. ANALIZA DRUŠTVENO-POLITIČKOG STANJA OPĆINE PODBABLJE
  - 3.1. Općina Podbablje – povijest do (/i) danas
  - 3.2. Geoprostorna obilježja
  - 3.3. Klimatska obilježja
  - 3.4. Prirodni i kulturni resursi, graditeljstvo, baština
  - 3.5. Stanovništvo
  - 3.6. Infrastruktura
    - 3.6.1. Komunalna infrastruktura
    - 3.6.2. Energetska infrastruktura
    - 3.6.3. Prometna infrastruktura
    - 3.6.4. Telekomunikacijska infrastruktura
    - 3.6.5. Javna rasvjeta
    - 3.6.6. Groblja
  - 3.7. Gospodarstvo
    - 3.7.1. Osnovni pokazatelji
    - 3.7.2. Poljoprivreda
    - 3.7.3. Malo i srednje poduzetništvo
    - 3.7.4. Poduzetničke zone
    - 3.7.5. Tržište rada
    - 3.7.6. Turizam
  - 3.8. Društvena infrastruktura
    - 3.8.1. Obrazovanje
    - 3.8.2. Socijalna i zdravstvena skrb
    - 3.8.3. Organizacije civilnog društva
    - 3.8.4. Ostali društveni sadržaji
  - 3.9. Zaštita okoliša i energetska učinkovitost
  - 3.10. Analiza Općine
4. ANALIZE
  - 4.1. SWOT ANALIZA
  - 4.2. PEST ANALIZA
5. STRATEGIJA RAZVOJA 2015.-2020.
  - 5.1. Vizija, misija, vrijednosti
  - 5.2. Strateški ciljevi, prioriteti, mjere i projekti
  - 5.3. Usklađenost sa županijskim, nacionalnim i EU strategijama
  - 5.4. Baza projektnih ideja

6. POKAZATELJI UČINKA STRATEGIJE 2020.
7. PROVEDBA STRATEGIJE
  - 7.1. Institucionalni okvir i upravljanje
  - 7.2. Financijski okvir 2015.-2020.
  - 7.3. Plan provedbe 2015.-2020.
  - 7.4. Praćenje i evaluacija, PR
8. ZAKLJUČAK

DODATCI

- A. Odluka o izradi strategije i imenovanju radnih timova
- B. Popis skraćenica
- C. Popis tablica
- D. Popis slika
- E. Popis grafikona
- F. Imenovanje koordinacijskog tima za provedbu
- G. Imenovanje radnih timova za provedbu strategije
- H. Zapisnik o zatvaranju javne rasprave i o dobivenim prijedlozima i mišljenjima
- I. Proširena baza projektnih ideja

PREDGOVOR NAČELNIKA

Poštovani stanovnici općine Podbablje,

Čast mi je predstaviti vam Strategiju razvoja općine Podbablje 2015. – 2020., iznimno važan dokument pomoću kojega ćemo provoditi glavne aktivnosti razvoja naše općine za predstojeći period.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju postavljeni su nam visoki kriteriji razvoja za koje je nužno strateško planiranje na svim administrativnim razinama, tako i na razini lokalne samouprave. Strategija je rezultat strateškog promišljanja članova radnih skupina i predstavnika stanovnika naše općine. Temelj ovog dokumenta leži u stvarnoj potrebi svih nas za dostojanstvenim i kvalitetnim svakodnevnim životom, na način da se u što većoj mjeri i na najoptimalniji način koriste svi resursi kojima naša općina obiluje, ali i definiranjem vizije koja će zajedno s našim trudom i radom dovesti do održivog razvoja Druma, Grubina, Hršćevana, Ivanbegovine, Kamenmosta, Krivodola, Podbablja Gornjeg i Poljica, dakle cijele naše općine.

Strategija koju vam predstavljamo obuhvaća velike i ključne razvojne projekte koji će utjecati na razvoj svih vitalnih dijelova naše zajednice, kako gospodarstva i infrastrukture, koji će razvoju dati temeljnu podlogu, tako i društvenih djelatnosti i socijalnih usluga koji će utjecati na sadržajni i sigurniji život naših mještana. Za realizaciju projekata i dostizanja ciljava strategije potrebna je suradnja svih, kako Općine i Mjesnih odbora, tako i civilnog i privatnog sektora, udruga i poduzetnika, odnosno svih nas koji u općini živimo i radimo.

Ovaj dokument biti će smjernica prema kojoj ćemo bilježiti postignuta ostvarenja, i koji će nam, između ostalog, omogućiti financiranje definiranih potreba naše zajednice, budući je upravo postojanje Strategije uvjet za prijavu na natječaje i financiranje putem strukturnih fondova Europske unije.

Krajnji cilj koji je, vjerujem, zajednički cilj svih nas i koji ujedinjuje sve naše osobne ciljeve, vizija je naše općine 2020. godine. Općinu Podbablje vidimo kao kvalitetnu, ekonomsko i socijalno razvijenu zajednicu, neosiromašenu emigracijama mladih i obrazovanih ljudi, zajednicu po mjeri svakog od nas ponaosob, kao i svih članova naših obitelji.

Na kraju, želim zahvaliti svima koji su dali svoj doprinos u izradi ovog iznimno važnog dokumenta, s nadom da ćemo 2020. dočekati ojačani realiziranim rezultatima i dostignutim ciljevima, na dobrobit svih nadolazećih generacija koji će baštiniti ono što smo im stekli i sačuvali.

Mario Ujević, načelnik

Podbablje, listopad 2015.

1. UVOD

Strategija razvoja općine Podbablje 2015. – 2020. ključni je planski dokument politike razvoja putem kojeg se određuju strateški ciljevi i prioritete održivog društveno-gospodarskog razvoja općine, prepoznati od strane ključnih dionika na lokalnoj razini. Ovim su dokumentom obuhvaćeni svi procesi koji izravno doprinose unaprijeđenju ukupne društvene i gospodarske situacije, kroz poticanje razvoja gospodarstva, društvenih i životnih standarda, infrastrukture te održivog razvoja u cjelini¹.

Općina Podbablje predstavlja najveću općinu na geografskom području Imotske krajine u Splitsko-dalmatinskoj županiji čije je glavno administrativno središte grad Imotski. Prostire se na više od 44 km² podijeljenih na osam naselja: Drum, Grubine, Hršćevani, Ivanbegovina, Kamenmost, Krivodol, Podbablje Gornje i Poljica. Prema zadnjem provedenom popisu iz 2011. godine, općina je naseljena s 4.680 stanovnika.

Od Domovinskog rata općina Podbablje dijeli sudbinu svih općina Zabiokovlja, koja su udaljena od većih gradskih centara. Bilježi se konstantan pad životnog standarda i povećanje nezaposlenosti, što je pogotovo kulminiralo u zadnjim godinama recesije, a to doprinosi trajnim emigracijama, poglavito mladih u veće gradove, pa čak i druge države, kao nastavak neslavne tradicije raseljavanja Imočana tijekom 19. i 20. stoljeća.

Zbog iznimnih prirodnih i ljudskih resursa te dobre prometne povezanosti, općina Podbablje pretendira biti jednom od vodećih općina Zabiokovlja. Razvoj u tom smjeru općinu može učiniti poželjnom sredinom za život, s velikim mogućnostima koje donose novi globalni trendovi ruralnog razvoja, kao što su ekološka i organska poljoprivreda, ruralni turizam i druge, slične gospodarske djelatnosti.

Politika regionalnog i ruralnog razvoja, koju je Europska komisija (EK) izradila i usvojila za programsko razdoblje 2014.-2020., pod nazivom EUROPA 2020², provodi se s namjerom zaustavljanja negativnih gospodarskih i socijalnih trendova na ruralnom području, što je značajna prilika za održiv i sustavan razvoj onih općina koje imaju potencijale za rast, te nedovoljno iskorištene resurse. Europska komisija inzistira na definiranju operativnih strategija razvoja i održivog financiranja njihove provedbe na regionalnom i nacionalnom nivou svih država članica, pa tako i Republike Hrvatske (RH). Jedinice lokalne samouprave (JLS), kao najmanje administrativne cjeline, također moraju definirati razvojne politike i izraditi vlastite strategije razvoja, usklađene s dokumentima više razine. Takvi su dokumenti preduvjet za korištenje predviđenih

¹ Termin „održivi razvoj“ podrazumijeva okvir političkog i strateškog djelovanja s ciljem kontinuiranog socijalnog i gospodarskog napretka. Takav razvoj u sinergiju stavlja društvo, okoliš i gospodarstvo, zadovoljavajući potrebe sadašnjosti, ali pritom ne ugrožavajući potrebe budućih naraštaja. Ključnu ulogu u ostvarivanju održivog razvoja moraju imati upravo vlasti i jedinice regionalne i lokalne samouprave, koje će na mikrorazinu reflektirati strategije održivog razvoja s makrorazine. Zbog toga nacionalne, regionalne i lokalne institucije trebaju usvojiti strategije koje bi integrirale socijalne, gospodarske i okolišne ciljeve. Ti ciljevi nužno trebaju biti dugoročni, jasni, relevantni i realni. (<http://odraz.hr/hr/nase-teme/odrzivi-razvoj>)

² Poveznica na dokument EUROPA 2020: http://ec.europa.eu/europe2020/index_hr.htm

financijskih sredstava za RH, a slabije razvijenim općinama, prvenstveno onima iz I. i II. skupine prema indeksu razvijenosti, prilika da putem njih financiraju razvojne projekte.

Za izradu strategije razvoja općine Podbablje, u skladu sa stvarnim potencijalima koje ima, ključna je analiza postojećeg stanja te zajednički, koordiniran i integriran pristup svih ključnih dionika općine, koji će omogućiti efikasnije korištenje prednosti i prilika iz okoline, s ciljem postizanja višeg standarda kvalitete života svih stanovnika. Sve navedeno okosnica je ovog strateškog dokumenta kako bi se odgovorilo na ključne izazove poput nezaposlenosti, emigracija, gospodarske stagnacije i ekonomske krize koja utječe na život mještana, odnosno zadovoljavanje životnih potreba, te stvorilo preduvjete za kvalitetan i održiv život u zajednici.

DRAFT

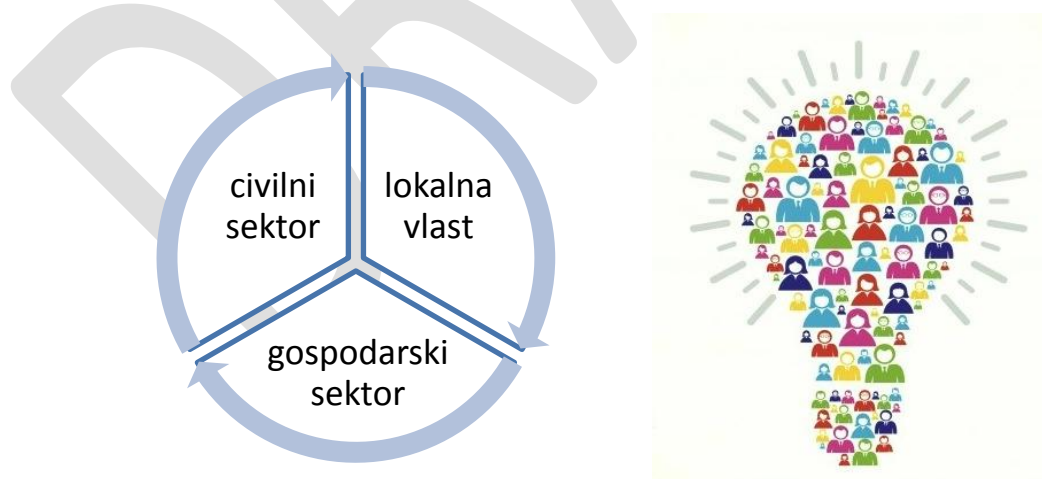
1.1. Pristup izradi strategije razvoja općine Podbablje

Strategija razvoja predstavlja srednjoročni strateški dokument koji se izrađuje za razdoblje od šest (6) godina, i to za period od 2015. do 2020. godine. Strategija obuhvaća konkretne korake prema ostvarenju zacrtane vizije, misije i postavljenih strateških ciljeva, operacionalizirane u obliku ključnih razvojnih prioriteta, strateških projekata i aktivnosti, razrađenih u zasebnim poglavljima. Za izradu strategije koriste se informacije i podatci, dobiveni na provedenim radionicama s radnim skupinama, iz glavnih zaključaka izvedenim na istima, analizom postojećeg stanja, SWOT i PEST analizom, identifikacijom specifičnosti i potreba dionika, poštujući aktualne politike te širi strateški okvir, ciljeve i prioritete koji su donešeni i provode se na županijskoj, nacionalnoj i razini Europske unije (EU).

⇒ **Dionici**

Strategija je u vlasništvu lokalnih dionika koji su kreatori politika i ocjenjivači uspjeha lokalnog razvoja. Dionici su predstavnici gospodarstvenika, civilnog sektora, lokalne vlasti, odnosno građana. Odgovorni su za kreiranje i provedbu strategije te realizaciju njenih krajnjih rezultata, što jasno ukazuje i na visoku odgovornost same lokalne vlasti, koja ima instrumente za provođenje strategije te odgovornost prema cjelokupnom stanovništvu na području općine koja je demokratskim putem istu izabrala. Odgovarajući kapaciteti svih nositelja, kao i konstruktivno sudjelovanje strateških partnera prilikom provedbe planiranih mjera, izravno utječu na uspješnost realizacije ciljeva strategije, usmjerenih prema razvoju infrastrukture, poduzetništva, turizma, industrije, zaposlenosti te smanjenja nejednakosti u društvu.

Ilustracija: Dionici lokalnog razvoja

⇒ **Programsko razdoblje strategije**

Adekvatno srednjoročno programsko razdoblje obuhvata strategije je od 2015.-2020. Taj vremenski period uklopljen je u programsko planiranje na razini EU i RH, što omogućuje lakšu povezanost općinske strategije s dokumentima više razine (županijske, regionalne, nacionalne, sektorske, prema programskim područjima, i sl.). Identificirani strateški projekti više kategorije i kompleksnosti izrade zahtijevaju dulji

vremenski rok priprema i višegodišnju provedbu, a kako bi se valorizirali postignuti rezultati i učinci, nužan je duži period promatranja i evaluacije. Izvedeni zaključci poslužit će za donošenje strateških smjernica za naredno razdoblje programiranja, kako bi se iskoristila dobra praksa i prenosio *know-how*³ na naredne generacije dionika.

Slika: Usklađenost Strategije razvoja Općine Podbablje sa strategijom Europa 2020.

⇒ Sadržaj strategije

Analiza/ocjena stanja

Analiza stanja sadrži najvažnija razvojna obilježja, trendove, probleme i potrebe općine na području prirodno prostornih obilježja, demografskih obilježja, infrastrukturnog i prometnog sustava, zaštite okoliša, gospodarstva, društvenih djelatnosti, upravljanja razvojem, suradnje; tumačenja, usporedbe (npr. sa statističkom regijom, državom, EU). Iz nje proizlaze ocjene potkrijepljene činjenicama, pokazateljima, argumentima i komentarima, te nalazima iz prethodnih analiza, strategija i drugih razvojnih dokumenta. Analiza stanja služi kao podloga, odnosno polazište potrebno za kreiranje razvojnih prioriteta.

SWOT analiza

SWOT analiza sadrži ocjenu snaga i slabosti (unutar općine), prilika i prijetnji (izvan općine) bitnih za razvoj svih važnih područja obrađenih analizom stanja; obrazlaže i tumači koji su i kakvi stvarni čimbenici razvoja i potencijali za razvoj, ali i ograničenja i prepreke razvoju.

PEST analiza

PEST analiza koristi se za analizu okruženja u političkom, ekonomskom, socijalno-demografskom i tehnološkom okruženju. Predstavlja temelj za strateško planiranje. PEST pruža pregled vanjske situacije koja može imati utjecaj na subjekt analizom unutar promatrane industrije, sektora, okruženja.

- ✓ Političko okruženje - relevantan faktor za razumijevanje političkih prilika i od neprocjenjive je važnosti. Trenutna politička situacija ili pojedini propisi mogu

³ Iako se najčešće koristi u području tehnike, pojam „know-how“ u širem smislu obuhvaća cjelokupno znanje i iskustvo potrebno za suvremeno poslovanje, tj. odnosi se i na organizaciju poduzeća ili institucije, knjigovodstvo, informatiku, komercijalu i sl. (<http://limun.hr/main.aspx?id=25709&Page=2>)

zaustaviti planirani razvoj područja, što opet za posljedicu može imati i pozitivan i negativan ishod.

- ✓ Ekonomsko okruženje - državna ekonomija, bogatstvo države, županije ili regije također utječu na strateško planiranje. Ukoliko se radi o gospodarski zdravom području u kojem sudionici imaju potencijala tj. dobru proizvodnu i kupovnu moć, općine će se lakše odlučiti za prodaju dobara ili pružanje usluga na takvom području.
- ✓ Sociološko / demografsko okruženje – prati trendove i faktore populacije koja je uključena u područje analize. Postojeći društveni stavovi mogu predstavljati ili prednost ili prijetnju realizaciji strategije. Ovaj dio analize uključuje i stupanj obrazovanja na lokalnom području, razinu zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti, te analizu radne snage.
- ✓ Tehnološko okruženje - tehnologija se ne odnosi samo na tehnologiju u smislu računala i sustava za učinkovitije poslovno upravljanje, već i na infrastrukturu potrebnu za podršku modernim sustavima. Sigurno e-Poslovanje i difuzija Web-bazirane tehnologije utječu na razvoj općine. Stoga, planirani razvoj može biti otežan tehnološkim promjenama, a brzina tehnoloških promjena također znači da se ova varijabla mora stalno pratiti.

Vizija

Vizija sadrži opis zamišljenog sveobuhvatnog budućeg postignuća u razvoju općine, odnosi se na sliku željenog gospodarsko-društvenog stanja općine u budućnosti, minimalno pet do deset godina nakon provedene donešene strategije razvoja.

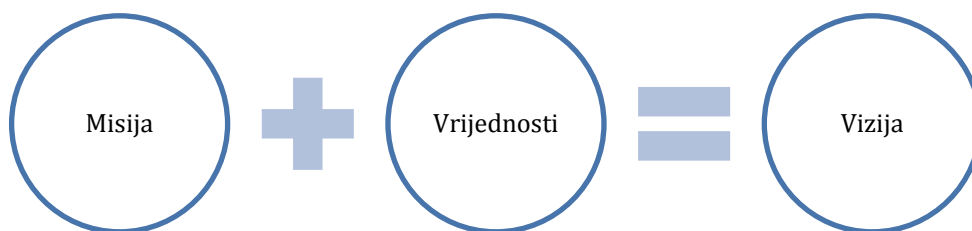

Misija

Misija se bavi svrhom i razlogom postojanja općine u sadašnjosti, kao temeljnog činitelja razvoja gospodarstva i društva u cjelini. Misija naznačava opći smjer u kojemu se krećemo, te upućuje na razloge i vrijednosti koje ga podupiru, predstavlja svim interesnim grupama poslove kojima se općina i njezini partneri bave, ili se namjeravaju baviti u narednom periodu, a u cilju dobiti cijele zajednice.

Temeljne vrijednosti

Temeljne vrijednosti odnose se na uvriježeni i zajednički sustav vrijednosti jedne zajednice, koji se ističe u svakodnevnom življenju, odnos prema prirodnim i ljudskim resursima, tradiciji i okolini.

Slika: Dostizanje vizije

Strateški prioriteti

Strateški prioriteti proizlaze iz vizije, definiraju ključna područja rasta i razvoja, a razrađeni su u strateškim ciljevima.

Mjere

Mjere su intervencije i aktivnosti u nekom sektoru/području i predstavljaju okvir za pripremu i izradu konkretnih razvojnih projekata.

Strateški ciljevi

Strateški ciljevi sadrže konzistentan i sažet opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije i misije (SMART pristup).

Strateški ciljevi moraju biti:

- Specifični
- Mjerljivi (kako bi se mogla procijeniti njihova ostvarljivost)
- Ostvarivi (imati minimum prihvatljive razine izvodivosti)
- Jasno formulirani (općenite ciljeve treba izbjegavati)
- S određenim rokom ostvarenja, međusobno sukladni
- Sveobuhvatni.

Za strateške ciljeve važno je da su društveno i okolišno prihvatljivi, da neupitno pridonose razvoju zajednice preciziranom u viziji, da su sukladni ciljevima programskih dokumenata viših političkih i administrativnih razina.

Strateški projekti

Glavni nositelji razvoja objedinjuju se u strateškim projektima. Strateški projekti uglavnom su višegodišnji infrastrukturni projekti čija kompleksnost i provedba na više načina pridonosi održivosti razvoja i kvalitete zajednice.

Osnovni sadržaj svakog strateškog projekta:

- Naziv projekta
- Povezanost sa strateškim ciljem i prioritetima zajednice ili općine
- Usklađenost s ciljevima i prioritetima strateških dokumenata više razine (županijskim, nacionalnim i sektorskim, te programima EU-a)
- Svrha, cilj i obrazloženje
- Nositelji - projektni timovi, partneri
- Korisnici i ciljne skupine
- Mehanizmi provedbe
- Okvirna financijska sredstva i njihovi izvori
- Razdoblje provedbe
- Pokazatelji za praćenje rezultata i razvojnih učinaka.

Operativni plan i financijski okvir

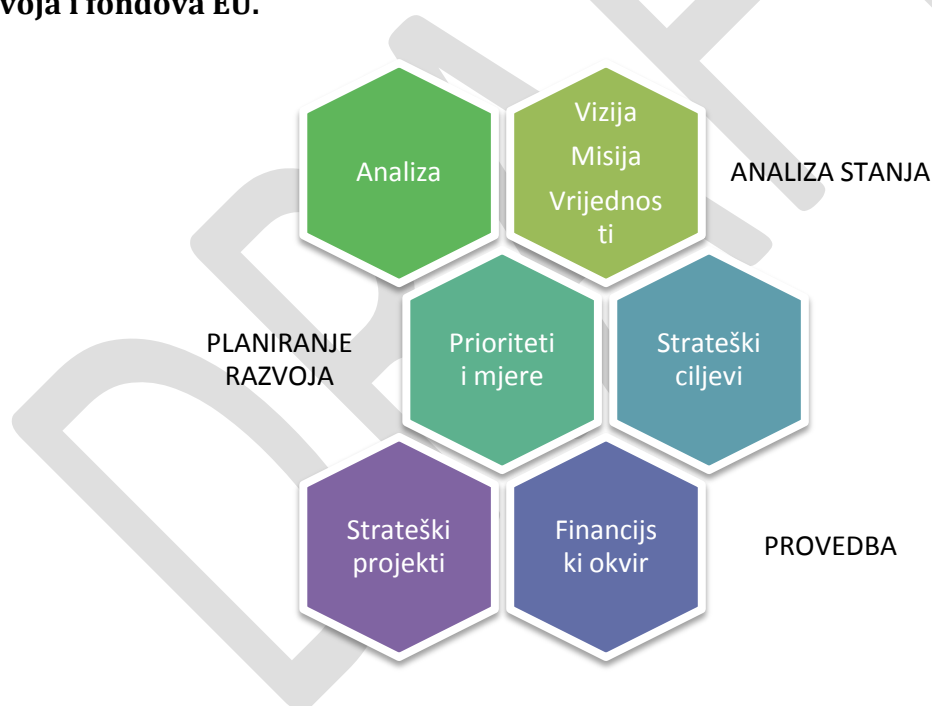
Operativni plan sadrži raspored aktivnosti u određenom razdoblju, s financijskim okvirom nužnim za provedbu aktivnosti.

Financijski okvir sadrži indikativni plan korištenja financijskih sredstava, odnosno alokaciju prema prema definiranim strateškim projektima i aktivnostima, u skladu s usvojenim operativnim planom. Plan korištenja financijskih sredstava uključuje i izvore financiranja, bilo da se radi o proračunskim sredstvima ili europskim i nacionalnim fondovima.

Provedba strategije

Provedba strategije odnosi se na opis postupaka i nadležnost subjekata u provedbi strategije, njihove kapacitete, te rokove provedbe, praćenje i evaluaciju rezultata.

Sadržaj strategije razvoja općine izrađen je prema Pravilniku o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija⁴ objavljenom u NN 53/10, a kojeg je propisalo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU.

Slika: Koraci / faze za izradu i provedbu strategije

⁴ Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_04_53_1304.html

1.2. Metodologija izrade strategije, faze izrade i sudionici

Svrha izrade strategije razvoja općine Podbablje

Strategija kao dokument proizlazi iz zajedničke suradnje donositelja odluka na razini općine i svih ostalih dionika koji mogu pružiti potporu ili izravno utjecati na lokalne razvojne procese, društveni i gospodarski razvoj. Bez strategije nema upravljanja, fokusiranja, niti dugoročnog uspjeha i razvoja niti jedne organizacije.

Svrha izrade strategije:

- ✓ Okvir za donošenje kratkorčnih i dugoročnih odluka
- ✓ Određuje dugoročnu viziju i misiju Općine
- ✓ Identificira potrebe i kreira razvojne prioritete koji vode k ostvarenju vizije
- ✓ Temelj za operativno planiranje po godinama, fazama
- ✓ Objašnjava i predstavlja općinu „drugima” na lokalnoj, županijskoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini
- ✓ Planira održivi razvoj općine Podbablje na svim njezinim razinama
- ✓ Stimulira promjene u općini: socijalne, političke, gospodarske
- ✓ Definiira strateške ciljeve, pokazatelje i rezultate te usmjerava prema željenom razvoju
- ✓ Definiira listu strateških projekata koji će biti nositelji razvoja
- ✓ Definiira provedbeni plan i organizacijsku strukturu
- ✓ Definiira pokazatelje uspješnosti provedbe
- ✓ Omogućuje pravilno fokusiranje radne energije, resursa i svih potencijala
- ✓ Pomaže u *benchmarkiranju* i ocjenjivanju rada vodstva Općine
- ✓ Osnova za financiranje putem europskih i nacionalnih izvora.

Metodologija izrade strategije

Metodologijom izrade strategije utvrđuje se jedinstveni pristup, te se određuju način i faze izrade i provedbe strategije razvoja općine, glavni sudionici i načini njihove suradnje.

Kako bi izrada strategije obuhvatila sve ključne postavke strateškog planiranja, kao što je već rečeno u poglavlju 1.2. u dijelu *Sadržaj*, konzultiran je Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija, koji je propisalo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU. Ovako definiran osnovni sadržaj razvojne strategije lako je primjenjiv i na izradu strategije razvoja drugih JLS, budući obuhvaća sve osnovne elemente koje svaki strateški dokument mora imati, a također je lako usporediv s ostalim strateškim dokumentima više razine, prvenstveno županijske i nacionalne te EU.

Metodologija izrade obuhvaća nekoliko osnovnih pristupa:

❖ Partnerski pristup

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja je načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Ono podrazumijeva suradnju između tijela državne uprave, općine, gospodarskih subjekata, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih dionika koji ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja.

Partnerstvo se u svom radu treba rukovoditi sljedećim načelima:

- konsenzus – poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus;
- jednakost – niti jednom članu nije omogućen dominantan utjecaj u radu partnerstva;
- transparentnost – svi sudionici potpuno su informirani i upoznati s aktivnostima koje partnerstvo poduzima u svom radu.

❖ Istraživački i analitički pristup

Definiranjem vrste podataka, izvora i načina njihovog prikupljanja osigurana je kvaliteta statističke i analitičke osnove za izradu strategije. Temeljem kvalitetno prikupljenih i obrađenih ulaznih podataka, te provedenih istraživanja i dubinskih intervjua, definirana je ocjena stanja razvoja Općine koja daje zaključke stanja razvoja (SWOT i PEST), te je osnova za utvrđivanje vizije, strateških ciljeva, prioriteta i mjera razvoja.

❖ Strateški pristup

Strateški pristup uključuje promišljanje, oblikovanje i vrednovanje željenog smjera razvoja Općine. To uključuje viziju i misiju razvoja, strateške ciljeve, prioritete razvoja i mjere, odnosno strateške projekte koji će doprinijeti ostvarivanju strategije općine te postavljene vizije.

❖ Pristup praćenja i vrednovanja postignutog

Praćenje ostvarivanja definirane strategije omogućuje kontinuirano unaprijeđivanje i vrednovanje postignutog. Zbog toga je za vrijeme izrade strategije određeno Implementacijsko tijelo koje će koordinirati provedbom strategije, ali i vrednovati ono što je postignuto prema zadanim indikatorima za ciljeve, prioritete i mjere.

Faze izrade strategije

Metodologija izrade strategije dijeli se u pet osnovnih faza rada:

- 1 faza: Izrada analize situacije
- 2 faza: Definiranje vizije, ciljeva i prioriteta strategije
- 3 faza: Definiranje modaliteta provedbe strategija
- 4 faza: Izrada Akcijskog plana provedbe strategije
- 5 faza: Konzultacije s dionicima.

Slika: Faze izrade strategije

Sudionici

Cjelokupni proces izrade strategije temelji se na partnerskom pristupu i participativnoj metodologiji kojoj je svrha postići konsenzus predstavnika svih ciljnih skupina u definiranju razvojne politike općine Podbablje.

Temeljem navedenoga formirana su sljedeća tijela za izradu strategije:

- Partnerski tim

Temeljno tijelo čiji je predsjednik načelnik općine imenuje članove partnerstva, predstavnike općine, civilnog i gospodarskog sektora, odnosno javnosti. Glavna uloga partnerstva jest nadziranje i savjetovanje u izradi strategije, predstavljanje javnosti putem javne rasprave, te njeno prihvaćanje. Partnerstvo prihvaća finalnu strategiju, nakon što je izglasa općinsko vijeće.

Članovi tima:

- Mario Ujević, načelnik
- Ivan Žužul, član partnerskog tima
- Mate Kasalo, član partnerskog tima
- Suzana Žarković, članica partnerskog tima.

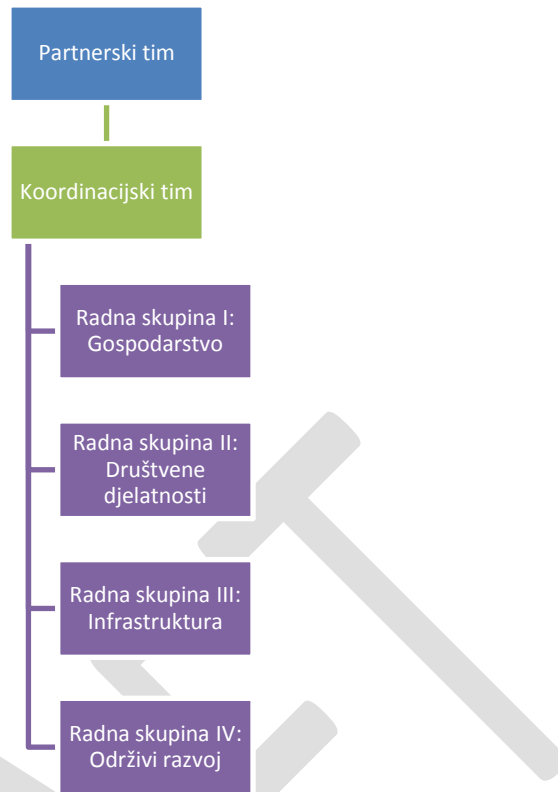
- Koordinacijski tim

Operativno tijelo sastavljeno od predstavnika općine i konzultantske tvrtke za izradu strategije, čiji je zadatak omogućiti da se faze izrade strategije provedu kvalitetno i na vrijeme, prema unaprijed određenom rasporedu, te istu pripreme za javnu raspravu.

- Radne grupe

Radne grupe za izradu Strategije uključuju sve relevantne stručnjake raznih profila, ovisno o temi radne grupe. Zadatak radnih skupina je savjetovati, predlagati i usmjeravati izradu strategije putem radnih sastanaka i radionica. Radne skupine oformljene su prema ključnim razvojnim sektorima:

- I. Gospodarstvo
- II. Infrastruktura
- III. Društvene djelatnosti
- IV. Održivi razvoj.

Slika: Organizacijska struktura za izradu strategije

Navedeni sudionici, odnosno tijela za izradu strategije, partnerski tim i četiri radne skupine formirane su na prvom radnom sastanku održanom u svibnju 2015. godine, kada je predstavljena namjera i način izrade strategije.

Članovi radnih grupa

Izrada strategije predvođena je vanjskim konzultantima: stručnjaci koji su angažirani kao tehnička pomoć u izradi ove Strategije (u daljnjem tekstu: koordinacijski tim) moderirali su proces definiranja politika lokalnog razvoja od strane radnih skupina za izradu strategije, koju je Općina imenovala te u čijem su sastavu sudjelovali predstavnici jedinice lokalne samouprave, predstavnici organizacija civilnog društva, predstavnici zajednice i privatnog sektora.

Koordinacijski tim:

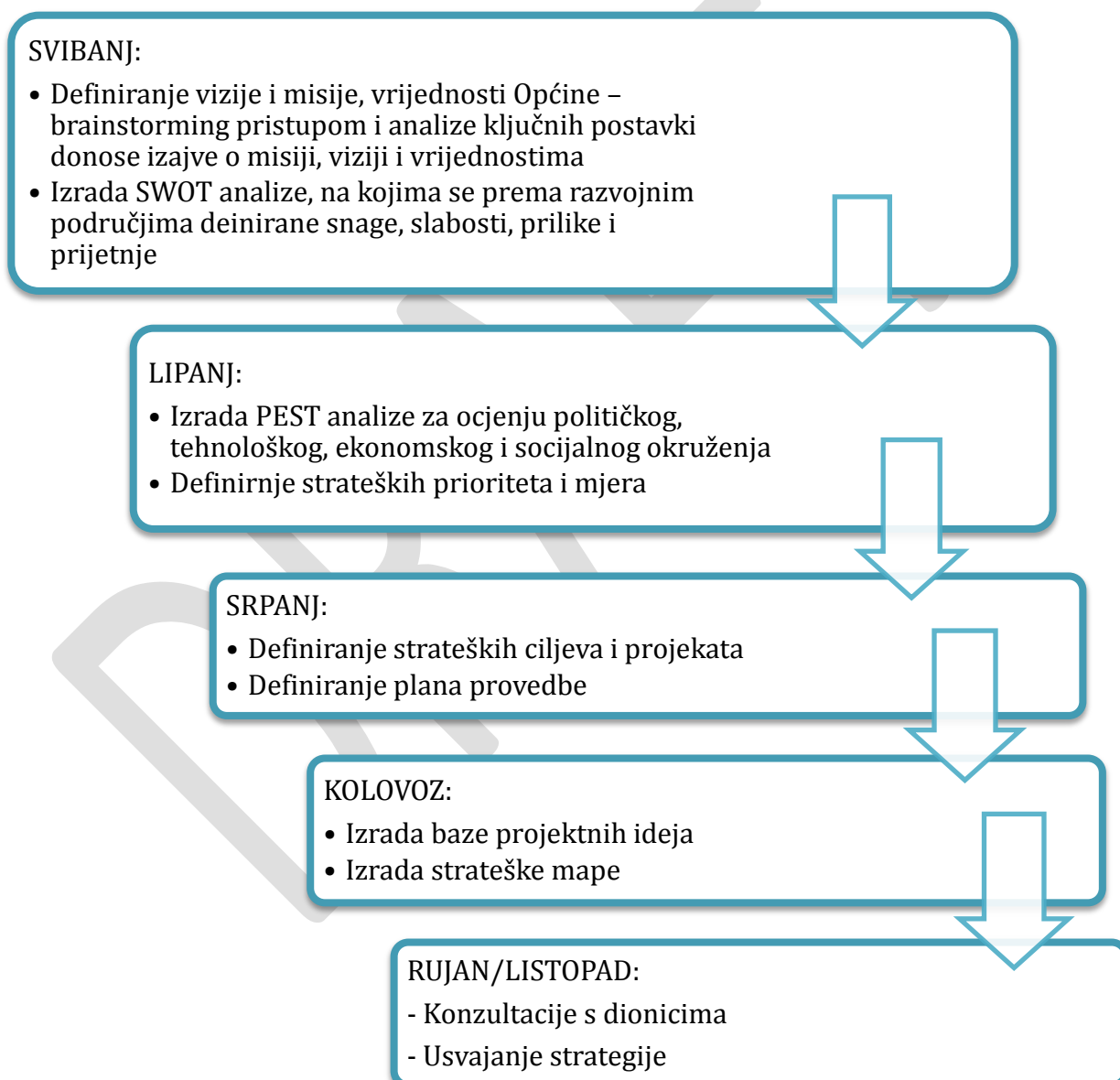
1. Mario Ujević, Općina Podbablje, načelnik
2. Ivan Žužul, Općina Podbablje, član tima
3. Sanda Lončar, Ars Illyrica, konzultant
4. Marija Lozo, Ars Illyrica, konzulant

Članovi radnih grupa:

1. Jerko Erceg, vijećnik
2. Ivan Gudelj, vijećnik
3. Jagoda Jonjić, vijećnica općine
4. Igor Margeta, vijećnik

5. Mario Ujević, načelnik
6. Ivan Žužul, član radne skupine
7. Suzana Žarković, vijećnica općine
8. Ljubomir Gudelj, član radne skupine
9. Mate Kasalo, vijećnik
10. Ante Puljiz, član udruge
11. Jelena Biloš, članica radne skupine.

Radni sastanci i radionice, kao i konzultacije organizirane su u 5 koraka u periodu od svibnja do rujna/listopada 2015.:

Slika: Time table radnih sastanaka

Nakon održanih radnih skupina, pristupilo se detaljnom prikupljanju raznih dokumenata i podataka potrebnih za analizu stanja. Proces prikupljanja i definiranja dijelova analize stanja radio se kontinuirano tri mjeseca, od svibnja do kolovoza/rujna 2015. godine. Sva analitika objedinjena je u poglavlju 1. Analiza društveno-političkog stanja općine Podbablje, koji je još u nacrtu poslan radnim skupinama na komentiranje.

Od svibnja do kolovoza kontinuirano su se organizirale uže tematske skupine kojima je cilj bio proniknuti u problematiku svakog od pojedinih razvojnih sektora. Donešeni zaključci ugrađeni su u dijelove analize stanja.

U kolovozu 2015. ponovo su organizirane radne skupine s ciljem prezentiranja i rasprave ciljeva, prioriteta i mjera razvoja općine. Ukupno je od početka izrade u cijelom procesu izrade sudjelovalo više od 35 predstavnika organizacija javnog, civilnog i privatnog sektora. Na radnim skupinama finalno su formirani ciljevi, prioriteti i mjere koji su potom prezentirani i Partnerskom timu krajem kolovoza 2015, nakon čega su započete javne konzultacije.

1.3. Konzultacije s dionicima

Proces konzultacija s ostalim dionicima, a vezano uz razvoj ovog ključnog strateškog dokumenta, započet će u listpadu 2015. zajedničkim sastankom sa svim predstavnicima Općinskog vijeća gdje će biti prikazan nacrt dokumenta te na kojemu će se komentari od strane općinskih vijećnika te ostalih dionika sastanka uzeti u obzir.

Proces konzultacija s dionicima bit će nastavljen konzultacijama sa stanovništvom općine Podbablje, koje će se provoditi u rujnu i trajat će deset dana. Nacrt strategije bit će dostupan za komentare i prijedloge na službenim internet stranicama općine Podbablje, te je upućen poziv svim zainteresiranim dionicima da iznesu svoje mišljenje o identificiranim razvojnim temama. Nakon uvrštavanja komentara i sugestija dionika, konačan dokument Strategije bit će ponovno poslan Općinskom vijeću na usvajanje.

2. POLITIKA REGIONALNOG RAZVOJA, EU FONDOVI ZA HRVATSKU U PROGRAMSKOM RAZDOBLJU 2014.- 2020.

Strateško planiranje razvoja na svim razinama temelj je politike regionalnog razvoja Europske unije. Republika Hrvatska pristupila je EU 1. srpnja 2013., te tako postala ravnopravna 28. članica Unije, nakon više od osam godina od podnošenja zahtjeva za članstvo, te gotovo šest godina pregovaranja. Od početka integracije RH u EU, od regija, županija, gradova i općina Europska Komisija je neprestano tražila da razvoj temelje na strateškim planovima usklađenima s razvojnim planovima viših razina, poglavito nacionalnim i regionalnim, kako bi se definirao konkretan strateški okvir te mijenjanje dosadašnje prakse.

Dosadašnje prakse u planiranju razvoja karakterizira nekoordiniranost, nepovezani procesi i individualne inicijative. Premda postoje pomaci u strateškom planiranju, još uvijek je nedostatna svijest o važnosti strateškog planiranja razvoja, te se strateški dokumenti ne shvaćaju dovoljno ozbiljno, kao dokumenti i smjernice koje treba provoditi i u praksi. Izradom strategije zadovoljava se forma, vrlo često tražena s viših instanci upravitelja proračunom, a sam razvoj događao se spontano. To je razmišljanje inferiorne razvojne politike, odnosno politike koja ne preuzima odgovornost za implementaciju strategije jer time preuzima odgovornost i za neuspjeh stvaranja strategije.

EU svoje razvojne politike donosi na javnoj, transparentnoj platformi gdje se formuliraju strateški ciljevi sudjelovanjem svih zemalja članica. To ne znači da nema prepreka i sukoba različitih interesa, no takvim pristupom osigurava se da sve zemlje i interesne grupacije mogu vidjeti i sudjelovati u nastajanju strategije razvoja EU, a što je najvažnije EU obvezuje svoje članice na odgovornu provedbu razvojnih strategija. Razlika prakse u Hrvatskoj u odnosu na EU praksu je činjenica da se u Hrvatskoj strategije još uvijek donose samo deklarativno, dok je u EU to provedbeni mehanizam kojim se želi doći do postavljenih ciljeva.

EU razina
- EUROPA 2020

Nacionalna razina Republika Hrvatska 2014.-2020. / Strateški dokumenti i Operativni programi RH 2014.-2020.

Splitsko-dalmatinska županija
Program razvoja 2012.-2014.

Općina Podbablje - Strategija razvoja 2015.-2020.

Slika: Poveznica s razvojnim dokumentima višeg reda

U ostvarivanju održivog razvoja, strategija svake jedinice lokalne samouprave mora biti usklađena s razvojnim dokumentima višeg reda. Posljednji usvojen dokument Razvojne strategije Splitsko-dalmatinske županije odnosi se na razdoblje od 2011. do 2013. godine, i već je zastario, kao i ROP 2006.-2013. Međutim, u razvojnoj strategiji Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2011.-2013., kao strateški ciljevi prema kojima se rad županije usmjerava navode se:

1. Konkurentno gospodarstvo,
2. Razvoj infrastrukture, zaštita prirode i okoliša,
3. Razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života,
4. Unaprijeđenje upravljanja razvojem,
5. Jačanje prepoznatljivosti županije.

Također, zadnji usvojeni dokument strategije razvoja na nacionalnoj razini je za 2013. Stoga, u nedostatku donešenih aktualnih strategija na navedenim razinama, u trenutku izrade strategije općine, konzultirani su strateški dokumenti RH prema zasebnim područjima, uglavnom za period 2014.-2020. koji su poslužili kao referentna polazišna točka za planiranje održivog razvoja općine Podbablje.

Za programiranje tih dokumenata poslužio je dokument na europskoj razini EUROPA 2020.

Od svibnja 2015. općina Podbablje je član LAG Adriona, te se taj aspekt promatra kao mogućnost integriranog razvoja svih susjednih općina Zabiokovlja.

EUROPA 2020 i novi programski ciklus EU 2014.-2020.

EUROPA 2020⁵ temeljni je desetogodišnji strateški dokument predložen od Europske komisije kako bi se unaprijedila ekonomija Europske unije zaključno sa 2020. godinom. Prioriteti dokumenta su *pametan, održiv, uključiv rast* s većom koordinacijom nacionalne i Europske politike. Europa 2020 naslijedila je Lisabonsku strategiju za razdoblje 2000.-2010.

Budući da EU strategije ne predstavljaju samo formalnost, nego dokument prema kojemu se sav razvoj EU-a usmjerava (financira), za Hrvatsku kao novu članicu važno je stalno imati na umu temeljne odrednice razvoja EU. Strategija Europa 2020. predlaže tri prioriteta koji se međusobno nadopunjuju:

- I. Pametan rast: razvijanjem ekonomije utemeljene na znanju i inovaciji
- II. Održiv rast: promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse, koja je zelenija i konkurentnija
- III. Uključiv rast: njegovanje ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost.

⁵ Strategija Europa 2020: http://ec.europa.eu/europe2020/index_hr.htm

Europska unija mora definirati gdje želi biti 2020. godine. S tom namjerom Europska komisija predlaže sljedeće glavne ciljeve EU:

1. Povećati stopu zaposlenosti stanovništva u dobi između 20-64 sa sadašnjih 69% na najmanje 75%.
2. Realizirati cilj za ulaganje 3% BDP-a u istraživanje i razvoj, prvenstveno unaprjeđujući uvjete za ulaganje privatnog sektora u istraživanje i razvoj te razviti nove pokazatelje za praćenje inovacija.
3. Smanjiti emisiju stakleničkih plinova za najmanje 20% u odnosu na razine iz 1990. godine ili za 30% dopuste li to uvjeti, povećati udio obnovljivih izvora energije u našoj konačnoj potrošnji energije na 20% te postići povećanje od 20% u energetskej učinkovitosti.
4. Smanjiti udio onih koji rano napuštaju školovanje na 10 % sa sadašnjih 15% te povećati udio populacije u dobi između 30-34 godine sa završenim tercijarnim stupnjem obrazovanja s 31% na najmanje 40%.
5. Smanjiti broj Europljana koji žive ispod granice siromaštva za 25%, izvlačeći 20 milijuna ljudi iz siromaštva.

Ovi su ciljevi međusobno povezani i presudni za naš opći uspjeh. Kako bi osigurala da svaka zemlja članica prilagodi strategiju Europa 2020 svojoj specifičnoj situaciji, Komisija predlaže da ciljevi EU budu pretvoreni u nacionalne ciljeve i putanje. Ovi su ciljevi reprezentativni za tri prioriteta pametnog, održivog i uključivog rasta, ali nisu razrađeni: za potporu će biti potreban čitav niz aktivnosti na nacionalnoj razini, na razini Europske unije i internacionalnoj razini.

Zašto je EU-u potrebna regionalna politika?

Glavna investicijska politika Europe odnosi se na poticanje rasta i otvaranje radnih mjesta kao i u ulaganje u slabije razvijene regije EU-a. Regionalna politika EU-a čini najveći dio proračuna EU-a za 2014.–2020. (351,8 milijardi eura od ukupno 1 082 milijarde eura) i stoga je glavni investicijski instrument EU-a.

Sredstva regionalne politike služe za financiranje strateških prometnih i komunikacijskih infrastruktura, za poticanje prelaska na gospodarstvo koje ne utječe negativno na okoliš, za poticanje malih i srednjih poduzeća (MSP) da postanu inovativnija i konkurentnija, za otvaranje novih i dugotrajnih radnih mjesta, za poticanje i modernizaciju obrazovnih sustava te za stvaranje uključivijeg društva.

Pritom regionalna politika djeluje kao katalizator za buduće financiranje iz javnih i privatnih izvora ne samo time što obvezuje države EU-a na sufinanciranje projekata iz nacionalnih proračuna već i zato što pridonosi povjerenju ulagača. Uzimajući u obzir taj nacionalni doprinos i učinak poluge financijskih instrumenata, opći učinak ulaganja EU-a za 2014.–2020. vjerojatno će biti viši od 500 milijardi eura.

Regionalna politika također je izraz solidarnosti između država EU-a jer je velik dio ulaganja u okviru te politike usmjeren na slabije razvijene regije EU-a. Njome se tim

regijama pomaže da ostvare svoj gospodarski potencijal, u svjetlu regionalnih razlika diljem EU-a i unutar država EU-a. Na primjer, na temelju podataka za 2011. (najnoviji dostupni podatci) može se zaključiti da se bruto domaći proizvod (BDP) regija EU-a kretao od 29% tadašnjeg prosjeka EU-27 u regijama Severozapaden (Bugarska) i Nord-Est (Rumunjska) do 321 % prosjeka u regiji Inner London (Ujedinjena Kraljevina). Iz toga se može zaključiti da je potrebna strateška i ciljna investicijska politika u kojoj su ulaganja EU-a prilagođena pojedinim regijama.

Kohezijska politika Europske unije financira se iz tri glavna fonda:

1. KOHEZIJSKI FOND – cilja na države članice čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku manji od 90% prosjeka Europske unije te financira projekte iz područja prometa i okoliša.
2. EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ – za cilj ima jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji te smanjenje razvojnih razlika između njenih regija.
3. EUROPSKI SOCIJALNI FOND – potiče zapošljavanje i mogućnosti zaposlenja u Europskoj uniji.

Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond poznati su i pod nazivom strukturni fondovi.

ESI fondovi 2014.-2020. za Republiku Hrvatsku

Slika: Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi)

Izvor: <https://razvoj.gov.hr>

U financijskom razdoblju 2014.-2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura.

S obzirom na sadašnji ograničeni fiskalni prostor i veoma zadužen poduzetnički sektor ESI fondovi ključni su izvor financiranja i ulaganja u Hrvatskoj za postizanje njezinih ciljeva u okviru EU 2020., provedbu strukturnih reformi, jačanje inovativnosti i konkurentnosti i osiguravanje potpune usklađenosti s pravnom stečevinom EU-a. Do kraja 2014. hrvatska Vlada i Komisija pripremile su i donijele Sporazum o partnerstvu i dva operativna programa kojima je utvrđen investicijski okvir ESIF-a za razdoblje 2014.-2020. Nova dodijeljena sredstva iznose 10,68 milijardi EUR, odnosno više od 3 % BDP-a na godišnjoj osnovi, ili otprilike deset puta više u usporedbi s iznosom za razdoblje 2007. – 2013.

Slika: Usklađenost s EU dokumentima

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i Europski socijalni fond (ESF) nazivaju se strukturnim fondovima jer su im svrha ulaganja u ekonomsko i socijalno restrukturiranje u EU-u i na taj način smanjivanje razlika u razvoju između europskih regija, na primjer u pogledu infrastrukture i zapošljavanja. Kohezijski fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR) skupa čine europske strukturne i investicijske fondove (ESIF). Uz opća pravila za ESIF, postoje i neka specifična pravila za fondove.

Dok se sredstva iz Kohezijskog fonda ulažu u prometnu mrežu i projekte zaštite okoliša, iz EPFRR-a se podupiru ruralna područja u cilju stvaranja poljoprivrednog sektora koji je otporniji, inovativniji i manje utječe na klimatske promjene, a iz EFPR-a se promiče održivo i konkurentno ribarstvo i akvakultura diljem EU-a. Svaki fond stoga na vlastiti način pridonosi ostvarivanju ciljeva rasta u cijeloj Europi utvrđenih u strategiji Europa 2020., sveobuhvatnoj strategiji EU-a za poticanje rasta i otvaranje novih radnih mjesta do 2020.

Tablica: Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.⁶

ESI fond	Alokacija (EUR)
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.321.499.588
Kohezijski fond	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
UKUPNO	10.675.944.270

⁶ <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>

Alocirani iznos od 10,68 milijardi EUR predstavlja golemu priliku za Hrvatsku, uz uvjet da državna tijela mogu dati prioritet ulaganjima kojima će se ostvariti visoki ekonomski (i socijalni) povrat.

Za učinkovito upravljanje ESI fondovima i njihovu apsorpciju u sljedećim godinama Hrvatska će morati uložiti izvanredne napore u pogledu osiguranja primjerenih kapaciteta za strateško programiranje, nabavu, provedbu, upravljanje fondovima i nadzor, praćenje i ocjenjivanje kao i aktiviranja dionika da pripreme i provedu projekte usmjerene na rezultate i kvalitetu.

Glavni kratkoročni izazovi za Hrvatsku proizlaze iz potrebe da se do kraja 2016. apsorbiraju dodijeljena sredstva za razdoblje 2007.–2013. i istovremeno pokrene provedba novih programa za razdoblje 2014.–2020.

Strateški dokumenti Republike Hrvatske 2014.-2020.⁷

- Digitalna agenda za Europu
- EUROPA 2020. - Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast
- Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine
- Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020.
- Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine
- Nacionalni akcijski plan za obnovljive izvore energije do 2020. godine (prijedlog)
- Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost
- Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (hrv)
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (hrv)
- Plan implementacije Garancija za mlade
- Plan razvoja istraživačke i inovacijske infrastrukture u Republici Hrvatskoj
- Pravilnik o prihvatljivosti izdataka za projekte financirane iz strukturnih fondova EU
- Prilozi Sporazuma o partnerstvu
- Program prekogranične suradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014.-2020. (neslužbeni sažetak)
- Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. (hrv)

⁷ Usvojeni strateški dokumenti Republike Hrvatske do 2020. dostupni su na stranicama <https://razvoj.gov.hr/dokumenti/10> , <http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020> i <http://europski-fondovi.eu/strateski-dokumenti-republike-hrvatske-2014-2020>

- Sažetak Sporazuma o partnerstvu za Hrvatsku za razdoblje 2014. - 2020.
- Sporazum o partnerstvu između RH i EK za korištenje ESI fondova 2014.-2020.
- Strategija Vladinih programa za razdoblje 2015. - 2017.
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014.-2020.
- Strategija energetskeg razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije
- Strategija očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015.
- Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske (prezentacija)
- Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014.-2020.
- Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine
- Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011.-2020.
- Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013.-2020.
- Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine
- Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2015. godine
- Treći nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti za razdoblje 2014.-2016.
- Uvjeti za pripremu i provedbu EU projekata.

OPERATIVNI PROGRAM Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (OPKK)⁸

Cilj operativnog programa

Programom se provodi kohezijska politika EU-a i doprinosi cilju *Ulaganje za rast i radna mjesta* kroz poticanje ulaganja u infrastrukturne investicije (u područjima prometa, energetike, zaštite okoliša, ICT-a) i pružanje potpore razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti.

Prioriteti operativnog programa i alokacija

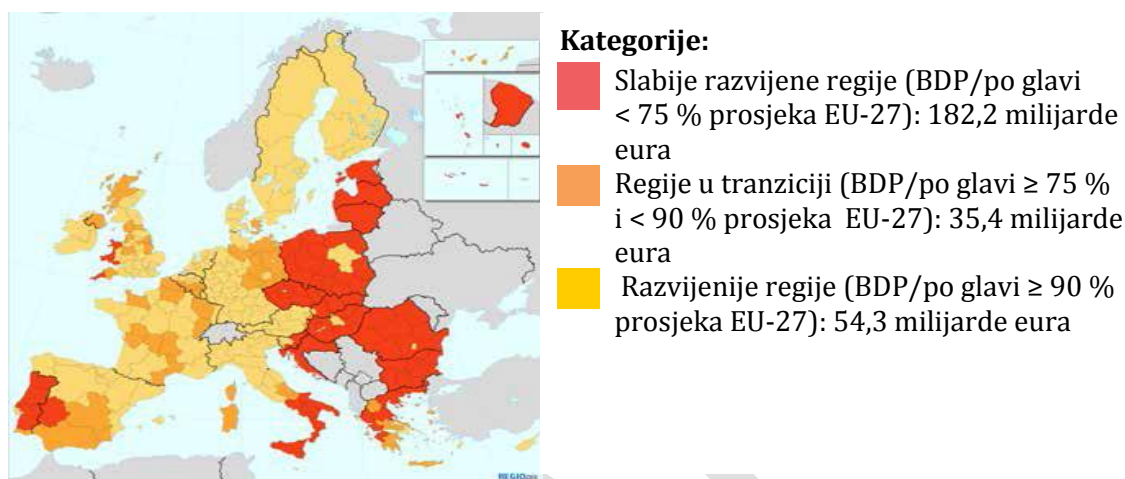
Putem OPKK Republici Hrvatskoj je na raspolaganju 6,881 milijardi eura od čega 4,321 milijardi eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i 2,559 milijardi eura iz Kohezijskog fonda (KF).

---

⁸ Na engleskom *Operational Programme Competitiveness and Cohesion 2014 - 2020 2014HR16M10P001 - 1.2* ključni je dokument za postizanje bržeg i naprednijeg pametnog rasta RH, a održivi i uravnoteženi gospodarski i društveni razvoj potreban je kako bi se osigurala prihvatljiva kvaliteta življenja u svim regijama, usporediva s prosjekom Europske unije. Dokument je objavljen na stranici <http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>

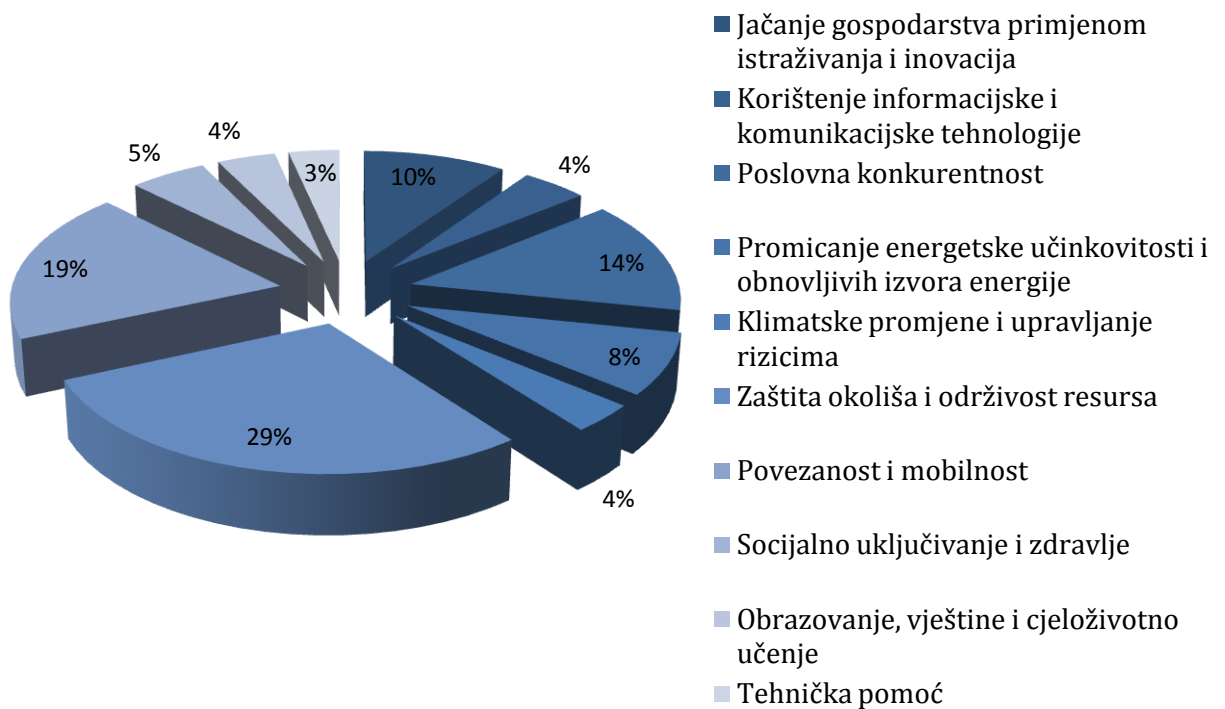
Područja financiranja

- Zaštita okoliša (vodna i komunalna infrastruktura, zbrinjavanje otpada), prometna infrastruktura i prilagodba klimatskim promjenama
- Konkurentnost, istraživanje i inovacije, informacijske i komunikacijske tehnologije, razvoj malih i srednjih poduzeća (MSP)
- Podrška MSP, ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije.

*Slika: Raspodjela sredstava EU-a prema razvijenosti država članica**Tablica: Raspodjela sredstava EU-a po prioritetnim osima OPKK 2014.-2020.*

Prioritetna os	Alokacija ESIF (EUR)
Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	664.792.165
Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	307.952.676
Poslovna konkurentnost	970.000.000
Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	531.810.805
Klimatske promjene i upravljanje rizicima	245.396.147
Zaštita okoliša i održivost resursa	1.987.360.608
Povezanost i mobilnost	1.310.205.755
Socijalno uključivanje i zdravlje	356.500.000
Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	270.914.791
Tehnička pomoć	236.112.612
Ukupno	6.881.045.559

Navedeni iznosi predstavljaju 85% ukupnog iznosa za pojedinu os. Preostalih 15% do punog iznosa za os izdvaja se iz proračuna RH.

Grafikon: Raspodjela sredstava EU-a po prioritetnim osima OPKK 2014.-2020.

OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.⁹

Osnovni cilj OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. Njegova je ukupna vrijednost 1,85 milijarde eura, od čega se 1,58 milijardi financira iz proračuna Europske unije, uključujući 66 milijuna eura iz Inicijative za zapošljavanje mladih.

OP je 18. prosinca 2014. godine među prvih 68 od ukupno zaprimljenih 187 prijedloga operativnih programa čime je otvoren put za korištenje novca iz Europskog socijalnog fonda.

Europski socijalni fond jedan je od temeljnih strukturnih instrumenta Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva. Aktivnosti financirane iz sredstava Europskog socijalnog fonda pomažu ljudima da unaprijede svoje vještine i lakše se integriraju na tržište rada, usmjerene su na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te na poboljšanje učinkovitosti javne uprave.

Operativnim su programom razrađena ulaganja u četiri temeljna područja:

- Više od trećine sredstava namijenjeno je mjerama za potporu pristupu održivom i kvalitetnom zapošljavanju nezaposlenih osoba. Naglasak je osobito stavljen na

⁹ OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020 usvojen u prosincu 2014. Poveznica sa hrvatskim prijevodom, premda je engleski izvornik mjerodavan
<http://www.strukturnifondovi.hr/UserDocsImages/Documents/Strukturni%20fondovi%202014.%20%E2%80%93%202020/OPULJP%20hr%2020150709.pdf>

učinkovite mjere aktivne politike tržišta rada za mlade, dugotrajno nezaposlene, žene i starije radnike, kao i na preventivne mjere za smanjenje rizika od gubitka radnih mjesta u izmijenjenim gospodarskim prilikama.

- Oko 28 posto proračuna OP-a investirat će se u osiguravanje adekvatnog usklađenja znanja i vještina s potrebama tržišta rada i u tom će se smislu poticati tercijarno obrazovanje, strukovno obrazovanje i cjeloživotno učenje te poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju.
- Aktivnosti vezane uz područje socijalnog uključivanja predviđaju promicanje socijalne i ekonomske jednakosti, suzbijanje diskriminacije, prijelaz s institucionalne skrbi na skrb u zajednici, poboljšanje dostupnosti i održivosti socijalnih i zdravstvenih usluga, kao i poticanje društvenog poduzetništva.
- Potpora javnoj upravi obuhvaćena je kroz aktivnosti poboljšanja kapaciteta i usluga javne uprave, uključujući bolje upravljanje javnim financijama, razvoj e-uprave i borbu protiv korupcije. Predviđa se i promicanje javnog dijaloga, partnerstva i jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva i socijalnih partnera. U pravosuđu se osobit naglasak stavlja na poboljšanje učinkovitosti i neovisnosti.

**European Agricultural Fund
for Rural Development:**
Europe investing in rural areas

Slika: EPFRR

EPFRR i Program ruralnog razvoja 2014.-2020.¹⁰

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) predstavlja jedno od najznačajnijih područja djelovanja institucija Europske unije. Ruralni razvoj, kao drugi stup ZPP financiran je sredstvima EPFRR ili Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (eng. EAFRD The European Agricultural Fund for Rural Development).

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju za poljoprivredu i ruralni razvoj dostupna su sredstva iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj za razdoblje 2014. – 2020. Za novo programsko razdoblje Ministarstvo poljoprivrede izradilo je Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.–2020. (u daljnjem tekstu: Program). Program obuhvaća niz mjera i podmjera, koje će omogućiti razvoj svih sektora poljoprivrede, prerađivačko-prehrambene industrije, šumarstva i unaprijediti život u ruralnim područjima.

U svibnju 2015. godine Europska komisija je odobrila Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.

¹⁰ Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. može se preuzeti na internet stranici <http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=129>

Ciljevi programa

- C1) Poticati konkurentnost poljoprivrede
- C2) Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama
- C3) Postići uravnotežen teritorijalni razvoj ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta.

Prioriteti programa

- P1. Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
- P2. Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama
- P3. Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje polj. proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi
- P4. Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo
- P5. Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
- P6. Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima.

Mjere

Mjere za postizanje zadanih ciljeva RH će koristiti sljedeće mjere, no ne sve tijekom cijelog programskog razdoblja 2014.-2020. Mjere koje će RH provoditi u razdoblju 2014.- 2020. su:

- M1 - Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja
- M2 - Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima
- M3 - Programi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu
- M4 - Ulaganja u fizičku imovinu
- M5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog element. nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti
- M6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja
- M7 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

Slika: EU/RH

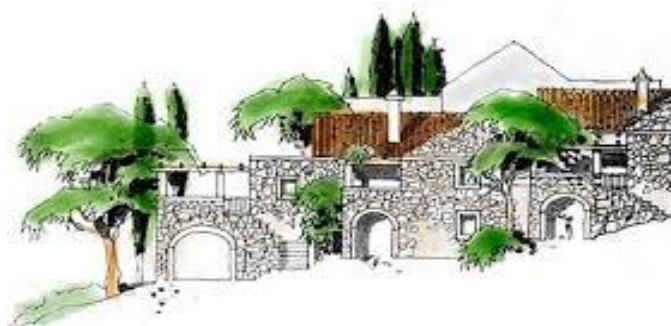
M8 - Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje isplativosti šuma

M9 - Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača

M10 - Poljoprivreda, zaštita okoliša i klimatski uvjeti

M11 - Ekološki uzgoj

M13 - Plaćanja povezana s područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima

M16 - Suradnja.

Slika: Obnova sela u ruralnim područjima

M17,1 - Osiguranje usjeva, životinja i biljaka M17,2; M17,3 Uzajamni fondovi

M19 - LEADER

M20 - Tehnička pomoć.

Fokus područje “Poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima“ provodi se kroz mjere: M01, M02, M07, M19. RH će ulaganjima kroz ove mjere utjecati na razvoj osnovne komunalne, prometne i društvene infrastrukture kao i očuvanje kulturne i prirodne baštine. Time će biti stvoreni preduvjeti za kvalitetan život u ruralnim područjima.

Lokalni razvoj temelji se na uključenosti stanovništva i njihovu odlučivanju o lokalnom razvoju. Lokalno stanovništvo najbolje može odrediti svoje prioritete, kao i odlučiti o načinu na koji će se isti realizirati. Transparentno djelovanje partnerstava pozitivno utječe na lokalni razvoj te je potrebno podići razinu znanja i vještina lokalnih akcijskih grupa za upravljanje partnerstvima.

MJERA 07 „TEMELJNE USLUGE I OBNOVA SELA U RURALNIM PODRUČJIMA“

Pravilnikom o provedbi Mjere 07 „Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima“ iz Programa određuje se način i uvjeti provedbe Mjere 07 ¹¹. U okviru Mjere 07 potpora se dodjeljuje kroz sljedeće podmjere:

a) Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000. i druga područja visoke prirodne vrijednosti - Podmjera 7.1,

b) Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije - Podmjera 7.2,

¹¹ Pravilnik o provedbi Mjere 07 objavljen je u Narodnim novinama 25. veljače 2015. godine (Narodne novine 22/15) i također se nalazi na službenoj stranici Ministarstva poljoprivrede (www.mps.hr) i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (www.apprrr.hr).

c) Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu - Podmjera 7.4.

PODMJERA 7.2

Podmjera 7.2. sastoji se od dva tipa operacije:

7.2.1. Ulaganja u građenje javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda

Korisnici su javni isporučitelji vodnih usluga javne vodoopskrbe ili javne odvodnje.

Prihvatljiva ulaganja su:

a) građenje javnog sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, b) kupnja i ugradnja opreme za sustav vodoopskrbe, odvodnje i sustav pročišćavanja otpadnih voda uključujući računalni softver do tržišne vrijednosti.

Uvjeti prihvatljivosti:

a) ulaganja u razvoj sustava javne vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda (isključujući 3. stupanj pročišćavanja ukoliko isto nije zakonska obveza) su prihvatljiva u naselju s najviše 2 000 stanovnika, b) ukoliko se više naselja povezuje sustavom vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, svako naselje mora ispuniti uvjet iz točke a) ovoga stavka, c) korisnik mora osigurati da je ulaganje u funkciji/uporabi uključujući njegovo održavanje i upravljanje najmanje pet godina od dana konačne isplate sredstava, d) ulaganje je prihvatljivo ako je u skladu sa razvojnom dokumentacijom jedinice lokalne samouprave i prostornim planom jedinice lokalne samouprave, e) javni isporučitelji vodnih usluga javne vodoopskrbe ili javne odvodnje dužni su uz Zahtjev za potporu priložiti izjavu gradskog / općinskog vijeća / gradske skupštine grada Zagreba o suglasnosti za provedbu ulaganja na području jedinice lokalne samouprave, f) provedba ulaganja od dana izdavanja Odluke o dodjeli sredstava do dana podnošenja posljednjeg Zahtjeva za isplatu može trajati najduže do 36 mjeseci.

7.2.2. Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta.

Korisnici su jedinice lokalne samouprave.

Prihvatljivo ulaganje je građenje nerazvrstane ceste.

Uvjeti prihvatljivosti:

a) građenje nerazvrstane ceste prihvatljivo je u naseljima s najviše 5 000 stanovnika, b) ukoliko se više naselja povezuje nerazvrstanom cestom svako naselje mora ispuniti uvjet iz točke a) ovoga članka, c) nerazvrstana cesta treba biti naznačena u općem aktu – Odluci o nerazvrstanim cestama grada ili općine u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu ili na kraju ulaganja, d) ulaganje je

prihvatljivo ako je u skladu s razvojnom dokumentacijom i prostornim planom jedinice lokalne samouprave, e) korisnik je dužan uz Zahtjev za potporu priložiti izjavu gradskog / općinskog vijeća / gradske skupštine grada Zagreba o suglasnosti za provedbu ulaganja na području jedinice lokalne samouprave, f) korisnik mora osigurati da je ulaganje u funkciji/uporabi uključujući njegovo održavanje i upravljanje najmanje pet godina od dana konačne isplate sredstava, g) provedba ulaganja od dana izdavanja Odluke o dodjeli sredstava do dana podnošenja posljednjeg Zahtjeva za isplatu može trajati najduže do 24 mjeseca.

PODMJERA 7.4

Podmjera 7.4. sastoji se od jednog tipa operacije.

Operacija 7.4.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu.

Ulaganje je prihvatljivo u naseljima s najviše 5000 stanovnika.

Korisnici su:

a) jedinice lokalne samouprave, b) trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave, c) javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija, d) udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo (isključujući lokalne akcijske grupe) i čije su djelatnosti sukladno ciljnim skupinama i klasifikaciji djelatnosti udruga, povezane sa prihvatljivim ulaganjem, e) lokalne akcijske grupe koje su odabrane unutar Programa.

Prihvatljiva ulaganja su građenje i/ili opremanje:

1. vatrogasnog doma i spremišta, 2. društvenog doma / kulturnog centra, 3. planinarskog doma i skloništa, 4. turističkog informativnog centra, 5. dječjeg igrališta, 6. sportske građevine, 7. objekta za slatkovodni sportski ribolov (ribički dom, nadstrešnica i drugo), 8. rekreacijske zone na rijekama i jezerima, 9. biciklističke staze i trake, 10. tematskog puta i parka, 11. građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtić, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnoj školi te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonicu pri knjižnici, zdravstvenoj, socijalnoj, kulturnoj i sportskoj ustanovi, udruzi te drugoj pravnoj osobi u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi), 12. javne zelene površine (park i slično.), 13. pješačke staze, 14. pješačke zone, 15. otvorenog odvodnog kanala (koji nije sastavni dio ceste), 16. groblja (komunalna infrastruktura i prateće građevine), 17. tržnice, 18. javne prometne površine (trg, pothodnik, nadvožnjak, javne stube i prolaz).

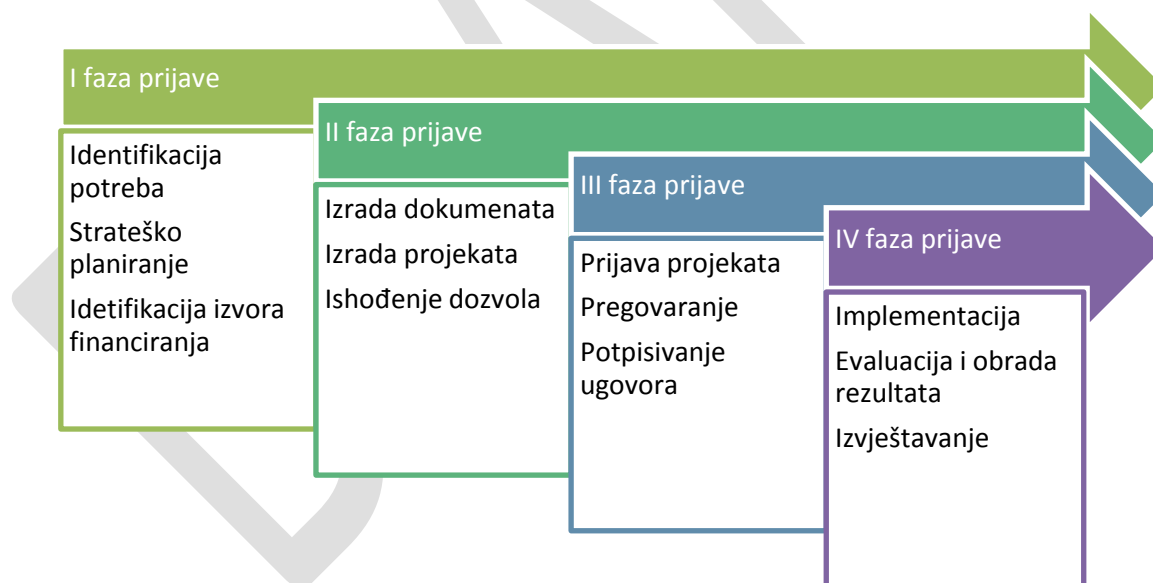
PRIJAVA STRATEŠKIH PROJEKATA NA EU FONDOVE

Izradom prioriteta razvoja i ciljeva Općina Podbablje stekla je preduvjete za planiranje projekata te ključnih aktivnosti provedbe strategije. Većinu razvojnih projekata i aktivnosti moguće je kandidirati na neke od mjera iz gore navedenih Operativnih programa. Vrlo je važna i činjenica da su neki projekti već pripremljeni i čekaju natječaje, posebice oni projekti koji su zahtjevali određene građevinske dozvole, prilagodbu UPa, izrade investicijskih studija i studija izvodljivosti.

Tijekom izrade ove strategije, identificirane su i mnoge projektne ideje koje još treba dodatno razraditi, a zasigurno imaju potencijala da se također financiraju iz EU sredstava. Važno je da se takve projektne ideje pripremaju i razvijaju, te usmjeravaju prema zadanim mjerama Operativnih programa. Dakako, projekti s višom razinom spremnosti, ali i višim doprinosom na ostvarenje mjera Operativnih programa, imat će prednosti pri financiranju.

Stoga je vrlo bitno da se intenzivno radi na pripremi baze projekata koji:

- ❖ se uklapaju u prioritete Operativnih programa;
- ❖ su tehnički izvedivi i financijski održivi;
- ❖ imaju sve potrebne dozvole i studije;
- ❖ imaju potrebne upravljačke i provedbene kapacitete.

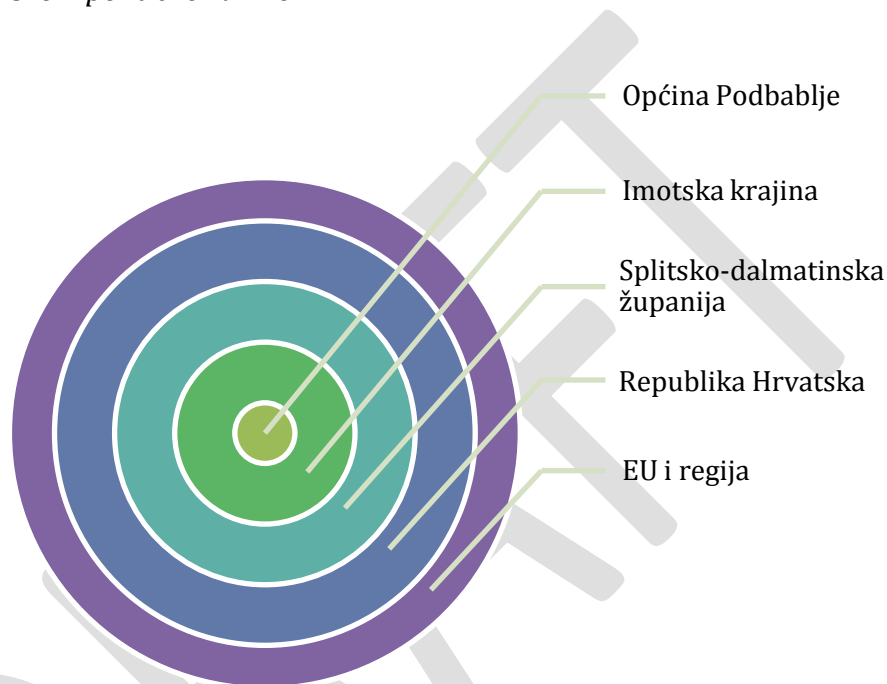

Slika: Faze pripreme projekta

3. ANALIZA DRUŠTVENO-POLITIČKOG STANJA OPĆINE PODBABLJE

Općina Podbablje nalazi se na geografskom području Imotske krajine u Splitsko-dalmatinskoj županiji čije je glavno administrativno središte grad Imotski. Prostire se na više od 44 km² podijeljenih na osam naselja: Drum, Grubine, Hršćevani, Ivanbegovina, Kamenmost, Krivodol, Podbablje Gornje i Poljica. Prema zadnjem provedenom popisu iz 2011. godine, općina je naseljena s 4.680 stanovnika.

Slika: Gospodarsko – političke razine:

3.1. Općina Podbablje – povijest do (/i) danas

Imotska krajina jedna je od najstarijih hrvatskih povijesnih regija, a nalazi se u kopnenom dijelu srednje Dalmacije, uz samu bosanskohercegovačku granicu. Prvi tragovi naseljenosti na području Imotske krajine mogu se pratiti od neolitika (nalazi kamenog oruđa s arheoloških nalazišta Grabovac i Zagvozd). Neprekidna naseljenost ovog kraja može se pratiti tek od ranoga brončanog doba (od 2000. do 1600. pr. Kr.). U to doba na ovom području živjeli su nosioci cetinske kulture.

Prvi poznati narod koji je živio na području današnje Imotske krajine bili su Iliri, i to ilirsko pleme Delmati, koji su se naselili tijekom kasnog brončanog doba na prostor Imotske krajine. Oni su po padinama u okolici Imotskog polja sagradili brojna gradinska naselja iz kojih su se opirali Rimljanima sve do početka I. st. O snažnom otporu koji su Delmati pružili rimskim osvajačima svjedoči činjenica da su u spomen na njih Rimljani svoju dotadašnju provinciju Ilirik nazvali Dalmacijom. Nakon dugotrajnih sukoba Ilira i Rimljana, koji su s prekidima trajali više od dva stoljeća (229. - 9.pr. Kr.) Rimljani osvajaju ovo područje. Nakon osvajanja, Rimljani ovim područjem šire vlastitu kulturu, o

emu u općini Podbablje postoje brojni povijesni dokazi jer je njihovu vladavinu obilježila snažna urbanizacija. O njoj svjedoče ostatci rimskog municipija Novae na području Runovića, koji se razvio na cesti koja je preko Trilja Salonu povezivala s Naronom, te drugi ostatci rimskih naselja.

Pod rimskom vlašću današnja Imotska krajina bila je sve do 481. godine. Tada je Dalmaciju osvojio germanski vojskovođa Odoakar. Pošto su 493. Istočni Goti porazili Odoakara, oni su provinciju Dalmaciju sjedinili s panonskim područjem južno od Drave u jedinstvenu vojno-upravnu jedinicu. Dalmacija je, kao i općina Podbablje, potom, bila na udaru barbarskih naroda, Huna i Gota. U sastavu države Istočnih Gota područje Imotske krajine bilo je do 535. kad je njihovu državu napao istočnorimski (bizantski) car Justinijan I.

U dugotrajnom ratu država Istočnih Gota bila je uništena. Radi zaštite tog teritorija za vladavine Justinijana i njegovih nasljednika Bizantsko Carstvo je duž cijele današnje Imotske krajine sagradilo fortifikacijski sustav. O tome svjedoče ostatci bizantskih utvrda kraj Proložca, Lovreća i Imotskoga. Unatoč takvu sustavu bizantsku vlast u Imotskoj krajini srušili su Slaveni, Avari i Hrvati. Oni su Krajinu osvojili u prvome valu doseljavanja odnosno u drugoj polovici VI.st. Između 630. i 640. godine, za vladanja bizantskog cara Heraklija, u ove krajeve počinju doseljavaju Hrvati. Glavni grad te jedinice bila je Salona. Ondje je bilo i sjedište mitropolije, kojoj su bili podložni ostali dalmatinski biskupi.

Prekretnicu u povijesti Imotske krajine imalo je Franačko carstvo. U IX. st. na tome području pod njegovim političkim utjecajem u sastavu Kneževine Hrvatske oblikovala se Imotska županija. Ona se prvi put spominje oko 950. u djelu Konstantina VII. Porfirogeneta pod nazivom *Emota*. Imotska županija prostirala se na čitavu Imotskom polju. Danas se njegova sjeverozapadna polovica nalazi u Hrvatskoj, a jugoistočna u Bosni i Hercegovini. U posjedu hrvatskih vladara ta županija bila je sve do 1164. ili 1165. kada je po drugi i posljednji put pala pod bizantsku vlast. No, već 1180. bizantski vojnici morali su se povući, a Imotski je ponovo došao pod vlast hrvatsko-ugarskih kraljeva. U njihovo ime njime su gospodarili hrvatski banovi. Među njima najvažniji su bili Pavao I. i Mladen II. Bribirski koji su hrvatskim zemljama vladali od 1274. do 1322. godine, i to gotovo kao neovisni vladari. Nakon sloma Bribirskih, od 1322. do 1326. Imotski je bio u posjedu velikaške obitelji Nelipčića, a potom Bosne koja ga je zaposjela za vladavine bana Stjepana II. Kotromanića. No već 1357. hrvatsko-ugarski kralj Ludovik I. Anžuvina zaratio se s bosanskim banom i kasnijim kraljem Tvrtkom I. Kotromanićem. Nakon poraza Kotromanić mu je morao vratiti i Imotski. U kraljevskim rukama Imotski je bio sve do 1372. kada ga je Ludovik I. Veliki zamijenio za neke gradove Ivana Nelipčića. U posjedu te slavne plemićke obitelji Imotski je bio i pošto je bosanski kralj Tvrtko I.

Slika: Reljef illirska kraljica Dijana, Proložac

Kotromanić iskoristio stolni rat u Hrvatskoj te 1391. Bosni priključio Imotski i velike dijelove srednjovjekovne Hrvatske. Brzo nakon Tvrtkove smrti Imotski je postao vlasništvo hrvatskog bana i velikog bosanskog vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića, a 1408. plemićke obitelji Radivojević (kasnije poznate pod patronimikom Vlatković).

Imotska krajina je pod tursku vlast pala 1493. godine. Turci su se učvrstili u razdoblju vladanja ovim krajem, promet se odvijao slabo, putovi se nisu obnavljali jer je Turcima bilo u interesu održati područje što neprohodnijim za neprijatelje. Značajne grane gospodarstva za turske vladavine bile su poljodjelstvo i stočarstvo. Iako je u Imotskoj krajini osmanlijska vlast trajala 224 godine, ona nije ostavila duboke korijene. To se može pripisati buđenju katoličke svijesti pod okriljem franjevac koji su ju povezivali uz hrvatsko nacionalno biće, blizini primorskih gradova, oslanjanju na Mletačku Republiku i čestim upadima hrvatskih uskoka s mletačkog teritorija. Franjevci su u tim vremenima odigrali veliku ulogu jer su stanovništvo i opismenjivali. Crkvene su građevine u to vrijeme bile jako skromne, pogotovo što Turci nisu dopuštali gradnju novih, već samo popravak postojećih crkvi.

Imotska krajina u doba turske vladavine (NBZ, Mletački dragoman, Filis IX.)

Slika: Imotska krajina u doba turske vladavine

U mletačko-turskom ratu od 1715. do 1717. godine, Mlečani su osvojili Imotsku krajinu. Imotska krajina, zajedno s današnjom općinom Podbablje koja se u njenom sastavu tada i nalazila, zadnji je dio hrvatskog tla kojeg su Mlečani oteli Turcima. Upravo su prostori današnje općine Podbablje za Mlečana bili važno pogranično područje u blizini turske Bosne i Hercegovine. Granica koja je tom prigodom formirana nepromijenjena je ostala do danas. Za vrijeme mletačke vlasti ceste još više propadaju, a prosvjetne prilike bile su izrazito loše, dok je škola i dalje bila u rukama franjevac.

Prva austrijska vladavina u Imotskoj krajini trajala je od 1797. do 1806. godine, i u to vrijeme bila je zabranjena sadnja duhana, a poticala se sadnja krumpira. Imotska krajina zatim je bila pod vlašću Francuza, i to od 1806. do 1813. godine. Valja napomenuti da je uzgajanje duhana bila veoma raširena privredna djelatnost u Imotskoj krajini od 1884. godine kad je Austrija dopustila nekim krajevima Dalmacije saditi duhan do približno 30-ih godina 20. stoljeća. Za vrijeme francuske vlasti seljacima je bilo omogućeno da postanu vlasnici zemlje koju su obrađivali te su bili poticani da aktivnije obrađuju svoju zemlju kroz dijeljenje besplatnih sadnica. Za vrijeme francuske vlasti izgrađena je najznačajnija cesta Imotske krajine koja je povezivala Grabovac-Zagvozd-Župu-Rašćane. Francuzi su poticali stanovništvo da grade zgrade uz ceste kao prenoćišta za putnike. Također, otvaraju se mnoge škole te je uveden i građanski brak, a sve vjeroispovijesti bile su proglašene ravnopravnima.

Imotska krajina je pod drugom austrijskom vlašću bila u vremenu od 1814. do 1918. godine. Nakon tri velika Napoleonova poraza, Austrija na Bečkom kongresu 1814.-1815. dobiva Dalmaciju. Tijekom austrijske vlasti trgovina se preko Imotske krajine, samim time i današnjim prostorom Općine Podbablje, odvijala na isti način kao i ranije, preko Bosne u dalmatinske primorske gradove. Za vrijeme austrijske vladavine posebno se ulagalo u ratarstvo, naročito u žitarice te u uzgoj voća i povrća. Poljoprivredni proizvodi su u to vrijeme bili jedini izvor prihoda za stanovništvo, te su se od njih uzimali porezi i drugi nameti.

Nakon raspada Austro-ugarske Monarhije 1918. Imotska krajina ušla je u sastav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Od 1921. do 1929. bila je u sastavu Splitske oblasti. Kada su osnovane banovine kao nove upravno - teritorijalne jedinice Kraljevine Jugoslavije godine 1929. Imotska krajina ušla je u sastav Primorske banovine. U njezinu sklopu bila je do 1939. godine kad je ušla u sastav Banovine Hrvatske. Iako je nakon napada njemačkih i talijanskih postrojbi na Kraljevinu Jugoslaviju i uspostave Nezavisne Države Hrvatske u mjesecu travnju 1941. Imotska krajina ušla u sastav velike župe Cetine, ona je isprva bila pod talijanskom okupacijom, a od mjeseca rujna 1943. do listopada 1944. pod njemačkom okupacijom. Nakon oslobođenja Imotska krajina bila je priključena Federativnoj Republici Hrvatskoj i Jugoslaviji, i bila dijelom tadašnje Općine Imotski, a nakon osamostaljenja RH osnovana je kao samostalna jedinica lokalne samouprave.

Općina Podbablje dala je svoj obol i stvaranju Republike Hrvatske. Premda za Domovinskog rata (1992. – 1995.) Imotska krajina nije bila izravno pogođena velikosrpskom agresijom, veliki broj njezinih stanovnika borio se na svim hrvatskim bojištima, a život za neovisnost i samostalnost Hrvatske dao je 21 hrvatski branitelj s područja općine Podbablje.

3.2. Geoprostorna obilježja

Općina Podbablje je, do osamostaljenja Republike Hrvatske, bila dijelom bivše općine Imotski koja je zauzimala zapadni dio Zabiokovskog kraja, od grebena Biokova do granice sa Republikom Bosnom i Hercegovinom, tj. sjeverozapadno rubno i granično područje Splitsko-dalmatinske županije. Teritorijalnom reorganizacijom tog područja formirano je osam (8) novih općina i grad Imotski. Jedna, i to zadnja od novoformiranih općina, bila je i općina Podbablje, koja se nalazi u središnjem dijelu bivše općine Imotski, prostirući se u smjeru sjeverozapad - jugoistok.

Slika: Položaj Splitsko – dalmatinske županije u RH

Općina Podbablje smještena je u Imotskoj krajini na području Dalmatinske Zagore u Srednjoj Dalmaciji. Općina u regionalnom i administrativnom smislu pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji, a graniči s općinama Lokvičići, Donji Proložac, Gradom Imotski, Zimijavci, Ruunovići, Lovreć te, na samom jugu s općinom Zagvozd. Općini Podbablje pripadaju naselja Drum, Grubine, Hršćevani, Ivanbegovina, Kamenmost, Krivodol, Podbablje Gornje, Poljica.

Slika: Položaj Općine Podbablje unutar Splitsko – dalmatinske županije

Općina površinom zauzima 44,36 km². Gustoća naseljenosti 2011. godine iznosi 112 stanovnika/km² i niža je od gustoće naseljenosti iz 2001. godine kada je 118 stanovnika/km². Prostor Općine spada u slabije naseljena područja, popis u travnju 2011. godine ustanovio je na području općine Podbablje 4680 stalnih stanovnika, što čini 1,06 % stanovnika.

Naselja:

Drum, Grubine, Hršćevani,
Ivanbegovina, Kamenmost,
Krivodol, Podbablje Gornje, Poljica

Površina: 44,36 km²

Stanovništvo: 4680

Gustoća naseljenosti:

112 stanovnika/km²

Slika: Administrativna podjela Imotske krajine po općinama

3.3. Klimatska obilježja

Općina Podbablje ima izmijenjenu sredozemnu klimu. To je u stvari klimatski tip karakterističan za dalmatinsku Zagoru i druge prostore koji se nalaze u neposrednom zaleđu Jadranskog primorja, do kojih djelomično dopiru sredozemni utjecaji.

Osnovne značajke izmijenjene sredozemne klime su: niže temperature nego u susjednom primorju, veće temperaturne amplitude, sredozemni padalinski režim sa suhim ljetima i izrazito vlažnom zimskom polovicom godine (jesen-zima), pojave prevladavajućih lokalnih vjetrova kao u primorju (bura, jugo) i nešto manje izražena pojava periodičnih vjetrova u toku ljeta kao pandan maestralu i burinu u primorju, zdlolac danju i zgorac noću.

Sredozemni utjecaji na Srednje temperature zraka za općinu Podbablje u °C: srednja godišnja temperatura 13,6 °C; srednja godišnja temperaturna amplituda 19,4 °C; srednja godišnja količina padalina 327.5 mm. Sredozemni utjecaji na imotsko područje dolaze s jugoistoka dolinama Neretve, Trebižata i Tihaljine i oni su ovdje, zbog otvorenosti reljefa prema jugoistoku, izrazitiji nego u ostalim dijelovima Imotske krajine i nekim susjednim područjima (Vrgorac, Sinj). U zapadnom dijelu područja Imotske krajine sredozemni utjecaji dolaze preko Dubaca i dolinom Cetine od Omiša.

Prevladavajući vjetrovi na području Općine su jugo i bura. Učestalost juga u toku godine iznosi 25,9 %, a učestalost bure je oko 21,8 %, ako se ovome doda udio tišina koji iznosi 12,7 %, onda na sve ostale vjetrove otpada 39,6 % učestalosti.

Bura je relativno suh i hladan vjetar, najčešće puše u toku zime i proljeća, a donosi vedro, suho i hladno vrijeme. Jugo je topao i vlažan vjetar koji se najčešće javlja u toku jeseni, zime i proljeća, zbog čega je i najučestaliji od svih vjetrova. Donosi toplo i vlažno vrijeme s kišom. Uz buru i jugo zastupljeni su još i drugi lokalni vjetrovi koji pušu iz raznih pravaca kao: tramontana; dosta jak sjeverni vjetar, najčešće se javlja zimi, levanat; relativno hladan istočni vjetar, najčešći je krajem jeseni, u toku zime i krajem proljeća obično donosi kišu, a snijeg zimi.

Područje općine karakteriziraju dvije hidrološki različite cjeline. Padinski dio je bezvodno područje, gdje nema značajnih izvorišta, površinskih voda i gdje padaline uslijed tla od poroznog vapnenca, poniru. Nasuprot tome, okopoljski dio obiluje vodama s nizom stalnih i povremenih izvora i estavela, čije vode protiču kroz polje do vodotoka rijeke Vrljike ili poniru.

Srednje količine padalina:

Ljeto 168 mm
Jesen 421 mm
Zima 422 mm
Proljeće 299 mm
Srednja g. količina 327.5 mm.

Srednje temperature zraka, mjerna postaja Imotski

Siječanj: 4,2 °C
Srpanj: 26,3 °C
Srednja g.t.: 13,6 °C

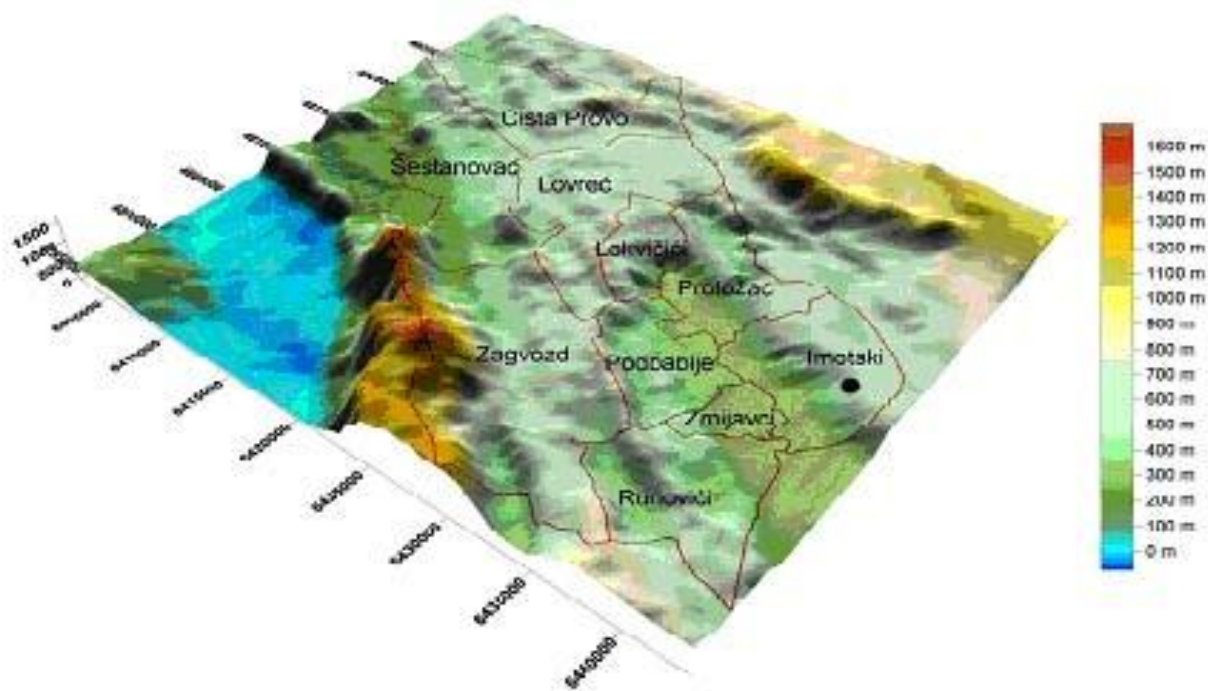
3.4. Prirodni i kulturni resursi, graditeljstvo i baština

Prirodni uvjeti

Prema mjerilima vrijednosti intenzivne poljoprivrede prostor općine Podbablje je prostor znatno ograničenih mogućnosti. U pogledu zemljišnih resursa prevladavaju goleti, kamenjari i siromašni pašnjaci. Sušnost ovog područja kao i nepostojanje sustava za natapanje dodatno ograničavaju upotrebnju vrijednost i razvoj ovih tala kao resursa. Odsustvo industrije i drugih zagađivača povećava vrijednost prirodnih obilježja ovog kraja, što ga čini velikim potencijalom za ekološke poljoprivredne proizvodnje.

Šumske površine nemaju većeg gospodarskog značaja. Uglavnom su zastupljene degradirane i niske očuvane šume (oko 80%), dok tzv. šume visoke jele, bora i hrasta (duba) imaju nisku postotnu zastupljenost od oko 20% i spadaju u kategoriju zaštitnih šuma. Geološke naslage aluvijalnih nanosa formirale su plodna tla u zaravnima Imotskog polja i ka njemu spuštajućih bočnih dolina. Primjetne su tendencije u izmjeni strukture korištenja obradivih površina, s do sada najviše zastupljenih žitarica i krmnog bilja, na veći uzgoj vinove loze i povrtlarskih kultura. Od mineralnih sirovina najrasprostranjeniji je vapnenac koji se na području općine nigdje organizirano ne vadi.

Cijelo područje općine ima sve elemente kraškog reljefa koji karakteriziraju vapnenački grebeni sa kraškim uvalama, jezerima, zaravnima i jamama. U skladu sa sastavom terena su i seizmičke prilike. Naime, cijelo područje bivše Općine Imotski, pa tako i općine Podbablje pripadaju IX. Zoni MCS.

Slika: Nadmorske visine na području bivše Općine Imotski

Na području općine Podbablje nalaze se sljedeća područja zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode:

- ✓ Posebni rezervat – ihtiološki Vrljika izvor i obale (1971. godine) - dio rezervata se nalazi dijelom na području općine Podbablje;
- ✓ Značajni krajobraz Prološko blato (1971. godine) – manji dio krajobraza se nalazi na području općine Podbablje.

Kuturni resursi i graditeljska baština

Burna povijest prostora Imotske krajine kojemu pripada i prostor današnje općine Podbablje, opisana u poglavlju 3.1., ostavila je brojne povijesne dokaze koji su kvalificirani kao nepokretna kulturna dobra. Nepokretna kulturna dobra imaju svojstva kulturnog dobra i podliježu pravima i obvezama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03), bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite.

Pravni status zaštite obuhvaćen je sljedećim kategorijama: kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara; preventivno zaštićeno kulturno dobro; (evidentirano kulturno dobro) zaštita prostornim planom. Zone zaštite određene su u cilju očuvanja tipoloških karakteristika kulturnog dobra i njegove karakteristične slike, te očuvanju njegovih povijesnih struktura (prostornih ili graditeljskih). Diferencirane su prema stupnju očuvanosti povijesne građevne strukture i prostorne organizacije, kao i različiti režimi i mogući zahvati.

Zone zaštite definirane su kao: *A zona zaštite* - kao prvi stupanj zaštite i odnosi se na zonu u kojoj se u potpunosti štiti ustroj naselja. *B zona zaštite* vrednuje se kao drugi stupanj zaštite i uključuje povijesni prostor naselja u kojem je očuvana tradicionalna matrica, mreža ulica i parcelacija te pripadajuća povijesna (tradicijaska) arhitektura, ali je djelomice izgrađena i novijim građevinama koje čine skladnu cjelinu.

Područje općine Podbablje bogato je arheološkim lokalitetima, posebno prapovijesne i antičke arheologije, čime se i potvrđuje kontinuitet naseljavanja ovog prostora od prapovijesti do danas. O životu u prapovijesnom razdoblju svjedoče brojne gradine i tumuli (gomile) s vrijednim artefaktima. Tijekom rimskog perioda i kasne antike područje je prošarano putovima, od kojih su sačuvani pravci te je moguće rekonstruirati komunikacijsku mrežu.

Na području općine Podbablje pravni status zaštićenog kulturnog dobra upisanog u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske imaju:

- ✓ Kamenmost, mlinica Markičuša (Z-1872)
- ✓ Kamenmost, župna crkva sv. Luke (Z-1872)
- ✓ Poljica, sklop Domljan (Z-4005)
- ✓ Perinuša, stambeno-gospodarski sklop Perinuša (Z-5042)

Na području općine evidentirana su sljedeća kulturna dobra od lokalnog značaja¹² po vrstama:

Ruralna naselja:

- Krivodol - zaseok Lapende
- Poljica - zaseok Kujundžići-Lujani
- Grubine - zaseok Žužuli
- Drum – zaseok Popići

Etnograđevine:

- Kamenmost - niz kuća uz cestu

Sakralni spomenici:

- Poljica - crkva sv. Ane na groblju
- Poljica - kapela Gospe od Zdravlja i župna kuća
- Poljica - zaseok Biloši, kapela sv. Ante
- Gornje Podbablje - zaseok Trutini, kapela sv. Šimuna
- Hršćevani - kapela Srca Isusovog i Srca Marijinog
- Drum - crkva sv. Ante
- Kamenmost - kapela gospe od Zdravlja
- Gornji Krivodol - zaseok Ujevići, kapela sv. Mihovila.

Memorijalni spomenici:

- Postranje - zaseok Čujići, memorijalno mjesto - „ciganski grob”

Elementi povijesne opreme prostora:

- Postranje - zaseok Jasenovac, most
- Kamenmost – most

Arheološki spomenici:

- Poljica – Grebine
- Srednjovjekovno groblje – u zaseoku Peko
- Brkića gradina
- Gradina zapadno od Popića
- Barabanova gradina
- Gomile – Barikovišće
- Gomile kod Čelića
- Prapovijesna gomila - Glavica kod Novaka
- Prapovijesna gomila – Lepende
- Čelića gaj – gomila
- Domljanova gomila

¹² Kulturno dobro od lokalnog značaja je pokretno, nepokretno ili nematerijalno dobro za koje prema odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, nije utvrđeno da je pod zaštitom kao kulturno dobro te kojeg predstavničko tijelo županije, Grada Zagreba, grada ili općine može proglasiti zaštićenim, ako se nalazi na njihovu području. (<http://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara>)

Petrov vrh
 Pećina Zovnjača
 Piljevača – gradina
 Prapovijesne gomile – Šeminovac
 Prapovijesne gomile - zaseok Čujići
 Prapovijesne gomile – Žužuli
 Gomile - zaseok Perići
 Nebriževac – stećci
 Gomila kod Jonjića
 Gradina kod Čapina
 Gomile kod Čapina
 Gradina - brdo Baba
 Gradina - kod Šućura
 Rimski put Hršćevani – Kamenmost
 Rimski put - Krivodol Kamenmost (kasnosrednjovjekovno groblje i stećak sljemenjak)
 Spomen-ploča caru filozofu Marku-Aureliju (II st.)
 Stećak sljemenjak – Kamenmost.

Arheološke zone:

Arheološka zona - Vinarija, Perinuša
 Arheološka zona - Kamenmost.

Slike: Lijevo: stambeno – gospodarski kompleks Perinuša, foto: Ante Karin; desno: Kamenmost – niz kuća uz cestu

Slike: Lijevo – Kuća Domlja, foto Ivan Alduk; desno: Perinuša, foto: Luka Kolovrat

Mjere zaštite arheoloških lokaliteta i zona

Mjere zaštite odnose se na navedena kulturna dobra, arheološke lokalitete i arheološke zone koje su utvrđene Izmjenama i dopunama Konzervatorskog elaborata o kulturnim dobrima na području obuhvata Prostornog plana općine Podbablje (rujan 2015. godine)¹³.

Zaštita arheološke baštine odnosi se i na neistražena te na potencijalna nalazišta sukladno odredbama čl. 45, čl. 46, čl. 47, čl. 48 i čl. 49. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03), kojim je određeno ako se pri izvođenju radova naiđe na arheološko nalazište izvođač radova dužan je prekinuti radove i o nalazu bez odgađanja izvijestiti nadležno tijelo. Arheološki lokaliteti i zone utvrđene Izmjenama i dopunama Konzervatorskog elaborata potrebno je detaljno istražiti ili dokumentirati, te utvrditi način korištenja arheoloških lokaliteta i zona. Svi navedeni lokaliteti predstavljaju vrijednu kulturnu baštinu i značajni su elementi kako za kulturni tako i za povijesni identitet prostora općine Podbablje i čitave Imotske krajine.

Čitav prostor općine Podbablje slabo je istražen ili dokumentiran. Upravo zbog niskog stupnja istraženosti lokaliteti spadaju u grupu ugroženih i najmanje zaštićenih kulturnih dobara. Unutar izgrađenih područja naselja preporuča se detaljno istraživanje arheoloških zona do sterilnog sloja te sukladno rezultatima valorizacije, prezentacija nalaza in situ koja može utjecati na izvedbene projekte planiranih građevina. Izvan izgrađenih područja preporuča se detaljno istraživanje i konzervacija nalaza uz mogućnost korištenja metode anastiloze, a u ekstremnim i temeljito dokumentiranim slučajevima i parcijalne dislokacije, s tim da se prethodno na razini prostornih planova općina i gradova detaljno utvrdi obuhvat pojedinih izdvojenih arheoloških nalaza te režimi zaštite istih.

U područjima kojim se ovim planom, kao i prostornim planovima općina i gradova, predviđa izgradnja objekata, a prostor nije izgrađen i priveden namjeni temeljem dosadašnjih prostornih planova, obvezuje se nositelj zahvata da tijekom izrade istražnih radova koji prethode procjeni utjecaja na okoliš osigura arheološko istraživanje, a rezultat kojeg mora biti detaljno pozicioniranje arheoloških nalaza u prostoru i njihova valorizacija. Tako istraženi prostori obvezno se prezentiraju in situ, a projektu konzervacije i prezentacije nalaza moraju se prilagoditi i planovi i projekti izgradnje objekata i uređivanja zemljišta. Također se propisuje mjera zaštite obvezne izrade detaljnije konzervatorske dokumentacije, kojom će se odrediti-inventarizirati posebno vrijedni prostori i građevine koji se štite kao pojedinačna nepokretna kulturna dobra. Arheološka lokaliteti navedeni u predmetnom elaboratu, štite se kao kulturna dobra. Radovi na samim lokalitetima ili njenoj neposrednoj blizini podliježu odredbama naprijed citiranog Zakona.

¹³ Prostorni plan općine Podbablje, izmjenjen i dopunjen u rujnu 2015. godine.

Pokretna kulturna sakralna baština

Osim nepokretnom materijalnom, kulturnom baštinom, općina Podbablje se može pohvaliti i pokretnom sakralnom baštinom koja danas također svjedoči o bogatoj prošlosti područja današnje općine.

Među sakralnom baštinom, ističu se sljedeći predmeti:

1. **OLTAR SV. LUKE**, Kamenmost - drveni oltar kojim dominira sv. Luka kip sveca zaštitnika župe i općine Podbablje. Izrađen je u Tirolu, a 2010. godine po replici njega u crkvi Sv. Luke na Kamenmostu napravljen je novi oltar u radionici umjetnika Giuseppe Sava.
2. **ROZETA**, Kamenmost - Ukrasna rozeta napravljena od muljike u vrijeme kada je crkva Sv. Luke 1772. godine dobila svoj današnji oblik.
3. **KIP BLAŽENE DJEVICE MA RIJE**, Kamenmost - Postavljen na sporedni lijevi oltar u crkvi Sv. Luke. Dominirao je na oltaru izgrađenom u Tirolu nepoznate godine.
4. **KIP SV. ANTE**, Kamenmost - Postavljen na sporedni desni oltar u crkvi Sv. Luke. Dominirao je na oltaru izrađenom u Tirolu nepoznate godine.
5. **LITURGIJSKO RUHO**, Drum - Liturgijsko ruho različitih liturgijskih boja koje se u župi Podbablje koristilo u 19. i 20. stoljeću.
6. **ŽUPSKI ARHIV**, Drum - Bogata župska pismohrana koja se čuva od dolaska franjevaca na područje Druma u župi Podbablje 1723. godine. Sadrži temeljite popise vjernika, razne dopise kao i matice.
7. **STANJE DUŠA**, Drum - Anagraf obitelji na području župe Podbablje od 1723. godine.
8. **ZVONO**, Drum - Zvono koje je teško 1200 kg. Saliveno je u ljevaonici Kvirin Lebish godine 1930. Na njemu piše: „Jorge Lončar Lučić iz Indepedeno Ja - Bounos Aires daruje ovo zvono za novu crkvu rodnoga mu mjesta godine 1930.”
9. **SLIKA SV. PETRA**, Drum - Naslikao ju je Branko Lovrić iz Šibenika sedamdesetih godina prošlog stoljeća.
10. **OLTARI**, Poljica - Drveni oltari koji su nastali u radionici Stjepana Rake 1876. godine.
11. **KALEŽ**, Poljica - Kalež koji je posvećen u Splitu i poslan u ovu župu 27. siječnja 1875. godine.
12. **KANDELIRII LAMPADE**, Poljica - Austrijski car Franjo Josip darovao je 24. svibnja 1876. godine crkvi Sv. Ane dvije lampade i šest oltarskih kandelira.
13. **STAJALIŠTA KRIŽNOG PUTA**, Poljica - Nabavljena 1929. godine.
14. **CRKVENA ZVONA (2)**, Poljica - Nabavljena 1925. godine u radionici Cukrov u Splitu, a svečano blagoslovljena 1. studenoga 1925. godine.
15. **PROCESIONALNI KRIŽ**, Poljica - Darovali ga župljani Poljica, radnici u Francuskoj 29. lipnja.

Religija, Crkva i župe u općini Podbablje

Stanovništvo općine Podbablje religijski je homogeno. Radi se o zajednici kršćanske orijentacije i tradicije, uglavnom katoličke, te u malom postotku pravoslavne vjeroispovijesti, u kojoj crkva i religioznost imaju značajnu ulogu, o čemu svjedoči i velik broj crkvi i kapelica raspoređen u dvije župe: Župa sv. Ane u Poljicima i župa sv. Luke na Kamenmostu.

Župa sv. Ane obuhvaća naselja Poljica, Krivodol i Ivanbegovina, te broji oko 1.500 vjernika. Župna crkva se nalazi u središtu Poljičkog polja, a oko nje se nalazi župno groblje s novoizgrađenom mrtvačnicom.

Župa sv. Ane je bila dio župe sv. Luke Kamenmost sve do 1758. godine kad se odcijepila i postala Župa Poljica i Krivodol. S vremenom se u nazivu sve manje koristilo ime Krivodol pa je današnji službeni naziv „Župa Poljica“. Sačuvani arhivski spisi župe Poljica (matica umrlih, matica krštenih i matica vjenčanih) čuvaju se u župnom uredu od 1820. god. Prve stare matice nalaze se u župskom arhivu, a sve ostale do 1949. u Historijskom arhivu u Zadru i Splitu. Sve župske knjige od 1949. god. do danas nalaze se u župskom uredu Imotskih Poljica.

Osim župne crkve, na području župe sv. Ane nalaze se još: kapela sv. Mihovila u Krivodolu, kapela sv. Ane u gornjim Poljicima, kapela sv. Ane uz župni ured, kapela sv. Ante u Bilošima i kapelica sv. Marka u Ivanbegovini.

Župa sv. Luke

Župa sv. Luke obuhvaća naselja Drum, Grubine, Hršćevani, Kamenmost, Podbablje Gornje, odnosno broji oko 3.000 vjernika. Glavna, župna crkva je ona sv. Luke na Kamenmostu, ujedno i najstarija crkva u Imotskoj krajini.

Prvi se put spominje u dokumentima iz 1562. godine. Donji dio crkve građen je od razbijenih stećaka, a gornji klesanim kamenom. Iznad glavnih vrata je 6-latična rozeta, a nad pročeljem zvonik na preslicu s dva zvona, temeljito obnovljen 1992. godine.

Crkva je presvođena, a bila je pokrivena kamenim pločama o čemu svjedoči zapis župnika fra Ivana Tonkovića 1891. godine. Imala je tri oltara od kojih su sačuvani kipovi: Uznesenja Marijina, sv. Luke i sv. Ante. Crkva je obnavljana više puta, a zadnji put 1971. godine. Oko crkve se nalazi župno groblje u sklopu kojeg je podignut oltar za službu

Crkva sv. Ane, snimio A. Gudelj 1975. g.

Slika: Crkva sv. Ane Poljica 1975. G, foto Anđelko Gudelj

Božju, na kojem se slavi sveta misa na blagdan sv. Luke, ali i obredi Velikog tjedna. 1999. godine uređen je okoliš crkve i sagrađena mrtvačnica.

U naselju Drum, u istoj župi, nalazi se crkva sv. Ante. Ova se trobrodna crkva počela graditi početkom 20. stoljeća zbog premalog kapaciteta župne crkve sv. Luke. Gradnja je završena 1977. godine, a obnovljena 1998. godine kada je sagrađen pjevački kor. U lađama crkve se nalaze kipovi Blažene Djevice Marije i sveca zaštitnika crkve, sv. Ante.

U Gornjem Podbablju 1941. godine izgrađena je crkva sv. Mihovila, koja je u poratno vrijeme služila kao vjeronaučna dvorana. Tada je temeljito obnovljena i proširena.

U Gornjem Podbablju je 1993. godine sagrađena i crkva sv. Marka. Uz crkvu se nalazi mjesno groblje u sklopu kojeg je podignuta i Spomen kapelica za žrtve Domovinskog rata.

U naselju Grubine je 1995. izgrađena crkva Kraljice Hrvata, ispod koje se nalazi vjeronaučna dvorana.

Slika: Interijer crkve sv. Luke 1956. g.

Osim jedne župne i četiri mjesne crkve, župa sv. Luke obiluje mnogim kapelicama: kapelica Blažene Djevice Marije u Vukovića, sv. Ante u Jonjića, sv. Marka u Gornjem Podbablju, Srca Isusova u Hršćevanima, sv. Marka u Šušnjarima, sv. Ante kod crkve u Drumu, Blažene Djevice Marije u Tolićima, sv. Ante kod Čapina, Gospe od Zdravlja u Patrlja, Gospina kapelica iznad Šućura, dvije Gospine kapelice i jedna sv. Luke u predjelu zvanom Krnjevice, Gospe od zdravlja u Patrlja, sv. Ante u Grubinama na putu prema župnoj kući.

Slika: Crkva Sv Ane, Poljica, foto Polo

ISTAKNUTE OSOBE U PORIJEKLOM IZ OPĆINE PODBABLJE

Lista povijesnih i suvremenih istaknutih osoba s područja općine Podbablje je velika. Među velikim brojem književnika, kipara, slikara, znanstvenika i političara s područja općine Podbablje, za hrvatsku povijest i kulturu najznačajniji su pjesnik Tin Ujević, enciklopedist Mate Ujević, te prvi predsjednik hrvatskog Sabora Žarko Domljan.

TIN UJEVIĆ, pjesnik (5. srpnja 1891. – 12. studenog 1955.)

Slika: Tin Ujević

Tin (Augustin) Ujević rodio se 1891. godine u Vrgorcu, gdje mu je otac iz Krivodola došao na službu kao učitelj. Bio je najznačajnija pjesnička ličnost u razdoblju između dva rata. Djetinjstvo je proživio u Vrgorcu, Imotskom i Makarskoj.

Tin je, na krštenju dobio dva imena Augustin Josip, prema starom običaju župe sv. Ana u Poljicima. Svoje prve radove objavio je u zborniku *Mlada hrvatska lirika*. Klasičnu gimnaziju je pohađao u Splitu. 1909. godine je upisao studij na filozofskom fakultetu u Zagrebu. U Pariz je otišao 1913. i tamo je ostao do 1919. U Beogradu je živio kao pisac od 1920. do 1925., a nakon toga je živio kratko u

Imotskom, Makarskoj, ponovno u Beogradu pa u Sarajevu.

Pred rat Tin se vraća u Zagreb gdje ostaje do svoje smrti 1955. godine. Bio je dobrovoljac francuske mornarice za vrijeme Prvog svjetskog rata. Svoje prve radove objavio je u zborniku *Mlada hrvatska lirika*. Njegova važnija objavljena djela su: "Lelek sebra" (Beograd, 1920.), "Kolajna" (Beograd, 1926.), "Auto na korzu" (Nikšić, 1932.), "Ojađeno zvono" (Matica hrvatska, Zagreb, 1933.), "Skalpel kaosa" (Zagreb, 1938.), "Ljudi za vratima gostionice", (Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, 1938.), "Žedan kamen na studencu".

Većina biografa, ne spominjući vrijeme djetinjstva, Tina „smješta“ u Krivodol tek 1925./26. nakon njegova protjerivanja iz Beograda. Tin je u to vrijeme boravio u Krivodolu od studenog 1925. godine do ožujka 1926. To je razdoblje sam nazvao „sto dana u Imotskom“. Upravo je u to vrijeme nastala *Uspavanka iz Krivodola* koja svjedoči o tome kako je pjesnik, premda neobičan okolini u kojoj je boravio, vrlo dobro shvaćao težinu života čovjeka u Zagori.

Roditeljska kuća Tinova oca nalazi se i danas uz magistralnu cestu Imotski – Split u Gornjim Ujevićima. Za vrijeme Tinovog boravka u Imotskom, Krivodol je bio udaljen četrdesetak minuta brzog hoda, što za ona vremena i nije bila neka daljina.

O svom boravku u Imotskom, sam Tin piše: „Dok sam boravio u Imotskom (1896. – 1899.), dobro sam upoznao bio njegovu okolicu: rijeku kod Kamenoga mosta, mlinicu kod Perinuše, divna jezera i staru kulu, ledene vodene tokove po kojima mogu zaključiti da sam vidio Runoviće, pa Vinjane, krajolik sve do hercegovačke granice, možda i dalje.“ Na putu iz Imotskog prema Krivodolu nužno je proći preko Perinuše ili Kamenmosta.

U suradnji kulturne udruge Ujević, Osnovne škole „Tin Ujević“ Krivodol, i načelnika općine Podbablje Marija Ujevića, pred školom u Krivodolu 16. kolovoza 2015., otkrivena je bista pjesnika Augustina Tina Ujevića, rad akademskog kipara Stipana Kujundžića.

Slika: Bista Tina Ujevića ispred Osnovne škole u Krivodolu, rad akademskog kipara Stipana Kujundžića, foto Vesna Ujević

Tin Ujević

USPAVANKA IZ KRIVODOLA

I

Ti spavaš, dijete. U snu ćeš da grliš stabla sa zlatnim granama. Velike bašte od stakla i nemirne vode od žive zagolicat će te.

Ti spavaš dijete. U snu će da panu na te debela i gusta bremena omorike, a povrh ljubičastih hridina izliti će se nebesa sa hiljadu odbljesaka.

Nevinost čula razvezat će nepoznate mogućnosti stvari. Nosnice će da usrču u se ognjevitija saznanja nego kad šuma, od vreline akacija i drugog bilja, nego kad klis od zapaljene kadulje zatreperi i zamiriše.

Ljudska bića pretvorit će se u eternu bajku genija i anđela, u kojima će da zadrhti iznevjereni san slikara i vajara, i ljepota cijele one umjetnosti koje nema.

Glas čežnje izlit će, kroz svoja vajkanja, onaj nepoznati ton pijanstva u kojem će, saučesno, da zajecaju i zaplaču i da se oglase Lovreć i Cista, Lokvičići i Tamnice, Krivodol i Poljica, Zagvozd i Proložac*.

Jer tu sam, iz duduka gajde, čuo radosnu vijest da Veliki Pan nije mrtav.

Razriješena stvarnost obogatit će se od svojih živopisnih, naglih mogućnosti. Kroz novu ljestvicu naslada pipat ćeš, kušat ćeš, gutat ćeš pomorandže, smokve, šipke i rogače.

Od korijena stabala pa do vrha krošnje provalit će sokovi i zapjevat će živodajne mezgre: - Ja sam majka hraniteljica i oda zla braniteljica...

Vjesnici proljeća dalekih objavit će svoja zagonetna prisustva. Vrela će da zarominjaju na sve strane, kao na povjetarcu ponornih muzika stotine srdaca, povorke samotnih duša.

Zrak će da se potrese na novim prozračnostima i drhtajima iskričavih voda. Kroz visove će da prolete slutnje ritmova i nova vrcanja idealne svjetlosti.

Vidjet ćeš kljunove i repove i krila kako lepetom bez računa, uzrujavaju prostore sa značajnim odjecima. Oblik će već sin duha i tvari, da navijesti svoje vrhovno čudo.

Ali najveće čudo, ljepota ljepota, to će biti djevičanska svetkovina zastajalih voda. Od blata, potoka, kanala, rijeka i jezera zasjat će odsjevi čarobnih ogledala, vidovita isparavanja u svijet halucinacija, preobraženje protega u svijet višeg iskustva.

I pošto si sa sviješću dobre i duboke životinje gledao prve bademe u kruni bijeloga cvijeta, doznat ćeš za pijanstvo bolje od vina i duhana;

sjetit ćeš se prve noći kada si, pod borom i hrastom, uz listak grabova grma što u vatri mirisavo dimi, premda nije čempres, iz blisko odsječene daljine, pod najvećim brojem zvijezda,

preko brda i polja, kao basnu pravoga Istoka, ugledao i posmatrao Imotski u vidu nage ljepotice protegnute na logu od leopardova krzna i mirisa, posute biserjem po raskošnom tijelu;

i znat ćeš da si tada otkrio vile i vilenjake, ali da vještica, vukodlaka i vampira još nisi upoznao.

II

Ti si već gledao kako iz visina u praznine, pljušti snijeg u bezbrojnim pahuljicama, i kako izvrcava i kovitla se slijepobijela vijavica.

Vidio si sive krajine i tla vlažna od kiše - i doznao da magla protančava mozak i popravlja loše perspektive brda i dolina.

Ali trebao si da sačekaš začarana i u se povučena jutra da vidiš kako se najmlađe sunce, još sasvim nevini božanski sin prirode, razgaljuje kroz mliječne visove u smislu obećanja;

najmlađe sunce u žaru i srcu plamenoga suncokreta, da prospe plave, plave ljubičice i plave, plave rasplinite - čupave ? - kačune.

Eto iz vreloga bedra i usijane kičme stara Majka s djevičanskim likom htjede da najavi bogatstvo sirotinje i blaženost onih što ničega nemaju (pa im ipak pripada i nebo i zemlja); jer je htjela da opiše značenje i silu sitnih vlati i trava, i da vrati sok izgubljenih stvari kakve jesu: Ljubav i Dobrota.

III

Iz čaški, evo, već pčele ispijaju srž raslina. Putem koračaju krotki magarci, a mnogi snažni parip i mazga strpljivi su za ljudsku korist.

Spavaj, spavaj, dijete. Sreće ćeš imati samo dok spavaš; a srca i duše samo bezazlenošću.

Jer evo si vidio vile i vilenjake, ali vještica i zloduha nad kolijevkom nisi vidio.

I snatrio si Gospe s očima iz tvog sela i stasom iz kola na sajmu u Podbablju.

Neće te razmaziti med i svila iz Bagdada i Damaska; nego ćeš sa žuljevitim rukama da se znojiš za hljeb od kukuruza i za svakodnevnu puru.

Vidjet ćeš djevojke koje gaze, sudbonosno nagnute pod naramcima drva, i starice prignječene od punih vjedara vode.

Ozbiljnu rabotu tebi će da najavi škripanje kola i pometnja u mlinicama. Pa utješi se da je most u patnju staza oslobodođenja. Pjesma života je teža od sna, ali je dublja i krepča. Slabo je fajde od anđelskih mašta i od uroka zlih kneginjica;

tebe će da probudi plast na gumnu, stoka u pojatama, sjetva, kosidba, vršidba, tovari grožđa u budućim berbama, kliktava pjesma polja;

jer treba da se snaga vrši: da se lomi kamen, da se krče grudi zemlje, jer treba da se kopa, da se sije, da se ore, da se žanje, da se sadi;

jer treba da se muči i kinji, da se satire i sadire sebe, da se bude, da se dube, da se gradi. I još tako kukavno...

Jer treba da onaj, koji je dao patnju, dade i istinu našu, istinu motike, maškline, lopate, rala, poluga, kotača, mlina, bačve s moštom i kotla gdje se rakija peče.

Treba da utremo nove utrenike i da otvorimo svježe brazde; jer je daleko od sna do jave; jer ima milja od Jadrana do Pacifika.

IV

Ti spavaš dijete. U snu ćeš da vidiš stabla sa zlatnim granama, velike bašte od stakla, nemirne rijeke od žive.

Htjet ćeš da grliš neizmjernost, da letiš do San Diega i San Franciska, dok ne polomiš krila ovdje niže vode, svakako još bliže od Jauka ili Runovića.

MATE UJEVIĆ – hrvatski enciklopedist i leksikograf. (13. srpnja 1901. – 6. siječnja 1967.)

Studirao je jugoslavistiku, francuski jezik, povijest te umjetnost u Ljubljani i Zagrebu, gdje je 1935. doktorirao tezom o J. Hraniloviću, o kojem je objavio monografiju. U Zagrebu je radio kao nastavnik Nadbiskupske klasične gimnazije (od 1926.), upravitelj Hrvatskoga izdavačkoga zavoda 1941.–1945., te pomoćnik direktora Leksikografskog Zavoda. Bio je pokretač i/li glavni

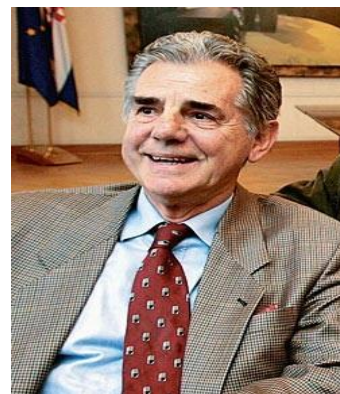

Slika: Mate Ujević

urednik niza temeljnih enciklopedijskih i bibliografskih pothvata: Hrvatske enciklopedije (1941.–45.), Bibliografije rasprava, članaka i književnih radova u časopisima Narodne Republike Hrvatske (1948.–1949.), Pomorske enciklopedije (1954.–1964.), Enciklopedije Jugoslavije (1955.–1971.) i Bibliografskoga kataloga Leksikografskog zavoda (objavljivan 1956.–2004.). Leksikografski zavod je utemeljio nagradu »Mate Ujević« za iznimna postignuća na području enciklopedike i leksikografije.

ŽARKO DOMLJAN - prvi predsjednik Hrvatskog Sabora (14. rujna 1932.)

Rođen je 14. rujna 1932. u Imotskom. Osnovnu školu pohađa u Imotskom. 1942. obitelj se seli u Zagreb gdje završava gimnaziju. Svirao je klavir, violinu i rog na kojem je završio srednju glazbenu školu. Počeo je studirati medicinu, ali se na drugoj godini prebacuje na Filozofski fakultet, odsjek za engleski jezik i povijest umjetnosti. Radio je u Leksikografskom zavodu, bio je glavni urednik časopisa „Život umjetnosti“ i predsjednik 'Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske'. U vrijeme Hrvatskog proljeća 1971. bio je član Izvršnog odbora Matice hrvatske, urednik u Enciklopediji likovnih umjetnosti, glavni urednik nedovršene Likovne enciklopedije Jugoslavije, znanstveni savjetnik u Institutu za povijest umjetnosti te glavni urednik Enciklopedije hrvatske umjetnosti.

Slika: Žarko Domljan

Žarko Domljan postao je prvi predsjednik Hrvatskog sabora, u mandatu od 1990. do 1992. godine, a u sljedeća dva saziva bio je potpredsjednik Sabora, predsjednik Odbora za vanjsku politiku te voditelj saborskog izaslanstva u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe. Za vrijeme njegova saborskog mandata proglašen je „Božićni Ustav“ 22. prosinca 1990. godine.

3.5. Stanovništvo

Prostor Općine Podbablje zauzima 44,36 km², što čini 0,98 % površine Splitsko – dalmatinske županije. Prema popisu stanovništva iz 2011. g. općina Podbablje ima 4.680 stanovnika od čega je 2.272 (43 %) muškaraca i 2.686 žena (57 %). U odnosu na 2001. godinu broj stanovnika je manji za 224 (4,47%).

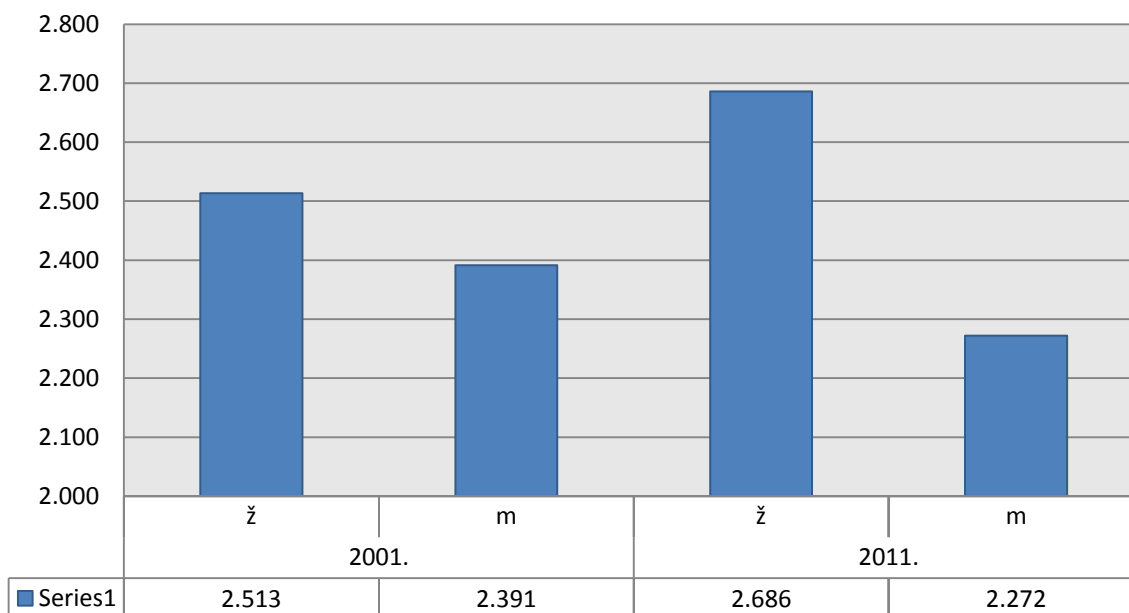
Prosječna starost je 39,2 godina (38 muškarci, 39,5 žene) i nešto je niža nego prosječna starost u SDŽ (40,8 godina). U odnosu na popis 2001. godine prosječna starost je porasla za 2,4 godina (2,3 godine muškarci i 1,6 godina žene).

Udio radno sposobnog stanovništva u ukupnom stanovništvu iznosi 63,2% (2001. godine iznosio je 60,86 %).

Udio djece do 14 godina u stanovništvu općine Podbablje je 19,67 % (2001.g. – 21,12 %). Primjetno je smanjenje broja djece do 14 godina za gotovo 2 %.

Udio nacionalnih manjina u stanovništvu općine Podbablje je 4,91 % prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Na području općine živi samo srpska nacionalna manjina, i to 230 osoba. Unutar organizacijske strukture Općine Podbablje, nacionalna manjina polaže pravo na svog predstavnika u okviru institucije „Vijeće nacionalnih manjina“.

Što se tiče prirodnog kretanja stanovništva, u općini Podbablje prisutan je negativni prirodni prirast, uvjetovan težim gospodarskim stanjem, koji ima i dalje tendenciju pada.

Graf: Udio stanovništva prema spolu prema popisu 2001./2011.

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

Tablica: Osnovni statistički podaci kontigenta stanovništva 2001./2011. u općini Podbablje

God.	Spol	Ukupno	0 - 6 godina	0 - 14 godina	0 - 17 godina	0 - 19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost
							Svega 15-49	Od toga 20-29	15 - 64 godine				
2001.	ž	2.513	259	536	658	746	1.157	327	1.379	574	436	196	37,9
	sv.	4.904	481	1.036	1.285	1.440	-	-	2.985	973	709	275	36,8
	m	2.391	222	500	627	694	-	-	1.606	399	273	79	35,7
2011.	ž	2.686	237	524	643	732	1.243	359	1.664	617	498	308	39,5
	sv.	4.680	398	921	1.094	1.229	-	-	2.962	1.033	797	369	39,2
	m	2.272	190	449	529	600	-	-	1.498	437	325	120	38

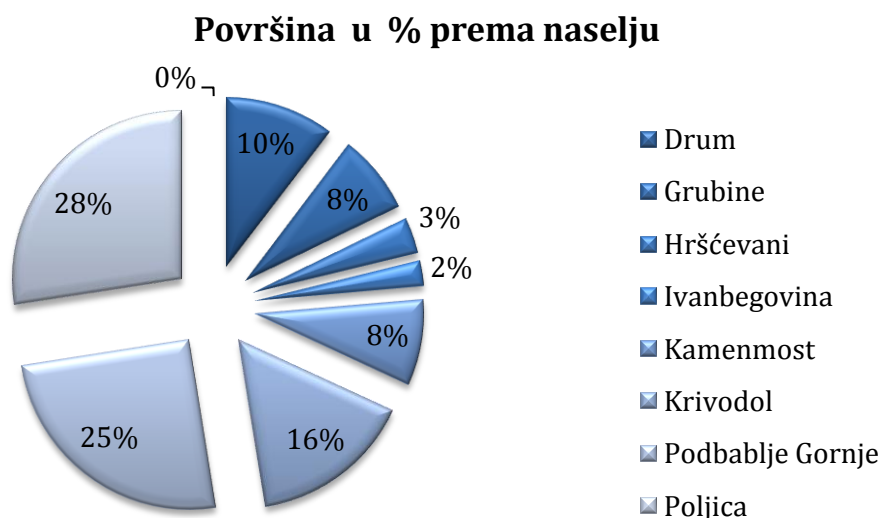
Izvor: DZS

Tablica: Stanovništvo, stanovi, domaćinstva i gustoće naseljenosti 2001. / 2011.

Broj	Naselje	Površina u km ²	Stanovnici		Broj kućanstava		Gustoća naseljenosti st./km ²	
			2001.	2011.	2001.	2011.	2001.	2011.
1.	Drum	4,59	697	702	182	180	166	167
2.	Grubine	3,34	1007	1010	212	247	305	306
3.	Hršćevani	1,51	421	392	101	102	383	356
4.	Ivanbegovina	1,05	301	268	81	76	287	255
5.	Kamenmost	3,65	566	520	166	158	164	151
6.	Krivodol	6,91	537	457	145	143	80	68
7.	Podbablje Gornje	11,13	559	523	147	153	53	50
8.	Poljica	12,18	816	808	220	233	72	71
Ukupno		44,36	4904	4680	1254	1292	118	112

Izvor: DZS

Grafikon: Površina pojedinih naselja u odnosu na površinu cijele općine Podbablje

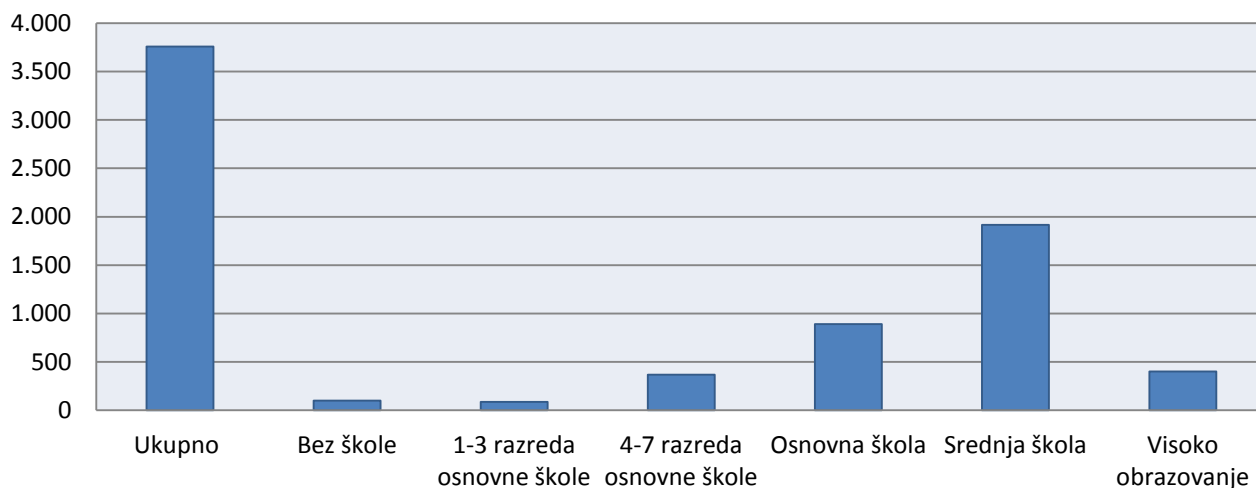

Udio visoko obrazovanog stanovništva u ukupnom stanovništvu starom od 15 godina pa na dalje iznosi 10,61 % (399), najveći broj stanovništva ima završenu srednju školu 1.916 (50,9 %).

Tablica: Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi

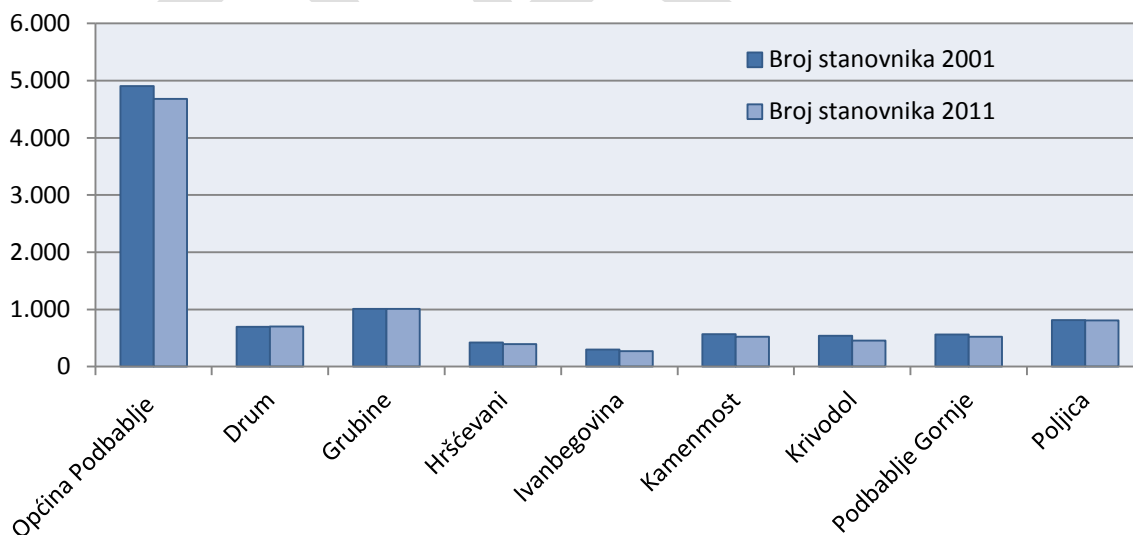
Općina Podbablje	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda osnovne škole	4-7 razreda osnovne škole	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje
Ukupno	3.759	100	84	368	891	1.916	399

Grafikon: Stanovništvo prema najvišoj završenoj školi

Izvor: DZS

Grafikon: Broj stanovnika na području Općine Podbablje 2001.-2011

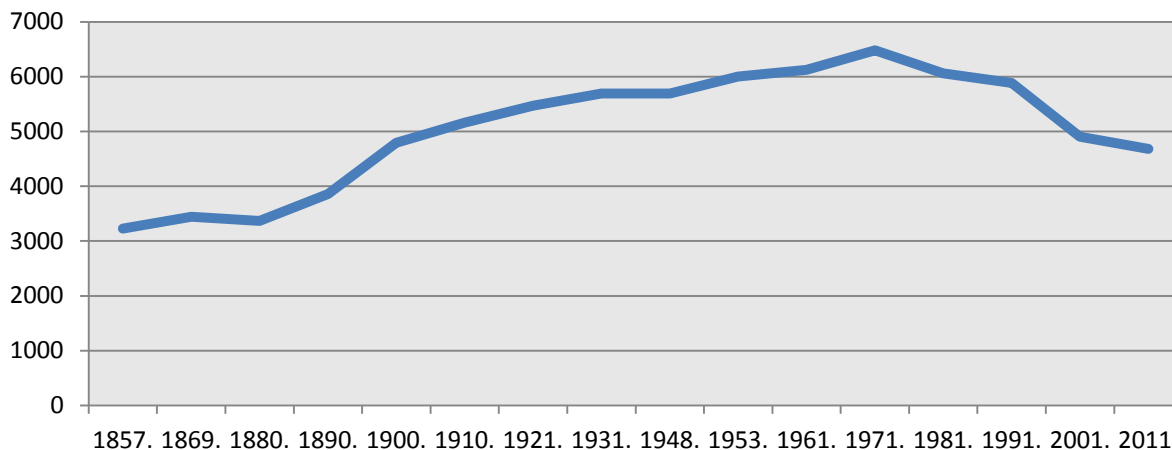

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001., i 2011.

Područje općine Podbablje karakterizira negativno demografsko kretanje. Indeks starenja na području općine 2001. godine iznosio je 67,6 dok 2011. iznosi 84,1 što je dodatan razlog za zaključak da se situacija veoma pogoršala. Indeks starenja za Hrvatsku, prema DZS Popisu stanovništva 2011., iznosio je 115,0. Prosječna starost stanovništva općine Podbablje iznosi 39,2 što je bolje od državnog prosjeka od 41,7 godina. Jedan od razloga smanjenja broja stanovništva, uz pad nataliteta, jest i iseljavanje

mladih u veća gradska središta zbog posla, obitelji, obrazovanja i sl. Upravo stoga, potrebno je osigurati potrebnu i kvalitetnu infrastrukturu kako bi se spriječilo iseljavanje, te uključiti socijalno osjetljive skupine u društvu u društveni život zajednice.

Grafikon 2.: Demografski trend kretanja stanovništva od 1857. – 2011.

Izvor: DZS

Osnovna obilježja stanovništva općine Podbablje:

- ✓ depopulacija, odnosno negativna demografska kretanja. Apsolutni pad broja stanovnika, a pogotovo radno aktivnog stanovništva, može značiti da će se priželjkivana obnova gospodarskih aktivnosti jednostavno sresti s nedostatkom radne snage.
- ✓ loša starosna struktura, visoko učešće starijih stanovnika, s izrazitim manjkom mladih i najmlađih dobnih skupina, ne samo da predstavlja ograničenje u razvoju gospodarskih aktivnosti, već predstavlja i dodatno opterećenje za socijalnu i komunalnu infrastrukturu.
- ✓ nedostatak kvalitetnih kadrova, jedan od temeljnih ograničenja za reaktiviranje gospodarskih i drugih razvojnih resursa kao i nedostatak kadrova koji bi posjedovali potrebna upravljačka i druga stručna znanja i vještine.

Iz navedenih osnovnih obilježja, izvodi se zaključak kako bi demografsko stanje dugoročno moglo biti ograničavajući faktor daljnjeg razvitka općine Podbablje, što je ujedno zaključak i svih ostalih provedenih analiza.

3.6. Infrastruktura

Prema usvojenom Prostornom planu Splitsko-dalmatinske županije¹⁴ iz 2013. godine, uključujući i dopune, koji je na snazi i u trenutku izrade ovog dokumenta, područje općine Podbablje pripada Imotskoj krajini, zaobalnoj mikroregiji Županije. Prema obvezama preuzetim iz tog dokumenta, za ovo područje određene su i posebne mjere razvoja kao što su poticanje intenzivnijeg rasta žarišnih naselja i naselja povoljnije demografske strukture radi ublažavanja negativnog demografskog procesa. Također, planom predviđeni raspored proizvodnih kapaciteta i drugih sadržaja u prostoru nužno je provesti uz disperziju radnih mjesta i povezati ih s postojećim i planiranim područjima stanovanja i razvojem prometnih sustava. Ključnim je ocijenjeno poticanje razvoja veznih pravaca koji osiguravaju razvoj graničnog područja Županije i integriraju zaobalno područje sa susjednim županijama i državom Bosnom i Hercegovinom, kao i nastavak izgradnje Jadranske autoceste.

S obzirom na smještajne kriterije, na način kako pojedine djelatnosti funkcioniraju u prostoru u odnosu na planirane potrebe, određene su mjere razvoja:

- razvijati mrežu srednjih škola
- posebno antidepopulacijsko značenje imaju područne osnovne škole kako bi se uspostavili uvjeti za očuvanje pograničnog i zaobalnog područja
- objekte primarne zdravstvene zaštite smjestiti u središta gradova i općina
- povećati broj lokacija objekata sekundarne zdravstvene zaštite
- radne zone planirati disperzirano, a posebno odrediti i sačuvati izrazito vrijedne prostore za poljoprivredno-stočarsku djelatnost
- poticati poduzetništvo
- poticati poljoprivredne djelatnosti i razvitak seoskog gospodarstva i turizma
- ulagati u razvoj sustava vodoopskrbe i to prioritetno na područjima gdje je sustav neispravan i gdje je rad sustava nesiguran zbog nedovoljnih količina ili kvalitete vode
- kanalizacijske sustave graditi prema prioritetu zaštite izvorišta vode za piće i vodotoka
- prve i druge zone sanitarne zaštite.

Istaknute su i građevine od važnosti za državu na području Općine Podbablje, a to su:

Državna cesta:

- ✓ D60: Brnaze (D1) – Cista Provo – Imotski – GP Vinjani Gornji
- ✓ D76: Baško Polje (D8) – Zagvozd (D62) – Grubine (D60) – Imotski – G.P. Vinjani Gornji

Energetske građevine:

- ✓ DV 220 kV Zakučac-Mostar

¹⁴ <http://www.dalmacija.hr/ustroj/upravni-odjeli/uo-za-prostorno-ure%C4%91enje/plan-prostornog-ure%C4%91enja-sd-zupanije>

- ✓ DV 400 kV Konjsko-Mostar
- ✓ DV 2x400 kV Zagvozd – Mostar
- ✓ Vjetroelektrana Osoje (dijelom na području općine Podbablje)
- ✓ Planirani međunarodni plinovod Zagvozd – Imotski – Posušje sa pripadnim mjerno Vodoopskrbnim redukcijским stanicama

Građevine od važnosti za županiju na području Općine Podbablje su:

Županijska cesta:

- ✓ Ž6181: Šumet – Kamenmost (D60), duljine 4,4 km
- ✓ Ž6182: Kamenmost (D60) – Zmijavci – Runovići – Ž6199, duljine 10,8 km
- ✓ Ž6183: Grubine (D60) – Ivanbegovina, duljine 1,7 km
- ✓ Ž6186: Kamenmost (D60) – G. Podbablje (L67160), duljine 6,0 km
- ✓ Ž6187: Drum (L67159) - Hršćevani (Ž6186), duljine 1,4 km

Energetske građevine:

- ✓ DV 110 kV Kraljevac-Imotski
- ✓ Plinski distribucijski sustav: Osnovni elementi planiranog distribucijskog sustava: Visokotlačni plinovod MRS Zagvozd – RS Šestanovac – RS Imotski – RS Vrgorac max radnog tlaka 12 bara predtlaka

Vodne građevine:

- ✓ Vodoopskrbni sustav – grupni vodoopskrbni sustav Imotske krajine – podsustav Josip Jović (CS Opačac, 200 l/s instalirani kapacitet)
- ✓ Regulacijske i zaštitne građevine na lokalnim vodama (stalni vodotoci, bujice, odvodni kanali, retencije i sl.)
- ✓ Građevine za obranu od poplava na lokalnim vodama
- ✓ Melioracijski sustav Imotskog polja (pripadajući dio)
- ✓ Sustav odvodnje Imotskog polja (pripadajući dio)

Građevine za postupanje s otpadom:

- ✓ Reciklažno dvorište (iz sustava gospodarenja otpadom)

3.6.1. Komunalna infrastruktura

Vodoprivredni sustav

Vodoopskrbni sustav bivše općine Imotski koristi pitku vodu iz izvorišta Opačac (rijeka Vrljika) čiji je kapacitet od 500-1300 l/s. S tog izvorišta, a u sklopu realizacije sustava «grupni vodovod Imotski» osigurava se opskrba najvećeg dijela naselja u bivšoj Općini, pa tako i općine Podbablje.

Opskrba vode obavljat će se i u promatranom periodu putem vodovoda Imotski, koji je po tipu tlačno-gravitacijski. Zahvaćeno je vrelo Opačac u priobalju manjega površinskog toka koji čine 2 trajna izvora uzvodno od njega (Jauk, Utopišće). Na području su Imotskoga izgrađene C.S. Opačac i Kosmatovica, C.S. Karin i C.S. Poljica. Izgrađen je cjevovod: Opačac-Karin-Poljica-Kosmatovica, Karin-Zmijavci-Runovići kao i cjevovodi Kosmatovica-Lovreć i Lovreć-Studenci. Izgrađene su i manje mreže u naseljima do kojih su došli glavni cjevovodi. Na području Tomislavgradske općine izgrađen je vodovod s Mukišnice koji opskrbljuje vodom dio Imotske krajine (Aržano-Studenci, Lovreć), 3 prekidne komore i 6 vodosprema. Ukupna duljina razvodne mreže pomoću koje se distribuira voda do potrošača iznosi 250.000 m.

Opačac je najizdašniji izvor na imotskom području. Uzvodno se nalazi izvor Jauk, pa oko 1 km, izvor Utopišće. S brda se slijevaju potoci iz izvora Duboke Drage, Jezerina (ili Dva Oka), Dračevca i još nekoliko manjih izvora. Lijevom obalom rijeke uz izvore Opačac, Jauk i Utopišće prolazi asfaltna cesta prema selu Prološcu. Uz cestu se nalazi više starijih zgrada naselja Glavine Donje. Većina zgrada na tom području ima gospodarske objekte.

Usprkos tome što stanovništvo nastoji da ne dođe do zagađivanja rijeke Vrljike od otpadnih voda ipak je izvorišno područje ugroženo, jer se zagađivanje, pogotovo podzemnih voda, ne može spriječiti. Na desnoj se obali rijeke nalaze velika poljoprivredna dobra koja se intenzivno obrađuju, što također doprinosi zagađivanju okoliša i podzemne vode.

Kanalizacijska mreža

Kanalizacijska mreža na cijelom imotskom području izgrađena je samo na užem području grada Imotskog i dijela naselja Glavina Donja. Postojeća kanalizacijska mreža je mješovitog tipa, što znači da se istom kanalizacijskom mrežom odvođe i otpadne i oborinske vode. Prikupljene mješovite vode odvođe se na uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Imotski smještenog na području Brižine u Glavini Donjoj. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Imotski izgrađen je osamdesetih godina prošlog stoljeća, primijenjen je II. stupanj pročišćavanja otpadnih voda s djelomičnom obradom mulja. Biološko pročišćavanje vrši se tehnologijom aerobnog aktivnog mulja s istodobnom aerobnom stabilizacijom viška mulja. Pročišćena otpadna voda se ispušta u prijamnik – rijeku Vrljiku. Obrada viška mulja se vrši ugušćivanjem na zgušnjivaču mulja, nakon čega se odvozi na poljoprivredne površine.

Na ostalom području ne postoji sustav javne odvodnje već svako domaćinstvo zasebno rješava odvodnju i dispoziciju otpadnih voda. Do izgradnje novog, sveobuhvatnog sustava javne odvodnje moguća je realizacija pojedinačnih objekata sa prihvatom otpadnih voda u vodonepropusne sabirne jame i odvozom putem ovlaštenog pravnog subjekta ili izgradnjom vlastitog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda prije upuštanja istih u teren putem upojnih bunara odgovarajućeg kapaciteta na samoj građevnoj čestici, a sve ovisno o uvjetima na terenu uz suglasnost i prema uvjetima „Hrvatskih voda“. Prije

priključenja na kanalizaciju tehnološke otpadne vode moraju se dovesti na nivo kvalitete komunalnih otpadnih voda.

Odlaganje otpada

Odlagalište “Kozjačić” u neposrednoj blizini grada Imotskog služi kao mjesto za odlaganje ukupnog komunalnog i tehnološkog otpada. “Kozjačić” je vrtača sa promjerom u vrhu od oko 100 m, a duboka je oko 40 m. Vrtača je u IV vodozaštitnoj zoni. Vrtača se nalazi visinski iznad Imotskog u smjeru prema Posušju, u neposrednoj blizini naselja Vinjani. Na području odlagališta vršeni su posebni geološki istražni radovi.

Ustanovilo se međutim da procjedne vode, kao posljedica oborinskih voda, nemaju neposrednog utjecaja na izvore vode u Imotskom polju, ali taj utjecaj postoji na izvorima vode u Bekiji (Hercegovački dio polja). Kraj je vjetrovit pa vjetar, posebno južni, nosi neugodne mirise naročito na selo Vinjani. Ovo je potencirano kad se otpad zapali. Odlagalište je u funkciji već 29 godina. Vozila dovoze otpad i istovaruju ga na samom rubu vrtače. Od glavne ceste do odlagališta je cesta sa makadamskim kolnikom. Odlagalište je uređeno, na ulazu je rampa i 24-satna čuvarska služba. Postoji pokrivka i rasvjeta, a planira se priključak vode.

Na odlagalištu se zapaža i glomazni otpad koji se kao sekundarna sirovina vraća industriji. Količina otpada koji se odlaže određuje se brojem vozila. Računa se da se godišnje odloži komunalnog otpada u količini od 12.000 tona. Ovim odlagalištem se služe sve općine Imotske krajine i Grad Makarska. Odlagalište je pod upravom komunalnog poduzeća “TOPANA d.o.o.” – Imotski, osnovanog od strane grada i 8 općine.

3.6.2. Energetska infrastruktura

Područjem općine Podbablje prolazi DV 400 kV Konjsko-Mostar, 220 kV Zakučac-Mostar i 110 kV Kraljevac-Imotski. Cijelo područje bivše općine Imotski najvećim svojim dijelom opskrbljeno je električnom energijom iz TS 110/35 kV Imotski izgrađene 1981 godine, instalirane snage transformacije 1x20 MVA. Jedan manji dio preuzima se iz TS Kraljevac (110/35 kV) sa kojom je TS Imotski povezana dalekovodom 110 kV Izgrađenim 1952. godine, a koji je dio 110 kV mreže elektroenergetskog sustava Republike Hrvatske. Ukupna dužina trase je oko 31 km, isto tako područje Općine Podbablje (i cijele bivše Općine Imotski) je 110 kV-im dalekovodom preko Gruda «uvezan» u elektroenergetski sustav RBiH (Herceg Bosne). I ta mreža je izgrađena 1952. godine, a dužina joj je otprilike 14 km.

Trenutno stanje ab stupova oba dalekovoda od 110 kV (Imotski-Kraljevac, koji prolazi kroz Općinu i Grude-Imotski) je vrlo loše i potrebno je iste zamijeniti. S obzirom da je u skladu s razvojem sustava šireg područja, dugoročno planiran prijelaz na 220 kV sustav, planira se proširenje TS Imotski sa 110/35 kV na Imotski-Plat (Dubrovnik) i Mostar – Zakučac što bi omogućilo ostvarenje planiranog znatnog poboljšanja snabdijevanja el. energijom i poboljšanje njene kakvoće.

U Prostornom planu uređenja Općine Podbablje predviđeno je da se kroz budući razvitak sustava elektroopskrbe Općine Podbablje trebati paralelno rješavati dva temeljna pitanja:

- Sanacija i dogradnja postojećeg sustava
- Izgradnja novog sustava elektroopskrbe sukladno planiranom demografskom, gospodarskom i prostornom razvitku Općine kao i aktualnim novim elektroprivrednim razvojnim koncepcijama područnih distribucijskih mreža s generalnom orijentacijom na postupnu primjenu novog sustava distribucijskih napona i novih tehničko-tehnoloških rješenja i ugradnja nove elektroprivredne opreme i uređaja.

3.6.3. Prometna infrastruktura

Cestovna mreža najvažniji je dio prometne infrastrukture Općine Podbablje. Zahvaljujući geoprometnom položaju, Općine je kvalitetno povezana s većim gradovima u regiji, Split, Makarska, Sinj.

Prema kategorizaciji prometnica na području Općine postoje sljedeće razvrstane ceste:

- ✓ Državne ceste: D60 i D76
- ✓ Županijske ceste: Ž6181, Ž6182, Ž6183, Ž6186, Ž6187,
- ✓ Lokalne ceste: L67147, L67150, L67158, L67159, L67160, L67162, L67164 i L67218.

Isto tako treba napomenuti da je 2013. otvoren tunel kroz Biokovo 'Sveti Ilija' koji uvelike pridonosi kvaliteti prometne povezanosti s Makarskom rivijerom (D76 – Zagvozd – Poljica), te blizina autoceste A1 (Zagreb – Split – Dubrovnik).

Rješenje sustava cestovnog prometa u velikoj mjeri se oslanja na cjelovit i ranije provjereni model, koji je preinačen u skladu s ciljevima prostornog uređenja područja i, u međuvremenu, nastalim promjenama u korištenju prostora. Planirana mreža javnih cesta razvrstana je sukladno današnjem stanju i očekivanoj funkciji određenih cesta u budućem sustavu. Kako je razvrstavanje javnih cesta u nadležnosti Ministarstva, moguće su izmjene u skladu s dinamikom realizacije cestovnog sustava i trenutne uloge pojedinih cesta u sustavu. U budućem razvoju općine Podbablje cestovni će promet i dalje imati primarno značenje u cjelokupnom prometnom sustavu s obzirom na njegovu funkciju integriranja ostalih vidova prometa.

Planirana i izgrađena cestovna mreža razvrstana je prema funkcionalnom značenju i očekivanom prometnom opterećenju na sljedeće kategorije: državna cesta, županijske ceste, lokalne ceste, nekategorizirane ceste i planinski protupožarni i gospodarski putovi.

Razvoj prometne infrastrukture

Prema Prostornom planu uređenja Općine Podbablje iz 2011., te nadopunjenim dokumentom iz 2015., razvitak općinskog područja ovisi dobrim dijelom će se temeljiti

na prometnoj povezanosti s ostalim dijelovima bivše općine Imotski, države i susjednom državom Bosnom i Hercegovinom. Područjem Općine Podbablje prolazi planirana državna cesta Zagvozd – Imotski (dionicom D76 Zagvozd - Grubine) za koju je u tijeku izrada projekta za rekonstrukciju i studije o utjecaju na okoliš.

Današnje stanje cestovne mreže nije zadovoljavajuće. Velik broj cestovnih pravaca i objekata oštećen je i istrošen pa je prioritetna rekonstrukcija tih cestovnih pravaca. Mreža lokalnih prometnica te šumskih protupožarnih i gospodarskih prometnica, posebno je važna za općinski prostor jer sve dijelove općine čini jednako dostupnima te omogućava njihovu pravilnu valorizaciju. Županijske ceste imaju funkciju međusobnog povezivanja naselja unutar regije, a lokalne ceste imaju funkciju povezivanja naselja međusobno i omogućavaju pristup na prometnice višeg reda. Za kvalitetnije povezivanje svih općinskih naselja međusobno i s općinskim središtem, potrebno je rekonstruirati niz lokalnih cestovnih pravaca.

Na postojećoj cestovnoj mreži državnog, županijskog i lokalnog značaja predviđeni su slijedeći zahvati:

- korekcija nepovoljnih građevinskih elemenata, trasa, prvenstveno na mjestima gdje su najčešće prometne nezgode (proširenje profila cesta, povećanje horizontalnih i vertikalnih radijusa i sl.)
- modernizacija (asfaltiranje) preostalih važnijih lokalnih cesta sa tucaničkim kolnikom
- za potrebe poljoprivredne proizvodnje i osiguranje potpunijeg korištenja poljoprivrednih resursa područja predviđa se rekonstrukcija gospodarskih putova
- u svrhu oživljavanja specifičnih vidova turizma i rekreacije utvrđeni su planinski (ujedno i protupožarni) putovi.
- uz županijske i lokalne prometnice (na područjima na kojima su ispunjeni posebni uvjeti u skladu sa zakonskim odrednicama) moguća je gradnja pratećih cestovnih objekata tj. benzinskih postaja sa ugostiteljskim objektima, servisima i praonicama automobila, motelom i sl.
- uz ugostiteljske objekte, benzinske i servisne stanice i druge objekte pokraj cestovnih prometnica, radi čije djelatnosti dolazi do zadržavanja vozila, potrebno je osigurati posebne površine za parkiranje i zaustavljanje vozila izvan kolnika, a u skladu s važećim normativima.

3.6.4. Telekomunikacijska infrastruktura

Urbana područja općine Podbablje gotovo su potpuno pokrivena fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom, čime je omogućeno spajanje računala na brzu internetsku mrežu, što je važno za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i kvalitete života stanovnika. Iako se postojanje fiksnih telefonskih linija nalazi na cjelokupnom

području, vidljiva je slabija pokrivenost brzom internetskom mrežom, no mreža se sustavno i brzo razvija.

Osnovu telefonske mreže općine Podbablje čini UPS Podbablje s pristupnom mrežom i svjetlovodnim kabelom kao prijenosnim medijem. Sva naselja na području općine imaju telefonske priključke u svojim domovima. Korisnički vodovi kojima su telefonski pretplatnici povezani na komutacijske čvorove položeni su uglavnom podzemno kabelima s bakrenim vodičima presjeka 0,4 mm. Javna TK mreža je infrastruktura za pružanje, pored osnovnih i ostalih TK usluga, a to su; usluge inteligentne mreže, ISDN, videokonferencija i ADSL.

Brzi napredak telekomunikacija uvjetovao je promjenu koncepta u zavisnosti o razvoju komunikacijske tehnologije i primjeni novih tehničkih dostignuća na ovom području. U planskom periodu ne planira se izgradnja novih mreža na području općine, a postojeće će se koristiti za proširenja.

3.6.5. Javna rasvjeta

Jedan od glavnih aspektata održivog razvoja na globalnoj razini je trošenje električne energije, odnosno rast cijena energije i problema zagađenja okoliša vezanog s proizvodnjom i potrošnjom električne energije.

Jedna od značajnih pojedinačnih stavki u potrošnji električne energije svakako je i rasvjeta javnih površina. Uz navedenu problematiku usko je vezan i dodatni problem javne rasvjete – svjetlosno zagađenje okoliša. To je svakako manje poznat problem, ali jednako rastućeg značaja i usko vezan s problemom energetske efikasnosti u rasvjeti. U većini krajeva Hrvatske, pa tako i na području Općine Podbablje instalacije javne rasvjete datiraju s kraja prošlog stoljeća. Rezultat su visoki troškovi električne energije za javnu rasvjetu, visoki troškovi održavanja, visoki postotak nefunkcionalnosti te visoki stupanj svjetlosnih zagađenja. Temeljem navedenog, u Europi su se već davno razvili modeli financiranja rekonstrukcije javne rasvjete upravo iz raspoloživih ušteda. Glavna zadaća u budućnosti javne rasvjete jest povećanje energetske efikasnosti i smanjenje troškova koji se očituju kroz održavanje i potrošnju stare tehnologije.

Pokrivenost općine Podbablje javnom rasvjetom, uglavnom je nezadovoljavajuća. Općine upravlja sustavom električne javne rasvjete koji objedinjuje 1656 rasvjetnih tijela (svjetiljki) i 1656 izvora svjetlosti (sijalica). Instalirana snaga sustava električne javne rasvjete ukupno je 13kWh/tj. Problem postojećeg sustava predstavlja spomenuta tehnološka zastarjelost i neučinkovitost, te problem svjetlosnog zagađenja koje nastaje kao rezultat takve rasvjete, a rješenje čega je trenutno u postupku javne nabave za učinkovitu obnovu preko Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti.

Obzirom da općine Podbablje nema komunalnih poduzeća, održavanje javne rasvjete izvode za to specijalizirane tvrtke koje se biraju putem natječaja.

Rad javne rasvjete je automatiziran i vremenski programiran, tako da u ljetnim mjesecima javna rasvjeta radi od 21,00 – 1,00 sati, a zimi od 18,00 do 00,00 sati.

3.6.6. Groblja

Na prostoru općine Podbablje nalaze se tri župna groblja:

- Groblje sv. Luke na Kamenmostu
- Groblje sv. Ane u Poljicima
- Groblje sv. Marka u Podbablju Gornjem
- Pravoslavno groblje Sveti Vasilije Ostroški u Crnogorcima.

U slučaju potrebe širenja kapaciteta groblja sv. Luke, sv. Ane i sv. Marka, moguće je otkupiti privatna zemljišta oko sva tri postojeća groblja i na taj način povećati kapacitete.

Za održavanje i upravljanje grobljima zadužena je sama općina Podbablje, odnosno komunalni redari zaposleni u općini.

3.7. Gospodarstvo

3.7.1. Osnovni pokazatelji

Općina Podbablje s indeksom razvijenosti¹⁵ od 57,85 % spada u II. skupinu čija je vrijednost indeksa razvijenosti od 50 % do manje od 75 % prosjeka Republike Hrvatske. Podaci na temelju kojih je definirana razvijenost prikazani su u sljedećoj tablici i u spoređeni sa županijskom i državnom razinom.

Tablica: Pokazatelji razvijenosti općine Podbablje u usporedbi sa županijskim i državnim pokazateljima

Pokazatelj (2010. – 2012.)	Općina Podbablje	Splitsko-dalmatinska županija (SDŽ)	Republika Hrvatska
Prosječan dohodak per capita	16.448	26.019	28.759
Prosječni izvorni prihodi per capita	411	3.090	2.969
Prosječna stopa nezaposlenosti	32,00%	19,50%	16%
Kretanje stanovništva	99,5	104,2	99,4
Udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16 - 65 godina	74,66%	83,09%	77,40%
Indeks razvijenosti	57,85%	93,75%	N/p
Skupina	II.	II.	N/p

Izvor: MRRFEU

¹⁵ Prema definiciji MRRIFEU, indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave razvrstavaju u skupine razvijenosti. (<https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>)

Premda prema indeksu razvijenosti općina Podobablje spada u nedovoljno razvijene, postoje identificirane prednosti poslovanja koje općini pružaju mogućnost razvoja i dostizanja standarda drugih razvijenijih općina na području SDŽ, odnosno RH.

Za općinu Podbablje određene su posebne mjere razvoja u strateškim dokumentima Splitsko – dalmatinske županije¹⁶:

- ⇒ poticati intenzivniji rast žarišnih naselja i naselja povoljnije demografske strukture radi ublažavanja negativnog demografskog procesa
- ⇒ planom predviđeni raspored proizvodnih kapaciteta i drugih sadržaja u prostoru provesti uz disperziju radnih mjesta i povezati ih s postojećim i planiranim područjima stanovanja i razvojem prometnih sustava.
- ⇒ Ističe se potreba razvitka gospodarstva na:
  - ⇒ izuzetno povoljnim i najvećim dijelom očuvanim prirodnim resursima (plodno tlo, voda, povoljna klima, prirodne atraktivnosti)
  - ⇒ bogatom graditeljskom, kulturno-povijesnom i tradicijskom naslijeđu
  - ⇒ razini izgrađenih gospodarskih kapaciteta
  - ⇒ očekivanju poticajnih mjera i makroekonomske politike uopće, koja će objektivno valorizirati sva raspoložive gospodarske potencijale i doprinijeti njihovom optimalnom korištenju u ekonomskom, socijalnom i ekološkom značenju.

Ključne industrije – nositelji gospodarskog razvoja

Iako je glavno strateško usmjerenje općine usmjereno na razvoj turizma i poljoprivrede (te kombinaciju ta dva sektora kroz razvoj ruralnog turizma), postojeću industriju je potrebno restrukturirati na način da se preferiraju djelatnosti koje ne zagađuju okoliš, manjih i fleksibilnih prerađivačkih kapaciteta temeljenih na raspoloživoj sirovini, koje su prvenstveno orijentirane na domaće tržište (potrebe domaćeg stanovništva i turizma), te su sposobne proizvesti proizvod čija kvaliteta zadovoljava i zahtjevna inozemna tržišta, posebno u vidu povećanja konkurentnosti lokalnih poduzeća na zajedničkom EU tržištu.

Ključne industrije na području općine stoga su:

- Poljoprivreda
- Graditeljska ili građevinska industrija
- Prerađivačka industrija
- Prehrambena industrija
- Turizam
- Trgovina.

¹⁶ Razvojna strategija SDŽ 2011. – 2013.:

<http://www.dalmacija.hr/Portals/0/docs/Tajnistvo/%C5%BErs%20sd%C5%BE.pdf> - MRRIFEU donijelo je 27. travnja 2015. godine odluku o produženju valjanosti prethodne generacije Županijskih razvojnih strategija, ukoliko postupak donošenja novih ne bude gotov do kraja 2015. Ovakva Odluka je donešena u svrhu postojanja strateške podloge na regionalnoj/županijskoj razini za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova, za razdoblje do izrade novih ŽRS-a te je ista dostavljena svim županijama i gradu Zagrebu.

Prednosti i potencijali gospodarskog razvoja:

- ✓ nalazi se u neposrednoj blizini Imotskog
- ✓ blizina mora (Makarska rivijera)
- ✓ niska stopa prireza 6%
- ✓ prisutna je porezna olakšica za poduzetnike
- ✓ niže su cijene zemljišta i komunalne naknade
- ✓ osnivanje Poduzetničke zone i Poduzetničkog centra (Poljica)
- ✓ osnivanje turističkih zona Šeminovac (Krivodol), Ivanbegovina i Drum

Općina Podbablje zbog prirodnih reursa ima veliki potencijal za razvoj agroturizma, a time i ekološke poljoprivredne proizvodnje.

Slika lijevo: Imotsko polje, foto Polo; slika desno: Vinogradi, foto Polo

3.7.2. Poljoprivreda

Većina prostora Općine Podbablje je, prema mjerilima vrijednosti intenzivne poljoprivrede, prostor znatno ograničenih mogućnosti, obzirom da u pogledu zemljišnih resursa prevladavaju kamenjari i siromašni pašnjaci, te je veći dio prostora sušno područje pa je problem i nepostojanja sustava za natapanje.

Međutim, općina na svom prostoru ima i dijelove izuzetno plodnog zemljišta, a odsustvo teške industrije i drugih zagađivača povećava vrijednost svih prirodnih obilježja i čini ga ipak velikim potencijalom za ekološke poljoprivredne proizvodnje.

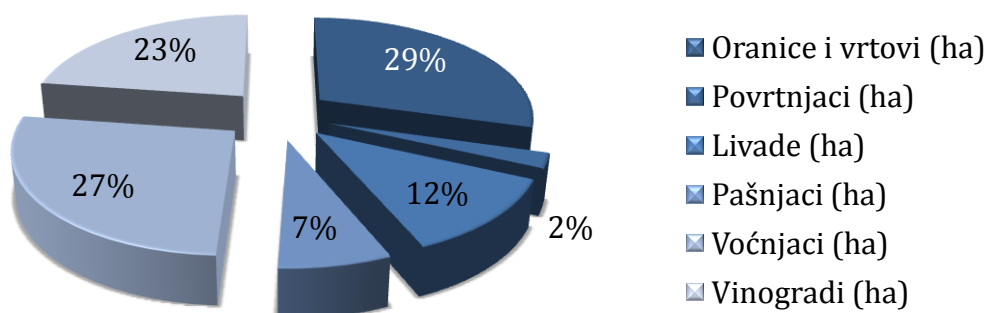
Ukupno raspoloživa površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 1030 ha, od čega je korišteno poljoprivredno zemljište 569 ha (55%), a ostalo zemljište 461 ha. Iz navedenih podataka vidimo da postoji veliki potencijal za razvoj i širenje obradivih poljoprivrednih površina.

Tablica: Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta (1. lipnja 2003.)

Općina	Ukupno poljoprivredno zemljište (ha)	Oranice i vrtovi (ha)	Povrtnjaci (ha)	Livade (ha)	Pašnjaci (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)
Podbablje	569	214	17	86	51	193	165

Izvor: www.dzs.hr

Grafikon: Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta u postotku u odnosu na ukupno poljoprivredno zemljište

Zasađenih vinograda, prema zadnjem popisu poljoprivrede, ima 192 ha s ukupno 729.000 trsova. Pod voćnjacima se nalaze jabuke (2.568), trešnje (1.852), šljive (1.394), smokve (1.333), višnje (780), kruške (697), bademi (505), masline (353), breskve (162) marelice (70 i lješnjaci (10).

Poljoprivrednih kućanstava na području općine ima 1.139, obrađuju ukupno 6.633 parcela zemljišta i posjeduju sljedeću perad, 698 ovaca, 622 koze, 207 goveda, 1.839 svinje te 457 košnica pčela.

Prema popisu poljoprivrede 2003. g. svega 265 (23,2%) kućanstava ostvarilo je prihod od prodaje poljoprivrednih dobara:

- industrijskog i aromatskog ljekovitog bilja – 4 kućanstva,
- voća i grožđa – 146 kućanstava,
- vina, rakije i maslinovog ulja – 91 kućanstvo,
- goveda i kravljeg mlijeka – 6 kućanstava,
- svinja – 2 kućanstva,
- ovaca, koza, ovčjeg i kozjeg mlijeka – 16 kućanstava.

U daljnjem razvoju poljoprivrede na području općine Podbablje potrebno je uvažavati postojeću strukturu proizvodnje, koja je određena ne samo prirodno-geografskim i ekonomskim uvjetima, nego i tradicijom, odnosno navikama. Kako bi se daljnji razvoj ostvario, potrebno je raditi na specijaliziranosti proizvodnje i učestalijoj primjeni danas dostupnih tehničko-tehnoloških znanja.

Nadalje, razvoj poljoprivrede trenutno je ograničen zbog veličine i strukture poljoprivrednih površina, odnosno posjedi su relativno mali zbog kulturoloških razloga nasljeđivanja i vezanosti za posjed. Moguć je razvoj poljoprivrede kroz promjenu strukture proizvodnje koja često podrazumijeva da proizvodnja služi više za vlasnike nego za tržište. Specijalizacijom i sistematizacijom poljoprivredne proizvodnje na nacionalnoj i lokalnoj razini bi se spriječila neobrađenost ili neiskorištenost zemljišta.

Cjelokupno poljoprivredno zemljište potrebno je staviti u funkciju jer predstavlja značajni potencijal u kombinaciji s turizmom. Pored razvoja poljoprivrede, razvoj čitavog ruralnog prostora gdje žive obiteljska gospodarstva treba planirati sveobuhvatno.

Iako taj prostor neće nikad biti urbanih karakteristika, potrebno je doseći iste standarde kao i u urbanim sredinama, veći stupanj općeg blagostanja, kulturnog nivoa, i dr.

Uz razvoj poljoprivrede, nužno je razvijati prateće djelatnosti poljoprivrede, industrijskog i servisnog sadržaja. Posteći potencijal u komercijalizaciji poljoprivredne proizvodnje uz podršku u okrupnjavanju ponude (primjerice kroz zadruge i sl.) te definiranje proizvoda kao i njihovo brendiranje.

3.7.3. Malo i srednje poduzetništvo¹⁷

Općina Podbablje, kao i cijela Imotska krajina, tradicionalna je poduzetnička sredina, što se može vidjeti i prema brojnosti poslovnih subjekata koji su trenutno aktivni na ovom području.

Trenutačno u općini djeluje 116 privrednih subjekata (58 poduzeća¹⁸ i 58 obrta) s ukupnim brojem od 306 zaposlenih. Najveći dio poslovnih subjekata dolazi iz naselja Grubine, i to iz građevinskog sektora. U naselju Grubine korijeni građevinskih tvrtki vuku još iz komunističkih vremena, kada se veliki broj malih poduzetnika odlučio za otvaranje tvrtki i obrta. Građevinarstvo je postalo jedno od značajki naselja Grubina.

Tablica: Popis poduzeća s barem jednom zaposlenom osobom

Rbr.	Skraćena tvrtka/naziv	Adresa
1.	PATRLJI d.o.o.	Gornje Podbablje bb, 21262 Podbablje Gornje
2.	IZVOĐAČ-NISKOGRADNJA d.o.o.	3. Imotske Bojne 6, 21262 Grubine
3.	FUNGOR d.o.o.	Franje Tuđmana 43, 21262 Grubine
4.	PRINCES - ČELIĆ d.o.o.	Poljica bb, 21263 Poljica
5.	TIM - PUTEVI d.o.o.	Grubine bb, 21262 Grubine
6.	TURKIĆ d.o.o.	Treće Imotske bojne 28, 21262 Grubine
7.	FORMA DOM, j.d.o.o.	Ante Starčevića 37, 21262 Hršćevani
8.	PENIKUR d.o.o.	Domovinske zahvalnosti 13, 21262 Grubine

¹⁷ Prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 56/13), mala poduzeća su definirana kao poduzeća koja imaju manje od 50 zaposlenika i čiji je ukupni godišnji promet ili zbroj bilance manji od 10 milijuna €, a srednja poduzeća su definirana kao poduzeća koja imaju manje od 250 zaposlenika i čiji je ukupni godišnji promet ili zbroj bilance manji od 50 milijuna €. <http://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>

¹⁸ Poduzeće je pravni objekt koji pripada nekom subjektu, u pravilu trgovcu, tako da može njime raspolagati. Poduzeće čini određenu gospodarsku djelatnost koju obavlja trgovac kao nositelj takve djelatnosti u organizacijskom smislu. (<http://limun.hr/main.aspx?id=22612&Page=2>)

9.	ŠTIJA d.o.o.	Drum bb, 21262 Drum
10.	KRČEVAC d.o.o.	Put Krčevca 27, 21262 Grubine
11.	JOPULA d.o.o.	Franje Tuđmana 61 , 21262 Grubine
12.	MRAČAJ d.o.o.	Put Krčevca 2, 21262 Grubine
13.	LUKENDA d.o.o.	Vukovarska 9, 21262 Grubine
14.	IVOTIĆ d.o.o.	Franje Tuđmana 23, 21262 Grubine
15.	HIDROMEHANIKA LOZO, j.d.o.o.	Poljica 36, 21263 Poljica
16.	KOZMETIČKI SALON IVA d.o.o.	Franje Tuđmana 37, 21262 Grubine
17.	BARUN d. o. o.	Franje Tuđmana 50, 21262 Grubine
18.	ISO-TECH d.o.o.	Ivanbegovina bb, 21262 Ivanbegovina
19.	SKUTO j.d.o.o.	Stjepana Radića 5, 21262 Grubine
20.	UGOSTITELJSTVO UJEVIĆ, j.d.o.o.	Krivodol 236 A, 21263 Krivodol
21.	POTOK d.o.o.	Hršćevani, 21262 Hršćevani
22.	GRADINE-KUJUNDŽIĆ d.o.o.	Ivanbegovina, 21262 Ivanbegovina
23.	GEOTEHNIKA 94 d.o.o. Mostar, Glavna podružnica za građenje - IMOTSKI	Ivanbegovina, 21262 Ivanbegovina
24.	IZVOĐAČ - GRUBINE d.o.o.	Treće Imotske bojne 6, 21262 Grubine
25.	SCAVO j.d.o.o.	115. brigade 1, 21262 Grubine
26.	ZVIRAC GRAĐENJE d.o.o.	Lucići 19, 21262 Podbablje Gornje
27.	VITAL-ORGANICS d.o.o.	Ulica Alojzija Stepinca 9, 21262 Podbablje Gornje
28.	LUX NOVA d.o.o.	Krivodol bb, 21263 Krivodol
29.	ŠILJIĆ KAMEN j.d.o.o.	Petog kolovoza 18, 21262 Drum
30.	ERGASIA j.d.o.o.	Marka Marulića 6 /A, 21262 Grubine
31.	ZNAOR METAL d.o.o.	Bruna Bušića 20, 21262 Hršćevani
32.	RAČUNALNI SUSTAVI I PROGRAMI j.d.o.o.	Drum bb, 21262 Drum
33.	DELIJIĆ d.o.o.	Blajburška 1, 21262 Grubine
34.	GORNJI VRT d.o.o.	Drum bb, 21262 Drum
35.	Osnovna škola Tin Ujević Krivodol	Krivodol, 21263 Krivodol
36.	SINOKOS d.o.o.	Alojzija Stepinca 17, 21262 Grubine
37.	ĆELIĆ GRADNJA d.o.o.	Poljica, 21263 Poljica

38.	Dječji vrtić RIBICA	Grubine bb, 21262 Grubine
39.	SISTEM GRADNJA d.o.o.	Krivodol 122, 21263 Krivodol
40.	JOSIPA I MARIJA j.d.o.o.	Vukovarska 16, 21262 Grubine
41.	CON - CREDIO d.o.o.	Krivodol bb, 21263 Krivodol
42.	AEROLIT d.o.o.	Dr. Franje Tuđmana 26 /A, 21262 Grubine
43.	MALLEUS d.o.o.	Težački put 1, 21262 Grubine
44.	IKO PRIJEVOZ j.d.o.o.	Kralja Zvonimira 1, 21262 Grubine
45.	ŽIGAC j.d.o.o.	Franje Tuđmana 45, 21262 Grubine
46.	BILOŠ d.o.o.	Hrvatskih Branitelja 234, Poljica
47.	DAORSI d.o.o.	Grubine bb
48.	GRUBINE d.o.o.	Franje Tuđmana 99, Grubine
49.	GRUPE-M d.o.o.	Grubine bb
50.	LEDINJI POD d.o.o.	Grubine, Ulica Franje Tuđmana 1
51.	LUKENDA d.o.o.	Grubine, Vukovarska ulica 9
52.	MARKAČIĆ d.o.o.	Krivodol bb
53.	RAMPY-COMPANY d.o.o.	Čujići 1, 21263 Krivodol
54.	TIHOMIR d.o.o.	Krivodol, bb
55.	VERIĆ poduzeće za trgovinu I prijevoz	Ulica treće imotske bojne 2, Drum
56.	ZALECOMERC d.o.o.	Poljica, 21263 Krivodol
57.	ZID d.o.o.	Drum bb
58.	IVANKA d.o.o.	Domovinske zahvalnosti 68, Kamenmost

Izvor: HGK

U općini je registrirano 58 društava s ograničenom odgovornošću koje imaju zaposlenu barem jednu osobu. Iz gornjeg popisa trgovačkih društava može se vidjeti kako je većina društava smještena u naselju Grubine.

Tablica: Popis obrtnika¹⁹ Općine Podbablje

Rbr.	Naziv obrta	Stanje obrta
1.	" I Z V O Đ A Č ", iskop, utovar, prijevoz i građevinarstvo, Pere Karin, Grubine	U radu
2.	" NISKOGRADNJA JOKO " obrt za prijevoz i rad građevinskom mehanizacijom, vl. Josip Kujundžić, Ivanbegovina	U radu
3.	" T e h n i č a r " iskop, prijevoz i građevinarstvo - vl. Ante Žužul, Grubine	U radu
4.	"Građevinar", građevinski obrt, Branko Ćapin, Podbablje Gornje	U radu
5.	CROIM posredovanje i zastupanje, Kamenmost 230, Kamenmost	U radu
6.	"MAĆA" TRGOVAČKO UGOSTITELJSKI OBRT, MATE ĆAPIN, PODBABLJE, PODBABLJE GORNJE	U radu
7.	AGENCIJA AJDUK, posredovanje i promet nekretnina, vl. Željko Ajduk, Kamenmost	U radu
8.	Auto-servis, KEKO, vl. Marin Blažić, Hršćevani	U radu
9.	BARBA, obrt za trgovinu, vl. Mate Krištić, Hršćevani, Put Krnjavica 2	U radu
10.	BILOŠ-ART, obrt za bravarske radove, vl. Luka Biloš, Poljica, Gornji put 2	U radu
11.	Buffet "R E G A" Poljica, vl. Vjekoslav Biloš	U radu
12.	DEA, obrt za trgovinu i usluge, vl. Mira Znaor, Hršćevani, Bruna Bušića 15	U radu
13.	DRUM, obrt za trgovinu, vl. Dinko Dodig, Drum, Ulica sv.Marka 12	U radu
14.	GALIĆ, obrt za građevinarstvo, vl. Ante Vuković, Grubine, 3. Imotske bojne 3	U radu

¹⁹ Prema Zakonu o obrtu (NN 143/13), obrt je samostalno trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dohotka koji se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. (<http://www.zakon.hr/z/297/Zakon-o-obrtu>).

15.	GOLUBICA, obrt za ugostiteljstvo, caffe bar, vl. Jasna Kujundžić, Grubine, Domovinske zahvalnosti 1	U radu
16.	GP JOLE COMMERCE, obrt za građevinarstvo i upravljanje nekretninama, vl. Joško Kasalo, Hršćevani, Kralja Tomislava 32	U radu
17.	GRUBINE, obrt za trgovinu, vl. Ivica Jonjić, Grubine, Kraljice Hrvata 1	U radu
18.	Građevinski obrt "PATRLJI", rad građevinskim strojevima, vl. Sveto Patrlj, Podbablje Gornje	U radu
19.	Građevinski obrt BIBERIĆ, vl. Ivan Vrljić, Drum	U radu
20.	NIKO-KOP, vl. Žužul Zvonimir, Domovinske zahvalnosti 18, Grubine	U radu
21.	Građevinski obrt MRGA, vl. Mate Livajić, Poljica	U radu
22.	Građevinski obrt, BAŠTINA, vl. Zvonimir Gudelj, Podbablje Gornje	U radu
23.	Građevinski obrt, BETON, vl. Mate Buljan, Podbablje Gornje	U radu
24.	Građevinski obrt, JOTO-GRADNJA, vl. Davor Biošić, Hršćevani	U radu
25.	Građevinski obrt, MD-DRUM, vl. Miro Dodig, Drum	U radu
26.	Građevinski obrt, RAŠKIĆ, vl. Ivan Gudelj, Podbablje Gornje	U radu
27.	Građevinski obrt, SEDLO, vl. Ivica Vuksan, Drum	U radu
28.	Građevinsko-trgovački obrt KU&ĆE-GRADNJA vl. Josip Ćelić, Poljica	U radu
29.	MATKOVIĆ Vinarija, Frane Tuđmana 38, 21262 Grubine	U radu
30.	KAMELEON, obrt za grafiku i tisak, vl. Tomislav Ujević, Krivodol, Krivodol 256	U radu
31.	KATICA, obrt za trgovinu, vl. Katica Čujić, Krivodol, Krivodol 16	U radu

32.	Kamenoklesarski obrt, GRANIT, vl. Ante Šerlija, Poljica	U radu
33.	Knjigovodstveni obrt COMP.ING vl. Ante Žužul, Grubine, Domovinske zahvalnosti 16	U radu
34.	LAV, obrt za ugostiteljstvo, caffe bar, vl. Ivan Lapenda, Poljica, 3. imotske bojne 44	U radu
35.	MARŠIĆ, obrt za trgovinu, vl. Jozo Maršić, Kamenmost, Kamenmost 228	U radu
36.	MOST, obrt za servis vozila, vl. Krešimir Perić, Kamenmost, Kamenmost 155	U radu
37.	NIKO-KOP, obrt za prijevoz i rad građevinskim strojevima, vl. Zvonimir Žužul, Grubine, Domovinske zahvalnosti 18	U radu
38.	Obrt za građevinarstvo i prijevoz "VUKOVIĆ", vl. Nada Vuković, Grubine, Franje Tuđmana 48	U radu
39.	Obrt za građevinarstvo i usluge PRO-START, vl. Ante Matković, Grubine, Put Krčevca 39	U radu
40.	Obrt za građevinarstvo i usluge, IKIŠA 1, vl. Tanja Matković, Grubine	U radu
41.	Obrt za prijevoz i usluge, BAŠIĆ, vl. Marko Bašić, Krivodol	U radu
42.	Obrt za savjetovanje i usluge, AKDM, vl. Ante Kasalo, Hršćevani	U radu
43.	Obrt za ugostiteljstvo i turizam ĆILIN ĆEMER, vl. Marko Vuković, Grubine, Franje Tuđmana 78	U radu
44.	Obrt za ugradnju stolarije TONIĆ, vl. Ante Patrlj, Podbablje Gornje, Gornje Podbablje 196 A	U radu
45.	Obrt za uređenje i održavanje okoliša, parkova i nasada, BREZA, vl. Hrvoje Biošić, Hršćevani	U radu
46.	Prijevoznik Marijan Karin, Grubine	U radu
47.	Prijevoznički obrt "MIĆA" Kružni taksi 827, Milan Lozo, Poljica	U radu
48.	SUSKA, obrt za trgovinu, vl. Suzana Ujević, Krivodol 197, Krivodol	U radu

49.	SV TRANS, obrt za prijevoz, vl. Slavko Vuksan, Drum, Vukovarska ulica 9	U radu
50.	TRANSPORTI ŠUŠNJAR, obrt za prijevoz i usluge, vl. Marija Šušnjar, Drum, Ulica sv. Marka 29	U radu
51.	Trgovački obrt "KNEZOVIĆ" vl. Petrica Knezović, Kamenmost	U radu
52.	Trgovački obrt AMK, vl. Milan Lončar, Podbablje Gornje	U radu
53.	Ured za vođenje poslovnih knjiga vl. Vera Lončar, Kamenmost	U radu
54.	Uslužni obrt NEXCOM, vl. Antonijo Šušnjar, Drum	U radu
55.	VODOTERM, obrt za instalaciju vode i grijanja, vl. Milorad Kujundžić, Ivanbegovina, Ivanbegovina 47	U radu
56.	ZORICA, obrt za trgovinu, vl. Zorica Jakić, Kamenmost, Kamenmost 171	U radu
57.	JONJIĆ IVICA, trgovina na malo, Grubine, Ulica Ante Starčevića 3	U radu
58.	ĆAPIN BRANKO, građevinski obrt, Podbablje Gornje	U radu

Izvor: MINPO

Aktivnim mjerama zapošljavanja i raspoloživim i novim poticajima, općina treba težiti zadržavanju postojeće najveće zastupljenosti zaposlenih, isto tako se treba okrenuti jačanju broja zaposlenih u poljoprivredi i tradicionalnim obrtima kao osnovi za razvoj turizma.

3.7.4. Poduzetničke zone

Nositelj razvoja općine Podbablje bi trebalo biti već tradicionalno iskustvo poduzetništva stanovnika ovog kraja. Poduzetništvo se, premda ima tradicionalno uporište, ipak slabije razvija zbog nedostatka podrške od lokalnih i županijskih vlasti, a koje bi se moglo organizirati kroz osmišljavanje i oživljavanje poduzetničkih zona²⁰, te drugih aktivnosti na lokalnoj razini.

Prostorni plan općine Podbablje dorađen u 2015. godini, koji je u skladu sa Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske, Programom prostornog uređenja i Prostornim planom Splitsko-dalmatinske županije, podrazumijeva i određuje prostorno-razvojna i planska usmjerenja dugoročnog razvoja.

Prostornim planom jedinice lokalne samouprave se na taj način usklađuju sljedeći interesi:

- ravnomjerni gospodarski i društveni razvitak
- usklađivanje interesa i stajališta općina i gradova s interesima Županije i Države
- uvjeti za uređenje i zaštitu prostora
- sustav središnjih naselja
- mreža objekata društvenih djelatnosti
- određivanje uvjeta i osiguravanje prostora za prometnu i drugu infrastrukturu.

Organizacijom i namjenom površina određuju se područja u kojima se mogu razvijati pojedine djelatnosti, odnosno poduzetničke zone. Ovisno o karakteristikama pojedinih djelatnosti potrebni sadržaji za obavljanje djelatnosti mogu se smještati u predviđenim zonama koje mogu biti: isključiva, prevladavajuća ili mješovita. Obzirom da je jedna od temeljnih postavki prostornog plana Općine Podbablje i podizanje kvalitete življenja na području općine, nju se planira razviti i osigurati kroz otvaranje poduzetničke zone.

U kontekstu prostornog planiranja infrastrukture za razvoj određenih djelatnosti, odnosno gospodarskih sadržaja, potrebno je utvrditi temeljna usmjerenja za uređenje i gradnju gospodarske zone, površine za razvoj poljoprivrede i stočarstva, građevinarstva, prometa, trgovine, ugostiteljstva i turizma, prostora za poslovne i ostale usluge.

Građevinsko područje podrazumijeva između ostalog i sadržaje poput:

- manjih poslovnih sadržaja (uslužni, trgovački, komunalno-servisni i slični sadržaji)
- proizvodnih sadržaja
- sadržaja za preradu poljoprivrednih i stočarskih proizvoda
- mini-farme.

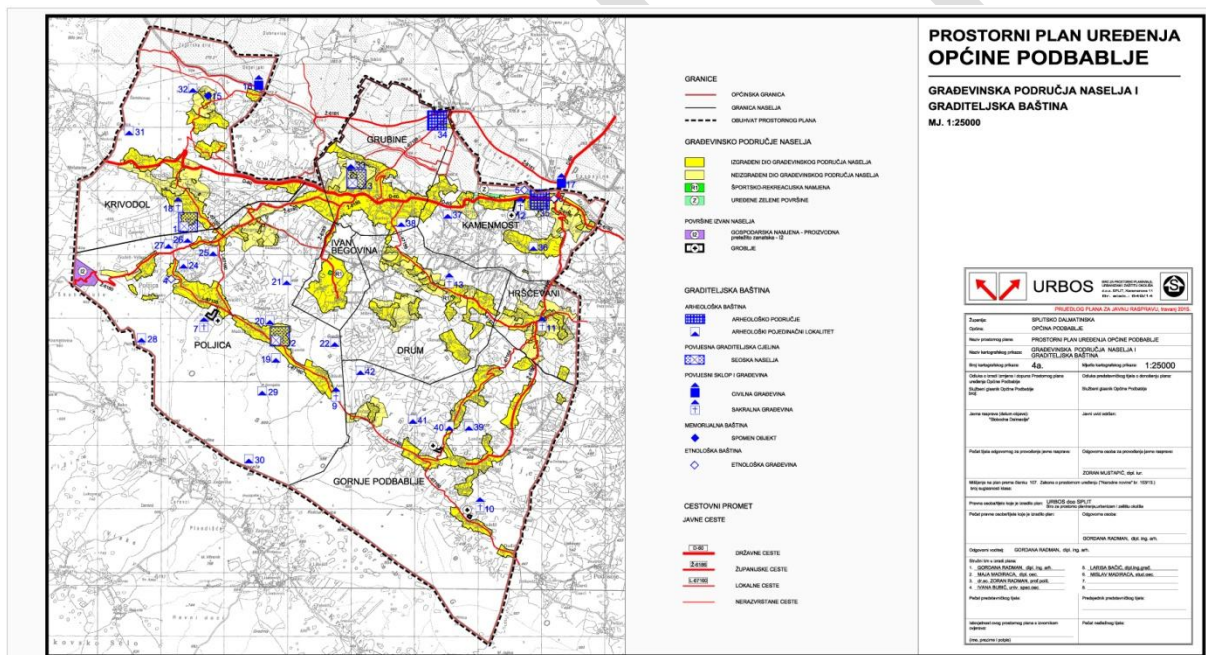
²⁰ Prema Zakonu o unaprjeđenju poduzetničke infrastrukture (NN 41/14), poduzetnička infrastruktura predstavlja ukupnost svih prostorno specifičnih oblika odvijanja različitih poduzetničkih aktivnosti nastalih kao rezultat promišljenog i organiziranog prostorno razvojnog koncepta jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno Republike Hrvatske. Poduzetnička infrastruktura predstavlja sustav poduzetničkih zona, odnosno poduzetničkih potpornih institucija. (<http://www.zakon.hr/z/652/Zakon-o-unapre%C4%91enju-poduzetni%C4%8Dke-infrastrukture>)

Strateškim planiranjem korištenja prostora u Prostornom planu općine, predviđeno je 10,80 hektara za otvaranje poduzetničke zone Poljica, u okviru koje su planirani sljedeći sadržaji:

- proizvodni pogoni bez nepovoljnih utjecaja na okoliš
- prerađivački-proizvodni pogoni
- zanatski sadržaji
- servisi i usluge
- komunalni sadržaji, garaže i sl. koji zbog prostornih i drugih ograničenja ne mogu biti smješteni unutar građevinskog područja naselja.

Bitno je naglasiti da se na razini države RH kao i EU postoje programi podrške osnivanjima različitih poduzetničkih zona, kao i podrška umrežavanju gospodarstvenika, klasterizaciji te osnivanju udruga, sve u cilju dodatne podrške poduzetnicima u smislu usvajanja novih znanja, sinergijskom djelovanju u pojedinoj industriji ili na pojedinom tržištu, razmjeni znanja i informacija.

Slika: Poduzetnička zona Poljica (ljubičasto) prema prostornom planu uređenja

Slika: Područje poduzetničke zone Poljica, trenutno stanje, foto M.Loza

Razvoj poduzetničke zone, odnosno razvoj gospodarstva i društvenih djelatnosti ovisi o broju i strukturi stanovništva, njihovom rasporedu po naseljima, postojećoj

infrastrukturi, potencijalima zadovoljavanja zajedničkih potreba na području općine, te prirodno geografskim osobinama područja.

Uz financiranje poduzetništva, poglavito poduzetnika početnika te financiranje većih projekata, jedna od prepreka može biti i depopulacija stanovnika te trajne migracije u veće gradove kao i druge europske države, što se pokazalo kao negativan trend već tijekom 2015. godine.

3.7.5. Tržište rada

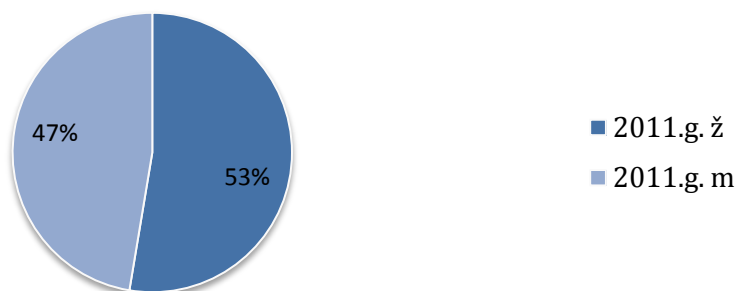
Radni kontingent predstavlja samo demografski okvir radnih resursa društva. Budući među njima postoje osobe koje nisu sposobne, ili se ni pod kojim uvjetima neće uključiti na tržište rada, potencijalni radni resursi gospodarstva su nešto manja skupina, a samo osobe koje su se aktivno uključile na tržište rada predstavljaju stvarnu ponudu rada. Stope aktivnosti u neposrednoj su vezi s uvjetima na tržištu rada, odnosno gospodarstvenim kretanjima. U godinama naglog pada gospodarskih trendova i zaposlenosti od 1991. godine stope aktivnosti se smanjuju, a njihovo postepeno povećanje već je vidljivo zbog svojevrsnog preokreta gospodarskih trendova. Na području općine evidentirano je 1.073 zaposlenih, što je smanjenje u odnosu na 1991. godinu, kada je taj broj iznosio 1.334, od oko 24 %.

Tablica: Radni kontingent 2001./2011. u općini Podbablje

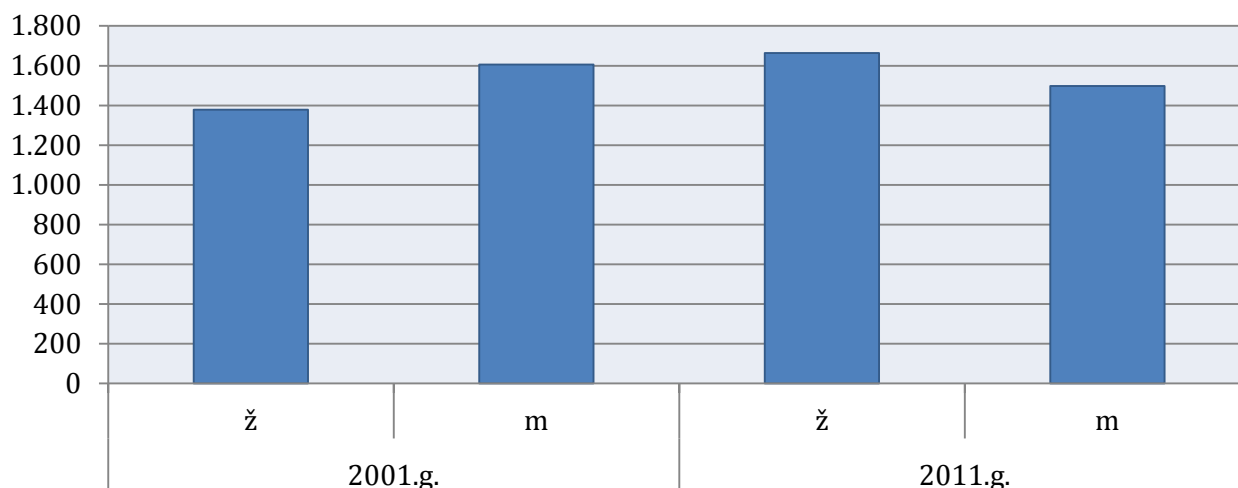
God.	Spol	Ukupno	Radno sposobno stanovništvo		%
			15 – 64 godine		
2001.	ž	2.513	1.379		55 %
	sv.	4.904	2.985		61 %
	m	2.391	1.606		67 %
2011.	ž	2.686	1.664		62 %
	sv.	4.680	2.962		63 %
	m	2.272	1.498		66 %
2001./2011.	ž				+ 20,6 %
	sv.				- 0,7 %
	m				-6,7 %

Izvor: DZS

Grafikon: Nezaposleni prema spolu

Grafikon: Radno sposobno stanovništvo 15 – 64 godine

Stope aktivnosti u neposrednoj su vezi s uvjetima na tržištu rada, odnosno gospodarstvenim kretanjima. U godinama naglog pada gospodarskih trendova i zaposlenosti od 1991. godine stope aktivnosti se smanjuju, a njihovo postepeno povećanje već je vidljivo zbog svojevrsnog preokreta gospodarskih trendova. Na području općine evidentirano je 1071 zaposlenih, što je smanjenje u odnosu na 2001. godinu (kada je taj broj iznosio 1073) od oko manje od 1%.

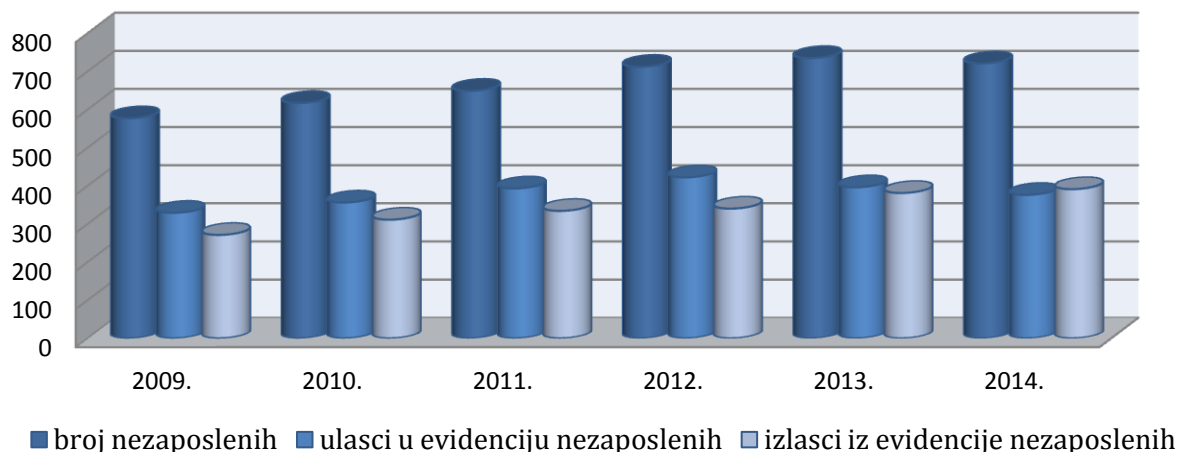
Tablica: Nezaposlenost u općini Podbablje po godinama

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Broj nezaposlenih	577	617	649	712	735	721
Ulasci u evidenciju nezaposlenih	329	356	393	422	396	376
Izlasci iz evidencije nezaposlenih	271	311	334	340	381	391
Od toga: zbog zapošljavanja	141	173	225	218	270	260
Izlaz iz radne snage	18	21	14	25	14	30
Odjava s evidencije i neprijavlji.	108	112	92	94	92	6
Ostalo	4	3	3	3	5	26

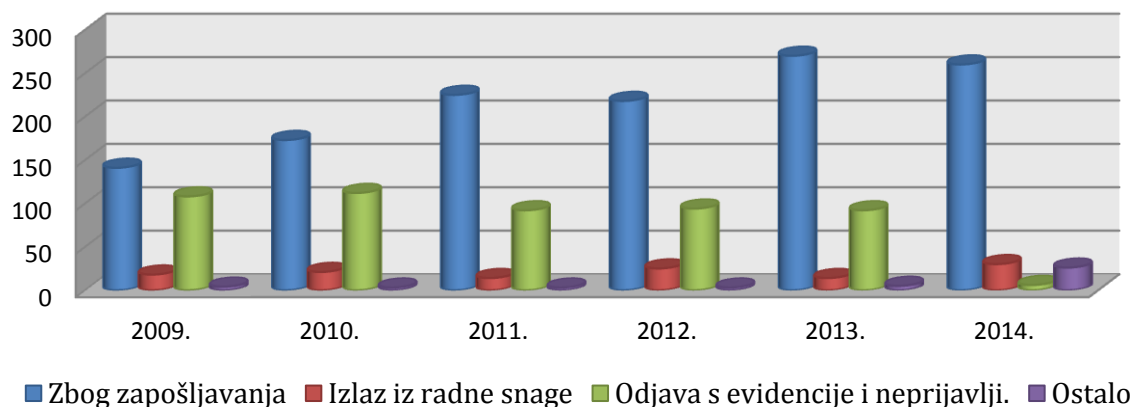
Izvor: HZZ.hr

Broj nezaposlenih je u konstantnom porastu od 2009. godine, s tendencijom pada samo u 2014. g. Izlasci iz evidencije nezaposlenih pokazuju rastući trend uspoređujući razdoblje 2009. – 2014, najveći dio osoba koje su izašle iz evidencije nezaposlenih izlaze zbog novog zapošljavanja 2013. godine i to 270 stanovnika (70,86 %), kao i 2014. godine 260 stanovnika (66,46 %).

Grafikon: Evidencija HZZ

Grafikon: Izlaz iz evidencije HZZ

Tablica: Nezaposleni prema razini obrazovanja

Općina	Ukupno	Osnovna škola	Srednja škola	VŠS/VSS
Podbablje	721	168	495	58

Izvor: HZZ.hr

Najveći broj nezaposlenih ima završenu srednju školu (71,6%), zatim slijedi broj nezaposlenih s završenom osnovnom školom (23,7%) a najmanje nezaposlenih je s višim i visokim obrazovanjem (8,04%).

Tablica: Stanovništvo općine starije od 15 godina prema izvorima sredstava za život

Spol	Ukupno	Zaposleni	Ukupno	Nezaposleni		Ekonomsko neaktivne osobe
				traže prvo zaposlenje	traže ponovno zaposlenje	
sv.	3.759	1.031	506	123	383	2222
m	1.823	597	248	59	189	978
ž	1.936	434	258	64	194	1244

Izvor: DZS

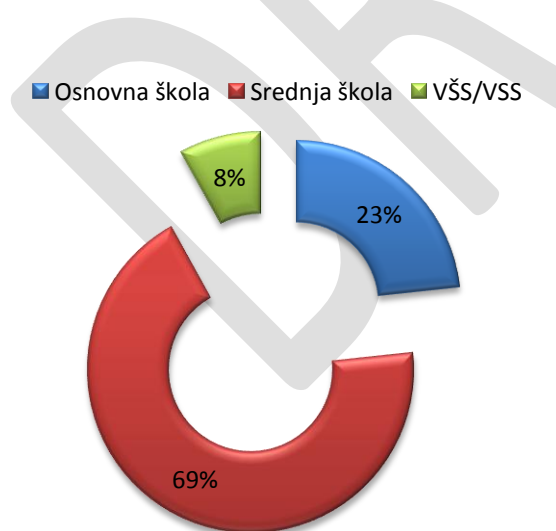
Ekonomski neaktivne čine umirovljenici 1149 (51,9% muškarci i 49,1% žene), osobe s obvezama u kućanstvu 315 (2,8% muškarci, 97,2% žene), učenici/studenti 402 (45,5% muškarci, 54,5% žene) te ostali neaktivni 356 (54,9% muškarci i 45,1% žene).

Tablica: Nezaposleni prema dobi na dan 31.12.2014.

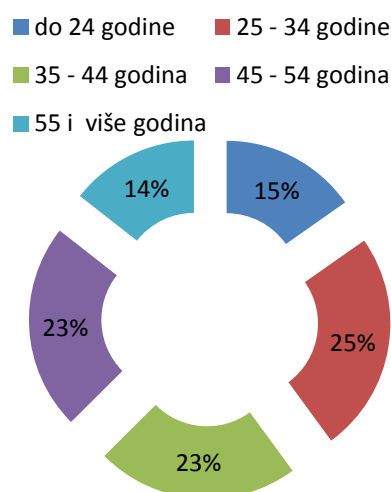
Općina	Ukupno	do 24 godine	25 - 34 godine	35 - 44 godina	45 - 54 godina	55 i više godina
Podbablje	721	110	178	163	166	104

Izvor: DZS

Grafikon: nezaposleni prema stručnoj spremi

Grafikon: nezaposleni prema godinama starosti

3.7.6. Turizam

Iako su tradicionalni izvori prihoda u ruralnim područjima, pa tako i na području općine Podbablje, većinom iz djelatnosti primarnog sektora (poljoprivreda) ili sekundarnog (gospodarstvo), danas se lokalne zajednice u ruralnim područjima suočavaju s potrebom diversifikacije lokalne ekonomije, a jedna od mogućnosti kojoj se stanovnici okreću jest turizam.

Potencijal općine Podbablje omogućava orijentiranost na sljedeće oblike turizma, koji bi se vrlo uspješno mogli spojiti u jedan cjelovit proizvod koji bi se sastojao od:

- ✓ **seoskog ruralnog turizma:** tipičan život u tradicionalnim seoskim strukturama, smještaj u starim, renoviranim kućama, kontakt sa seljacima, lokalna gastronomija – pršut, sir, janjetina, vina i drugi proizvodi iz poljoprivrede, živa tradicija i narodni plesovi,
- ✓ **biciklističko – planinarskog, odnosno aktivnog turizma:** sportovi prihvatljivi po okoliš (šetnje, biciklizam, jahanje, pecanje), a posebno atraktivni u vezi sa seoskim, prirodnim i kulturnim turizmom,
- ✓ **eko turizma** – podvrsta turizma u prirodi te obuhvaća svaki oblik turizma kod kojeg promatranje i uživanje u prirodi te susret s tradicionalnim kulturama u nedirnutim regijama predstavljaju glavnu motivaciju putovanja. Pritom putovanje prate mjere tumačenja i objašnjavanja te se podržava zaštita prirodnog okoliša,
- ✓ **doživljajnog ili tematskog turizma** – potrebna je zanimljiva i napeta tematika koja se može inscenirati i koja se veže uz autentične događaje i sredine. Na području općine nalaze se stara sela i imanja koja stvaraju slikovitu kulisu,
- ✓ **avanturistički turizam** – s obzirom na prirodne blagodati područja (npr. planina Biokovo, okolna brda, rijeka Vrljika),
- ✓ **studijски turizam** koji se može organizirati u obliku kampova i radionica za učenje tradicionalnih zanata za promoviranje kulturno-povijesne baštine ovog područja.

Ruralni turizam definira se kao turizam koji se događa na ruralnom području, uključuje široki spektar aktivnosti i elemenata, kao što su:

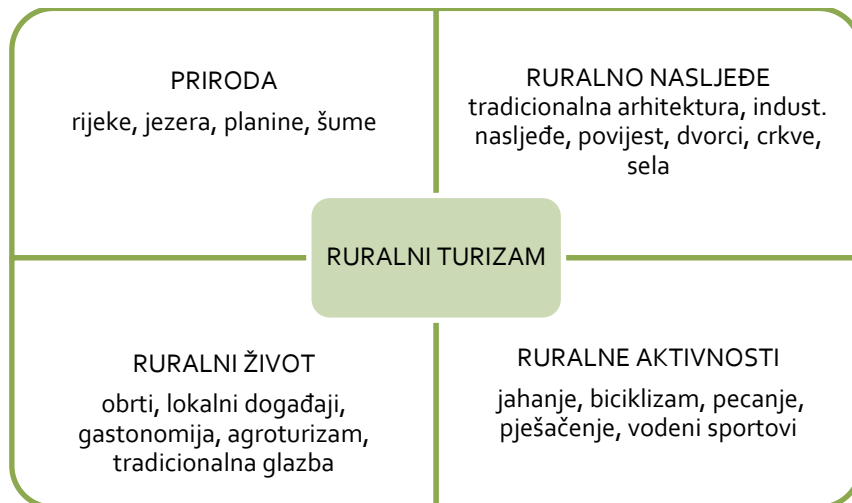
- rekreacija i aktivnosti u ruralnom okruženju,
  - uživanje u ruralnom ambijentu,
  - užitek u prirodi i ljepoti krajolika,
  - kulturnom turizmu,
- turizmu na seoskim domaćinstvima, i tako dalje.

Pojam *ruralni turizam* koristi se onda kada je ruralna kultura ključna komponenta proizvoda u ponudi destinacije. Razlikovna karakteristika turističkih proizvoda ruralnog turizma jest nastojanje da se gostima omogući personalizirana usluga, te da im se približe fizičke i ljudske karakteristike ruralnog područja, da im se omogući sudjelovanje u aktivnostima, tradicijama i načinu života lokalnih ljudi. Ruralnim turizmom se valoriziraju agrarna područja, prirodni resursi, kulturno nasljeđe, ruralna naselja,

lokalni tradicionalni običaji i proizvodi, kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji reflektiraju identitet područja i zadovoljavaju potrebe gostiju u smislu smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga.

Cilj razvoja ruralnog turizma je održivost lokalnog razvoja, ali i zadovoljavanje potreba modernog turista.

Slika: Koncept ruralnog turizma²¹

Ruralni turizam bi, zbog svih svojih karakteristika trebao igrati značajnu ulogu pokretača razvoja općine Podbablje koja obiluje prirodnim, kulturno-povijesnim i tradicijskim resursima. Osobito ima velik potencijal za razvoj, prvenstveno, selektivnih oblika turizma zasnovanih na održivom korištenju tradicijske osnove, te relativno nedirnutu prirodu.

Između navedenih oblika turizma, općina bi svakako mogla naći segment koji odgovara njenim potencijalima koje treba staviti u funkciju i povezati s „osnovnim turističkim proizvodom“. Osim toga svakako treba proraditi na marketingu ovoga kraja s obzirom na gore navedenu turističku ponudu, od gastronomske, preko avanturističke i kulturne.

Ključni resursi općine, odnosno kategorije u kojima je nužno strateškim planiranjem definirati okvir za nastanak proizvoda i usluge ruralnog turizma:

Kulturno-povijesna baština:

- Pokretni spomenici (slike, skulpture, crkveni namještaj i riznice, proizvodi umjetničkog obrta, etnografska, arhivska i bibliotečna građa)
- Nepokretni spomenici (arheološka nalazišta, spomeničke cjeline, memorijalna područja i građevine, pojedinačne sakralne građevine, pojedinačne svjetovne zgrade i građevine, vrtna arhitektura)
- Folklor (ples, glazba, običaji, legende)
- Rukotvorstvo
- Tradicijsko građenje i uređenje vrtova (ruralna arhitektura, tradicijski vrtovi)
- Tradicijski obrti

²¹ Koncept Ruralnog turizma prema Svjetskoj turističkoj organizaciji

Kultura života i rada:

- Suvremena kulturna produkcija
- Osobe (umjetnici, znanstvenici, sveti, vojskovođe)
- Društva (crkveni i viteški redovi, udruge, klubovi)

Znamenite osobe i povijesni događaji:

- Povijesni događaji (bitke i ratovi, krunidbe i sabori, promjene vlasti)
- Kulturne (igre, festivali, smotre, izložbe, zabavni programi)
- Znamenite osobe (festivali, memorijali i sl.)

Manifestacije:

- Vjerske
- Muzeji i arheološki parkovi
- Galerije (slika, skulptura)
- Izložbeni prostori
- Kulturne i vjerske ustanove (samostani, crkve, kapelice)
- Hodanje, poučne staze, turističke staze, tematski putovi i ceste, panoramske ceste, vinske ceste, kulturni putovi, i sl.

Podaci o broju noćenja u općini Podbablje kao i u cijeloj Imorskoj krajini u odnosu na protekle godine pokazuje da su strani gosti kao i domaći gosti pomalo počeli prepoznavati ljepote Imotske krajine, pa tako i općine Podbablje.

Tijekom 2014. godine u Imotskoj krajini ostvareno je 10.192 noćenja što je za 34 % više nego u 2013. godini. Po tom postotku povećanja na petom je mjestu u Splitsko-dalmatinskoj županiji, iza Trogira, Klisa, Solina i Dugopolja. Od te brojke 3.483 noćenja su ostvarili domaći, a 6.709 noćenja strani gosti. U općini Podbablje u 2014. godini bilo je ukupno ostvareno 1.573 strana noćenja.

Tablica: Prikaz ukupnog broja registriranih objekata prema naseljima

Naselja	Turistički razred po naseljima prema pravilniku MT ²²
	(broj naselja / kategoriji)
	C
Drum	
Šuševci	C 3
Hrščevani	
Kamenmost	C 2
	C 2
Podbablje Gornje	C 1
	C 2

Izvor: TZ Imotski

Povećanje broja stranih noćenja na području cijele Krajine je čak 475 % što ukazuje na ozbiljan trend. Iz ovih podataka se vidi da jako veliki turistički potencijal leži u cijeloj Imotskoj krajini. Kao jedan od glavnih uzroka ovako velikom povećanju broja gostiju

²² Smještajni kapaciteti mogu se provjeriti na web stranici <http://www.visitimotski.com/index.php/smjestaj/kuce-za-odmor>, prema uputi TZ Imotski.

ovom području, prepisuje se sve većem broju gostiju na području Splitsko–dalmatinske županije, kao i otvaranju i puštanju u promet tunela 'Sveti Ilija' kroz Biokovo. Tunel uvelike pridonosi kvaliteti prometne povezanosti s Makarskom rivijerom. Također je osjetan trend otvaranja novih djelatnosti povezanih direktno s turizmom, kao što su gastro-ture, avanturističko – pustolovna ponuda, te valorizacija prirodnih resursa, od kojih najveći potencijal imaju Modro i Crveno jezero.

Svi gore navedeni pružatelji turističkih usluga smještaja su registrirani prema pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine »kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj« kao kuće za odmor o to:

- Kuća za odmor „Antonija“, Poljica 365, Poljica
- Kuća za odmor „AP-ART-MAN“, Franje Tuđmana 39, Grubine
- Kuća za odmor „Gudelj“, Ivana Pavla II 2, Podbablje Gornje
- Kuća za odmor „Villa Anita“, Domovinske zahvalnosti 16, Grubine
- Kuća za odmor „Perkušić“, Put križa 6, Kamenmost
- Kuća za odmor „Kljenak“, Imotske bojne 34, Poljica
- Kuća za odmor „Ujević“, Krivodol 173, Krivodol
- Kuća za odmor „Danijela“, Franje Kuharića 8, Grubine
- Kuća za odmor, vl. Marija Lončar, Kamenmost
- Kuća za odmor „Villa Ana“, Ivana Pavla II 8, Krivodol.

Gore navedeni objekti imaju ukupan smještajni kapacitet od 65 ležajeva, a primjetna je tendencija još većeg rasta tog broja ulaganjem u izgradnju ili prenamijenu kuća za funkciju turističkih smještaja.

Slika: Apartmani i kuće za odmor, izvor: booking.com

Trenutno turističku ponudu na području općine Podbablje upotpunjuje Vinarija Matković (Franje Tuđmana 38. 21262 Grubine) koja nudi degustacije lokalnih vina i rakija.

U funkciju turizma bi se mogli staviti i druge prirodne i kulturne znamenitosti, poput na primjer stambeno-gospodarskog objekta Perinuša (kompleks s horizontalnim mlinovima, dvije stambene zgrade s podrumima, spremištima i ograđenim vrtovima uz rukatac Vrljike; proširen oko jezgre turske kule Arci-bega Čauševića; ime dobio po obitelji Perinović koja je upravljala imanjem).

Također, novim Prostornim planom općine Podbablje, predviđene su tri nove turističko – ugostiteljske zone, i to:

- Ugostiteljsko – turistička zona Šeminovac (pored naselja Krivodol) površine 9,5 ha;
- Ugostiteljsko – turistička zona u naselju Ivanbegovina, površine 0,34 ha;
- Ugostiteljsko – turistička zona u naselju Drum, površine 1,4 ha.

Poduzimanjem različitih radnji općina Podbablje bi mogla na svom području pridonijeti osvještavanju stanovništva o potencijalima razvoja ruralnog turizma. Uz podršku i edukaciju, i izgradnju infrastrukture stanovništvo bi se lakše prilagodilo na nove izazove predstavljanja vlastite tradicije i potencijala zainteresiranim turistima.

Slika: Tradicijski stol, gastronomska ponuda

3.8. Društvena infrastruktura

U svrhu racionalizacije i funkcionalnosti organizacije života na području općine Podbablje, potrebno je reorganizirati strukturu središnjih uslužnih funkcija. Na taj je način, u skladu s razvitkom Županije, potrebno na racionalan način reorganizirati objekte i strukture uslužnih funkcija, a posebno onih koje su stanovništvu potrebne često ili na svakodnevnoj razini da bi se u konačnici osigurali približno jednaki uvjeti života.

Društvena infrastruktura koja je vezana uz takve funkcije se odnosi na građevinske objekte namijenjene:

- upravi i administraciji Općine Podbablje
- socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti,
- odgoju i obrazovanju,
- kulturi,
- prakticiranju vjere,
- sportu i rekreaciji, i sl.

Unaprjeđenje društvene infrastrukture je nužno praćeno i razvojem društvenih djelatnosti, a zatim i unaprjeđenjem kvalitete življenja nekog područja.

3.8.1. Obrazovanje

Na području općine Podbablje djelatnost obrazovanja obavlja jedna (1) osnovna škola i četiri područne škole:

- OŠ Tin Ujević, Krivodol
- Područna škola Poljica
- Područna škola Ivanbegovina
- Područna škola Grubine
- Područna škola Kljenovac

Broj učenika u osnovnim školama s područja općine pokazuje tendenciju smanjenja u zadnjem desetljeću, a što je povezano i s depopulacijom (a koja je rezultat trenutno nedostatne društvene infrastrukture na području cijele Imotske krajine). Broj učenika u osnovnim školama 2001. godine je iznosio 517, a deset godina kasnije, 2011. iznosio je 463, što ukazuje na pad učenika od čak 11 %.

Slika: OŠ Tin Ujević, Krivodol

Učenici s područja općine Podbablje srednju školu pretežno pohađaju u gradu Imotskom, u Srednjoškolskom centru „Dr. Mate Ujević“ koji je osnovan od strane grada 1992. godine, a zamijenio je dotadašnji srednjoškolski centar „Pavao Lozo“. Današnji

srednjoškolski centar sastoji se od četiri (4) različite srednje škole i ukupno dvadeset (20) usmjerenja:

- Gimnazija dr. Mate Ujević: matematička, opća i jezična gimnazija
- Ekonomska škola dr. Mate Ujević: ekonomist, upravni referent i administrativni tajnik
- Tehnička škola: kemijski tehničar, računalni tehničar za strojarstvo i elektrotehničar
- Obrtničko-industrijska škola: frizer, prodavač, vozač motornog vozila, automehaničar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, autoelektričar, elektroinstalater, elektromehaničar, konobar i kuhar.

Za ostala srednjoškolska usmjerenja koja se ne nude u srednjoškolskom centru dr. Mate Ujević u Imotskom, učenici na obrazovanje odlaze u druge gradove u Hrvatskoj, a posebno u Split zbog relativno malene udaljenosti od doma.

Uspoređujući broj djece srednjoškolske dobi koja srednju školu pohađaju u gradu Imotskom, također je u padu, te za razdoblje od 2001. do 2011. iznosi skoro 14%.

Djelatnost predškolskog odgoja se trenutno obavlja u samo jednom vrtiću koji ima kapacitet od 25 djece što nipošto nije dovoljno za općinu s brojem stanovnika od preko četiri i pol tisuće. Trenutni dječji vrtić se nalazi na u sklopu podružnice osnovne škole u naselju Grubine. Novim Prostornim planom se omogućava rekonstrukcija postojeće zgrade bivšeg Zadružnog doma u Kamenmostu za potrebe javnih i društvenih djelatnosti. U prizemnom će se dijelu dograditi prostor za potrebe dječjeg vrtića.

Pohađanje škola dodatno otežava udaljenost škola koju prati jako slaba povezanost javnim prijevozom. Udaljenost pojedinih naselja općine Podbablje od srednjoškolskog centra u Imotskom iznosi i do 12 kilometara. Na području Imotske krajine uslugu javnog prijevoza obavljaju trgovačka društva: Autopoduzeće Imotski, Perla svjetska putovanja, Globtour. Javni prijevoz se odnosi isključivo na odlazak u školu i povratak iz škole, a ostalih autobusnih linija uopće nema. Zbog standarda stanovnika općine Podbablje i visokih cijena javnog prijevoza, učenici se nerijetko odlučuju na stopiranje za odlazak u školu.

U školama na području Imotske krajine ne postoje programi produženog boravka što opet utječe na kvalitetu življenja na području općine Podbablje.

3.8.2. Socijalna i zdravstvena skrb

Zdravstvena skrb

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (NN121/03)²³, zdravstvena zaštita obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprijeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Zadnjih se godina odgovornost i briga za zdravlje

²³ Zakon o zdravstvenoj zaštiti <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306294.html>

stanovništva usmjerava na vladu i na jedinice regionalne i lokalne samouprave. Osnovna načela zdravstvene zaštite su:

- ❖ Kontinuiranost (omogućena zdravstvena zaštita tijekom cijeloga života)
- ❖ Dostupnost (proporcionalan raspored ustanova za zdravstvenu zaštitu)
- ❖ Sveobuhvatnost (svaki građanin RH Ustavom polaže pravo na zdravstvenu zaštitu)

U skladu sa zakonskim propisima građani polažu pravo na zdravstvenu zaštitu, a koja se prema razinama dijeli na:

- ❖ Primarnu (obuhvaća prevenciju, dijagnostiku i liječenje)
- ❖ Sekundarnu (obuhvaća specijalizirano-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu u bolnicama i poliklinikama)
- ❖ Tercijarnu (obuhvaća najsloženije oblike zdravstvene zaštite u kliničko-bolničkim centrima)

Usluge zdravstvene skrbi na području općine i šire

Usluge primarne zdravstvene skrbi stanovnici općine Podbablje najčešće koriste u Domu Zdravlja Imotski (udaljene od 5-15 km), dok za usluge sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite odlaze u veće gradove poput Splita i Zagreba.

Na području cijele općine Podbablje djeluje jedna ordinacija opće prakse i jedna ljekarna, te jedna stomatološka ordinacija, sve u naselju Kamenmost:

- ❖ Puljiz Marijana, dr.med., Kamenmost 167
- ❖ Ljekarna Melem, Kamenmost bb
- ❖ Stomatološka ordinacija Nikola Kilić, dr. Stom., Kamenmost bb.

U Domu zdravlja Imotski, na adresi Doktora Josipa Mladinova 20, nalazi se:

- Ustanova Hitne pomoći
- Dvije internističke ambulante s jednokratnim radnim vremenom
- Medicinsko-biokemijski laboratorij
- Ljekarna
- Dvije ginekološke ambulante s jednokratnim radnim vremenom
- Jedna pedijatrijska ordinacija
- Šest ordinacija doktora opće prakse
- Tri stomatološke ordinacije
- Ordinacija fizikalne terapije
- Oftalmološka ordinacija.

Osim u Domu zdravlja, stanovnici na raspolaganju imaju i privatne ordinacije u gradu Imotskom:

- ❖ Stomatološke ordinacije:
  1. Kujundžić Milorad, dr.med.dent., Bruna Bušića 31
  2. Ujević Mario, dr.med.dent, Kralja Zvonimira 13

3. Bago Damir dr.med.dent, Jezeranska 7
  4. Zdilar Ivana, dr.med.dent, Brune Bušića 57.
- ❖ Ordinacije opće prakse:
    1. Ordinacija dr. Ante Vučemilović, Josipa Mladinova 20
    2. Ordinacija dr. Darija Todorić, Bruna Bušića 16
  - ❖ Ljekarne:
    1. Ljekarna Grad Imotski, Šetalište Ante Starčevića 9
    2. Ljekarna Cortex Imotski, Šetalište Stjepana Radića 21
  - ❖ Poliklinike:
    1. Poliklinika interne medicine dr. Meter, Tina Ujevića 4
  - ❖ Oftalmologija:
    1. Specijalistička oftalmološka ordinacija dr. Kavelj, Kralja Tomislava 9.

Veliki problem u ostvarivanju potpune zdravstvene zaštite na području Imotske krajine, a tako i općine Podbablje, između ostalog predstavlja i zatvaranje rodilišta koje se nalazilo u sklopu Doma zdravlja. Rodilište u Imotskom je skupa s drugim rodilištima u regiji zatvoreno 2010. godine, zbog čega se porođaji obavljaju isključivo u Splitu koji je udaljen preko 90 km.

Socijalna skrb

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 157/13 i 152/14)²⁴ centar za socijalnu skrb je javna ustanova koju osniva Republika Hrvatska, odnosno ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. Ova ustanova se osniva za područje jedne ili više jedinica lokalne samouprave. Jedan Centar za socijalnu skrb može imati i više podružnica.

Funkcije Centra za socijalnu skrb su sljedeće:

- ❖ Briga o pravima u sustavu socijalne skrbi
- ❖ Obiteljskoppravna i kaznenopravna zaštita
- ❖ Izdavanje uvjerenja i drugih potvrda
- ❖ Davanje mišljenja i prijedloga u sudskim postupcima
- ❖ Nadzor nad postupcima udomiteljstva
- ❖ Briga o skrbništvu i posvojenju
- ❖ Briga za djecu i mlade s problemima u ponašanju
- ❖ Zaštita prava i dobrobiti djece.

Za socijalnu skrb na području općine Podbablje zadužen je Centar za socijalnu skrb Imotski (Bruna Bušića 6, 21260 Imotski) koji brine o svim korisnicima s područja Imotske krajine, konkretno općina Imotski, Proložac, Zmijavci, Runović, Podbablje, Lovreć, Lokvičići, Cista i Zagvozd. Broj obitelji s područja općine Podbablje koji je 2014. godine koristio usluge Centra za socijalnu skrb je 85.

Za brigu o osobama s posebnim potrebama na području cijele Imotske krajine nije postojala ustanova koja bi se njihovim potrebama posvetila sustavno, pa je s ciljem

²⁴ Zakon o socijalnoj skrbi NN 157/13 http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3289.html

uključivanja rizičnih skupina u zajednicu 2004.godine osnovana Udruga osoba s invaliditetom Imotski. Do tada su roditelji na rehabilitacijsko-logopedске terapije svoju djecu morali voditi u Split ili druge veće gradove. Navedena udruga je iznimno prisutna u javnom životu te sudjelovanjem na raznim manifestacijama, bilo kulturnim bilo sportskim, pridonosi senzibiliziranju javnosti za probleme s kojima se suočavaju osobe s posebnim potrebama. Udruga trenutno ima 19 zaposlenih i preko 250 članova. Na tjednoj razini u udruhu na razne vrste terapije dolazi preko 100 djece.

Na području općine Podbablje trenutno ne postoji niti Dom za starije i nemoćne koji bi skrbio o populaciji treće dobi. Zbog toga se novim Prostornim planom omogućava prenamjena bivše zgrade vojarne na Kamenmostu u Dom za starije i nemoćne. Okoliš oko zgrade bivše vojarne dopušta i uređenje parka koji bi u ovakvoj prenamjeni bio neizostavan dio jer bi osigurao višu razinu kvalitete života svojih korisnika.

3.8.3. Organizacije civilnog društva

Organizacije civilnog društva (OCD) jedan su od ključnih dionika razvoja zajednice, prvenstveno ako su organizirane radi zadovoljenja potreba određenih skupina koje nisu dovoljno zaštićene ili čija prava nisu dovoljno zastupljena u postojećem sustavu. U OCD spadaju udruge, zaklade i fundacije, privatne ustanove, neke zadruge te neregistrirane inicijative.

Kako bi OCD postao ključni i aktivni dionik razvoja, nužno je uključivanje u proces strateškog planiranja, pripreme, usvajanja i procjene važnih socijalnih i društvenih programa, kao što su npr. programi borbe protiv različitih ovisnosti, zaštita okoliša, uključivanje određenih skupina, kreiranja dodatnih socijalnih usluga u zajednici, prevencija zanemarivanja kulturne i tradicijske baštine, zrdavlja i rekreacije, i sl. Ukratko, svakog onog dijela zajednice koji nije dovoljno zastupljen u sustavu, ili se određene zakonske regulative ne provode na ispravan način. Premda je OCD sve više prepoznat kao legitiman dionik u procesu donošenja odluka, dijalog je uvijek ograničen između predstavnika države ili lokalne zajednice i civilnog društva na najvišem nivou je nije dovoljno učestao niti sustavan.

Prema Zakonu o udrugama²⁵ (NN 74/14) udruga je svaki oblik dobrovoljnog i slobodnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba, koje se radi zaštite njihovih probitaka ili zauzimanja za zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu okoliša i prirode i održivi razvoj, te za humanitarna, socijalna, kulturna, odgojno – obrazovna, znanstvena, sportska, zdravstvena, tehnička, informacijska, strukovna ili druga uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom, a bez namjere stjecanja dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja.

U općini Podbablje postoje organizirane i registrirane udruge građana, koje svojim djelovanjem uglavnom upotpunjuju društveni sadržaj. Podijeljene su na:

²⁵ Zakon o udrugama: <http://www.zakon.hr/z/64/Zakon-o-udrugama>

- Sportske udruge
- Braniteljske udruge
- KUD-ovi
- Lovačke udruge
- Ekološke udruge
- Kulturne udruge.

Većina Udruga organizirane su kako bi se promovirala određena aktivnost (sportska, kulturna), a manje kako bi se odgovaralo sustavno na postojeće socijalne probleme (ekološka udruga) i djelovalo na prevenciji porasta tih problema. Brojnost ovih udruga stoga velika obzirom na njihovo djelovanje i njihovu prepoznatljivost u zajednici koje nije na taj način zastupljeno.

Udruge se financiraju uglavnom iz proračun općine Podbablje, članarinama i donacijama, a slabo su okrenute prema iznalaženju sredstava putem EU fondova.

Slike: Kulturne manifestacije, foto Darko Lončar

Tablica: Udruga na području općine Podbablje

NAZIV	SJEDIŠTE	DJELATNOST
KLUB MLADIH PODBABLJE	Drum, Domovinskog rata 115	Poticanje i unapređenje životnog i radnog okoliša te zalaganje za očuvanje prirodne i kulturne baštine. Organiziranje priredbi zabavnog i kulturnog sadržaja.
UDRUGA "PODBABLJE PORTAL"	Drum, Put Križa 11	Promicanje interesa i aktivnosti mladih, Promoviranje tolerancije i nenasilja, Promoviranje kulturno-umjetničkih sadržaja
ŠPORTSKO DRUŠTVO "DRUM"	Drum, Drum bb	Planiranje rada i razvitka malog nogometa, nogometa, rukometa, košarke, tenisa, stolnog tenisa, šaha, pikada, boćanja, kuglanja..
Š.D. "BOTUŠ"	Botuška 55, Podbablje Gornje	Planiranje rada i razvitka malog nogometa, rukometa, boćanja, košarke, šaha, tenisa, stolnog tenisa, atletike, kuglanja...
EKOLOŠKA UDRUGA "BUNAR"	Grubine, Biokovska 1	Prepoznavanje, očuvanje i zaštita okoliša u skladu s prirodnim okruženjem i ekološkim normama; provođenje aktivnosti vezanih za zaštitu okoliša i baštine
H.K.U.D. KOLAJNA GRUBINE	Grubine, Grubine bb	Proučavanje i zaštita hrvatske kulturne baštine na području sela Grubine, općine Podbablje, grada Imotskog i Imotske krajine; čuvanje i njegovanje izvornosti i osobitosti hrvatskog jezika
K.U.U. "IMOTSKE GOLUBICE"	Grubine, 3. IMOTSKE BOJNE 23	Prikupljanje i zapisivanje običaja; prikupljanje nošnji i starih predmeta; rekonstrukcija starog i izrada novog tradicionalnog narodnog ruha
Š.D. GRUBINE	Grubine, Splitska 3	Planiranje rada i razvitka malog nogometa, nogometa, rukometa, košarke, šaha, tenisa, stolnog tenisa, atletike, odbojke, pikada, boćanja i kuglanja;
Š.D. "JAPUŽINA"	Hršćevani, Hršćevani bb	Cjelovito planiranje rada i razvitka malog nogometa, rukometa, košarke, šaha, tenisa, stolnog tenisa, atletike, odbojke, pikada i ostalih sportova
N.K. "KAMEN"	Ivanbegovina, Ivanbegovina bb	Planiranje rada i razvitka nogometnog sporta; organiziranje i provođenje redovitih sustavnih treninga članova radi pripreme za natjecanja
UDRUGA "SVETI MARKO" IVANBEOVINA	Ivanbegovina, Ivanbegovina 54	Organiziranje i sudjelovanje u kulturno-umjetničkim aktivnostima i sadržajima; sudjelovanje u domaćim i međunarodnim projektima nevladinih organizacija

K.U.U."BIJELE RUŽE" KAMENMOST-POBABLJE	Kamenmost, Kamenmost 164/b	Prikupljanje i zapisivanje običaja ,prikupljanje nošnji i starih predmeta;rekonstrukcija starog i izrada novog tradicionalnog narodnog ruha
U.K.Z.I. - PODBABLJE	Kamenmost, Kamenmost b.b	Promicanje Hrvatske duhovnosti i svijesti te razvijanje svih kulturnih vrednota Hrvata
UDRUGA "ENDEM" PODBABLJE	Kamenmost, Kamenmost 15	Javno zagovaranje za učinkovito provođenje politike zaštite okoliša i očuvanje prirode;edukacija javnosti putem održavanja tribina,predavanja,seminara,radionica i izložbi u svrhu promicanja razvoja svijesti o potrebi očuvanja prirode i zaštite okoliša
HPD "KIČERAK"	Krivodol, Krivodol	Populariziranje prirodnih ljepota, posebno naših planina i života u njima, putem predavanja, filma, izložbi, tiska i drugih sredstava;
"UJEVIĆ"	Krivodol, Krivodol bb	Poticanje mladih i ostalog stanovništva na svekoliko stvaralaštvo (literarno, dramsko, likovno, glazbeno) kao i čuvanje kulturne baštine te njegovanje tradicijske kulture;
L.U. ŠEMINOVAC	Krivodol, Krivodol bb	Gospodarenje lovištem, uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači te zaštita prirode i ljudskog okoliša, odgoj i izobrazba lovaca i podizanje lovačke etike;
UHB "DRAGOVOLJAC-91" KRIVODOL- POLJICA	Poljica, Poljica, Krivodol bb	Organiziranje stručnih timova radi praćenja i pronalaženja rješenja za zdravstvene, socijalne i druge teškoće sudionika Domovinskog rata, zbog preventivnog djelovanja u prevladavju teškoća ratnih veterana
Š.D.PODBABLJE GORNJE	Imotski, Podbablje Gornje bb	Planiranje rada, i razvitka malog nogometa, nogometa, rukometa, košarkr, šaha, tenisa, stolnog tenisa, atletike, odbojke, pikada boćanja, kuglanja..
B.K.POLJICA	Poljica, Poljica 0/bb	Promicanje boćarskog športa, okupljanje mladih i aktivno sudjelovanje u natjecanjima;osmišljavanje i provođenje programa rada Kluba u skladu s ciljevima;
HNK "Vatra"	Poljica, Poljica bb	Programiranje i provođenje mjera i djelatnosti za promicanje nogometnog športa, organiziranje nogometnih natjecanja, stvaranje i poboljšanje uvjeta za aktivno bavljenje nogometom,
GRADINA – BRDO LJUBAVI	Podbablje Gornje, Ivana Pavla II 52	Okupljanje članova koji se žele baviti kulturnim i športskim djelatnostima te njegovanje i očuvanje tradicije i kulturne baštine mjesta

3.8.4. Ostali društveni sadržaji

Religijski život

Stanovništvo općine uglavnom je kršćanske orijentacije i tradicije, koja se dijeli na katoličku, te u malom postotku pravoslavnu vjeroispovijest. U životu stanovnika općine crkva i religioznost imaju značajnu ulogu, o čemu svjedoči i velik broj crkvi i kapelica raspoređen u dvije župe: Župa sv. Ane u Poljicima župa sv. Luke na Kamenmostu.

Župa sv. Luke ima jednu mjesnu crkvu i četiri područne. Župa obuhvaća naselja Drum, Grubine, Hrščevani, Kamenmost, Podbablje Gornje, odnosno broji oko 3.000 vjernika. Glavna, župna crkva je ona sv. Luke na Kamenmostu, ujedno i najstarija crkva u Imotskoj krajini. U naselju Drum, u istoj župi, nalazi se crkva sv. Ante. U Gornjem Podbablju 1941. godine izgrađena je crkva sv. Mihovila, koja je u poratno vrijeme služila kao vjeronaučna dvorana. Tada je temeljito obnovljena i proširena. U Gornjem Podbablju je 1993. godine sagrađena i crkva sv. Marka. Uz crkvu se nalazi mjesno groblje u sklopu kojeg je podignuta i Spomen kapelica za žrtve Domovinskog rata. U naselju Grubine je 1995. izgrađena crkva Kraljice Hrvata, ispod koje se nalazi vjeronaučna dvorana.

Stanovnici Podbablja pravoslavne vjeroispovijesti svoje religijske obrede provode u pravslavanoj srkvi u Glavini Donjoj.

Kultura

Jedina javna kulturna ustanova na području cijele Krajine je Pučko otvoreno učilište Imotski koje u svojim prostorima ima manju dvoranu za organiziranje izložbi, projekcija, konferencija, predstava i sl. Obzirom da na području cijele općine Podbablje, ali i Imotske krajine ne postoji druga infrastruktura prilagođena odvijanju kulturnih manifestacija, kulturni život stanovnika se veže uglavnom uz male, pojedinačne aktivnosti u organizaciji lokalnih kulturnih udruga. Ove aktivnosti podrazumijevaju organiziranje malih športskih natjecanja, promoviranje tradicijske baštine i organiziranje koncerata najčešće lokalnih izvođača.

Kulturne manifestacije u Podbablju

- KULTURNO LJETO U KRIVODOLU – Svakog ljeta u naselju Krivodol, zaseoku Ujevići, Kulturna udruga „Ujevići“ u spomen na poznatog pjesnika Tina Ujevića održava kulturne večeri. U središtu zaseoka nalazi se skulptura Tina Ujevića, čiji je otac rođen upravo tu, a pored koje se i odvija program kulturnih večeri. Program je svake godine bogat te privlači velik broj posjetitelja.
- GANGAFEST U GRUBINAMA – Na blagdan Marije kraljice Hrvata, župne zaštitnice Grubina, u sklopu slavlja se održava i Gangafest. Radi se o simboličnom doprinosu promicanju kulturne baštine kraja.
- SMOTRA FOLKLORA U DRUMU – Povodom obilježavanja blagdana zaštitnika Druma, sv. Petra i Pavla u Drumu se organizira smotra folklor. Program smotre je bogat raznolikom kulturnom baštinom, ali i raznovrsnošću izvođača, odnosno

raznih kulturno-umjetničkih društava koja posjećuju smotru, ne samo iz Hrvatske nego i iz susjedne Bosne i Hercegovine.

- KULTURNI PROGRAM U IVANBEGOVINI – Povodom blagdana sv. Marka, zaštitnika Ivanbegovine, odvija se kulturno – umjetnički program u sklopu kojeg nastupaju razne kulturne udruge i pojedinci s područja Općine.

Kulturne udruge

Kulturne udruge koje kreiraju kulturni život općine Podbablje su:

- Klub mladih Podbablje - udruga koja se zalaže za očuvanje prirodne i kulturne baštine te organizaciju priredbi zabavnog i kulturnog sadržaja;
- Udruga „Podbablje portal“ - zalaže se za promicanje interesa i aktivnosti mladih, promoviranje tolerancije i nenasilja te kulturno – umjetničkih sadržaja;
- Kulturno – umjetničko društvo „Kolajna“ - bavi se proučavanjem i zaštitom kulturne baštine na području Imotske krajine;
- Kulturno umjetničko društvo „Imotske golubice“ - bavi se prikupljanjem i zapisivanjem običaja, prikupljanjem nošnji i starih predmeta, rekonstrukcijom starog i izradom novog tradicionalnog narodnog ruha;
- Udruga „Sveti Marko“ - bavi se organiziranjem i sudjelovanjem u kulturno-umjetničkim aktivnostima i sadržajima te sudjeluje u domaćim i međunarodnim projektima nevladinih organizacija;
- Kulturno – umjetnička udruga „Bijele ruže“ - bavi se prikupljanjem i zapisivanjem običaja, prikupljanjem nošnji i starih predmeta; rekonstrukcijom starog i izradom novog tradicionalnog narodnog ruha;
- Udruga „Gradina – brdo ljubavi“ - bavi se kulturnim i športskim djelatnostima te njegovanjem i očuvanjem tradicije i kulturne baštine mjesta;
- Udruga „Ujević“ - bavi se poticanjem mladih i ostalog stanovništva na svekoliko stvaralaštvo (literarno, dramsko, likovno, glazbeno) kao i čuvanjem kulturne baštine te njegovanjem tradicijske kulture, te je najaktivnija udruga iz područja kulture u Općini.

Slike: Kulturni programi

Zbog neprofitnog karaktera navedenih udruga ne postoji mogućnost ni unaprjeđenja marketinških aktivnosti koje bi pridonijele prepoznatljivosti pojedinačnih aktivnosti. Također, na području Imotske krajine ne postoje niti kino niti kazalište, te je za javne dramske i filmske sadržaje potrebno ići u Split, osim u ljetnim mjesecima kada se u organizaciji Pučkog otvorenog učilišta u gradu Imotskom organizira manifestacija

„Imotska sila“ te u organizaciji udruge „Glumci u Zagvozdu“ istoimeni festival. Zadnjih godina je sve popularniji trend promoviranja nematerijalne kulturne baštine „Gange“ kroz organiziranje festivala gange u raznim naseljima Krajine.

Sport

Stanovnici Općine Podbablje rado se bave sportom, posebno nogometom, čemu svjedoči i broj športskih udruga koje promoviraju upravo nogomet. Osim nogometa, među stanovnicima Podbablja popularne su i aktivnosti lova i planinarenja. Sportske udruge na području općine Podbablje:

- Udruge „Drum“, „Japužina“, „Grubine“, „Podbablje Gornje“ i „Botuš“ se bave planiranjem rada i razvitka malog nogometa, nogometa, rukometa, košarke, tenisa, stolnog tenisa, šaha, pikada, boćanja, kuglanja..;
- Udruge „NK Kamen“ i „HNK Vatra“ bave se planiranjem rada i razvitka nogometnog športa; organiziranjem i provođenjem redovitih sustavnih treninga članova radi pripreme za natjecanja;
- Planinarsko društvo „Kičerak“ se bavi populariziranjem prirodnih ljepota, posebno planina i života u njima, putem predavanja, filma, izložbi, tiska i drugih sredstava;
- Lovačko društvo „Šeminovac“ se bavi gospodarenjem lovištem, uzgojem, zaštitom, lovom i korištenjem divljači te zaštitom prirode i ljudskog okoliša, odgojem i izobrazbom lovaca i jačanjem lovačke etike;
- Boćarski klub „Poljica“ se bavi promicanjem boćarskog športa, okupljanjem mladih te aktivnim sudjelovanjem u natjecanjima.

Najveći problem bavljenju športom koji zahtjeva posebnu infrastrukturu često je upravo nerazvijenost ili čak nepostojanje potrebne infrastrukture. Osim lokalnih školskih igrališta i dvorana, stanovnicima Općine su na raspolaganju:

- Igralište dr. Franje Tuđmana, Poljica;
- Nogometni teren NK Kamen, Ivanbegovina;
- Igralište NK Kamen, Ivanbegovina;
- Igralište u Jonjicima, Grubine;
- Igralište u Žužulima, Grubine;
- Igralište u Drumu;
- Igralište u Hršćevanima;
- Igralište u Podbablju Gornjem.

Na navedenim igralištima se, u organizaciji navedenih udruga i društava organiziraju:

- Malonogometni turnir „Sv. Ana“ u Poljicima;
- Malonogometni turnir „Kraljica Hrvata“ u Grubinama;
- Malonogometni memorijalni turnir „Milan Trutin – Šilje“ u Podbablju Gornjem;
- Malonogometni turnir „Sv. Petar“ u Drumu.

Navedeni sportski tereni i navedeni organizirani turniri vezani su najviše, ili isključivo, uz nogomet, zahvaljujući radu pojedinačnih udruga na promicanju bavljenja ovim

sportom. Organizirano bavljenje drugim sportovima moguće je u gradu Imotskom, pa stoga većina stanovnika općine Podbablje na ovakvu vrstu rekreacije odlazi u grad.

U gradu Imotskom postoje sljedeći sportski i rekreativni sadržaji:

- ✓ Kvalitetni i atraktivni nogometni stadion „Gospin dolac“
- ✓ Suvremeno opremljena dvorana srednjoškolskog centra
- ✓ Košarkaški klub „Imotski“
- ✓ Suvremeno opremljen fitness centar „Tempo“
- ✓ Sportska akademija za najmlađe „Sportko“
- ✓ Tae-kwon-do klub
- ✓ Ronilački klub „Crveno jezero“
- ✓ Kuglački klub
- ✓ Ženski rukometni klub
- ✓ Klub ritmičke gimnastike „Aurora“
- ✓ Auto – klubom „Imota Racing“
- ✓ Rančem za rekreacijsko i terapijsko jahanje „Perla“; itd.

Da bi se mogućnosti bavljenja sportom na području općine Podbablje kvalitetom i kvantitetom razvile, novim Prostornim planom je određeno da se građevine za sport i rekreaciju smještaju unutar građevinskog područja naselja i u slijedećim zonama sportsko rekreacijskih centara (R2):

- ✓ Sportsko rekreacijski centar Šeminovac u naselju Krivodol, površine 5,1 ha
- ✓ Sportsko rekreacijski centar u naselju Ivanbegovina, približne površine 0,35 ha
- ✓ Sportsko rekreacijski centar u naselju Drum, približne površine 0,2 ha.

Osim sportsko – rekreacijskih centara Prostornim se planom određuje i uređenje pješačke šetnice uz rijeku Vrljiku uz uvažavanje uvjeta zaštite i krajobraznih vrijednosti područja.

3.9. Zaštita okoliša i energetska učinkovitost

Mjere za očuvanje okoliša

Osnovni ciljevi zaštite okoliša su trajno očuvanje izvornosti, biološke raznolikosti, prirodnih zajednica i očuvanje ekološke stabilnosti, očuvanje kakvoće žive i nežive prirode i racionalno korištenje prirode i njenih dobara i očuvanje i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika, unaprjeđenje stanja okoliša te osiguravanje boljih uvjeta života.

Zaštita okoliša podrazumijeva planiranje i korištenje prostora, tako da se u njemu osigurava življenje i gospodarski razvoj uz istovremenu brigu za trajno očuvanje razvojnih potencijala. Prostornim planom utvrđuju se ciljevi i interesi koji se na

području obuhvata trebaju ostvariti vodeći računa da korištenje prostora osigura sanaciju, zaštitu i unaprjeđenje stanja okoliša.

U cilju očuvanja okoliša Prostorni plan uređenja općine Podbablje iz 2011., kao i izmjenjeni Prostorni plan iz 2015. godine propisuju sljedeće mjere:

- na djelotvoran način štititi kulturne, prirodne i krajobrazne vrijednosti.;
- očuvati prirodna bogatstva i prirodne izvore (šume, poljodjelsko zemljište, izvore vode i dr.)
- uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja kroz novčanu potporu i općinske odluke
- sprječavati radnje koje potencijalno mogu izazvati nepovoljan utjecaj na okoliš u skladu sa Zakonima, pravilnicima i standardima te u skladu s Odredbama za provođenje Prostornog plana Splitsko - dalmatinske županije.

Zbrinjavanje otpada

Brojne vrijedne i osjetljive površine onečišćene su neodgovarajućim ili nekontroliranim odlaganjem različitih vrsta otpada. Za dio njih već je utvrđen rizik za zdravlje ljudi i okoliš. Danas se deponiranje komunalnog otpada i posebnog otpada vrši nekontrolirano na neistraženim područjima. Potencijalne lokacije deponija komunalnog otpada potrebno je istražiti i iznaći na regionalnoj razini na osnovi prirodne osnove područja i vodeći računa o udaljenosti od urbanih funkcija, prirodnih resursa, mogućnosti priključaka na infrastrukturu i mogućnošću transporta.

Slika: Endem mekousna pastrva, rijeka Vrljika, izvor:dzzp.hr

Premda se na području općine stvara samo komunalni i tehnološki otpad, problem postupanja s otpadom je dvojak, a odnosi se na sakupljanje, odvoženje i deponiranje (zbrinjavanje) otpada. Način i organizacija zbrinjavanja otpada još uvijek nije cjelovita i sanitarno tehnički zadovoljavajuća, a poseban je problem što je ekološka kultura na niskom nivou tako da se otpad odlaže stihijski i nekontrolirano na «mnoštvo» divljih odlagališta. Ovo stanje izaziva niz negativnih posljedica koje se odražavaju u povećanom zagađenju zraka, tala i voda, neposrednoj opasnosti od požara, potencijalnoj zarazi i degradiranju zemljišta. Ovakvo odlaganje otpada i stanje odlagališta izaziva posljedice zagađenja zraka, tla, podzemlja i u konačnici predstavlja latentnu opasnost izbijanja i širenja požara i zaraze.

Prostornim planom i općinskom politikom kontinuirano se saniraju "divlji" deponiji na način da se na području odlagališta uspostavlja prijašnje stanje prvenstveno provodeći

mjere rekultivacije i sprječavanja nepovoljnih utjecaja deponija na okoliš.

Reguliranje cjelokupne problematike postupanja s otpadom odgovarajućim zakonskim propisima ostvarene su osnovne pretpostavke za ispravno i za okoliš prihvatljivo postupanje s otpadom i za učinkovit nadzor. Smanjivanje nastanka otpada i postupanje s otpadom na ekološki prihvatljiv način moguće je postići između ostaloga, jasnim utvrđivanjem prava, obveza i odgovornosti pravnih i fizičkih osoba, poglavito jedinica lokalne samouprave i uprave u postupanju s otpadom.

3.10. Analiza Općine

Općina Podbablje pravna je osoba sa sjedište Općine je u Drumu, Kamenmost, osnovana kao upravljačko tijelo jedinice lokalne samouprave prema Ustavu Republike Hrvatske.

Pravo na lokalnu i regionalnu samoupravu zajamčeno Ustavom, ogleda se ponajprije u pravu na samostalno obavljanje poslova lokalnog značaja, samostalno uređenje unutarnjeg ustrojstva i organizacije lokalnih jedinica, samostalno uređenje djelokruga tijela lokalnih jedinica, neposredan izbor članova predstavničkih i izvršnih tijela lokalnih jedinica, vlastite prihode i samostalno raspolaganje vlastitim prihodima.

Hrvatski sustav lokalne samouprave temelji se na načelu autonomije vlasti (isključivom pravu lokalne jedinice da upravlja sama sobom na temelju propisa koje donosi samostalno) i načelu supsidijarnosti (donošenje i izvršavanje odluka prepušta se razini koja je najbliža građanima).

Kao sve ostale pravne osobe u RH Općina Podbablje posjeduje OIB i MB. Zapošljava trenutno pet osoba.

Osnovni podaci

Tablica: Osnovni podatci o Općini Podbablje

Naziv:	Općina Podbablje
Sjedište:	Drum 15, 21262 Kamenmost
OIB:	99326330899
MB:	02765616
Telefon, fax.:	+385 21 848 064
Fax:	+385 21 848 004
E-mail:	opcina-podbablje@inet.hr
WEB:	http://www.podbablje.hr/
IBAN:	HR48 250000 9183 3700 000
Broj zaposlnih:	5
Dan općine Podbablje:	18. listopada, na blagdan sv. Luke

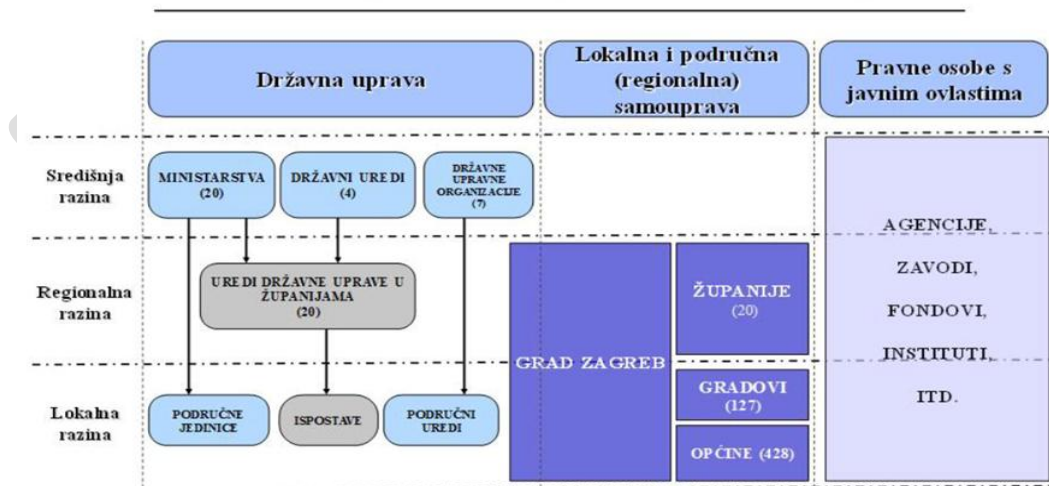
Struktura administracije u Republici Hrvatskoj

Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN., br. 86/06.), ispravak Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 125/06 i NN 16/07) i Odluka Ustavnog suda (NN 95/08 i ispravak NN 46/10) uređuju područno ustrojstvo Republike Hrvatske. Temeljem tog zakona formirano je 20 županija, 127 gradova 429 općina i Grad Zagreb, kao posebna teritorijalna i upravna jedinica, kojoj se ustrojstvo uređuje Zakonom o Gradu Zagrebu (NN., br. 62/01, 125/08). Uz navedeni zakon te zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, propisi i doneseni razvojni dokumenti na razini općine reguliraju funkcioniranje općine i razvojnih aktivnosti unutar u njih.

Javna uprava obuhvaća tijela državne uprave (ministarstva, državni uredi, državne upravne organizacije i uredi državne uprave u županijama), pravne osobe s javnim ovlastima (agencije, zavodi, ustanove, komore, udruge i druge organizacije) te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U okviru državne uprave ustrojeno je 20 ministarstava, 4 državna ureda, 7 državnih upravnih organizacija i 20 ureda državne uprave u županijama. Tijela državne uprave obavljaju poslove neposredne provedbe zakona, upravni i inspekcijski nadzor, poslove praćenja stanja u svojem djelokrugu te izrade izvješća, analiza, elaborata i druge upravne i stručne poslove, dok su poslovi koji se odnose na izradu nacрта prijedloga zakona i prijedloga drugih propisa te donošenje provedbenih propisa u nadležnosti središnjih tijela državne uprave.

Javna uprava u Republici Hrvatskoj

Slika: Javna uprava u Republici Hrvatskoj

Državna razina

Općina na državnoj razini surađuje sa nadležnim ministarstvima u određenom području:

- Ministarstvo financija
- Ministarstvo uprave

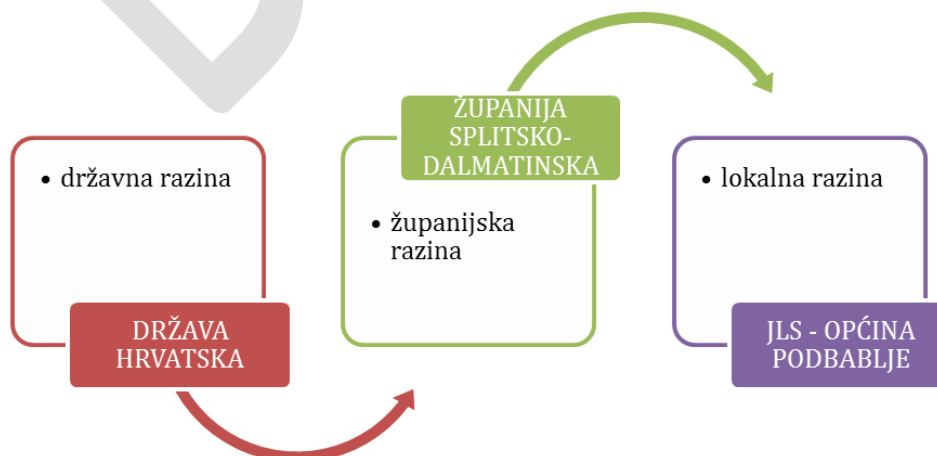
- Ministarstvo pravosuđa
- Ministarstvo poljoprivrede
- Ministarstvo regionalnog, razvoja i fondova EU
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Ministarstvo socijalne politike i mladih
- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo branitelja
- Ministarstvo turizma
- Ministarstvo poduzetništva i obrta
- Ministarstvo gospodarstva
- Ministarstvo rada i mirovinskog sustava
- Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
- Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
- Ministarstvo zdravlja
- Ministarstvo unutarnjih poslova
- Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
- Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
- Ministarstvo obrane.

Ured državne uprave – ispostava Imotski, ulica Ante Starčevića 23. Ured obavlja poslove iz oblasti gospodarstva, turizma, imovinsko pravnih poslova, poslova opće uprave i društvenih djelatnosti, administrativne i pomoćne poslove, te poslove odobravanja korištenja besplatne pravne pomoći.

Županijska razina

Sjedište Splitsko-dalmatinske županije, kao upravno-teritorijalne jedinice u srednjoj Dalmaciji, nalazi se u Splitu, u Biháčkoj 1/III. Prostorno je najveća hrvatska županija, ukupne površine 14.045 km² od čega 4.572 km² otpada na kopno. Godine 2011. je imala 454.798 stanovnika. Županija u svom sastavu ima 55 jedinica lokalne samouprave od kojih je 16 gradova, te 39 općina.

Administrativne razine

Slika: Administrativne razine

Lokalna i područna (regionalna) samouprava u Republici Hrvatskoj predstavlja organizaciju vlasti i upravljanja na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini s ciljem autonomnog organiziranja i rukovođenja javnim poslovima koji su od lokalnog i područnog (regionalnog) značaja. Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi utvrđeno je da su jedinice lokalne samouprave općine i gradovi, a da su jedinice područne (regionalne) samouprave županije. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju svoje izvršno i predstavničko tijelo.

Ukupno, u Republici Hrvatskoj je u kolovozu 2014. godine bilo ustrojeno 576 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, od čega:

1. 555 jedinica lokalne samouprave i to 428 općina i 127 gradova,
2. 20 jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno županija te Grad Zagreb, koji kao glavni grad Republike Hrvatske ima poseban status grada i županije.

Pravne osobe s javnim ovlastima su: agencije, zavodi, fondovi, ustanove, komore, udruge i druge pravne osobe s javnim ovlastima.

Međusobni odnosi tijela javne uprave

Zakonom o sustavu državne uprave utvrđena je dužnost međusobne suradnje središnjih tijela državne uprave te središnjih i prvostupanjskih tijela državne uprave. Osim horizontalne, utvrđena je i obveza vertikalne suradnje između središnjih tijela državne uprave i prvostupanjskih tijela državne uprave. Zakon o sustavu državne uprave omogućava povjeravanje određenih poslova državne uprave tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama s javnim ovlastima.

Problemi strukture administracije koji se daju iščitati u Strategiji razvoja javne uprave Republike Hrvatske 2015. -2020. :

Fiskalni kapaciteti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave vrlo su neujednačeni u pogledu visine, ali i vrste prihoda, kao i vrste rashoda i njihovog udjela u proračunima. Potrebno je definirati politiku decentralizacije javnoga sektora kojoj je cilj zadovoljiti javne potrebe stanovnika u skladu s njihovim sklonostima i potrebama za javnim dobrima i uslugama te poticati lokalni i područni (regionalni) razvoj. Potrebno je također definirati tri aspekta decentralizacije: administrativni (teritorijalni preustroj), funkcijski (podjela nadležnosti u obavljanju javnih poslova) i fiskalni (izvori financiranja) te postaviti jasne ciljeve za svaki od aspekata decentralizacije (očekivane rezultate i učinke, vrijeme, resurse) koji zavise jedni od drugih.

Fiskalni aspekt strukture administracije

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave korisnici su državnog proračuna RH. Prema Zakonu o proračunu (NN 136/12)) sredstva proračuna koriste se za financiranje rashoda, funkcija i programa državnih tijela i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, i drugih proračunskih i izvanproračunskih korisnika u visini utvrđenoj proračunom.

Prema Zakonu o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 147/14) JLRS stječe prihode iz vlastitih izvora, od zajedničkih poreza i od dotacija iz državnoga i županijskoga proračuna. Prema članku 51, za poslove državne uprave koji se obavljaju u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, sredstva se osiguravaju u državnom proračunu.

Osim sredstava financiranja iz državnog proračuna, županije i gradovi financiraju se i vlastitim izvorima, i to:

- Vlastiti izvori financiranja županije su prihodi od vlastite imovine, županijski porezi (porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila i porez na automate za igre na sreću), novčane kazne i oduzeta imovinska korist te drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonom.
- Vlastiti prihodi općina i gradova jesu: prihodi od vlastite imovine, općinski/gradski porezi (prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na neobrađeno obradivo poljoprivredno zemljište, porez na nekorištene poduzetničke građevine, porez na tvrtku ili naziv, porez na korištenje javnih površina), novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sami propišu, upravne pristojbe, boravišne pristojbe, komunalne naknade, naknade za korištenje javnih općinskih/gradskih površina, drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonima.

Samoupravni djelokrug Općine Podbablje

Općina Podbablje je samostalna u odlučivanju u poslovima iz svog djelokruga, odnosno obavlja poslove od lokalnog značaja, a koji nisu Ustavom i drugim aktima dodijeljeni državnim tijelima.

U djelokrug Općine Podbablje spadaju:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalno gospodarstvo,
- briga o djeci, socijalna skrb,
- primarna zdravstvena zaštita,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kultura i sport,
- zaštita i unaprjeđenje prirodnog okoliša,
- protupožarna i civilna zaštita,
- promet na području općine,
- te sve ostale poslove u skladu sa zakonima.

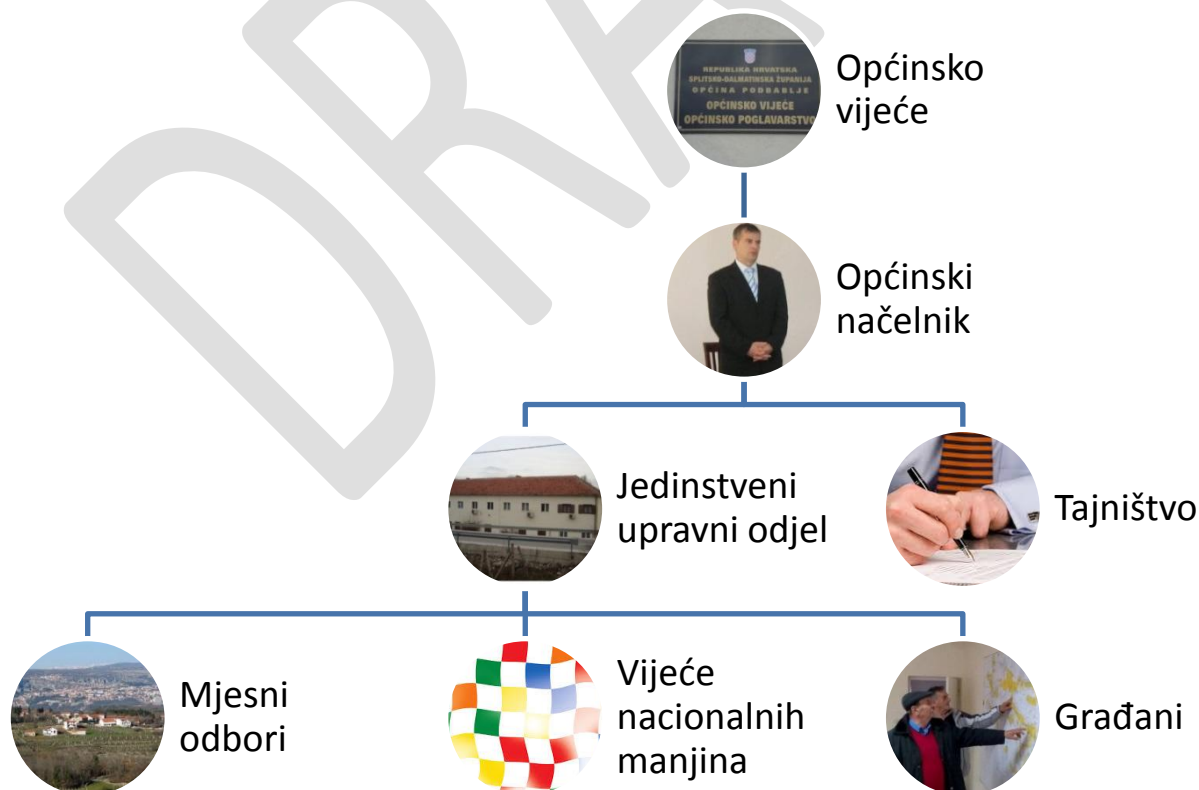
Općina Podbablje obavlja sljedeće djelatnosti:

- raspoloža, upravlja i koristi imovinu u vlasništvu Općine te donosi proračun;
- promiče društveni i gospodarski napredak s ciljem vrednovanja lokalnih posebnosti i poštivanja prirodnih i prostornih mogućnosti;

- vodi brigu o potrebama i interesima stanovnika u području odgoja i obrazovanja, primarne zdravstvene zaštite, socijalne skrbi, kulture, sporta;
- osigurava uvjete za unaprjeđenje politike gospodarenja prostorom u skladu s mjerama zaštite prirode i okoliša;
- potiče poduzetničke aktivnosti;
- osigurava uvjete održivog razvitka za komunalne djelatnosti;
- vodi brigu o komunalnom redu te organizira obavljanje komunalnih djelatnosti;
- vodi brigu o uređenju naselja i kvaliteti stanovanja;
- osniva pravna tijela u svrhu zadovoljenja gospodarskih, društvenih, komunalnih i socijalnih potreba stanovništva;
- potiče aktivnosti civilnog sektora;
- promiče očuvanje prirodne i kulturne baštine;
- osigurava uvjete za civilnu zaštitu;
- vodi brigu o prometnoj infrastrukturi na području Općine;
- obavlja poslove koji imaju za cilj gospodarski, društveni i socijalni napredak općinske zajednice.

Struktura upravljanja u Općini Podbablje

Tijela općine: Općinsko vijeće, Općinski načelnik, Jedinствени upravni odjel, Tajništvo, Mjesni odbori, Vijeće nacionalnih manjina, Građani.

Slika: Organizacijska struktura Općine Podbablje

❖ Općinsko vijeće u mandatu 2013.-2017.

Općinsko vijeće (OV) Općine Podbablje predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave koje donosi akte u okviru djelokruga Općine, te obavlja i druge poslove. OV ima 13 članova. Mandat članova OV izabranih na redovnim izborima traje četiri godine, a onih izabranih na prijevremenim izborima traje do isteka mandata.

OV ima predsjednika i dva potpredsjednika koji se biraju i razrješuju većinom glasova OV. Predsjednik zastupa Vijeće, saziva sjednice i predsjedava sjednicama, predlaže dnevni red, upućuje prijedloge u dnevni red, moderira tijek sjednica, brine o donošenju odluka i drugih akata te potpisuje odluke Vijeća, dostavlja opće akte uredu državne uprave u županiji, brine o javnosti rada Vijeća, brine o suradnji načelnika i Općinskog vijeća.

Predsjednik OV u trenutku pisanja ove strategije je Josip Šerić (HDZ).

Potpredsjednici OV su Zdravko Gudelj (HČSP) i Suzana Žarković (NL Ujević).

Članovi Općinskog vijeća su:

Josip Šerić (HDZ)
Mate Kasalo (HDZ)
Vjekoslav Biloš (HDZ)
Josip Vuković (HDZ)
Ivan Gudelj (HDZ)
Ivana Kljenak (HDZ)
Jerko Erceg (NL Ujević)
Suzana Žarković (NL Ujević)
Zdravko Gudelj (HČSP)
Ljubomir Kljenak (HSP)
Jagoda Jonjić (HSS)
Ante Perić (HSS)
Igor Margeta (HDSSD)

Funkcija Općinskog vijeća:

Općinsko vijeće donosi Statut Općine; donosi poslovnik o svom radu; donosi program rada Vijeća; donosi Proračun, odluku o izvršenju proračuna i godišnje izvješće o izvršenju proračuna; donosi odluku o privremenom financiranju; bira i razrješava predsjednika i potpredsjednike Općinskog vijeća; osniva i bira članove radnih tijela Vijeća, te imenuje i razrješava druge osobe određene zakonom, drugim propisima ili Statutom; odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina Općine; donosi odluku o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu Općine; osniva javne ustanove i druge

pravne osobe za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Općinu te odlučuje o njihovim statusnim promjenama i preoblikovanjima sukladno zakonu; daje prethodnu suglasnost na statute ustanova, ukoliko zakonom ili odlukom o osnivanju nije drugačije propisano; utvrđuje ustrojstvo i djelokrug JUO posebnom odlukom; odlučuje o zajedničkom obavljanju poslova iz samoupravnog djelokruga s drugim jedinicama lokalne samouprave; odlučuje o prijenosu i preuzimanju osnivačkih prava u skladu sa zakonom; donosi odluke o potpisivanju sporazuma o suradnji s drugim jedinicama lokalne samouprave u skladu s općim aktima i zakonom; raspisuje lokalni referendum; donosi odluku o kriterijima, načinu i postupku za dodjelu javnih priznanja i dodjeljuje javna priznanja; odlučuje o davanju koncesija; donosi prostorni plan Općine; donosi plan ukupnog razvoja Općine; odlučuje o davanju suglasnosti za zaduživanje pravnih osoba u većinskom izravnom i neizravnom vlasništvu Općine i o davanju suglasnosti za zaduživanje ustanova kojih je osnivač Općina; donosi odluke i druge opće i pojedinačne akte kojima uređuje pitanja iz samoupravnog djelokruga Općine; obavlja i druge poslove koji su zakonom ili drugim propisom stavljeni u djelokrug Općinskog vijeća.

❖ **Općinski načelnik u mandatu 2013.-2017.**

Općinski načelnik je izvršna vlast Općine koju zastupa.

Načelnik Općine Podbablje u ovom mandatu je Mario Ujević, koji svoju funkciju načelnika obavlja volonterski, bez naknade.

Funkcije općinskog načelnika:

Priprema prijedloge općih akata koje donosi Općinsko vijeće; Izvršava ili osigurava izvršavanje odluka i općih akata Vijeća; Usmjerava djelovanje Jedinog upravnog odjela Općine u obavljanju poslova iz njegovog samoupravnog djelovanja i nadzire njihov rad; Utvrđuje prijedlog proračuna i izvršenje proračuna; Upravlja nekretninama i pokretninama Općine kao i njezinim приходima i rashodima, u skladu sa zakonom i Statutom; odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina Općine; upravlja приходima i rashodima Općine; upravlja raspoloživim novčanim sredstvima na računu proračuna; donosi pravilnik o unutarnjem redu za Jedinog upravni odjel općine; imenuje i razrješava pročelnika Jedinog upravnog odjela; imenuje i razrješava unutarnjeg revizora; imenuje i razrješava upravitelja pogona; utvrđuje plan prijema u službu; predlaže izmjenu prostornog plana kao i njegove izmjene i dopune na temelju obrazloženih i argumentiranih prijedloga fizičkih i pravnih osoba; razmatra i utvrđuje konačni prijedlog prostornog plana Općine; imenuje i razrješava predstavnike Općine u tijelima javnih ustanova, trgovačkih društava i dr. pravnih osoba kojima je Općina osnivač odnosno u kojima ima dionice ili udjele u vlasništvu sukladno zakonu, a s odlukom je dužan upoznati Vijeće u roku od 8 dana od njenog donošenja i istu objaviti u službenom glasniku Općine; donosi plan nabave roba i usluga te s istim upoznaje Vijeće; donosi odluku o

objavi prikupljanja ponuda ili raspisivanja natječaja za obavljanje komunalnih djelatnosti na temelju ugovora i sklapa ugovor o obavljanju poslova; daje prethodnu suglasnost na izmjenu cijena komunalnih usluga; do kraja ožujka tekuće godine podnosi Općinskom vijeću izvješće o izvršenju Programa održavanja komunalne infrastrukture i Programa gradnje objekata i uređaja komunalne infrastrukture za prethodnu godinu; provodi postupak natječaja i donosi odluku o najpovoljnijoj ponudi za davanje u zakup poslovnog prostora u vlasništvu Općine u skladu s posebnom odlukom Općinskog vijeća o poslovnim prostorima; organizira zaštitu od požara na području Općine i vodi brigu o uspješnom provođenju i poduzimanju mjera za unapređenje zaštite od požara; donosi odluku o početku postupka javne nabave i donosi odluku o izboru najpovoljnijeg ponuđača; usmjerava djelovanje Jedininstvenog upravnog odjela u obavljanju poslova iz lokalne samouprave i nadzire njihov rad; daje mišljenje o prijedlozima općih akata koje podnose drugi ovlašteni predlagači; obavlja nadzor nad zakonitošću rada tijela mjesnih odbora; odgovoran je središnjim tijelima državne uprave za obavljanje poslova državne uprave prenesenih u nadležnost Općine; brine o javnosti rada; obavlja i druge poslove utvrđene Statutom.

❖ **Tajnik Općine**

U sjedištu Općine zaposlen je tajnik Općine. Tajnik se brine o izvršenju zadataka koji se odnose na rad lokalne samouprave i uprave, sudjeluje na sjednicama Općinskog vijeća u savjetodavnom svojstvu, izrađuje zapisnike sa sjednica, te upozorava predsjednika Općinskog vijeća i Općinskog načelnika o kršenju zakonitosti. Tajnik Općine Podbablje je Zoran Mustapić, koji je istovremeno i pročelnik Jedininstvenog upravnog odjela.

❖ **Jedininstveni upravni odjel**

Jedininstveni upravni odjel se osniva u svrhu obavljanja poslova iz samoupravnog djelokruga Općine. Svojim radom, Jedininstveni upravni odjel omogućuje i olakšava ostvarivanje prava i potreba svojih stanovnika. Sredstva za rad Odjela se osiguravaju iz proračuna. Pročelnik ovog Odjela je ujedno i Tajnik Općine. Pročelnik Jedininstvenog upravnog odjela Općine Podbablje je Zoran Mustapić.

❖ **Mjesni odbori**

Mjesni odbori su tijela neposrednog sudjelovanja građana u radu Općine i Općinskog vijeća. Mjesni odbori sudjeluju u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život stanovnika. Mjesni odbori se sastoje od dva tijela:

- Vijeća mjesnog odbora
- Predsjednika Vijeća mjesnog odbora.

Vijeće pojedinog mjesnog odbora ima sedam (7) članova čija je funkcija počasna. Vijeće donosi program rada i izvješće o radu mjesnog odbora; pravila mjesnog odbora; poslovnik o svom radu u skladu sa Statutom; financijski plan i godišnji obračun; bira i razrješava predsjednika i potpredsjednika Vijeća MO iz svog sastava na rok od 4 godine; saziva mjesne zborova građana; odlučuje o korištenju sredstava namijenjenih mjesnom

odboru u proračunu Općine; donosi plan malih komunalnih akcija i utvrđuje prioritet u njihovoj realizaciji; predlaže promjenu područja mjesnog odbora, odnosno daje mišljenje Općinskom vijeću o drugim inicijativama i prijedlozima za osnivanje mjesnih odbora na njegovu području; surađuje s drugim mjesnim odborima na području Općine te obavlja i druge poslove utvrđene zakonom i Statutom Općine.

Mjesni odbori se osnivaju na razini jednog ili više naselja, a u Općini Podbablje postoji osam (8) mjesnih odbora:

- MO Drum,
- MO Kamenmost,
- MO Ivanbegovina,
- MO Podbablje Gornje,
- MO Hršćevani,
- MO Poljica,
- MO Krivodol
- MO Grubine.

❖ **Vijeće nacionalnih manjina**

Na području Općine Podbablje prisutna je isključivo srpska nacionalna manjina. Pripadnici srpske nacionalne manjine biraju svoje predstavnike za Vijeće srpske nacionalne manjine. Trenutni predstavnik srpske nacionalne manjine u Općini Podbablje je Nikola Lončar.

❖ **Sudjelovanje građana u radu Općine**

Građanima Općine Podbablje smatraju se sve osobe koje imaju prijavljeno prebivalište na području Općine. Oni mogu neposredno sudjelovati u odlučivanju o lokalnim poslovima putem referenduma i mjesnog odbora u skladu sa zakonom i Statutom.

Prihodi i rashodi općine Podbablje

Prema Zakonu o proračunu (NN 136/12) imovina države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave jest financijska i nefinancijska imovina u vlasništvu države i JLS. Lokalna i regionalna samouprava financira se prihodima iz vlastitih izvora (prihoda od imovine, poreza, novčanih kazni, upravnih pristojbi i dr.), zajedničkih prihoda, pomoći, primitaka od financijske imovine i zaduživanja. Vlastiti porezi općina i gradova su prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na tvrtku ili naziv i porez na korištenje javnih površina. Zajednički porezi su porez na dohodak (koji se dijeli između županije i općina i gradova) i porez na promet nekretnina (koji se dijeli između države i lokalne samouprave).

Analiza proračuna i ocjena dosadašnjeg rada

Proračun je temeljni financijski dokument u kojem su iskazani svi planirani godišnji prihodi i primici, te svi izdaci i rashodi Općine koje odobrava Općinsko vijeće. Proračun se odnosi na fiskalnu godinu i važi za godinu u kojoj je donesen. Transparentnost proračuna može se objasniti kao potpuno i pravodobno objavljivanje svih relevantnih

fiskalnih informacija na sustavan način. U nastavku slijedi analiza proračuna Općine Podbablje u razdoblju od 2012.-2014. godine. Podaci se temelje na izvještajima Ministarstva financija o izvršenju proračuna. U podacima je vidljivo kako je kroz promatrano razdoblje porasla stavka prihoda i primitaka, a smanjena stavka rashoda, te se ukupni dug kontinuirano smanjuje.

Tablica: Analiza proračuna Općine Podbablje

	Opis značenja AOP oznake	AOP	2012.	2013.	2014.
PR-RAS	UKUPNI PRIHODI I PRIMICI (AOP 377+384)	598	5.368.598	7.981.500	8.519.677
	UKUPNI RASHODI I IZDACI (AOP 378+490)	599	6.033.757	8.338.594	6.990.625
	VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA (AOP 598-599)	600	0	0	1.529.052
	MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA (AOP 599-598)	601	665.159	357.094	0
NT	UKUPNI NETO PRIMICI (AOP 118+194+224-119-195-225)	226	-	0	
	UKUPNI NETO IZDACI (AOP 119+195+225-118-194-224)	227	-	0	
	NOVČANA SREDSTVA NA POČETKU RAZDOBLJA	228	-	0	
	NOVČANA SREDSTVA NA KRAJU RAZDOBLJA	229	-	0	
RAS-funkcijski	Opće javne usluge (AOP 002+006+009+013 do 017)	001	2.005.427	2.328.709	
	Ekonomski poslovi	031	1.945.889	2.547.651	
	Rashodi vezani za stanovanje i kom. pogodnosti koji nisu drugdje svrstani	084	0	0	
	Obrazovanje (AOP 111+114+117+118+121 do 124)	110	555.773	2.055.886	
	Kontrolni zbroj (AOP 001+018+024+031+071+078+085+103+110+125)	137	6.033.756	8.253.379	
P-VRIO	Promjene u vrijednosti i obujmu imovine (AOP 002+018)	001	0	0	
	Promjene u obujmu imovine (AOP 019+026)	018	0	0	
	Promjene u vrijednosti (revalorizacija) i obujmu obveza (AOP 035+040)	034	0	0	
	Promjene u obujmu obveza (AOP 041 do 044)	040	0	0	
Bilanca	IMOVINA (AOP 002+061)	001	18.434.257	18.240.721	18.618.593
	Novac u banci i blagajni (AOP 063 do 066)	062	7.449	644	33.209
	Dionice i udjeli u glavnicu trgovačkih društava u javnom sektoru	125	0	0	0
	Obveze za zajmove od inozemnih osiguravajućih društava	198	0	0	0
Obveze	Stanje obveza na početku izvještajnog razdoblja (=AOP 036 iz prethodnog izvještaja)	001	-	7.807.742	5.669.320
	Stanje obveza na kraju izvještajnog razdoblja (AOP 001+002-019) i (AOP 037+090)	036	-	6.774.640	5.284.925
	Stanje dospjelih obveza na kraju izvještajnog razdoblja (AOP 038+043+079+084)	037	-	5.917.537	4.630.273
	Ukupno obveze za rashode poslovanja (AOP 044+049+054+059+064+069+074)	043	-	5.025.640	4.597.273
S-PR-RAS	PRIHODI POSLOVANJA (AOP 002 do 007)	001	0	0	8.417.205
	RASHODI POSLOVANJA (AOP 009 do 015)	008	0	0	4.780.650
	UKUPNI PRIHODI (AOP 001+020)	027	0	0	8.431.525
	Rashodi za zaposlene kod korisnika (AOP 042+045+046)	041	0	0	0

Transparentnost rada Općine

Rad Općinskog vijeća, načelnika i Jedinственоg upravnog odjela je transparentan. Transparentnost rada Općine se postiže javnim održavanjem sjednica, izvještavanjem o radu u medijima, objavljivanjem općih akata u Službenom glasniku Općine Podbablje i na web stranici Općine Podbablje (<http://www.podbablje.hr/>).

Obzirom na veličinu, Općina Podbablje nema obvezu prema Zakonu o pravu na pristup informacijama (NN 25/13) zaposliti povjerenika/icu za informiranje koja bi bila na raspolaganju građanima, pa taj posao obavlja Jedinствени upravni odjel.

Slika. Izgled web stranice Općine Podbablje

Na internetskoj stranici Općine Podbablje moguće je pronaći podatke o ustrojstvu Općine, Statut, službeni glasnik Općine, općinske akte, novosti vezane uz rad Općine, proračun, poziv na sjednice Općinskog vijeća, kontakte te informacije o mjesnim odborima, župnim uredima, komunalnom redarstvu te udrugama s područja Općine. Internetskom stranicom se Općina Podbablje služi kao jednim od mehanizama za jačanje vidljivosti i transparentnosti rada.

Obzirom na slabu informatičku pismenost starije populacije Općine Podbablje, internet komunikacija s građanima ne predstavlja jedini prozor transparentnosti. Zbog toga je poželjno da Općina Podbablje ostvaruje dobru suradnju s lokalnim medijima kako bi njihov rad bio vidljiv i onima koji se novim tehnologijama slabo ili uopće ne koriste.

Informiranje o radu Općine se također provodi putem mjesnih odbora i njihovih članova. Kontaktirati načelnika i/ili djelatnike Općine Podbablje je moguće osobnim dolaskom ili poštom na adresu Drum 15, 21262 Kamenmost, elektroničkom poštom na opcina-podbablje@inet.hr, te telefonski na broj +385 (0)21/848-064.

Vizualni identitet Općine Podbablje

Za potrebe komuniciranja s javnošću, odnosno predstavljanja rada Općine zainteresiranoj javnosti na dostojan i transparentan način, te za njezinu identifikaciju u lokalnoj (županijskoj) sredini i na nacionalnom nivou – potrebno je koristiti alate vizualnog identiteta, kao i usvojiti standarde komunikacije s javnošću. Sve ovo nužno je kako bi aktivnosti komunikacije i brendiranja općine imale cilj predstaviti općinu kao poželjnu destinaciju za potencijalne gospodarstvenike i ulagače, a postojećim i budućim stanovnicima sugerirati kvalitetu života u njoj.

Vizualni identitet

Vizualni identitet predstavlja „lice“ svakog brenda, tvrtke, jedinice lokalne zajednice, odnosno način identifikacije na simboličnoj razini koji preuzima ulogu riječi i tumačenja. Ima za cilj da pojednostavi i istovremeno obogati komunikaciju sa svojom okolinom (stanovništvom, medijima, gospodarstvenicima, civilnim sektorom, turistima, državnim institucijama, ministarstvima, i sl.). Bilo kakva vrsta moderne komunikacije danas je nezamisliva bez vizualnog identiteta.

Elementi vizualnog identiteta

Elementi vizualnog identiteta najčešće su znak/logotip/grb, zaštitne boje, zaštitna tipografija (font), slogan, maskota, svečana i obična zastava, i sl. Elementi vizualnog identiteta definirani su u knjizi grafičkih standarda gdje se precizira izgled, varijacije i korištenje svakog elementa ponaosob. Knjiga grafičkih standarda služi kao smjernica svima koji rade na imidžu određenog subjekta. U knjizi definirani je izgled grba odnosno zastave, njihova upotreba, izabrane boje grba i zastave, slogan i sl., kao i dodatni vizualni elementi identifikacije poput: posjetnica, memoranduma, omotnica, web stranice, CD/DVD omota, PowerPoint predložaka, itd.

Heraldika (grboslovlje²⁶)

Kod definiranja grba i zastave jedinice lokalne zajednice nužno je poštivati zakone heraldike. Heraldika je stručna likovna disciplina i pomoćna povijesna znanost čija je uloga stvaranje i proučavanje postojećih kao i nastanak novih grbova²⁷. Još iz XI. – XIII. stoljeća datiraju prva heraldička pravila. Prvo i osnovno pravilo je da grb mora biti prepoznatljiv, a iz toga su izvučena neka praktična pravila: boja ne smije ići uz boju, metal ne smije ići uz metal (metali su inače srebro i zlato, tj. bijela i žuta.), koriste se samo čiste boje (pet osnovnih boja: crvena, plava, zelena, crna i purpurna; pomoćne boje su: tamno-crvena, smeđa i boja krvi), ne pastelne ili nejasne boje, kako bi se i na velikoj daljini razlikovale.

²⁶ Povijesno grboslovlje nastaje iz potrebe raspoznavanja pojedinaca i skupina na bojnopolju. U srednjem vijeku kad su vitežovi nosili oklope i kacige, vrlo teško su se međusobno raspoznavali. Zbog toga su počeli nositi znamenja (grbove) vladara kojima su bili potčinjeni. Naročito tijekom križarskih ratova se takva "moda" proširila po cijeloj Europi. Ubrzo je broj različitih grbova toliko narastao da kraljevi nisu više mogli pamtit koji je koji. Umjesto njih, grbove su pratili heraldičari. Oni su za vrijeme bitaka stajali pored kraljeva i pojašnjavali im koji vojnici pripadaju kojem velikašu i na čijoj strani se bore.

²⁷ Izvor Wikipedia

Punjenje je ono što je unutar grba, najčešće životinja ili biljka, ili tvrđava, odnosno bilo koji predmet koji asocira na određeno područje. Heraldčkih pravila ima mnogo, ali se mogu izdvojiti osnovna pravila kao što su jedinstvenost i originalnost grba, i to da nitko ne smije imati više od jednog grba, te pravilo desne i lijeve heraldičke strane.

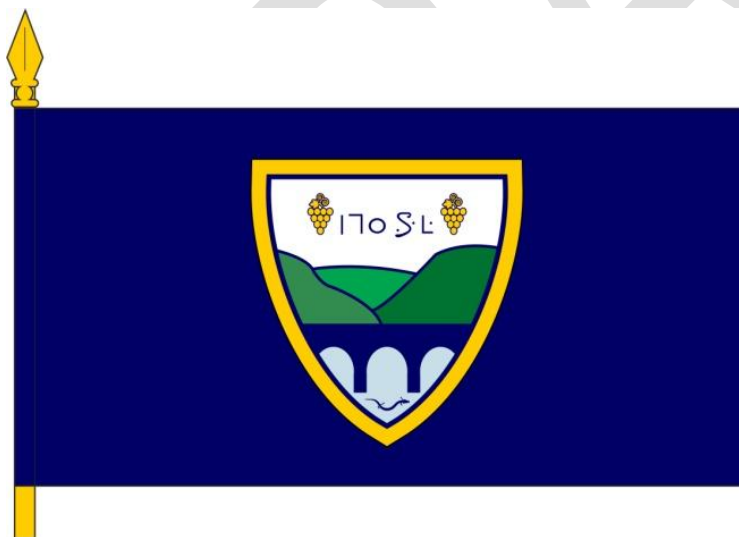
Izbor grba i zastave Općine Podbablje

Općina Podbablje je za vrijeme izrade ovog dokumenta provela Javni poziv za predlaganje idejnog, likovnog i grafičkog rješenja grba i zastave Općine Podbablje. Predmet Javnog poziva bio je izrada idejnog likovnog i grafičkog rješenja grba i zastave prema pravilima heraldike. Grb i zastava trebali su odražavati povijesne, gospodarske i kulturne značajke općine. Predloženo idejno rješenje zastave moralo je u sebi sadržavati i grb. Za izradu zastave i grba uvjet je bio da se koriste osnovne heraldičke boje: bijela, plava, žuta, crvena i zelena.

Općinsko vijeće Općine Podbablje je na na XXII. sjednici održanoj 9. listopada 2015. donijelo Odluku o izboru grba i zastave općine Podbablje. Na prijedlog Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga grba i zastave, usvojen je prijedlog Branimira Jonjića za grb i zastavu i time donijelo odluku o izboru grba i zastave općine Podbablje, prvih u povijesti njezinog nastanka.

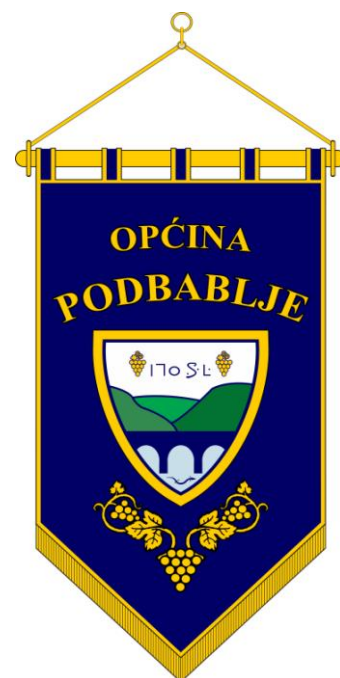

Slika: Grb Općine Podbablje, autor Branimir Jonjić

Slika dolje: Zastava Općine Podbablje

Slika desno: Svečana zastava Općine Podbablje

Pojašnjenje grba:

1. Ilustrira povijesni natpis na pročelju crkve sv Luke – zaštitinika općine
2. Grozd grožđa kao simbol jedne od najvažnijih agrokultura u općini
3. Brda i planine po kojima je općina dobila ime
4. Kameni most (Kamnemost) kao jedan od prepoznatljivih arhitektonskih simbola općine
5. Rijeka Vrljika koja projeteče kroz općinu
6. Čovječja ribica koja kao endemska vrsta obitava u čistim izvorima Krčevca.

Izabrane boje na grbu, pantoni boja:

Zlatna – RGB (R:255, G:204, B:0#FFCC00)

Tamno plava – RGB (R:0, G:0, B:102#000066)

Svijetlo plava – RGB (R:200, G:222, B:232 #C8DEE8)

1. Zelena – RGB (R:2, G:115, B:51 #027333)

2. Zelena – RGB (R:52, G:139, B:79 #348B4F)

3. Zelena – RGB (R:0, G:165, B:80 #00A550).

Odnosi s javnošću i lobiranje

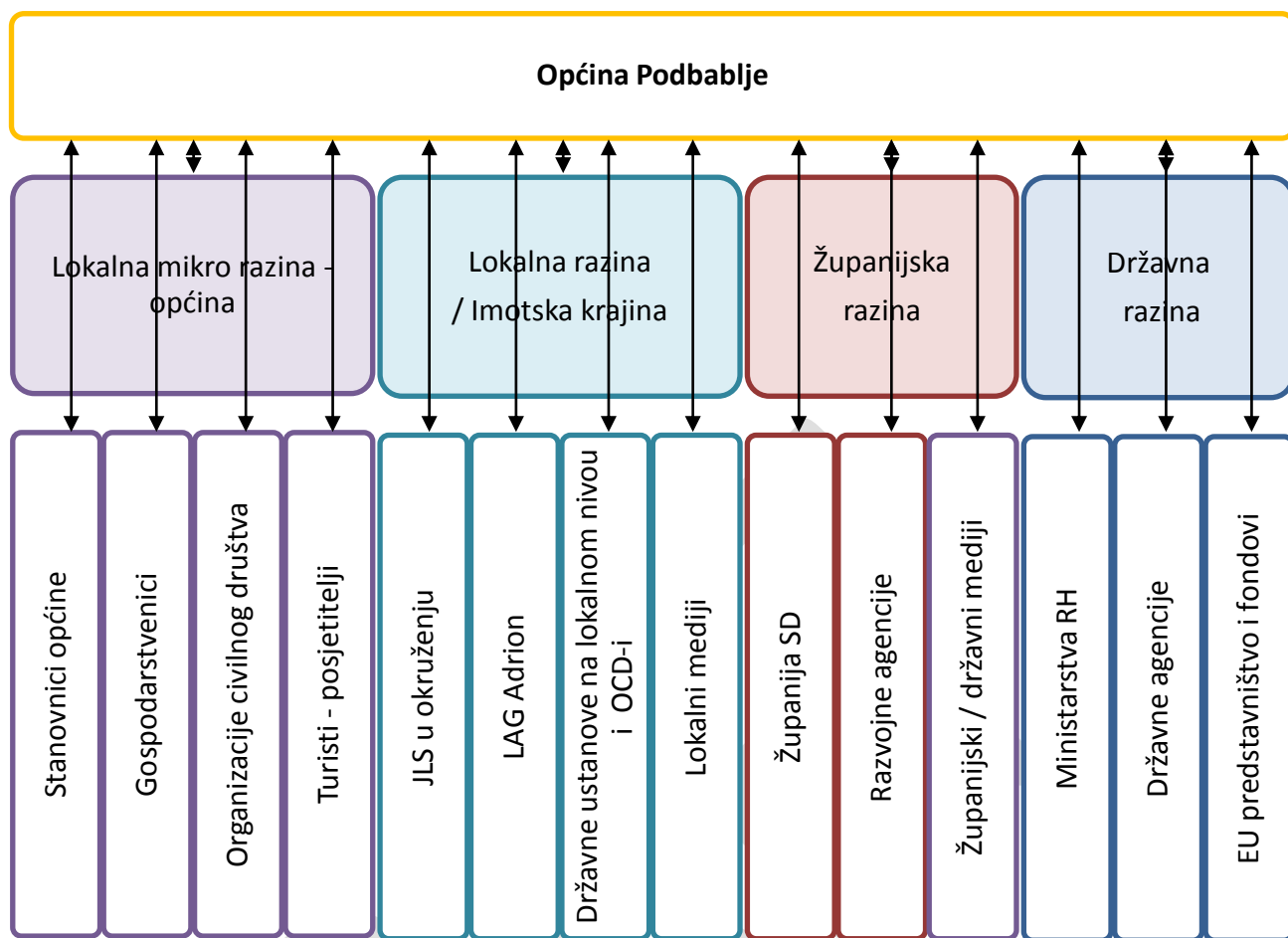
Odnosi sa zainteresiranom javnošću (eng. *Public Relations - PR*) predstavljaju upravljane komunikacije Općine s njezinim zainteresiranim javnostima. Cilj odnosa s javnošću je njegovanje odnosa s dionicima koji čine okruženje Općine radi pridobivanja potpore njenim ciljevima te izgradnje povjerenja i ugleda (reputacije). Odnosi s javnošću su društvena znanost koja analizira trendove, predviđa njihove posljedice, savjetuje voditelje Općine, te provodi planirane programe akcija sa svrhom da služe općinskom i javnom interesu. PR služi za planiranje, uspostavljanje i održavanje „dobrog glasa“ i doprinosi međusobnom razumijevanju između Općine i zainteresirane javnosti.²⁸

U Općini Podbablje trenutno ne postoje propisane procedure i jasni standardi komunikacije s javnošću, već se komunikacija odvija putem internetske stranice www.podbablje.hr na kojoj se oglašavaju vijesti iz života Općine. Za potrebe planske komunikacije nužno je uspostaviti redovitu, raznovrsnu, formalnu i neformalnu komunikaciju Općine sa okruženjem, i to prilagođeno određenima grupama primatelja informacija, odnosno zainteresiranim stranama. Postoji više vrsta komunikacije, koja ponekad može biti ista ili različita, ovisno o primatelja:

- Općina – lokalna mikro razina – dionici unutar općine
- Općina – lokalna razina – Imotska krajina
- Općina – županijska razina - SDŽ
- Općina – državna razina – RH i EU

---

²⁸ Američka strukovna udruga odnosa s javnošću (Public Relations Society of America - PRSA) definira odnose s javnošću kao "proces strateške komunikacije koje gradi uzajamne korisne odnose između organizacije i njenih javnosti".

Grafikon: Razine i vrste komunikacije, grupe zainteresiranih javnosti

Lobiranje (eng. *lobbying*) označava način zastupanja interesa u politici, u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti te utjecaj kroz osobne kontakte na javno mnijenje preko medija. Primjerice JLS, sindikati, nevladine organizacije i druge udruge kao i veće tvrtke koriste svoj utjecaj na donošenje specifičnih zakona koju su u njihovom interesu. Lobiranje je metoda utjecaja na donositelje odluka i procese donošenja odluka uz određenu strategiju.²⁹

Za Općinu Podbablje, kao i za JLS u cjelini, lobiranje znači prije svega sustavno usmjeravanje pažnje zakonodavca i izvršne vlasti na općinu, njezine razvojne smjernice i prepreke, kako bi se ona na svim političkim razinama „izborila“ za svoje mjesto u političkoj javnosti te boljoj poziciji pri raspodijeli sredstava, zagovaranju socijalnih, ekoloških tema koje su od velike važnosti, gospodarskih okolnosti, poreza i nameta, razvoja prometa i infrasturkute, i sl.

Rezultat učinkovitog lobiranja je, ponajprije, jasnije prepoznavanje važnosti razvojnih projekata općine u političkom, gospodarskom i civilnom životu RH, što bi trebalo uroditi učinkovitijem financiranju projekata, iznalaženju načina za rješavanje prepreka razvojnim procesima i održivom razvoju u cjelini.

²⁹ Izvor Wikipedia

Preporuke za PR i lobiranje

Kako bi se unaprijedila komunikacija s javnostima potrebno je propisati procedure i redovito izvještavati javnosti o djelovanju Općine, donijeti marketing i PR plan na godišnjoj razini, izvještavati o tekućim i budućim projektima, dostignutim rezultatima i svim informacijama relevantnim za općinu, poglavito za stanovnike općine.

Komunikacijski alati koji mogu poslužiti u osmišljavanju marketing i PR plana su:

- On-line marketing
- E-mail marketing (newsletteri)
- Internet stranica, portali
- Strategije (marketing strategija, strategija razvoja)
- Učinkovita analiza (SWOT, PEST)
- Društvene mreže (Facebook, Twitter, LinkedIn)
- Umrežavanja i partnerstva (lokalna, nacionalna, krossektorska, horizontalna i vertikalna).

Slika: Alati PR aktivnosti

Postojeći i mogući kanali komunikacije:

- Internetska stranica Općine www.podbablje.hr
- E-mail, newsletter, službeni glasnik Općine
- Javna predstavljanja strategije, orkugli stolovi, javna društvena okupljanja
- Javna glasila, mediji (TV, radio, novine, društvene mreže).

Što se tiče lobiranja, prilikom izrade ovog dokumenta, registrirana su se redovita lobiranja Načelnika Općine na sljedećim razinama:

- Na županijskom nivou – SDŽ
- Sa ministarstvima: Ministarstvo poljoprivrede, MRRIFEU, Minsitarstvo uprave, Ministarstvo financija, i dr.
- APPRRR, LAG Adrion, konzultanti i razvojne agencije.

Preporuka je nastaviti sa započetim aktivnostima, s ušutom za brzo donošenje i korištenje propisanih procedura te što većom komunikacijom putem modernih medija, zbog njihove važnosti u suvremenom društveno-političkom životu, kao i iznimnu učinkovitost obzirom na uložena relativno mala financijska sredstva.

4. ANALIZE STANJA

4.1. SWOT ANALIZA

SWOT analiza, kao iznimno važna metoda u strateškom planiranju, identificira snage i slabosti te mogućnosti i ograničenja općine Podbablje.

Snage i slabosti podrazumijevaju interni, a mogućnosti i ograničenja eksterni aspekt koji utječe na strateško planiranje i strateški razvoj. SWOT analiza Općine Podbablje obuhvaća područja razvoja od velike važnosti, a to su: ljudski potencijali, društveni sadržaji, gospodarstvo, infrastruktura, geografski resursi, kao i potencijali održivog razvoja.

Prepoznate snage općine Podbablje nužno je iskoristiti za izgradnju novih smjerova razvoja, na njima temeljiti razvojne projekte. Prepoznate slabosti je potrebno pretvoriti u snage, odnosno planiranjem i implementacijom razvojnih projekata smanjivati njihov negativni utjecaj. Za razliku od snaga i slabosti koje su unutarnjeg karaktera, i ovise o uređenju općine i njezinom vodstvu, prilike i prijetnje su vanjski faktori utjecaja, i vrlo često se događaju bez značajnog utjecaja. Prilike je potrebno, stoga, iskoristiti kao pogonsku silu za razvoj, a prijetnje, kao vanjske negativne faktore utjecaja je potrebno maksimalno ublažiti ili ako je to moguće anulirati.

Tablica: SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<p>Ljudski potencijali</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velik ljudski potencijal, brojnost radne snage • Obrazovani i stručni kadrovi • Poduzetnički usmjereno stanovništvo <p>Raznolikost društvenih sadržaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mreža osnovnih škola (8) • Predškolska ustanova (1) • Socijalna skrb (začeci) • Postojanje neprofitnih udruga (sportske, vjerske, kulturne, ekološke, braniteljske) • Zdravstvene ustanove (stomatološke ordinacije (2), opća ambulanta, ljekarna) • Bogatstvo tradicijske kulturne baštine <p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tradicija građevinskog poduzetništva • Brojnost zdravih trgovačkih društava • Tradicionalno proizvodno područje 	<p>Ljudski potencijali</p> <ul style="list-style-type: none"> - Depopulacija zbog nemogućnosti zapošljavanja - Starost stanovništva - Negativni prirast - Mentalitet – otpor prema novome <p>Raznolikost društvenih sadržaja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nepostajanje razrađenog sustava socijalne skrbi za stare, nemoćne, siromašne - Nedostatan kapacitet predškolskih ustanova - Nepostojanje raznovrsnije kulturne, sportske i razne druge ponude za građane <p>Gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Slaba informiranost građana o mogućnostima razvoja - Tradicionalni zanati i umijeća nestaju, prvenstveno obrti koji mogu poslužiti

(stočastvo, poljoprivreda, voćarstvo, vinogradarstvo, pčelarstvo, ljekovito bilje)

- Visoka kvaliteta domaćih prehrambenih proizvoda
- Brojnost vinarija
- Zainteresiranost građana za poduzetništvo u turizmu
- Uvjeti za razvoj seoskog turizma
- Postojeće kulturne manifestacije
- Turistički resursi okolnih mjesta
- Potencijali za razvoj zdravstvenog turizma

Infrastruktura

- Visoka pripremljenost infrastrukturnih projekata
- Prometni značaj
- Postojanje osnovnih infrastrukturnih mreža (struja, telefon, voda)

Geografski resursi

- Povijesni lokaliteti
- Povoljan geografski položaj za razvoj turizma
- Blizina mora
- Blizina atraktivnih turističkih destinacija
- Povoljna submediteranska klima
- Raznolikost flore i faune

Održivi razvoj

- Pitka voda
- Civilno društvo
- Resursi za obnovljive izvore energije
- Lobiranje
- Donešene strateške smjernice

Općina Podbablje

- Pripremljenost projekata
- Političke promjene
- Stručnost kadrova radnih skupina
- Članstvo u LAG-u ADRION
- Web stranica
- Političke izmjene u vođenju Općine

za razvoj turizma

- Nepostojanje kreditnih linija za lokalne gospodarstvenike
- Nepostojanje gospodarsko potpornih institucija, adekvatnih poslovnih zona
- Neumreženost proizvođača polj. proizvoda
- Nepostojanje uhodane turističke prakse
- Nedostatak stručnog savjetodavnog kadra
- Poteškoće pri usklađivanju proizvodnje s EU standardima

Infrastruktura

- Slabo razvijen prostorni plan
- Geografske slabosti
- Slaba i zastarjela infrastruktura

Geografski resursi

- Usitnjeni posjedi neadekvatni za daljnji razvoj gospodarske djelatnosti
- Prometni položaj nije iskorišten za privlačenje investitora

Održivi razvoj

- Nedovoljna svijest o zaštiti okoliša
- Divlji deponiji smeća
- Nedovoljna svijest o obnovljivim izvorima energije

Općina Podbablje

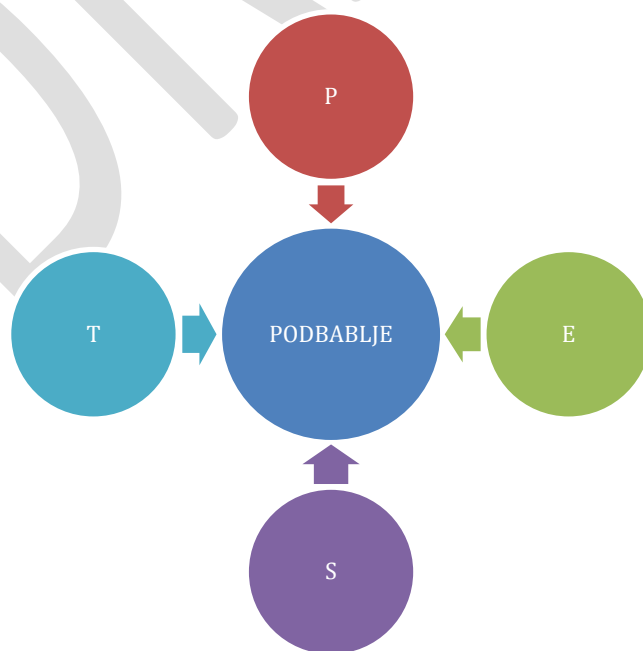
- Nerješeni imovinskopravni odnosi
- Stranačka stega – snažan utjecaj političkih elita
- Slaba informiranost unutar Općine, netransparantnost, nekoordinacija među strankama
- Dug Općine (proizišao iz neadekvatnog upravljanja proračunom u prošlosti)
- Nepostojanje osnovnih marketinških i komunikacijskih alata (grb, zastava, znak, grafički standardi)
- Nepostojanje propisanih procedura i standarda komunikacije s javnošću

MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korištenje EU i RH fondova (Fond za ruralni razvoj, Europski socijalni fond, Fond za zaštitu okoliša i enregetsku učinkovitost, i sl.) ▪ Lakši pristup tržištu Europske unije ▪ Nacionalni program poticanja razvoja (lokalnih samouprava, poduzetnika) ▪ Nacionalni program zapošljavanja ▪ Umrežavanje na lokalnom, regionalnom, državnom nivou ▪ Rast interesa potrošača za lokalnim proizvodima ▪ Brendiranje destinacije ▪ Atraktivnost destinacije za nove investitore ▪ Turistički potencijal Imotske krajine, rastući interes turista ▪ Osnaživanje poduzetništva u turizmu i edukacija malih poduzetnika o istomu ▪ Izvori OIE <p>Općina Podbablje</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pomoć OPGima i poduzetnicima u namicanju novaca iz EU fondova za razvoj projekata ▪ Osnaživanje suradnje sa OCD i loklnim gospodarstvenicima ▪ Formiranje projektnih i razvojnih timova ▪ Kreiranje procedura i standarda komunikacije s javnošću ▪ Kreiranje elemenata vizulane komunikacije i grafičkih standarda ▪ Ocjenjivanje rada djelatnika i unaprijeđenje radnog okruženja Općine 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Zakonodavni okvir ○ Nezaposlenost i nelikvidnost građana ○ Socijalna nesigurnost građana ○ Ekonomska kriza u državi ○ Smanjivanje proračuna Općine ○ Smanjivanje proračuna Općine koji se odnose na sufinanciranje iz EU i RH fondova ○ Spora birokracija, katastarske procedure ○ Nestabilnost lokalne vlasti ○ Blokada računa Općine od strane vjerovnika ○ Konkurencija drugih općina u korištenju programa Ruralnog razvoja rezerviranih za ovo područje ○ Elementarne nepogode ○ Ekološka zagađenja ○ Nastavak migracija

4.2. PEST ANALIZA

PEST analiza koristi se za analizu okruženja u političkom, ekonomskom, socijalno-demografskom i tehnološkom okruženju. Predstavlja temelj za strateško planiranje. PEST pruža pregled vanjske situacije koja može imati utjecaj subjekta analiza unutar promatrane industrije, sektora, političkog okruženja.

- Političko okruženje - uzima se kao relevantan za razumijevanje političkih prilika, jer trenutna politička situacija ili pojedini propisi mogu zaustaviti razvoj, što može za posljedicu može imati i pozitivan i negativan gospodarski ishod.
- Ekonomsko okruženje - zdrava ekonomija, bogatstvo države, regije ili općine također utječu na strateško planiranje. Ukoliko se radi o gospodarski zdravom području u kojem potrošači imaju potencijala tj. dobru kupovnu moć, općine će se lakše odlučiti za razvoj.
- Sociološko / demografsko okruženje - Kroz ovaj dio „skeniranja“ pratimo trendove i faktore populacije koja je uključena u tržište. Postojeći društveni stavovi mogu predstavljati ili prednost ili prijetnju strategiji. Ovaj dio analize uključuje i stupanj obrazovanja na lokalnom području, brojnost i raznolikost radne snage te analizu vanjskih dionika.
- Tehnološko okruženje - tehnologija se ne odnosi samo na tehnologiju u smislu računala i sustava za učinkovitije poslovno upravljanje, već i na infrastrukturu potrebnu za podršku modernim sustavima. Razvoj e-Poslovanja i difuzija Web-bazirane tehnologije utjecala na većinu organizacija. Naime, tehnološki razvitak je čak i na ovoj, lokalnoj razini potrebno za podizanje kvalitete života stanovnika. Stoga, strategija organizacije može biti pogođena tehnološkim promjenama, a brzina tehnoloških promjena također znači da se ova varijabla mora stalno pratiti.

Slika: Općina u odnosu na PEST analizu

POLITIČKO OKRUŽENJE	EKONOMSKO OKRUŽENJE
<p>Brojnost političkih stranaka</p> <p>Političke promjene na lokalnom i nacionalnom nivou</p> <p>Slaba suradnja političkih stranaka i neusaglašavanje razvojnih strategija</p> <p>Stranačka podobnost</p> <p>Korupcija i slaba građanska svijest</p> <p>Politička periferija</p> <p>Nedovoljno razvijena ekološka svijest</p> <p>Slaba organizacija civilnog sektora kao generatora promjena u zajednici</p> <p>Nestručnost političkog kadra za izradu i provođenje održivih strategija</p> <p>Nacionalne manjine</p>	<p>Indeks razvijenosti je II. Sive gospodarske zone</p> <p>Nepostojanje razvijenih podzetničkih zona i infrastrukture</p> <p>Visoka nezaposlenost</p> <p>Nelikvidnost gospodarstvenika</p> <p>Nepostojanje velikih tvrtki koje bi potaknule rast malih</p> <p>Nedefinirana strategija razvoja gospodarstva u Imotskoj krajini</p> <p>Velika ponuda radne snage i stručnost kadrova</p> <p>Slab životni standard</p>
SOCIJALNO / DEMOGRAFSKO OKRUŽENJE	TEHNOLOŠKO OKRUŽENJE
<p>Depopulacija i trajne emigracije stanovništva</p> <p>Manjkavost dodatnih usluga socijalne skrbi</p> <p>Udaljenost od visokoobrazovnih ustanova</p> <p>Starost stanovništva</p> <p>Promjena strukture ruralnih djelatnosti i načina života</p> <p>Otpor prema različitosti i sporo usvajanje demokratskih praksi</p> <p>Manjkavost društveno-kulturnih sadržaja</p> <p>Brojnost korisnika socijalne skrbi</p>	<p>Nepostojanje širokopojasne mreže</p> <p>Neumreženost ključnih dionika razvoja</p> <p>Nepotpuno razvijena komunalna infrastruktura</p> <p>Manjkavost električne infrastukture</p> <p>Spora informatizacija i usvajanje naprednih tehnologija</p> <p>Nepostojanje poslovnih subjekata kao predvodnika tehnološkog razvoja</p>

Tablica: PEST analiza općine Podbablje

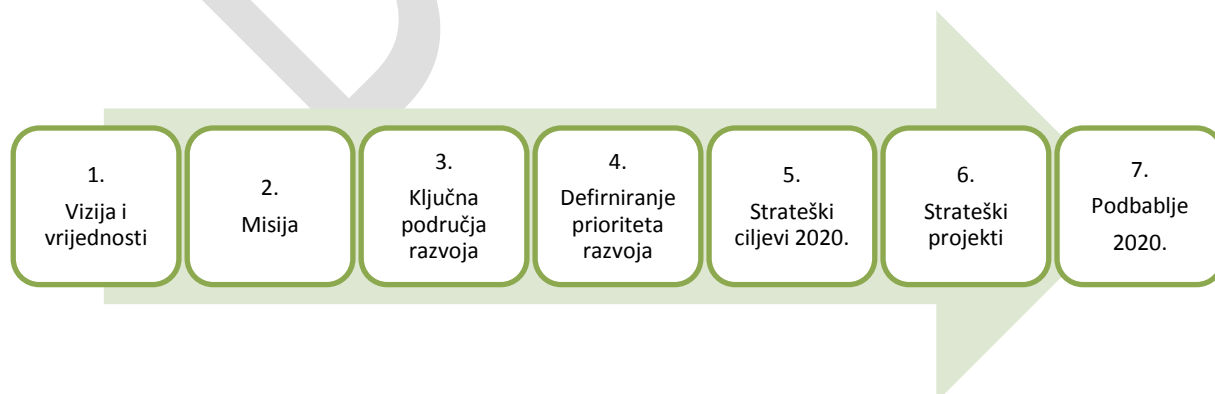
5. STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE PODBABLJE 2015.-2020.

Pri izradi Strategije razvoja općine Podbablje 2015.-2020. koja je temeljni dokument i strateško usmjerenje za ostvarenje ciljeva, krenulo se od ocjene postojećeg stanja, definiranju vizije, misije i vrijednosti, te strateških prioriteta razvoja, iz kojih su proizašli strateški ciljevi i aktivnosti. Temeljem navedenog kroz šestogodišnje razdoblje projicira se održivi i sustavni razvoj, temeljen na kriterijima od općeg značaja, za sve dionike u zajednici.

Razdoblje obuhvata definirano je sukladno realnoj potrebi preobrazbe općine Podbablje, kao sustava koji se na lokalnom i nacionalnom planu RH mora prilagoditi zahtjevima strategije Europa 2020, te pratiti ravnomjeran razvoj svih regija unutar Europske Unije.

Strategija razvoja obuhvaća šestogodišnje razdoblje od 2015. do 2020. godine. Ovim će se dokumentom postaviti ciljevi, prioriteti i mjere koji se trebaju ostvariti do 2020. godine, a koji za krajnji cilj imaju povećati kvalitetu života i standard svih stanovnika, poboljšati gospodarsko okruženje te povećati efikasnost upravljanja svim raspoloživim resursima. Predložena strategija rezultat je partnerstva svih relevantnih dionika razvoja, tj. predstavnika ključnih institucija i organizacija javnog, civilnog i privatnog sektora, čiji su predstavnici sudjelovali u izradi strategije.

Osnovni cilj postavljen pred izrađivače strategije bio je odrediti strateško usmjerenje Općine, koje će u isto vrijeme biti realno ostvarivo, ali i ambiciozno. Strategija obuhvaća ključne faktore bitne za razvoj Općine, a s druge strane dovoljno fokusirano i originalno da omogući usmjereni razvoj Općine s razvojnim mjerama prilagođenim specifičnim potrebama svih dionika. Težište je, pri tome, stavljeno na jednostavnost dokumenta, kako bi strateško usmjerenje bilo razumljivo svim krajnjim korisnicima ove strategije, što su svi stanovnici i pravne osobe s područja Općine. U ovakvom dokumentu nije uvijek lako postići jednostavnost, originalnost, sveobuhvatnost, a opet fokusiranost u dostizanju ključnih ciljeva, te ambicioznost i realnost u planiranju provedbe. Strategija razvoja obuhvaća sedam ključnih koraka koje je nužno poduzeti da bi se do 2020. postigli željeni ciljevi i rezultati.

Slika: Prikaz ključnih stupnjeva u definiciji razvoja općine Podbablje 2015.-2020.

Strategija Općine započinje izjavom o viziji i misiji, te ključnim vrijednostima koje su ugrađene u sva temeljna načela upravljanja. Održane radionice s članovima radnih grupa bile su ključne pri determinaciji ključnih polazišta razvoja kojemu teži općina Podbablje, pri čemu su definirane Vizija, Misija i Vrijednosti, kao ključna područja razvoja razrađena po prioritetima, sve do krajnjih aktivnosti.

Međusobna ravnoteža svih važnih čimbenika koji mogu pozitivno doprinijeti održivom rastu Općine od presudne je važnosti za stanovnike kao i za unaprjeđenje postojećeg životnog standarda. Stoga vizija, kao i strateški ciljevi određeni ovim dokumentom prvenstveno nastoje potaknuti one aktivnosti koje su usmjerene na stvaranje poticajnih životnih uvjeta, podizanje kvalitete obrazovanja, stvaranje radnih mjesta i sprječavanje odljeva stanovništva.

5.1. Vizija, misija, vrijednosti

Vizija, misija kao i ciljevi, definirani u dokumentu strategije razvoja potiču sve aktivnosti koje su usmjerene na stvaranje radnih mjesta i sprječavanje raseljavanja, razvoj poticajnih životnih uvjeta u zajednici, kvalitetu obrazovanja, socijalnih usluga, društvene i gospodarske infrastrukture, i sl.

VIZIJA OPĆINE PODBABLJE 2020

Vizija se odnosi na sliku željenog gospodarsko-društvenog stanja Općine Podbablje u budućnosti, za otprilike 10 godina, nakon provedene donešene strategija razvoja. Vizija je slika željenog stanja u trenutku izrade strategije razvoja i ne smije biti ograničena postojećim resursima i trenutnim stanjem u Općini.

Vizija odražava uzajamnu ravnotežu svih relevantnih čimbenika koji mogu pozitivno doprinijeti održivom rastu općine, koji su od velike važnosti za sve građane te ključni za unaprjeđenje postojeće kvalitete njihova života.

VIZIJA 2020

Općina Podbablje vodeća je općina u svom društvenom, političkom i gospodarskom okruženju, u kojoj je svakom stanovniku omogućeno zadovoljavanje egzistencijalnih, društvenih i kulturnih potreba, a razvoj temelji na tradicijskim vrijednostima, kulturnoj i prirodnoj baštini, te dostizanju suvremenih standarda života i rada.

Vizija u perspektivi obuhvaća sve životno važne aspekte općine te pokazuje ulogu pojedinca u njezinom ostvarivanju.

MISIJA OPĆINE PODBABLJE

Misija se bavi svrhom i razlogom postojanja općine u sadašnjosti, kao temeljnog činitelja razvoja gospodarstva i društva u cjelini. Misija odgovara na pitanja u viziji: Što je svrha Općine i što bi trebala biti u budućnosti, naznačava opći smjer u kojemu se krećemo, te upućuje na razloge i vrijednosti koje ga podupiru.

MISIJA

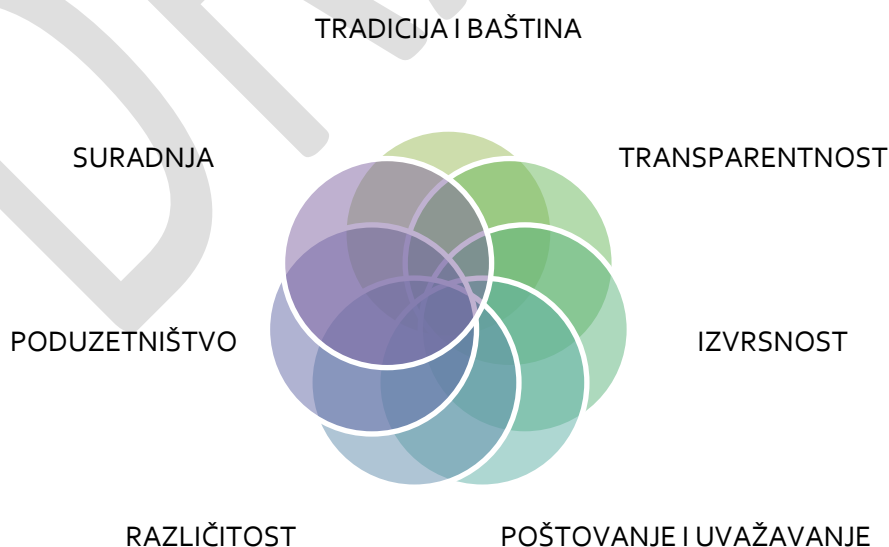
Općina Podbablje zakonitim i učinkovitim radom kontinuirano poboljšava kvalitetu života svih građana, provođenjem zacrtane strategije i odgovornim upravljanjem javnim dobrima. Efikasnim i transparentnim radom stvara pozitivno okruženje za razvoj gospodarstva, promiče javni dijalog i razmjenu ključnih informacija s građanima i organizacijama civilnog društva kako bi omogućila jednakopravnu participaciju svih dionika u zajednici.

Općine i što bi trebala biti u budućnosti, naznačava opći smjer u kojemu se krećemo, te upućuje na razloge i vrijednosti koje ga podupiru.

Misija mora prije svega svim interesnim grupama u općini i izvan nje predstaviti poslove kojima se bavi u cilju dobrobiti cijele zajednice/ili se namjerava baviti u narednom periodu.

TEMELJNE VRIJEDNOSTI OPĆINE PODBABLJE

Temeljne vrijednosti proizlaze iz spoznaje o tradicijskoj i kulturnoj baštini, suvremenim životnim uvjetima, gospodarskom prosperitetu, komunalnoj infrastrukturi, održivom razvoju. Šest je osnovnih vrijednosti koje su u temelju vizije i strategije razvoja Općine:

Slika: Temeljne vrijednosti općine Podbablje

Općina Podbablje i njezini djelatnici svojim djelovanjem moraju biti u službi građana, angažirani za dobrobit cijele zajednice, a posebnu pozornost, prema mogućnostima, nužno je usmjeravati na:

- Provođenje strategije razvoja općine Podbablje 2015.-2020.
- Provođenje strateških projekata općine Podbablje 2015.-2020.
- Prostorno i urbanističko planiranje
- Uređenje naselja i komunalne djelatnosti
- Brige o djeci predškolske dobi i starijima
- Socijalnu skrb i socijalne mjere prema stanovnicima slabijeg imovinskog stanja
- Podržavanja kulturnih i sportskih inicijativa
- Podržavanje razvoja organizacija civilnog društva
- Održavanje infrastrukture
- Podržavanje gospodarskih i poduzetničkih inicijativa
- Osmišljavanje projekata od široke društvene važnosti
- Namicanje financijskih sredstava za provedbu ključnih projekata.

5.2. Strateški ciljevi, prioriteti, mjere i projekti

Prije izrade strateških ciljeva definirani su glavna područja razvoja, područja u kojima se moraju događati promjene koje će načiniti pozitivne pomake u odnosu na analiziranu situaciju, zaključno sa 2020. godinom.

Slika: Područja razvoja općine Podbablje

Iz ključnih područja razvoja proizišla su 4 strateška cilja:

SC 1. Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima

SC 2. Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda stanovnika općine

SC 3. Razvijena komunalna, prometna i turistička infrastruktura

SC 4. Učinkovito upravljanje razvojem.

Definiranjem strateških ciljeva, definirani su prioriteti, mjere, kao i strateške aktivnosti odnosno projekti, prikazani u strateškoj mapi:

Tablica: Grafički prikaz strateške mape 2015.-2020.

		SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti										
Društvene djelatnosti	1. STRATEŠKI CILJ	Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima	1.1.	Razvoj obrazovnih ustanova	1.1.1.	Razvoj ustanove predškolskog odgoja	1.1.1.1	Izgradnja i otvaranje dječjeg vrtića Podbablje							
					1.1.2.	Modernizacija i opremanje osnovnih škola	1.1.2.1	Uređenje i održavanje osnovne škole Krivodol							
			1.2.	Jačanje kapaciteta socijalne skrbi	1.2.1.	Razvoj mreža socijalne skrbi	1.2.1.1	Izgradnja i otvaranje doma za starije i nemoćne	1.2.1.2	Projekt socijalne skrbi „Home first“					
							1.2.1.3	Topli obrok - lanac pomoći starijima i nemoćnima	1.2.1.4	Infrastruktura za zdravstvenu zaštitu					
							1.3.1.1	Izgradnja i uređenje sportsko -rekreacijskih centara	1.3.1.2	Izgradnja / uređenje sportske dvorane Krivodol					
							1.3.1.3	Razvoj sportskih udruga	1.3.1.4	Razvoj sportskih manifestacija					
			1.4.	Jačanje i valorizacija kulturnih sadržaja	1.4.1.	Zaštita kulturne baštine	1.4.1.1	Održavanje kulturnih i vjerskih objekata	1.4.1.2	Zaštita i oživljavanje tradicijske arhitekture (suhozidi)					
							1.4.1.3	Zaštita i oživljavanje povijesnih i arheoloških lokaliteta	1.4.2.1	Aktivnosti brendiranja destinacije					
					1.4.2.	Razvoj i poticanje kulturnih inicijativa	1.4.2.2	Izrada kulturnih kataloga, putova, cesta	1.4.2.2	Poticanje kulturne manifestacije					
							1.5.1.1	Podrška i osnaživanje neprofitnih udruga	1.5.1.2	Projekti društvene uključenosti					
			1.5.	Jačanje kapaciteta civilnog društva	1.5.1.	Razvoj organizacija civilnog društva	1.5.1.1	Podrška i osnaživanje neprofitnih udruga	1.5.1.2	Projekti društvene uključenosti					
							1.5.1.2	Projekti društvene uključenosti							
					SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti							
			Gospodarstvo	2. STRATEŠKI CILJ	Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda	2.1.	Poticanje razvoja poduzetništva i otvaranja novih radnih mjesta	2.1.1.	Unaprijeđenje poduzetničkog okruženja	2.1.1.1	Razvoj poduzetničke - poslovne zone				
										2.1.1.2	Razvoj poduzetničkog centra i kontinuirane potpore poduzetnicima (razvoj projekata, financiranja, EU i RH fondovi, poslovni web)				
										2.1.1.3	Podrška razvoju poduzetništva i samozapošljavanju (PR aktivnosti Prvi posao, Poduzetnička početnica)				
2.2.	Razvoj ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti	2.2.1.				Jačanje kapaciteta za razvoj ruralnog turizma temeljenog na ekološkim i eno-gastro proizvodima, tradicionalnim obrtima i kulturnoj baštini	2.2.1.1	Podrška poduzetnicima početnicima u području ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti	2.2.1.2	Razvoj i valorizacija turističkih destinacija					
							2.2.1.3	Brendiranje općine (komunikacija, dizajn, promocija)	2.2.1.4	Promocija i zaštita tradicijskih zanimanja					
							2.2.1.5	Podrška osnivanju OPG-ova	2.2.1.6	Razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava					
									SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateški aktivnosti i projekti			
							Infrastruktura	3. STRATEŠKI CILJ	Razvijena komunalna, prometna i turistička infrastruktura	3.1.	Prilagodba prostornih planova strategiji	3.1.1.	Izgraditi i poboljšati postojeću komunalnu i okolišnu infrastrukturu uz promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	3.1.1.1	Dorada prostornog plana, dodavanje turističkih zona i označavanje područja OIE (obnovljivi izvori energije)
														3.1.1.2	Uvođenje širokopojasne mreže
														3.1.1.3	Modernizacija postojećih državnih, županijskih i lokalnih cesta
3.1.1.4	Modernizacija javne rasvjete														
3.1.1.5	Nadogradnja vodoopskrbnog i izgradnja odvodnog sustava														
3.1.1.6	Uređenje i označavanje turističkih puteva i ruta (vinske ceste, biciklističke rute, arheološki lokaliteti, OPG i sl.)														
3.1.2.	Očuvanje tradicionalnih obilježja prostora	3.1.2.1	Uređivanje naselja (tradicionalna arhitektura)												
		SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateški aktivnosti i projekti										
Održivi razvoj	4. STRATEŠKI CILJ	Učinkovito upravljanje razvojem	4.1.	Očuvan okoliš, valorizirane i očuvane prirodne i kulturne vrednote	4.1.1.	Očuvanje i unaprijeđenje stanja okoliša i bioraznolikosti	4.1.1.1	Izgradnja reciklažnog dvorišta							
							4.1.1.2	Projekt zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (informiranje, zagovaranje i sl.)							
							4.1.1.3	Projekt zaštite tekućih voda, bunara, i sl							
			4.2.	Razvoj kadrova i sustava	4.2.1.	Povećanje kompetencija vodećih ljudi i unaprijeđenja sustava upravljanja razvojem	4.2.1.1	Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU	4.2.1.2	Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija					
							4.2.1.3	Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje kadrova	4.2.1.4	Unaprijeđenje sustava protoka informacija i arhiviranje					
							4.2.1.5	Uspostavljanje sustava mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa							

STRATEŠKI CILJ 1. Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima

Tablica: Strateški cilj 1

		SC 2020.	Prioriteti	Mjere	
Društvene djelatnosti	1. STRATEŠKI CILJ	Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima	1.1.	Razvoj obrazovnih ustanova	1.1.1. Razvoj ustanove predškolskog odgoja
				1.1.2. Modernizacija i opremanje škola	
			1.2.	Jačanje kapaciteta socijalne skrbi	1.2.1. Razvoj mreža socijalne skrbi
					1.3.1. Razvoj sportske infrastrukture
			1.3.	Razvoj sportskih sadržaja	1.3.1. Razvoj sportske infrastrukture
					1.4.
1.4.2. Razvoj i poticanje kulturnih inicijativa					
1.5.	Jačanje kapaciteta civilnog društva	1.5.1. Razvoj udruga civilnog društva			

Jedan od četiri glavna područja razvoja općine je područje društvenih djelatnosti, odnosno razvoj zajednice u cjelini putem ključnih sastavnica društva: obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i organizacija civilnog društva, koje ukomponirane u jedinstvenu cjelinu čine kvalitetu zajednice i života u njoj.

Specifičnost Općine Podbablje kao prostorne razvojne cjeline u tome je što je sastavljena od ruralnih naselja koje su udaljene od velikih gradskih središta, a uočene slabosti i nedostaci u društvenim sadržajima karakteristična su za sva ruralna područja u RH.

Općina Podbablje, stoga, unaprjeđenje kvalitete života vidi kroz podizanje standarda u svim društvenim segmenima, poglavito uvjetima osnovnoškolskog obrazovanja, uvođenju dodatnih usluga socijalne i zdravstvene skrbi, očuvanju i izgradnji prepoznatljivosti bogate kulturne baštine, kvalitetnijom promocijom sporta kao načina života, kao i osnaživanjem organizacija civilnog društva. Osnovica svim ovim komponentama je razvoj ljudskog kapitala koji se može izgraditi jedino kontinuiranim ulaganjem u ljude i kadrove koji su nositelji projektnih aktivnosti, prema definiranim prioritetima. Sav razvoj općine, također, u svim segmentima društvenog djelovanja mora biti usklađen s prirodom, vrednovanjem resursa za život stanovnika Općine. Ostvarenjem predviđenih prioriteta ovog cilja ostvaruje se povećanje kvalitete života građana kao atraktivnog i ugodnog mjesta za život pri čemu se naglasak stavlja na

povezanost javnog, društvenog i gospodarskog sektora u realizaciji uravnoteženog društvenog razvoja, temeljenog na načelima održivosti.

Stoga je kao jedan od strateških ciljeva definiran prvi strateški cilj 1. *Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima (SC 1.)*, koji je podijeljen na prioritete i mjere, a putem aktivnosti i projekata biti će provediv odnosno ispunjen završno sa 2020. godinom.

Slika: Međusobna povezanost ciljeva

Prioritet 1.1. Razvoj obrazovnih ustanova

Razvoj društvene infrastrukture podrazumijeva razvoj sustava obrazovanja. Na području općine Podbablje postoji jedna osnovna škola i četiri područne škole. Ustanova predškolskog odgoja ne postoji. Uočena je potreba razvoja obrazovnog sustava, kroz osnivanje ustanove predškolskog odgoja, odnosno modernizacije i opremanje osnovne škole kao i područnih škola.

Tablica: Mjera 1.1.1. Razvoj ustanove predškolskog odgoja

Mjera 1.1.1.	Razvoj ustanove predškolskog odgoja
Svrha mjere:	Težiti cilju ostvarivanja uvjeta za brigu o djeci predškolskog uzrasta kao i pružanju podrške zaposlenim roditeljima o zbrinjavanju predškolske djece
Cilj mjere:	Osnivanje ustanove predškolskog odgoja
Aktivnosti i projekti:	1.1.1. Izgradnja i otvaranje dječjeg vrtića Podbablje
Rezultati:	- Izgrađen i u funkciji dječji vrtić Podbablje - Omogućen predškolski odgoj na području Općine
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, Ministarstvo obrazovanja, MRRIFEU
Korisnici:	djeca predškolske dobi, odgojno-obrazovni djelatnici, roditelji/skrbnici

Pokazatelji: broj djece, broj zaposlenih, dodatne usluge

Tablica: Mjera 1.1.2. Modernizacija i opremanje škola

Mjera 1.1.2.	Modernizacija i opremanje škola
Svrha mjere:	Dostizati EU standarde kroz opremanje i održavanje postojećih škola na području Općine
Cilj mjere:	Dostizanje standarda EU u osnovnoškolskom obrazovanju
Aktivnosti i projekti:	1.1.2.1 Uređenje i održavanje osnovne škole Krivodol 1.1.2.2 Uređenje i održavanje područnih škola
Rezultati:	Poboljšani uvjeti, te podignuta razina kvalitete i kapaciteta u odgojno-obrazovnim ustanovama na području općine
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, Ministarstvo obrazovanja, MRRIFEU
Korisnici:	djeca predškolske dobi, učenici osnovnih i srednjih škola, odgojno-obrazovni djelatnici, roditelji/skrbnici
Pokazatelji:	- Broj djece polaznika - Broj provedenih aktivnosti - Nabavljena oprema - Broj izgrađenih, obnovljenih i opremljenih škola - Broj zaposlenika te škola - Broj novih inovativnih školskih programa

Prioritet 1.2. Jačanje kapaciteta socijalne skrbi

Socijalna skrb čini iznimno važnu društvenu infrastrukturu svake lokalne zajednice. Razvijenost kapaciteta, osmišljavanje i provođenje aktivnosti i projekata socijalne skrbi, pokazatelji su ukupne kvalitete života. Temeljne smjernice ostvarenja ovog prioriteta jesu dosegnuti europske standarde socijalne skrbi, odnosno postaviti uvjete kako bi se u zajednici osigurala usluga socijalne skrbi za svaku potrebitu osobu, prvenstveno zbog nedostatka insitucionalnih oblika takve skrbi. Pozitivna praksa omogućit će veću sigurnost kod stanovnika i sigurno će utjecati na ostanak u zajednici.

Tablica: Mjera 1.2.1. Razvoj mreža socijalne skrbi

Mjera 1.2.1.	Razvoj mreža socijalne skrbi
Svrha mjere:	Unaprijediti sustav socijalnih usluga za svakog korisnika i društvo u cjelini
Cilj mjere:	Osigurati kvalitetnu, efikasnu i pravičnu socijalnu uslugu koja obuhvaća cjelovit sustav društvenih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za korisnike socijalne skrbi i društvo u cjelini.
Aktivnosti i projekti:	1.2.1.1 Izgradnja i otvaranje doma za starije i nemoćne 1.2.1.2 Projekt socijalne skrbi „Home first“ 1.2.1.3 Topli obrok - lanac pomoći starijima i nemoćnima 1.2.1.4 Infrastruktura za zdravstvenu zaštitu
Rezultati:	Dostizanje europskih standarda u pružanju usluga socijalne

	skrbi
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Ministarstvo zdravlja, SDŽ, institucije socijalne skrbi, Ministarstvo poljoprivrede i APPRRR
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, skupine u nepovoljnom položaju kao što su: djeca i mladi bez odgovarajuće skrbi, starije i nemoćne osobe, osobe s invaliditetom, i dr.
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Otvaranje doma za starije i nemoćne - Broj pripremljenih i provedenih projekata i programa iz područja socijalne skrbi (Home first) - Broj stručnih djelatnika u ustanovama socijalne skrbi - Broj korisnika usluga socijalne skrbi - Broj opremljenih ordinacija na području općine

Prioritet 1.3. Razvoj sportskih sadržaja

Sport, sportska događanja i sportske aktivnosti u zajednici imaju važnu ulogu, pogotovo u zajednicama sa slabije razvijenim kulturno-zabavnim sadržajima. Sport nema samo rekreativnu i zabavnu ulogu u društvu, već pomaže i u održavanju psihofizičkog zdravlja osobe, kao i iznimno važnu socijalnu komponentu, koja se s naprednim tehnološkim razvojem smanjuje, poglavito kod mladih ljudi. Bavljenje sportom, pogotovo ekipnim sportom, prevenira otuđivanje i sklonosti ovisnostima, te razvija važne socijalno-emocionalne aspekte ličnosti kod djece i mladih.

Potreba stanovnika Općine Podbablje za organiziranim sportskim sadržajima ogledava se u brojnosti sportskih udruga, pretežno nogometnim klubovima i udrugama koje se bave organizacijom nogometnih turnira. Kako bi se održala tradicija sportskih aktivnosti, nužno je osmisliti i održavati sportsku infrastrukturu, kao i dodatno razvijati navike za druge sportove.

Tablica: Mjera 1.3.1. Razvoj sportske infrastrukture

Mjera 1.3.1.	Razvoj sportske infrastrukture
Svrha mjere:	Pospješiti kvalitetu života kroz izgradnju i održavanje sportske infrastrukture
Cilj mjere:	Uključiti u sport i sportsku rekreaciju što veći broj građana, osobito djece i mladih, osoba s invaliditetom i osoba treće životne dobi te ulagati u razvoj mladih športaša radi stvaranja široke kvalitativne osnove kao uvjeta daljnjeg napretka i očuvanja dostignute razine
Aktivnosti i projekti:	1.3.1.1 Izgradnja i uređenje sportsko – rekreacijskih centara 1.3.1.2 Izgradnja / uređenje sportske dvorane Krivodol 1.3.1.3 Razvoj sportskih udruga 1.3.1.4 Razvoj sportskih manifestacija
Rezultati:	Uređeni sportski objekti i raznovrsne sportske udruge Poboljšani uvjeti za bavljenje športom; Podignuta svijest javnosti o značaju sporta kroz osmišljeno i sadržajno korištenje

	slobodnog vremena, posebice djece i mladeži te osoba s invaliditetom i posebnim potrebama; Povećana sportsko-turistička ponuda slijedom organizacije sportskih priredbi
Nositelji:	Općina Podbablje, sportske udruge i klubovi, osnovna škola
Partneri:	APPRRR, SDŽ, gospodarstvenici, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, šira sportska zajednica sportske udruga, sportski klubovi, odgojno-obrazovne institucije
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Broj novih i uređenih sportskih igrališta - Uređena sportska dvorana - Broj funkcionalnih sportskih udruga - Broj manifestacije - Broj projekata o sportu i zdravlju - Broj korisnika sportskih sadržaja

Prioritet 1.4. Jačanje i valorizacija kulturnih sadržaja

Premda je smještena u ruralnu sredinu, koja nema na svom mikro prostoru osnovane kulturne institucije (muzeje, kazališta, i sl), općina ipak posjeduje kulturne sadržaje. Osim objekata (crkve), spomenici, arheološki lokaliteti, u Općini djeluju i kulturne udruge / društva. Jedan od ključnih prioriteta razvoja je valorizacija postojećih kulturnih resursa, te njihovo korištenje u svrhu zadovoljenja potrebe lokalnog stanovništva, kao i u turističko – gospodarske svrhe.

Tablica: Mjera 1.4.1. Zaštita kulturne baštine

Mjera 1.4.1.	Zaštita kulturne baštine
Svrha mjere:	Unaprjeđenje kvalitete kulturne infrastrukture i ponude, valorizacija kulturnih resursa; ciljana revitalizacija sela; sprječavanje gubitka karakterističnog krajobraza koji je produkt ljudskog rada
Cilj mjere:	Poboljšati kvalitetu kulturnog života općine efikasnijim i koordiniranim upravljanjem postojećim kulturnim resursima, unaprjeđenjem međusobne suradnje; Zadovoljiti kvalitetne estetske, kulturne, ekološke, ali i gospodarske funkcije naselja, koje se temelje na zaštiti prirodnih i kulturnih potencijala područja s očuvanjem tipoloških značajki identiteta sela i integralnom zaštitom stambenog naslijeđa
Aktivnosti i projekti:	1.4.1.1 Održavanje kulturnih i vjerskih objekata 1.4.1.2 Zaštita i oživljavanje tradicijske arhitekture (suhozidi) 1.4.1.3 Zaštita i oživljavanje povijesnih i arheoloških lokaliteta
Rezultati:	Kvalitetnija te ujednačena kulturna ponuda tokom cijele godine, uspostavljen sustav koordiniranog i efikasnog upravljanja kulturnim resursima, suradnja
Nositelji:	Općina Podbablje, kulturno umjetnička društva, lokalno stanovništvo
Partneri:	ŽSD, Ministarstvo kulture, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, turisti, gospodarstvenici, udruge

Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Broj saniranih spomenika - Broj novih spomenika, objekata - Valorizacija kulturne baštine - Valorizacija i zaštita tradicionalnog graditeljstva - Zaštićeni identitet sela - Označavanje i mapiranje kulturnih dobara - Označavanje arheoloških lokaliteta - „Kulturne“ staze
--------------	--

Tablica: Mjera 1.4.2. Razvoj i poticanje kulturnih inicijativa

Mjera 1.4.2.	Razvoj i poticanje kulturnih inicijativa
Svrha mjere:	Unaprjeđenje kvalitete kulturne ponude stvaranjem kulturnih programa
Cilj mjere:	Poboljšati kvalitetu kulturnog života općine razvijanjem novih kulturnih programa, efikasnijim i koordiniranim upravljanjem postojećim kulturnim resursima, unaprjeđenjem međusobne suradnje, koordiniranim upravljanjem kulturnim manifestacijama te infrastrukturnim poboljšanjima i modernizacijom objekata koji se koriste u kulturne svrhe.
Aktivnosti i projekti:	1.4.2.1 Aktivnosti brendiranja destinacije
	1.4.2.2 Izrada kulturnih kataloga, putova, cesta
	1.4.2.2 Poticanje kulturne manifestacije
Rezultati:	Kulturna baština u službi izgrađivanja kvalitetne zajednice i brendiranja destinacije kao turističkog odredišta
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Organizacije civilnog društva, ŽSD, Ministarstvo kulture, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, turisti, gospodarstvenici, šira kulturna javnost
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Broj kulturno-turističkih manifestacija - Izrada kataloga - Internetski sadržaji - Poučne staze - Suveniri - Brendiranje kulturne destinacije - Valorizacija kulturne baštine - Kulturni turizam - Broj novih kulturnih programa i inicijativa - Posjećenost kulturnih događanja

Prioritet 1.5. Jačanje kapaciteta civilnog društva

Razvoj organizacija civilnog društva nužan je kako bi se osiguralo ravnopravno partnerstvo između ključnih dionika razvoja. Na području općine Podbablje postoje udruge koje svojim djelovanjem mogu učiniti pozitivne promjene. Međutim, uočena je potreba njihovog dodatnog razvoja, kao i osnivanje OCD-a u područjima koja nisu zastupljena, ili nije dovoljno organiziran i transparentan njihov rad. Poglavitito je važno

ojačati način i sposobnosti financiranja postojećih i novih udruga izvan proračuna općine, odnosno putem EU fondova i drugih donacija.

Tablica: Mjera 1.5.1. Razvoj organizacija civilnog društva

Mjera 1.5.1.	Razvoj organizacija civilnog društva
Svrha mjere:	Potpore djelovanju, osposobljavanju i transparentnosti rada lokalnih udruga, unaprijediti kapacitete civilnog sektora kako bi se na taj način doprinijelo povećanju efikasnosti u pripremi, donošenju i provođenju javnih politika, s krajnjim ciljem unaprjeđenja cjelokupnog razvoja zajednice
Cilj mjere:	Jačanje kapaciteta civilnog sektora za aktivno sudjelovanje u upravljanju razvojem općine kroz poticanje osnivanja i djelovanja udruga (posebno u nezastupljenim područjima djelovanja), povećanje transparentnosti financiranja, mjerenje učinaka rada udruga i jačanje stručnih kapaciteta udruga
Aktivnosti i projekti:	1.5.1.1 Podrška i osnaživanje neprofitnih udruga 1.5.1.2 Projekti društvene uključenosti
Rezultati:	Ojačani kapaciteti za rast i razvoj udruga, posebno u nezastupljenim područjima, osnažen javni dijalog, dodatni sadržaji u zajednici
Nositelji:	Općina Podbablje, udruge (OCD)
Partneri:	Županija, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo
Pokazatelji:	- usvojene ključne smjernice za unaprjeđenje djelovanja OCD - br. novoosnovanih udruga posebno u deficitarnim sektorima - br. osposobljenih djelatnika organizacija civilnog sektora za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim, EU i međunarodnim sredstvima - broj projekata društvene uključenosti

STRATEŠKI CILJ 2. Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda

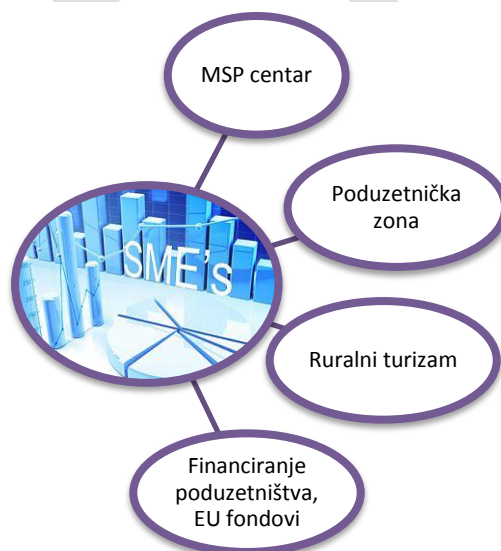
Razvijenost jedinice lokalne zajednice mjeri se indeksom razvijenosti, a bitni kriteriji koji utječu na indeks su: stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski prihodi JLS po stanovniku, opće kretanje stanovništva i stope obrazovanosti. Samim time, razvoj gospodarskih subjekata na području jedne JLS u velikoj mjeri utječe na gotovo sve kriterije, i generator je razvoja ukoliko je kao sustav funkcionalan i održiv, odnosno utječe na negativne pokazatelje ako nije.

Tablica: Strateški cilj 2

		SC 2020.	Prioriteti		Mjere	
Gospo darstv c	STRA TEŠKI	Razvijeno gospodarstvo	2.1.	Poticanje razvoja	2.1.1.	Unaprjeđenje poduzetničkog

		i rast životnog standarda		poduzetništva i otvaranja novih radnih mjesta		okruženja
			2.2.	Razvoj ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti	2.2.1.	Jačanje kapaciteta za razvoj ruralnog turizma temeljenog na ekološkim i eno-gastro proizvodima, tradicionalnim obrtima i kulturnoj baštini

Uloga lokalne zajednice je podržati razvoj gospodarske djelatnosti lokalnih subjekata, te privući strane gospodarstvenike kako bi ulagali i radili na njezinom prostoru. Kako i proračun same Općine ovisi o gospodarskoj aktivnosti pravnih subjekata na njenom područje. Budući postoje mjere subvencija koje podržavaju razne poduzetničke projekte i gospodarske aktivnosti od strane državnih institucija, nužno je provoditi slične mjere na lokalnom nivou i na prostoru općine.

Slika: Strateški cilj 2

Prioritet 2.1. Poticanje razvoja poduzetništva i otvaranja novih radnih mjesta

Razvoj poduzetništva u lokalnoj i maloj sredini kakva je Općina Podbablje podrazumijeva definiranje, izradnju i razvoj poduzetničkih zona, osnaživanje poduzetničke klime i poticanje poduzetničkih ideja sustavnom podrškom prvih poduzetničkih koraka, informiranje o načinima financiranja razvoja, olakšicama za nove ulagače, edukacijom o poslovnom planiranju, poticanjem umrežavanja lokalnih gospodarstvenika, marketinškim aktivnostima, brendiranju domaćih poduzetnika putem komunikacijskih kanala, lobiranjem na višim političkim nivoima, i sl.

Područje općine Podbablje obiluje gospodarskim subjektima zbog svoje duge poduzetničke tradicije, prvenstveno u građevinskom sektoru, koji je dolaskom krize 2008. godine najviše propao na cijelom prostoru RH i EU, što je uvelike utjecalo na likvidnost tvrtki iz tog sektora, te u velikom broju i na zatvaranje same djelatnosti.

Donesenim mjerama razvoja gospodarstva i strateškim projektima unaprijedit će se poduzetničko okruženje i potaknuti ulaganje i stvaranje proizvoda i usluga sa višom dodanom vrijednosti.

Tablica: Mjera 2.1.1. Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja

Mjera 2.1.1.	Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja
Svrha mjere:	Stvaranje infrastrukturnih preuvjeta za usmjereni razvoj poduzetništva, izgradnjom poslovnih zona stvaraju se povoljniji uvjeti za poduzetnike, što će općini daje konkurentnu prednost u odnosu na druge JLS u okruženju, zbog privlačnosti poduzetničke klime, čime se olakšava poslovanje postojećih poduzetnika i privlače novi ulagači
Cilj mjere:	Izgraditi poslovnu infrastrukturu do nivoa razvijenijih JLS u RH
Aktivnosti i projekti:	2.1.1.1 Razvoj poduzetničke - poslovne zone
	2.1.1.2 Razvoj poduzetničkog centra i kontinuirane potpore poduzetnicima (razvoj projekata, financiranja, EU i RH fondovi, poslovni web)
	2.1.1.3 Podrška razvoju poduzetništva i samozapošljavanju (PR aktivnosti Prvi posao, Poduzetnička početnica)
Rezultati:	Pokrenuta poduzetnička zona, definirani novi oblici poslovne podrške, poboljšani uvjeti za razvoj novi tvrtki, korištenje EU fondova za poduzetništvo, stvaranje novih proizvoda visoke dodane vrijednosti
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, MINPO, MRRIFEU, MNP
Korisnici:	mali i srednji poduzetnici, obrtnici, zadruge, OPG, poduzetnici početnici, samostalne profesije

Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovana i funkcionalna poduzetnička zona - Osnovan Poduzetnički centar - Osnovan Poduzetnički info portal - Broj novih realiziranih projekata - Povećan broj novoosnovanih proizvodnih tvrtki - Broj novih proizvoda visoke dodane vrijednosti - Povećan broj zaposlenih - Broj realiziranih kredita iz različitih financijskih shema - Broj poduzetnika kojima je pružena tehnička pomoć - Broj realiziranih EU potpora poduzetničkim projektima - Broj održanih edukacija za poduzetnike - Broj poduzetnika polaznika edukacija - Podaci o udruženom nastupu na tržištu - Broj osoba koje su se samozaposlile.
--------------	--

Turizam na području Općine Podbablje nije razvijen, odnosno tek je u začetku, međutim svi trendovi ukazuju na to kako to može biti jedan od izvora prihoda za stanovnike, koji uz određene prilagodbe mogu dostići potrebne standarde i svoje proizvode (poljoprivredne, suvenirne) i usluge (smještajne kapacitete, ugostiteljstvo) ponuditi na ovom rastućem tržištu.

Primjeri iz prakse unazad nekoliko godina pokazuju da je razvoj ove vrste gospodarstva na području Imotske krajine moguć i poželjan, poglavito što se radi o luksuznom segmentu tržišta i vrsti potrošača čija je platežna moć neupitna. Pa ipak, i ponuda i potražnja se događaju po vrlo specifičnim uvjetima. Prije svega proizvodnja se mora temeljiti na proizvodima visoke kvalitete, autohtonosti, ekoloških karakteristika, a ponuda smještaja mora iza sebe imati marketinške aktivnosti koje će korisniku, turistu, sugerirati kako se radi o lokalnim proizvodima i uslugama iznimne kvalitete i visoke dodane vrijednosti.

U tom su pravcu predložene mjere razvoja koje se baziraju na poticanju proizvodnje, prerade i plasmana poljoprivrednih proizvoda, dok se za turistički razvoj ponuda treba graditi kroz specifične oblike ruralnog turizma i diversifikaciju ruralnih gospodarskih aktivnosti, kvaliteti usluge i širini ponude.

Tablica: Mjera 2.2.1. Jačanje kapaciteta za razvoj ruralnog turizma temeljenog na ekološkim i eno-gastro proizvodima, tradicionalnim obrtima i kulturnoj baštini

Mjera 2.2.1.	Jačanje kapaciteta za razvoj ruralnog turizma temeljenog na ekološkim i eno-gastro proizvodima, tradicionalnim obrtima i kulturnoj baštini
Svrha mjere:	Profiliranje turističke ponude i poduzetnika u turizmu kroz sustavnu podršku, zaštitu i promociju autohtonih proizvoda, turističke destinacije, ponude, poticati razvoj strateški definiranih specifičnih oblika turizma: ruralni, eno i gastro turizam, sportski turizam, izletnički turizam, i sl.
Cilj mjere:	Razvoj privatnog poduzetništva u smislu turističke ponude, brendiranje destinacije ruralnog turizma
Aktivnosti i projekti:	2.2.1.1 Podrška poduzetnicima početnicima u području ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti 2.2.1.2 Razvoj i valorizacija turističkih destinacija 2.2.1.3 Brendiranje općine (komunikacija, dizajn, promocija) 2.2.1.4 Promocija i zaštita tradicijskih zanimanja 2.2.1.5 Podrška osnivanju OPG-ova 2.2.1.6 Razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava
Rezultati:	Osnažena i definirana turistička ponuda općine Podbablje
Nositelji:	Općina Podbablje, poduzetnici u turizmu
Partneri:	Županija, Ministarstvo obrazovanja, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, OPG-i, lokalni poduzetnici u turizmu, proizvođači, lokalne proizvođačke udruge i zadruge
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - broj poduzetnika u turizmu - broj smještajnih kapaciteta - broj zaštićenih ili brendiranih proizvoda - broj projekata koji promoviraju autohtone proizvode - broj manifestacija koje promoviraju autohtone proizvode i Općinu kao ruralnu turističku destinaciju - broj tiskanih kataloga - marketinški i komunikacijski internetski alati - broj novih OPGova koji se bave ekološkom proizvodnjom - broj novih vinarija - eno i gastro rute i ceste - broj noćenja - broj restorana i ugostiteljskih konoba

STRATEŠKI CILJ 3. Razvijena komunalna, prometna i turistička infrastruktura

Razvijena infrastruktura i infrastrukturna opremljenost Općine treba biti usklađena s njezinim razvojem. Temeljna svrha ove mjere je proširiti komunalnu infrastrukturnu mrežu na sve dijelove Općine, razvijati kompletnu infrastrukturu s ciljem približavanja standardima razvijenih općina EU.

Cjelovito planiranje prostornog razvoja mora biti sukladno razvojnim potrebama u cilju formiranja uređenog i organiziranog ruralnog okoliša, uz osiguranje održivog razvoja i na temeljima naslijeđenih dobara.

Tablica: Strateški cilj 3

SC 2020.		Prioriteti	Mjere	
Infrastruktura	3. STRATEŠKI CILJ	3.1. Razvijena komunalna, prometna i turistička infrastruktura	3.1. Prilagodba prostornih planova strategiji	3.1.1. Izgraditi i poboljšati postojeću komunalnu i okolišnu infrastrukturu uz promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
				3.1.2. Očuvanje tradicionalnih obilježja prostora

Modernizacija infrastrukture postići će se ulaganjima u široko pojasnu mrežu, kvalitetnijim rješenjima sustava javne rasvjete, očuvanju tradicijskih obilježja prostora i kvalitetnim projektima korištenja obnovljivih izvora energije.

Prioritet 3.1. Prilagodba prostornih planova strategiji

Tablica: Mjera 3.1.1. Izgraditi i poboljšati postojeću komunalnu i okolišnu infrastrukturu uz promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije

Mjera 3.1.1.	Izgraditi i poboljšati postojeću komunalnu i okolišnu infrastrukturu uz promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
Svrha mjere:	Unaprjeđenjem komunalne infrastrukture doseći europske standarde stanovanja i poslovanja
Cilj mjere:	Kvalitena infrastrukturna mreža koja podržava definirani smjer razvoja
Aktivnosti i projekti:	3.1.1.1 Dorada prostornog plana, dodavanje turističkih zona i označavanja područja OIE (obnovljivi izvori energije) 3.1.1.2 Uvođenje širokopojasne mreže

	3.1.1.3 Modernizacija postojećih državnih, županijskih i lokalnih cesta
	3.1.1.4 Modernizacija javne rasvjete
	3.1.1.5 Nadogradnja vodoopskrbnog i izgradnja odvodnog sustava
	3.1.1.6 Uređenje i označavanje turističkih puteva i ruta (vinske ceste, biciklističke rute, arheološki lokaliteti, OPG i sl.)
Rezultati:	Dorađeni prostorni plan usklađen s razvojnom strategijom, razvijena kompletna infrastruktura
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, turisti, šira zajednica
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Definirane tri (3) turističko – ugostiteljske zone - Definirana gospodarska zona - Postavljanje širokopojasne mreže - Označeno područje OIE - Modernizirane i uređene ceste - Modernizirana i proširena javna rasvjeta prema ekološkim standardima - Izrađena dokumentacija za kompletni sustav vodoopskrbe - Postavljanje mreže odvodnje otpadnih voda - Unaprjeđenje i nadogradnja vodovodnog sustava - Broj projekata/ intervencija u području vodoopskrbe - Broj novih priključaka na vodovodnu mrežu - Označena turistička infrastruktura - Označene vinske ceste i biciklističke rute - Označeni arheološki lokaliteti

Tablica: Mjera 3.1.2. Očuvanje tradicionalnih obilježja prostora

Mjera 3.1.2. Očuvanje tradicionalnih obilježja prostora	
Svrha mjere:	Sprječavanje gubitka karakterističnog i tradicionalnog obilježja prostora i odumiranje tradicionalne arhitekture sela
Cilj mjere:	Zadovoljiti estetske, kulturne, ekološke i gospodarske funkcije sela, koje se temelje na zaštiti prirodnih i kulturnih potencijala područja s očuvanjem tipoloških značajki identiteta sela i integralnom zaštitom stambenog naslijeđa
Aktivnosti i projekti:	3.1.2.1 Uređivanje naselja (tradicionalna arhitektura)
Rezultati:	Uređivanje naselja i stvaranje temelja za razvoj kvalitetne društveno/gospodarske podloge za život
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, Ministarstvo obrazovanja, MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, udruge, zadruge, privredni subjekti
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Broj pripremljenih i provedenih projekata/intervencija

- uređenja
- Broj uređenih naselja, djelova naselja
- Dosegnuti standardi zaštite
- Valorizacija tradicijske gradnje
- Označavanje tradicionalnih obilježja prostora.

STRATEŠKI CILJ 4. Učinkovito upravljenje razvojem

Održivi razvoj jedan je od područja razvoja zajednice, a odnosi se na kvalitetu okruženja u kojem živimo, kvalitetu zajednice i procesa unutar nje, te očuvanosti okoliša. Unaprjeđenje kvalitete života događa se kroz podizanje svijesti svih stanovnika na svim razinama o očuvanju i prepoznatljivosti bogate prirodne i kulturne baštine.

Tablica: Strateški cilj 4

SC 2020.		Prioriteti	Mjere	
Održivi razvoj	4. STRATEŠKI CILJ	Učinkovito upravljenje razvojem	4.1. Očuvan okoliš, valorizirane i očuvane prirodne i kulturne vrednote	4.1.1. Očuvanje i unaprjeđenje stanja okoliša i bioraznolikosti
			4.2. Razvoj kadrova i sustava	4.2.1. Povećanje kompetencija vodećih ljudi i unaprjeđenja sustava upravljanja razvojem

Pored okruženja, najvažniji smjer u razvoju društva je razvoj ljudskih potencijala, ljudskog kapitala koji se može izgraditi jedino kontinuiranom edukacijom i ulaganjem u ljude.

Prioritet 4.1. Očuvan okoliš, valorizirane i očuvane prirodne i kulturne vrednote

Prirodni resursi posebno su osjetljivi u procesu tehnološkog razvoja, stoga je neophodno osigurati njihovu trajnu zaštitu, u mjeri i na način koji dugoročno osigurava održivi razvoj. Na prostoru Općine ključno je očuvati i zadržati biološku raznolikost, donijeti mjere zaštite od onečišćenja okoliša, kao i za smanjenje posljedica negativnih utjecaja na okoliš.

Tablica: Mjera 4.1.1. Očuvanje i unaprijeđenje stanja okoliša i bioraznolikosti

Mjera 4.1.1.	Očuvanje i unaprijeđenje stanja okoliša i bioraznolikosti
Svrha mjere:	Revitalizirati, očuvati i zadržati visok stupanj biološke

	raznolikosti
Cilj mjere:	Razraditi i provoditi konkretne mehanizme korištenja prirodne baštine te zaštite biološke raznolikosti, integrirati politiku zaštite biološke raznolikosti u druge sektore poglavito u OIE i zbrinjavanje otpada
Aktivnosti i projekti:	4.1.1.1 Izgradnja reciklažnog dvorišta
	4.1.1.2 Projekt zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (informiranje, zagovaranje i sl.)
	4.1.1.3 Projekt zaštite tekućih voda, bunara, i sl
Rezultati:	Očuvan okoliš, unaprijeđeni mehanizmi zaštite biološke raznolikost, izrađene baze podataka, sačuvane vode
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	Županija, Ministarstvo zaštite okoliša i en.uč. MRRIFEU
Korisnici:	Lokalno stanovništvo, gospodarski subjekti
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Izgrađeno reciklažno dvorište - Uspostavljen sustav informiranja stanovništva o OIE - Proveden projekt zaštite voda - Broj intervencija u okoliš - Mapirana područja od posebnog interesa (bioraznolikost, tekuće i pitke vode i sl.)

Tablica: Mjera 4.2.1. Povećanje kompetencija vodećih ljudi Općine i unaprjeđenja sustava upravljanja razvojem

Mjera 4.2.1.	Povećanje kompetencija vodećih ljudi Općine i unaprjeđenja sustava upravljanja razvojem
Svrha mjere:	Učinkovitiji i transparentniji rad vodećih ljudi i djelatnika Općine, rast i razvoj kadrova
Cilj mjere:	Održivo upravljanje prema zadanim smjernicama razvoja
Aktivnosti i projekti:	4.2.1.1 Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU 4.2.1.2 Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija 4.2.1.3 Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje kadrova 4.2.1.4 Unaprjeđenje sustava protoka informacija i arhiviranje 4.2.1.5 Uspostavljanje sustava mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa
Rezultati:	Educirani kadrovi za provođenje strategije, transparentan rad općinskih djelatnika, osnaženi komunikacijski kanali
Nositelji:	Općina Podbablje
Partneri:	SDŽ, LAG Adrion, konzultantske kuće
Korisnici:	Djelatnici Općine, članovi radnih timova za provedbu strategije, lokalno stanovništvo
Pokazatelji:	<ul style="list-style-type: none"> - Broj provedenih edukacija - Broj educiranih kadrova za izradu projekata - Broj prijavljenih projekata na EU fondove - Propisane procedure komunikacije - Definirani alati komunikacije i knjiga grafičkih standarda - Izrada baze podataka projekata - PR članci i objave - Internet stranica - Benchmarking analize - Broj provedenih projekata - Analize vidljivosti rada Općine - Učinkovita partnerstva i rezultati lobiranja

5.3. Usklađenost sa županijskim, nacionalnim i EU strategijama

„Strategija razvoja općine Podbablje 2015.-2020.“ razvojni je dokument koji sadrži paket smjernica, prioriteta i mjera, kao i aktivnosti za navedeno razdoblje. Strategija je ujedno podloga za korištenje ESI fondova, a strateški ciljevi usklađeni su s prioritetima i ciljevima definiranim gospodarskom strategijom viših razina.

Republika Hrvatska je s Europskom komisijom potpisala Sporazum o partnerstvu 2014. - 2020.³⁰ za provođenje ESI fondova, propisala institucionalni okvir putem zakona i odredaba, te pripremila Operativne programe putem kojih će se provoditi programi financiranja tijekom proračunskog razdoblja Europske unije od 2014. do 2020. godine.

Strategija Općine Podbablje usklađena je s ciljevima i prioritetima Splitsko-dalmatinske županije, s dokumentom ROP SDŽ 2006. - 2013. koji se odnosi i na razdoblje 2015., prije nego se izradi i usvoji novi dokument. Također su usklađeni s ciljevima i prioritetima definirani u pojedinim strategijama na razini RH, a razrađeni u operativnim programima, koji su navedeni poimenice u odlomku broj 2. ovog dokumenta.

Slika: Usklađenost s višim razinama

Prioriteti Općine usklađeni sa prioritetima i ciljevima viših razina definirani su u tablici na sljedećoj stranici.

³⁰ https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/EU%20fondovi/Programi%20prekogrnicna%202014-2020//GLAVNI%20DOKUMENT_Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf

STRATEŠKI CILJ 1. Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima

Tablica: Usklađenost SC1 s ciljevima višeg reda

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti ROP SDŽ 2006. - 2013.)	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
1.1.	Razvoj obrazovnih ustanova	Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije - dio "Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje" Cilj 7. Osigurati optimalne uvjete rada odgojno-obrazovnih ustanova	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije - dio "Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje" Cilj 7. Osigurati optimalne uvjete rada odgojno-obrazovnih ustanova	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 15: Jačanje partnerskih odnosa na svim razinama	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije - dio "Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje" Cilj 7. Osigurati optimalne uvjete rada odgojno-obrazovnih ustanova	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Europski fond za regionalni razvoj
1.2.	Jačanje kapaciteta socijalne skrbi	Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	Ministarstvo zdravlja, Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	Europski socijalni fond
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	Ministarstvo socijalne politike i mladih
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 15: Jačanje partnerskih odnosa	Nacionalna strategija razvoja zdravstva - Prioritet 5: Poticanje kvalitete u zdravstvenoj zaštiti Prioritet 8: Suradnja s drugim resorima i društvom u cjelini	Ministarstvo zdravlja

Nastavak SC 1.:

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti ROP SDŽ 2006. - 2013.	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
1.3.	Razvoj sportskih sadržaja	Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, mjera 7 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	Ministarsvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarsvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020. - Prioritet 6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima	Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 14: Poticanje razvoja civilnog društva	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. Prioritet 2: Poboljšati postojeću infrastrukturu na lokalnim i regionalnim razinama za ujednačen razvoj OCD-a u svim dijelovima Hrvatske Prioritet 5: Uspostaviti transparentan postupak dodjele prostora u državnom vlasništvu i vlasništvu JLPS-a na korištenje organizacijama civilnoga društva radi provedbe programa i projekata od interesa za opće dobro	Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond

Nastavak SC 1.:

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti ROP SDŽ 2006. - 2013.	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
1.4.	Jačanje i valorizacija kulturnih sadržaja	Prioritet 3: Razvoj turizma visoke kvalitete Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 15: Jačanje partnerskih odnosa na svim razinama	Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine - Načelo 4: Više od sunca i mora Načelo 5: Turizam na cijelom prostoru Načelo 8: Inovirani tržišni nastup Načelo 10: Kultura kvalitete	Ministarstvo turizma, MRRIFEU
1.5.	Jačanje kapaciteta civilnog društva	Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 14: Poticanje razvoja civilnog društva	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. - Prioritet 1: Poboljšati djelotvornost postojećih i ustanoviti nove institucionalne oblike i modele potpore razvoju civilnoga društva na nacionalnoj i lokalnim razinama Prioritet 2: Poboljšati postojeću infrastrukturu na lokalnim i regionalnim razinama za ujednačen razvoj OCD-a u svim dijelovima Hrvatske Prioritet 4: Osigurati transparentan i učinkovit sustav financiranja iz javnih izvora projekata i programa od interesa za opće dobro koje provode organizacije civilnoga društva Prioritet 11: Osigurati potporu organizacijama civilnoga društva koje podupiru razvoj sudioničke demokracije i njihovim programima te osigurati preduvjete za njihovo vrednovanje	Europski socijalni fond, Ministarstvo socijalne politike i mladih
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda Prioritet 14: Poticanje razvoja civilnog društva	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. - Prioritet 9: Uspostaviti programe osposobljavanja dužnosnika i službenika na državnoj i lokalnoj razini za učinkovitu suradnju s civilnim društvom u oblikovanju i provedbi javnih politika	Europski socijalni fond, Ministarstvo socijalne skrbi i mladih

STRATEŠKI CILJ 2. Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda*Tablica: Usklađenost SC2 s ciljevima višeg reda*

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti ROP SDŽ 2006. - 2013.	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
2.1.	Poticanje razvoja poduzetništva i otvaranja novih radnih mjesta	Prioritet 1: Tehnološko osuvremenjivanje, restrukturiranje i diverzifikacija gospodarstva, uz naglasak na proizvodnju i usluge s većom dodanom vrijednošću, Prioritet 2: Razvoj malog i srednjeg poduz, Prioritet 4: Privlačenje domaćih i stranih investitora, Prioritet 10: Podizanje kvalitete radnih resursa i zapošljivosti stanovništva, Prioritet 11: Unaprjeđenje lokalnog tržišta rada, Prioritet 15: Jačanje partnerskih odnosa na svim razinama	Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013. – 2020. - Cilj 3: Promocija poduzetništva Cilj 5: Poboljšano poslovno okruženje	Europski fond za regionalni razvoj
			Strategija razvoja pod. u RH 2013. – 2020. - Cilj 3: Promocija poduzetništva Cilj 5: Poboljšano poslovno okruženje	Europski fond za regionalni razvoj
			Strategija razvoja pod. u RH 2013. – 2020. - Cilj 3: Promocija poduzetništva Cilj 5: Poboljšano poslovno okruženje	Europski socijalni fond
2.2.	Razvoj ruralnog turizma i drugih nepoljopriv. djelatnosti	Prioritet 2: Razvoj malog i srednjeg poduzetništva Prioritet 3: Razvoj turizma visoke kvalitete Prioritet 10: Podizanje kvalitete radnih resursa i zapošljivosti stanovništva	Strategija razvoja pod. u RH 2013. – 2020. - Cilj 3: Promocija poduzetništva Cilj 5: Poboljšano poslovno okruženje Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine - Načelo 4: Više od sunca i mora, Načelo 5: Turizam na cijelom prostoru, Načelo 6: Autentičnost i kreativnost	Europski fond za regionalni razvoj, Ministarstvo RRIFEU, MINPO
			Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine - Načelo 4: Više od sunca i mora Načelo 5: Turizam na cijelom prostoru Načelo 8: Inovirani tržišni nastup Načelo 10: Kultura kvalitete	Ministarstvo kulture, Europski fond za ruralni razvoj, MINPO, Ministarstvo poljoprivrede
			Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine - Načelo 4: Više od sunca i mora Načelo 5: Turizam na cijelom prostoru Načelo 8: Inovirani tržišni nastup Načelo 10: Kultura kvalitete	Ministarstvo kulture, Ministarstvo turizma

STRATEŠKI CILJ 3. Razvijena komunalna, prometna i turistička infrastruktura

Tablica: Usklađenost SC3 s ciljevima višeg reda

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti SDŽ (ROP SDŽ 2006. - 2013.)	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
3.1.	Prilagodba prostornih planova strategiji	Prioritet 8: Razvoj ukupnog energetskeg sustava uz efikasnije korištenje energijom, Pr. 9: Podizanje kvalitete gospod.prostorom i učinkovitosti zaš.okoliša	Nacionalni akcijski plan za obnovljive izvore energije do 2020. - Prioritet 1: Poticanje korištenja OIE u proizvodnji električne energije, Prioritet 2: Poticanje proizvodnje toplinske/rashladne energije iz OIE, Prioritet 4: Poticanje korištenja OIE kod fizičkih osoba, Prioritet 13: Djelovanje na lokalnoj razini	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH u razdoblju od 2012. do 2015., Cilj 2: osiguranje dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu, Cilj 3: poticanje potražnje za širokopojasnim uslugama i korištenja širokopojasnim pristupom za građane i gospodarske subjekte.	Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond
		Prioritet 5: Podizanje kvalitete i efikasnije gospodarenje prometnom infrastrukturom	Strategije prometnog razvoja RH za razdoblje od 2014. do 2030. godine - Cilj 6: Unapređenje prometnog sustava u smislu organizacije i operativnog ustrojstva, a ciljem osiguranja efikasnosti i održivosti samog sustava	Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond
		Prioritet 8: Razvoj ukupnog energetskeg sustava uz efikasnije korištenje ener.	Strategija razvoja energetske učinkovitosti RH - Prioritet P.4: Program „Energetski učinkovita javna rasvjeta“	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Europski fond za reg. razvoj
		Prioritet 6: Razvoj i podizanje kvalitete usluga i sigurnosti vodoopskrbnog sustava i sustava odvodnje	Strategija upravljanja vodama - Cilj 1: osigurati dovoljno kvalitetne pitke vode za javnu vodoopskrbu stanovništva; Cilj 2: osigurati potrebnu količinu vode odgovarajuće kakvoće za različite gospodarske namjene;	Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 3: Razvoj turizma visoke kvalitete	Strategija razvoja turizma RH do 2020. - Načelo 4: Više od sunca i mora, Načelo 5: Turizam na cijelom prostoru	Ministarstvo kulture, Ministarstvo turizma, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 9: Podizanje kvalitete gospodarenja prostorom i učinkovitosti zaštite okoliša	Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine RH 2011.–2015., Cilj 1. Povećati efikasnost i uspješnost politike zaštite i očuvanja kulturne baštine radi njezina održivog korištenja.	Ministarstvo kulture, Europski fond za regionalni razvoj

STRATEŠKI CILJ 4. Učinkovito upravljenje razvojem*Tablica: Usklađenost SC4 s ciljevima višeg reda*

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti SDŽ (ROP SDŽ 2006. - 2013.)	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
4.1.	Očuvan okoliš, valorizirane i očuvane prirodne i kulturne vrijednosti	Prioritet 7: Gospodarenje tehnološkim i komunalnim otpadom Prioritet 9: Podizanje kvalitete gospodarenja prostorom i učinkovitosti zaštite okoliša	Strategija gospodarenja otpadom RH - Prioritet 6: povećavanje odvojenog skupljanja otpada Prioritet 7: sanacija postojećih odlagališta Prioritet 10: povećavanje udjela kontroliranog skupljanja i zbrinjavanja otpada	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond
		Prioritet 8: Razvoj ukupnog energetskog sustava uz efikasnije korištenje energijom Prioritet 9: Podizanje kvalitete gospodarenja prostorom i učinkovitosti zaštite okoliša	Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske - Prioritet H.6: Info kampanje Prioritet H.7: Obrazovanje u području energetske učinkovitosti Prioritet B.1: Građevinska regulativa i provedba	FZZOIEU, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond
		Prioritet 6: Razvoj i podizanje kvalitete usluga i sigurnosti vodoopsk. sustava i sustava odvodnje. Prioritet 9: Podizanje kvalitete gospodarenja prostorom i učinkovitosti zaštite okoliša	Strategija upravljanja vodama - Cilj 4: Postići i očuvati dobro stanje voda zbog zaštite vodnih i o vodi ovisnih ekosustava	FZZOIEU, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond

Nastavak SC 4.

Prioriteti		Ciljevi i prioriteti SDŽ (ROP SDŽ 2006. - 2013.)	Ciljevi i prioriteti RH	Operativni programi, financiranje
4.2.	Razvoj kadrova i sustava	Prioritet 10: Podizanje kvalitete radnih resursa i zapošljivosti stanovništva, Prioritet 12: Podizanje radine društvenog standarda, Prioritet 13: Jačanje izvršnih i administrativnih sposobnosti i financijskog potencijala lokalne i regionalne samouprave	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije - dio "Cjeloživotno učenje": Cilj 1: Izgraditi sustav za identificiranje, poticanje i razvoj sposobnosti i potencijala pojedinaca te ojačati službe za cjeloživotno osobno i profesionalno usmjeravanje, Nac.strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. Prioritet 25: Aktivno uključiti predstavnike OCD-a u program. te pripremu za korištenje instrumenata EU-a	Europski socijalni fond
		Prioritet 1: Tehnološko osuvremenjivanje, restrukturiranje i diverzifikacija gospodarstva, uz naglasak na proizvodnju i usluge s većom dodanom vrijednošću Prioritet 12: Podizanje razine društvenog standarda	Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH u razdoblju od 2012. do 2015. - Prioritet 2: osiguranje dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu, Prioritet 3: poticanje potražnje za širokopojasnim uslugama i korištenja širokopojasnim pristupom za građane i gospodarske subjekte.	Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj
		Prioritet 10: Podizanje kvalitete radnih resursa i zapošljivosti stanovništva	Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije - dio "Cjeloživotno učenje": Cilj 1: Izgraditi sustav za identificiranje, poticanje i razvoj sposobnosti i potencijala pojedinaca te ojačati službe za cjeloživotno osobno i profesionalno usmjeravanje	Europski socijalni fond
		Prioritet 13: Jačanje izvršnih i administrativnih sposobnosti i financijskog potencijala lokalne i regionalne samouprave	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. - Prioritet 13: Poboljšati uvjete za djelovanje neprofitnih medija	Europski socijalni fond
		Prioritet 14: Poticanje razvoja civilnog društva Prioritet 15: Jačanje partnerskih odnosa na svim razinama	Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2012. – 2016. Prioritet 7: 7. Poboljšati djelotvornost savjetovanja s organizacijama civilnoga društva u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata Prioritet 13: Poboljšati uvjete za djelovanje neprofitnih medija	Europski socijalni fond

5.4. Baza projektnih ideja

Objedinjena lista projektnih ideja, kao i projektnih prijedloga visoke pripremljenosti naziva se „baza projektnih ideja“. Ona predstavlja pregled projektnih ideja općine Podbablje u trenutku zaključenja dokumenta *Strategije razvoja Općine Podbablje 2015.-2020.*, a svrha njezine izrade je učinkovito planiranje aktivnosti i praćenje provedbe definirane razvojnim smjernicama i politikama.

Analiza projekata prikazanih u bazi određuju zajedničke potrebe predlagatelja ideja, što je nužno kod definiranja i usaglašavanja razvojne strategije Općine Podbablje s ključnim dionicima, prema definiranim područjima razvoja. Shodno tome, projektne ideje i već pripremljeni projekti iz baze usklađeni su sa strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama Općine, koje su usuglasile radne skupine za izradu strategije. Na ovaj način ujedno se osigurava usklađenost projektnih ideja s dokumentima viših razina, županijske, nacionalne, EU, kao i usklađenost s operativnim programima svih relevantnih sektora.

Kako usklađenost strategija i programa ne bi bila isključivo vertikalna, vodilo se računa o tome kako je održivi rast i razvoj svake organizacije, pa tako i općine, moguć jedino ako se objedine multisektorska stajališta, te se na taj način postigne horizontalna usklađenost.

Iako se pri izradi strategije vodilo računa da su ciljevi, prioriteti i mjere postavljeni dovoljno općenito kako se pri provedbi ne bi zakinulo niti jedno razvojno područje, Strategija je i dalje dovoljno specifična i Općini Podbablje daje autentičnost u njezinom razvojnim smjeru, kao i usklađenost na svim relevantnim razinama.

Projektne ideje prikupljene su kroz kontinuirani rad s radnim skupinama i izravnim kontaktiranjem predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora. Projektne ideje dostavljane na standardiziranom obrascu, uključivane su u bazu projektnih ideja. Ukupno je identificirano i zaprimljeno 46 projektnih ideja, a prije uvrštavanja u bazu projekata, nužno je bilo da svaka prođe proces rangiranja, prema pripremljenosti, relevantnosti i raspoloživim financijskim kapacitetima za provedbu projekta. Dodatnom analizom projektnih ideja, u bazu su ušle samo one projektne ideje koje će se moći realizirati u ovom programskom razdoblju, te su osnova za izradu akcijskog plana Strategije.

Baza projektnih ideja nalazi se u tablici dolje, a svaka ideja označena je sa četiri brojke, npr 1.3.1.2.:

- Prva brojka označava broj strateškog cilja: SC 1
- Druga brojka označava broj prioriteta strateškog cilja SC 1., prioritet 3 = 1.3.
- Treća brojka označava mjeru 1 unutar prioriteta strateškog cilja SC 1, prioritet 3 = 1.3.1.
- Četvrta brojka označava broj aktivnosti/projekta/projektne ideju broj 2. unutar strateškog cilja 1, prioriteta 3. i pripadajuće mjere 1 = 1.3.1.2.

BAZA PROJEKTNIH IDEJA 2015.-2020.	
1.1.1.1	Izgradnja i otvaranje dječjeg vrtića Podbablje
1.1.2.1	Uređenje i održavanje osnovne škole Krivodol
1.1.2.2	Uređenje i održavanje područnih škola
1.2.1.1	Izgradnja i otvaranje doma za starije i nemoćne
1.2.1.2	Projekt socijalne skrbi „Home first“
1.2.1.3	Topli obrok - lanac pomoći starijima i nemoćnima
1.2.1.4	Infrastruktura za zdravstvenu zaštitu
1.3.1.1	Izgradnja i uređenje sportsko – rekreacijskih centara (igrališta)
1.3.1.2	Izgradnja / uređenje sportske dvorane Krivodol
1.3.1.3	Razvoj sportskih udruga
1.3.1.4	Razvoj sportskih manifestacija
1.4.1.1	Održavanje kulturnih i vjerskih objekata
1.4.1.2	Zaštita i oživljavanje tradicijske arhitekture (suhozidi)
1.4.1.3	Zaštita i oživljavanje povijesnih i arheoloških lokaliteta
1.4.2.1	Aktivnosti brendiranja destinacije
1.4.2.2	Izrada kulturnih kataloga, putova, cesta
1.4.2.2	Poticanje kulturne manifestacije
1.5.1.1	Podrška i osnaživanje neprofitnih udruga
1.5.1.2	Projekti društvene uključenosti
2.1.1.1	Razvoj poduzetničke - poslovne zone
2.1.1.2	Razvoj poduzetničkog centra i kontinuirane potpore poduzetnicima (razvoj projekata, financiranja, EU i RH fondovi, poslovni web)
2.1.1.3	Podrška razvoju poduzetništva i samozapošljavanju (PR aktivnosti, Prvi posao, Poduzetnička početnica)
2.2.1.1	Podrška poduzetnicima početnicima u području ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti
2.2.1.2	Razvoj i valorizacija turističkih destinacija
2.2.1.3	Brendiranje općine (komunikacija, dizajn, promocija)
2.2.1.4	Promocija i zaštita tradicijskih zanimanja
2.2.1.5	Podrška osnivanju OPG-ova
2.2.1.6	Razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava
3.1.1.1	Dorada prostornog plana, dodavanje turističko - ugostiteljske zone i označavanja područja OIE (obnovljivi izvori energije)
3.1.1.2	Uvođenje širokopojskih rješenja
3.1.1.3	Modernizacija postojećih državnih, županijskih i lokalnih cesta
3.1.1.4	Modernizacija javne rasvjete
3.1.1.5	Nadogradnja vodoopskrbnog i izgradnja odvodnog sustava
3.1.1.6	Uređenje i označavanje turističkih puteva i ruta (vinske ceste, biciklističke rute, arheološki lokaliteti, OPG i sl.)
3.1.2.1	Uređivanje naselja sa tradicionalnom arhitekturom
4.1.1.1	Izgradnja reciklažnog dvorišta
4.1.1.2	Projekt zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (informiranje, zagovaranje i sl.)
4.1.1.3	Projekt zaštite tekućih voda, bunara, i sl
4.2.1.1	Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU
4.2.1.2	Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija
4.2.1.3	Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje kadrova
4.2.1.4	Unaprijeđenje sustava protoka informacija i arhiviranje
4.2.1.5	Uspostavljanje sustava mjerenja učinka i transparentnosti jvnih programa

6. POKAZATELJI UČINKA STRATEGIJE RAZVOJA OPĆINE PODBABLJE 2020.

Kako bi se na kraju provedbe strategije valorizirala njezin učinak, nužno je postaviti konkretne i mjerljive pokazatelje. Ključna područja strategije predstavljena su preko 9 temeljnih pokazatelja učinka provedbe i dostizanja strateških ciljeva (4).

Dostizanjem i ostvarivanjem ciljeva do 2020. godine, ostvarit će se napredak definiran Strategijom razvoja. Pokazatelji učinka su mjere koje signaliziraju uspjeh, tako da će jasan i strukturiran skup ključnih pokazatelja omogućiti mjerenje napretka.

1. Zaustaviti migracije stanovnika
2. Zaustaviti rast nezaposlenosti i smanjiti broj nezaposlenih za min. 10 %
3. Povećati broj gospodarskih subjekata za 10 %
4. Povećati broj turista (150 %)
5. Najmanje 4 infrastrukturnih projekata financirati putem EU fondova
6. Osuvremljen osnovnoškolski odgojno-obrazovni sustav u 5 škola
7. Maksimalno povećanje kapaciteta u području predškolskog odgoja (1)
8. Jačanje usluga socijalne skrbi (3)
9. Uvođenje širokopojasne mreže (1)

Tablica: Pokazatelji učinka strateških ciljeva

Društvo	Gospodarstvo
<p>Specifični cilj 1: Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima</p> <p>Prioriteti:</p> <p>1.1. Razvoj obrazovnih ustanova 1.2. Jačanje kapaciteta socijalne skrbi 1.3. Razvoj sportskih sadržaja 1.4. Jačanje i valorizacija kulturnih sadržaja 1.5. Jačanje kapaciteta civilnog društva</p> <p>Ostali pokazatelji učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Broj opremljenih i uređenih škola (5) - Otvaranje dječjeg vrtića (1) - Uvođenje socijalne skrbi (3) - Izgradnja staračkog doma (1) - Izgradnja sportsko – rekreacijskih centara (3) - Uređenje sportskih igrališta (5) - Izgradnja javnog bazena (1) - Broj sportskih manifestacija (2) - Broj kulturnih manifestacija (5) - Broj označenih staza i putova (5) - Broj oznaka i kataloga (2) 	<p>Specifični cilj 2: Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda</p> <p>Prioriteti:</p> <p>2.1. Poticanje razvoja poduzetništva i otvaranja novih radnih mjesta 2.2. Razvoj ruralnog turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti</p> <p>Ostali pokazatelji učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnovana Poduzetnička zona (1) - Broj gospodarstvenika u poduzetničkoj zoni (10) - Osnovan Poduzetnički centar (1) - Pokrenut projekt savjetovanja poduzetnika: Poduzetnička početnica - Pokrenut projekt poticanja samozapošljavanja: Prvi posao (1) - Broj novih gospodarskih subjekata porastao za 10 % - Broj poduzetnika u turizmu (100 %) - Broj novih OPG-ova

Infrastruktura	Održivi razvoj
Specifični cilj 3: Razvoj infrastrukture	Specifični cilj 4. Učinkovito upravljanje razvojem
<p>Prioriteti:</p> <p>3.1. Prilagodba prostornih planova strategiji</p> <p>Ostali pokazatelji učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doraden prostorni plan prilagođen razvoju općine - Osnivanje turističke zone (3) - Modernizacija cesta (10) - Provedeni projekti vodovoda (1) i odvodnje (1) - Uvođenje ekološke javne rasvjete (1) - Broj radova zaštite tradicionalne arhitekture (2) - Broj označenih turističkih ruta (3) - Uvođenje širokopojasne mreže (1) 	<p>Prioriteti:</p> <p>4.1. Očuvan okoliš, valorizirane i očuvane prirodne i kulturne vrednote</p> <p>4.2. Razvoj kadrova i sustava upravljanja</p> <p>Ostali pokazatelji učinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reciklažno dvorište izgrađeno i u uporebi (1) - Broj provedenih projekata zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (7) - Broj provedenih edukacija (2) - Broj educiranih (10) - Broj prijavljenih EU projekata (9) - Donešene procedure PR komunikacije (interne, eksterne) - Definirani vizuali općine i knjiga grafičkih standarda - Broj objava u medijima - Arhiva projekata

7. PROVEDBA STRATEGIJE

7.1. Institucionalni okvir i struktura upravljanja provedbom

Razvoj općine Podbablje je proces koji zahtjeva koordiniranost institucija u procesu provedbe Strategije razvoja Općine Podbablje 2015. -2020. Lokalne institucije moraju biti dobro organizirane kako bi uspjele identificirati i mobilizirati resurse, te u suradnji s različitim tijelima državne i regionalne uprave te civilnim i privatnim sektorom izvršiti strateški plan razvoja. Smjer razvoja prema Viziji općine Podbablje 2020 zahtjeva ne samo suradnju dionika u provedbi, nego i stručnost u provedbi i nadzoru provedbe predviđenih projekata.

Organizacijska struktura za provedbu strategije

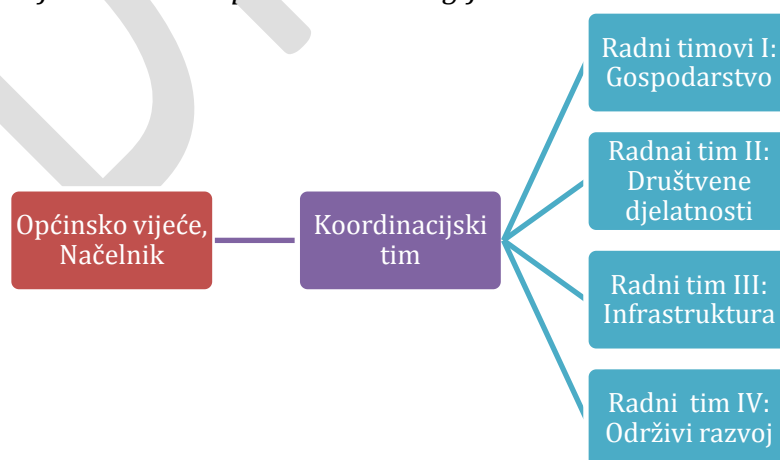
Strategiju razvoja Općine Podbablje usvaja Općinsko vijeće kao službeni dokument Općine. Općinski načelnik predstavlja Općinsko vijeće i zadužen je za provedbu strategije.

Općina Podbablje na čelu s Načelnikom:

- imenuje članove koordinacijskog tima za provedbu strategije
- imenuje članove radnih timova za provedbu strategije
- osigurava resurse potrebne za provedbu strategije, prema Planu provedbe aktivnosti strategije
- usklađuje aktivnosti ostalih dionika u provedbi definiranih mjera i projekata
- provodi nadzor nad provedbom mjera i projekata
- izvještava Općinsko vijeće o provedbi Strategije.

U obavljanju tih poslova, Općina Podbablje će održavati redovite kontakte i suradnju s ostalim dionicima iz javnog, privatnog i civilnog sektora, a posebice s onim ustanovama i organizacijama kojima su dodijeljene uloge i odgovornosti u provedbi strategije.

Grafikon: Organizacijska shema za provedbu strategije

Kordinacijski i radni timovi

Kako bi se strategije provodila prema zadanom planu, potrebno je mobilizirati i koordinirati razne dionike čija je podrška neminovna u ostvarenju vizije. Kako u fazi

izrade Strategije općine Podbablje, tako i u njoj provedbi moraju sudjelovati *koordinacijski i radni tim*.

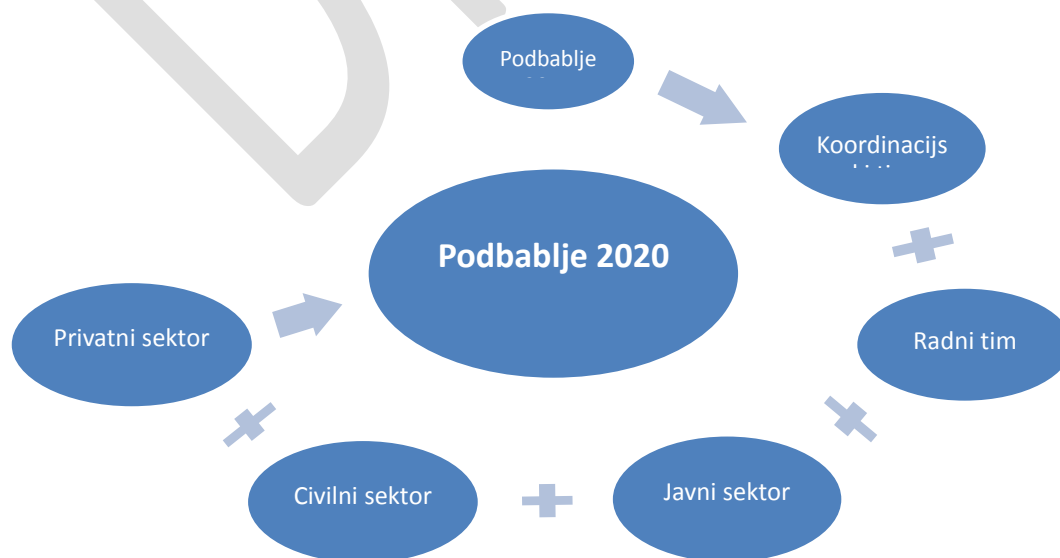
Zadaci *koordinacijskog tima* su: strateško usmjeravanje razvoja, odobravanje razvojnih programa, lobiranje te nadzor provedbe programa i realizacije financijskih sredstava.

Zadatak *radnih timova* je provođenje Plana provedbe aktivnosti. Za kvalitetnu provedbu strategije i izvršenje strateških planova iznimno je važno uključiti što veći broj dionika u radne timove, jer se stvaranjem osjećaja osobne povezanosti sa Strategijom osigurava neupitna podrška i operativnost svakog dionika posebno. Provedbeno tijelo treba biti sastavljeno od osoba koje su aktivno sudjelovale na *radnim skupinama*, ali i predstavnika različitih institucija i organizacija, civilnog i privatnog sektora koji se u postizanje vizije Podbablje 2020 uključuju po prvi put u provedbenoj fazi. Koordinacijski i radni tim zaduženi su za aktivno sudjelovanje u provedbi razvoja ključnih područja Strategije te aktivno zalaganje za podršku od strane nadležnih institucija, konkretno, tijela javnog sektora.

Civilni i privatni sektor

Koordinacijski i radni tim uz podršku tijela javnog sektora regionalne i nacionalne razine omogućit će razvoj Općine prema jačanju civilnog i privatnog sektora. Civilni sektor na području Općine Podbablje čine udruge različitih područja interesa, no ipak, najveći je broj sportskih udruga. Udruge su važan sudionik održivog razvoja općine jer svojim dobrovoljnim karakterom ukazuju na visoku ambicioznost i aktivnost usmjerene prema općem dobru, a takav se karakter očekuje od svih dionika u provedbi Strategije razvoja. Uz civilni se sektor ističe i privatni, koji je glavni nositelj gospodarskog razvoja kako na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini. Privatni je sektor pokretač poduzetništva, samim time i razvoja i unaprjeđenja društva. U konačnici, razvoj civilnog i privatnog sektora dovest će do održivog razvoja zajednice i na taj način dovesti do realizacije vizije Podbablje 2020.

Slika: Održivi razvoj općine Podbablje

Tablica: Popis tijela javnog sektora prema područjima Strategije

Društvene djelatnosti	Gospodarstvo	Infrastruktura	Održivi razvoj
<p>Jedinstveni upravni odjel; Mjesni odbori; Odgojno - obrazovne ustanove; Organizacije civilnog društva; Centar za socijalnu skrb Imotski; Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje; Hrvatski zavod za zapošljavanje; Splitsko – dalmatinska županija; Ministarstvo kulture; Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa; Ministarstvo turizma; Ministarstvo socijalne politike i mladih; Ministarstvo zdravlja;</p>	<p>Jedinstveni upravni odjel; Mjesni odbori; Lokalna akcijska grupa „Adrion“; Hrvatska gospodarska komora – Komora Split; Hrvatski zavod za zapošljavanje; Ministarstvo gospodarstva; Ministarstvo poduzetništva i obrta; Ministarstvo poljoprivrede; Hrvatska banka za obnovu i razvoj</p>	<p>Jedinstveni upravni odjel; Mjesni odbori; Konzervatorski odjel Imotski; Zemljišno – knjižni odjel Imotski; Komunalno društvo „Topana“; Županijska uprava za ceste; Hrvatska elektroprivreda; Hrvatske vode; Hrvatske ceste; Hrvatske šume; Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti; Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture; Ministarstvo zaštite okoliša i energetske učinkovitosti</p>	<p>Jedinstveni upravni odjel; Mjesni odbori; Poljoprivredno – savjetodavna služba Imotski; Konzervatorski odjel Imotski; Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti; Ministarstvo poljoprivrede; Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju</p>

Analizom PEST i SWOT na radnim skupinama pri izradi strategije općine Podbablje, pokazalo se da glavna prepreka održivom razvoju općine leži u manjku suradnje između političkih elita, slaba komunikacija ključnih dionika te manjak svijesti o mogućnostima i načinima razvoja. Iz tog je razloga potrebno inzistirati na transparentnosti rada i suradnji svih dionika razvoja na svim razinama i sektorima, budući je suradnja i sinergija ključ za postizanje vizije Podbablje 2020. Nadalje, nužno je osigurati

Zbog društvene i gospodarske revitalizacije općine koja se mora kretati u smjeru korištenja svih postojećih resursa, poseban je naglasak u provedbi strateških prioriteta Podbablja prvenstveno turizma, poduzetničke infrastrukture, socijalne skrbi i obrazovnog sustava, te jačanju ljudskih kapaciteta. Upravo spomenute industrije jedine mogu potaknuti razvoj ostalih aspekata života u zajednici na razvoj i poticaj za ostanak i aktivan život mladih na prostoru općine Podbablje.

7.2. Financijski okvir 2015.-2020.

Provedivost strategije do kraja 2020., uz radne timove i ljudske potencijale, najviše će ovisiti o osiguranju financijskih sredstva potrebnih za provedbu mjera. Pribavljanje novca kao i održavanje dugoročnih izvora financiranja za lokalnu strategiju značajan je izazov budući sama lokalna razvojna strategija nije zakonska odgovornost lokalne samouprave. Jako je važna svijest političara da pruže potporu u nalaženju potrebnih resursa za provedbu strategije.

Glavni izvori financiranja provedbe Strategije razvoja općine Podbablje i strateških projekata plana za razdoblje od 2015. do 2020. godine su:

- ⇒ Proračun Općine
- ⇒ Sredstva županije SDŽ
- ⇒ Sredstva državnog proračuna, odnosno ministarstava
- ⇒ Sredstva ESI (EU) fondova.

Za provedbu strateškog plana moguće je koristiti i subvencionirane kredite namijenjene jedinicama lokalne samouprave, a koji se dodjeljuju u svrhu predfinanciranja i sufinanciranja EU projekata ili sufinanciranja izgradnje infrastrukture. Neki od mogućih vanjskih izvora financiranja provedbe Strategije opisani su u sljedećim tablicama u odlomku 5,3. ovog dokumenta

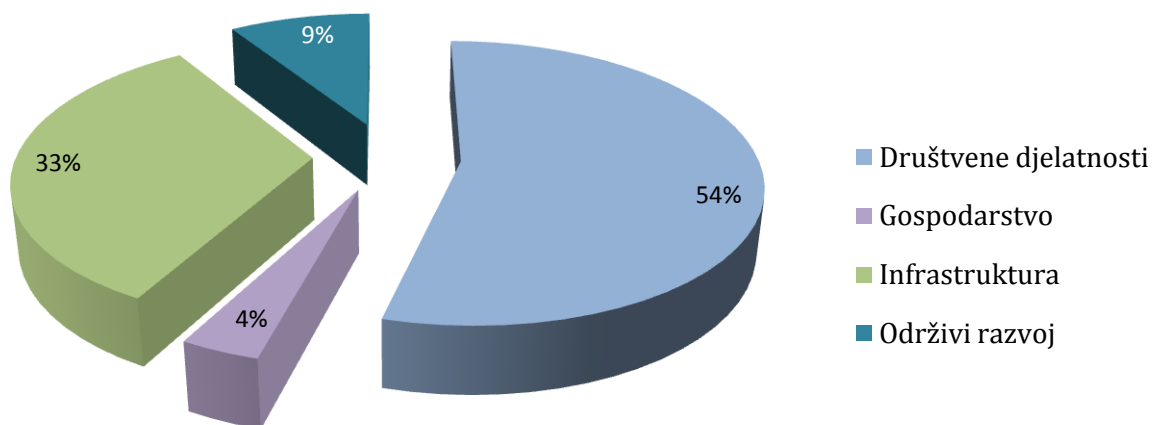

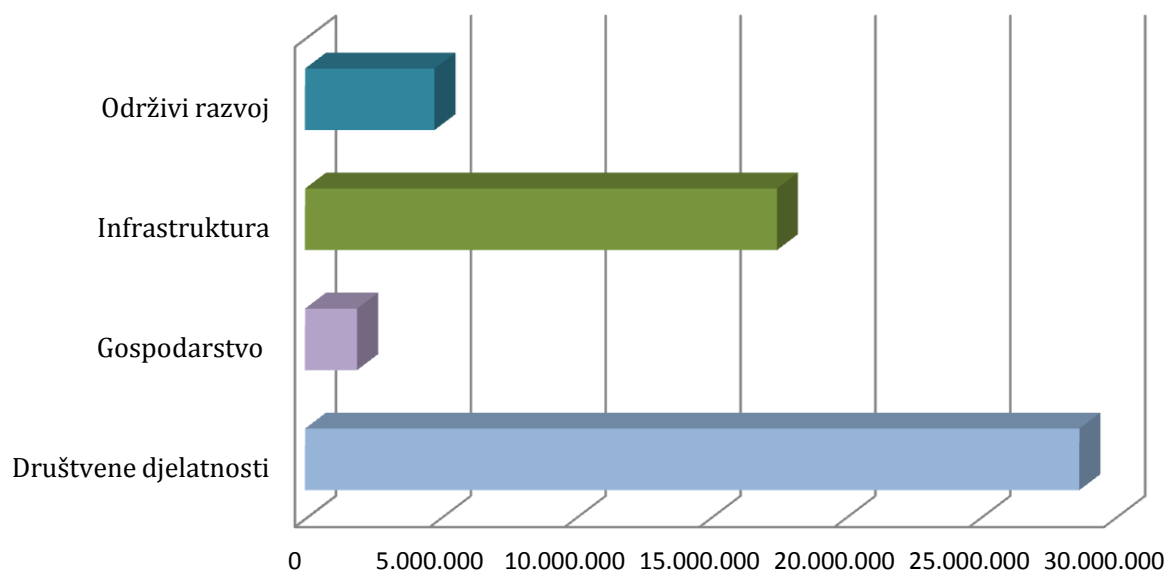
Tablica: Troškovnik za održivi razvoj

Strateške aktivnosti i projekti		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Procijenjeni trošak investicije u kunama bez PDV
4.1.1.1	Izgradnja reciklažnog dvorišta							2.000.000
4.1.1.2	Projekt zaštite okoliša i energetske učinkovitosti							2.000.000
4.1.1.3	Projekt zaštite tekućih voda, bunara, i sl							100.000
4.2.1.1	Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU							200.000
4.2.1.2	Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija							200.000
4.2.1.3	Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje kadrova							200.000
4.2.1.4	Unaprijeđenje sustava protoka informacija i arhiviranje							50.000
4.2.1.5	Uspostavljanje sustava mjerenja učinka i transparentnost							50.000

Grafikon: Financijski plan prema ključnim područjima u postotku

Grafikon: Financijski plan prema ključnim područjima, iznosi u kunama

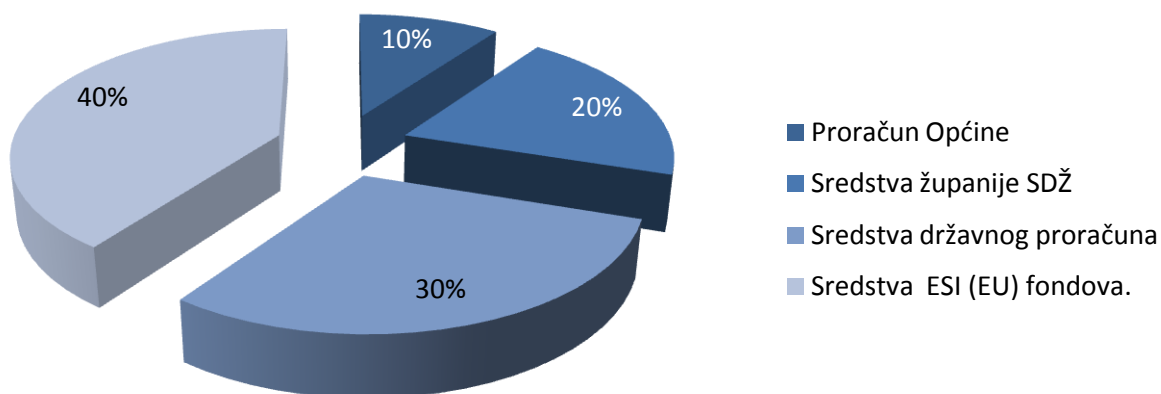
	Društvene djelatnosti	Gospodarstvo	Infrastruktura	Održivi razvoj
Series1	28.710.000	1.930.000	17.500.000	4.800.000

Izvori financiranja

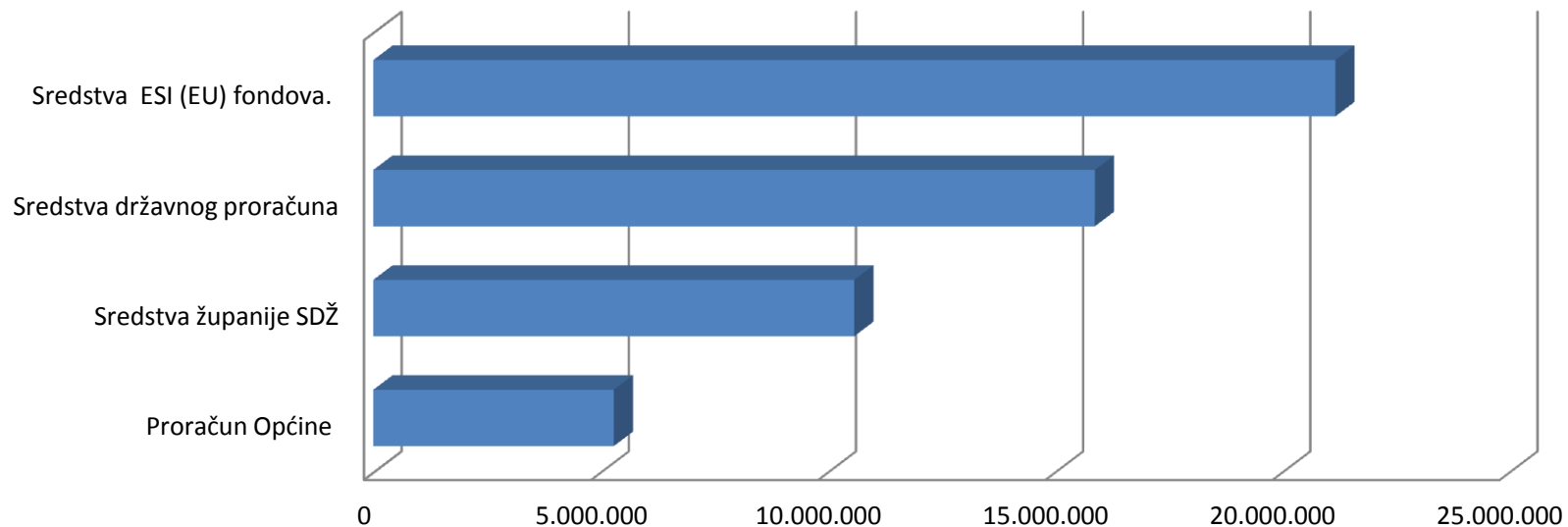
Glavni izvori financiranja provedbe Strategije razvoja općine Podbablje i Provedbenog plana za razdoblje od 2015. do 2020. godine:

- ⇒ Proračun Općine 10 %
- ⇒ Sredstva županije SDŽ 20 %
- ⇒ Sredstva državnog proračuna, odnosno ministarstava 30 %
- ⇒ Sredstva ESI (EU) fondova 40 %.

Grafikon: Plan financiranja u postotcima

Grafikon: Plan financiranja u kunama prema izvoru financiranja

	Proračun Općine	Sredstva županije SDŽ	Sredstva državnog proračuna	Sredstva ESI (EU) fondova.
■ Series1	5.294.000	10.588.000	15.882.000	21.176.000

7.3. Plan provedbe 2015.-2020.

Strategija razvoja općine Podbablje 2015.-2020.		SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
		Društvene djelatnosti	1. STRATEŠKI CILJ	Razvijena kvalitetna zajednica prema suvremenim životnim standardima	1.1.	1.1.1.	1.1.1.1 Izgradnja i otvaranje dječjeg vrtića Podbablje				
				1.1.2.	1.1.2.1 Uređenje i održavanje osnovne škole Krivodol						
					1.1.2.2 Uređenje i održavanje područnih škola						
			1.2.	1.2.1.	1.2.1.1 Izgradnja i otvaranje doma za starije i nemoćne						
					1.2.1.2 Projekt socijalne skrbi „Home first“						
					1.2.1.3 Topli obrok - lanac pomoći starijima i nemoćnima						
					1.2.1.4 Infrastruktura za zdravstvenu zaštitu						
			1.3.	1.3.1.	1.3.1.1 Izgradnja i uređenje sportsko – rekreacijskih centara						
					1.3.1.2 Izgradnja / uređenje sportske dvorane Krivodol						
					1.3.1.3 Izgradnja zatvorenog bazena uz školu Krivodol (projektiranje)						
					1.3.1.4 Razvoj sportskih udruga i manifestacija						
			1.4.	1.4.1.	1.4.1.1 Održavanje kulturnih i vjerskih objekata						
					1.4.1.2 Zaštita i oživljavanje tradicijske arhitekture (suhozidi)						
					1.4.1.3 Zaštita i oživljavanje povijesnih i arheoloških lokaliteta						
				1.4.2.	1.4.2.1 Aktivnosti brendiranja destinacije						
					1.4.2.2 Izrada kulturnih kataloga, putova, cesta						
					1.4.2.2 Poticanje kulturne manifestacije						
			1.5.	1.5.1.	1.5.1.1 Podrška i osnaživanje neprofitnih udruga						
					1.5.1.2 Projekti društvene uključenosti						
		SC 2020.	Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Gospodarstvo	2. STRATEŠKI CILJ	Razvijeno gospodarstvo i rast životnog standarda	2.1.	2.1.1.	2.1.1.1 Razvoj poduzetničke - poslovne zone (projektiranje)						
					2.1.1.2 Razvoj poduzetničkog centra i kontinuirane potpore poduzetnicima						
					2.1.1.3 Podrška razvoju poduzetništva i samozapošljavanju (PR, Prvi posao, Poduzetnička početnica)						
			2.2.	2.2.1.	2.2.1.1 Podrška poduzetnicima početnicima u području ruralnog turizma i drugih nepolj. djelatnosti						
					2.2.1.2 Razvoj i valorizacija turističkih destinacija						
					2.2.1.3 Brendiranje općine (komunikacija, dizajn, promocija)						
					2.2.1.4 Promocija i zaštita tradicijskih zanimanja						
					2.2.1.5 Podrška osnivanju OPG-ova						
					2.2.1.6 Razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava						

SC 2020.		Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
					2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Infrastruktura	3. STRATEŠKI CILJ	Razvijena infrastruktura	3.1.	3.1.1.	3.1.1.1 Dorada prostornog plana, dodavanje turističkih zona i označavanja područja OIE (obnovljivi izvori energije)					
					3.1.1.2 Izgradnja širokopojasne mreže					
					3.1.1.3 Modernizacija postojećih državnih, županijskih i lokalnih cesta					
					3.1.1.4 Modernizacija javne rasvjete					
					3.1.1.5 Izgradnja vodoopskrbnog i vodoodvodnog sustava					
					3.1.1.6 Uređenje i označavanje turističkih puteva i ruta (vinske ceste, biciklističke rute, arh. lokaliteti, OPG i sl.)					
				3.1.2.	3.1.2.1 Uređenje naselja (tradicionalna arhitektura)					
SC 2020.		Prioriteti	Mjere	Strateške aktivnosti i projekti	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Održivi razvoj	4. STRATEŠKI CILJ	Učinkovito upravljanje razvojem	4.1.	4.1.1.	4.1.1.1 Izgradnja reciklažnog dvorišta					
					4.1.1.2 Projekt zaštite okoliša i energetske učinkovitosti (informiranje, zagovaranje i sl.)					
					4.1.1.3 Projekt zaštite tekućih voda, bunara, i sl					
			4.2.	4.2.1.	4.2.1.1 Jačanje kapaciteta za korištenje sredstava EU					
					4.2.1.2 Poticanje širenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija					
					4.2.1.3 Kontinuirano osposobljavanje i obrazovanje kadrova					
					4.2.1.4 Unaprijeđenje sustava protoka informacija i arhiviranje					
					4.2.1.5 Uspostavljanje sustava mjerenja učinka i transparentnosti javnih programa					

Tablica: Plan provedbe

7.4. Praćenje i evaluacija, izvještavanje

Praćenje i evaluacija

Provedba strategije podrazumijeva uspostavu sustava za praćenje i vrednovanje postignutoga. Temelj za praćenje uspješnosti provedbe strategije su zadani indikatori učinka, te indikatori niže razine (materijalni i projektni) koje će trebati utvrditi detaljnim akcijskim planovima.

Praćenje provedbe pretpostavlja kontinuirano procjenjivanje strategije i njezine provedbe, odnosno provedbe svih navedenih ključnih aktivnosti i strateških projekata u odnosu na dogovoreni plan provedbe, potrebne ljudske, financijske i materijalne resurse, infrastrukturu nužnu za provedbu. Praćenje provedbe projekta osigurava koordinacijskom timu, načelniku i Općinskom vijeću, kao i svim drugim zainteresiranim stranama kontinuirane povratne informacije o provedbi.

Također, praćenje podrazumijeva da se na vrijeme identificiraju svi probleme kako bi se omogućila pravodobna prilagodba aktivnosti i projekata u odnosu na novonastale okolnosti.

Radi olakšanog praćenja provedbe strategije koristit će se formirana baza projekata, te plan provedbe prema godinama.

Definirane točke provjere osigurat će kontinuirano praćenje projektnih aktivnosti i ocjenjivanje, te izvještavanje radnih timova.

Izvještavanje i PR aktivnosti

Kako bi se omogućila uključenost svih dionika u provedbu strategije, nužno je kontinuirano izvještavanje javnosti o fazama provedbe provedbe, rezultatima, prikupljenim informacijama, odnosno o svemu što je relevantno za život svih članova zajednice.

Izvještavanje i PR aktivnosti uključuju:

- ❖ Kvartalni izvještaji koordinacijskog tima
- ❖ Godišnji izvještaji koordinacijskog tima, Općinskog vijeća i načelnika
- ❖ Najave strateških projekata
- ❖ Javne objave i pozivi za uključivanje
- ❖ Javno predstavljanje rezultata prikupljenih implementacijom projekata.

Izvještavanje i PR aktivnosti obavljat će se na jedan od načina:

- Ineternetskom stranicom Općine
- E-mailom, newsletterom,
- Javnim predstavljanjem i okupljanjem
- Javnim glasilima, medijima (TV, radio, novine, društvene mreže).

8. ZAKLJUČAK

Kao ključni dokument razvoja na lokalnoj razini dokument Strategija razvoja općine Podbablje vlasništvo je svih stanovnika općine, svih pravnih i fizičkih osoba koje djeluju na ovom području. Dokument je rezultat predanog rada članova radnih skupina, obrade i analize svih relevantnih podataka, a temeljen je na suradnji i partnerstvu između ključnih dionika. Strategija sadržava niz potrebnih mjera koje su uvjet daljneg razvoja općine Podbablje, oko kojih su se usuglasili svi sudionici u izradi Strategije, putem radnih grupa i javne rasprave, kako bi zajednički definirali razvojni smjer i strateške ciljeve.

Izrada Strategije trajala je pet (5) mjeseci i okupila je preko 35 predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora općine, te je kroz provedeno istraživanje ispitano mišljenje većeg broja pravnih i fizičkih osoba. Identificirano je i obrađeno 43 razvojna projekta koji su zalog budućeg razvoja općine Podbablje.

Jedan od ključnih preduvjeta u donošenju ovog dokumenta je i spoznaja kako se tijekom izrade Strategije postigao sporazum o važnosti planiranja, te je podignuta razina svijesti o razvojnim potrebama i ograničenjima s kojim je općina suočena. U Strategiji su identificirani ključni razvojni pravci, te se uspostavila uspješna komunikaciju između svih ključnih dionika. Ta činjenica poslužiti će kako bi se sastavili učinkoviti provedbeni timovi za provedbu strategije.

Zaključno, krajnja svrha cijelog procesa strateškog planiranja i izrade Strategije je osigurati višu kvalitetu života za sve stanovnike općine, a to znači unaprijediti društveni život i infrastrukturu općine, podići razinu gospodarske konkurentnosti poduzetnika, očuvati okoliš, odnosno rasti prema načelima održivog razvoja. Za ostvarenje Strategije potrebno je kontinuirano i fokusirano raditi na stvaranju pozitivnog okruženja, koje će zasigurno rezultirati većom kvalitetom života u općini Podbablje, smanjenjem emigracija, nezaposlenosti te stvaranjem pozitivne razvojne perspektive općine.

Najveći izazov pred općinskim vodstvom je kako da sve zacrtane ciljeve razvoja ostvare zajednički i u planiranom roku, te kako da iznađe sredstva putem državnih i EU institucija za financiranje ključnih projekata. Ukratko, najveći izazov biti će kako da planirana vizija razvoja Podbablje 2020. godine postane stvarnost, implementirani projekti referenca, a dostignuti rezultati podloga za dostojanstven život svakog stanovnika općine.

DODATCI:

- A. Odluka o izradi strategije i imenovanju radnih timova
- B. Popis skraćenica
- C. Popis tablica
- D. Popis slika
- E. Popis Grafikonova
- F. Imenovanje koordinacijskog tima za provedbu
- G. Imenovanje radnih timova za provedbu strategije
- H. Zapisnik o zatvaranju javne rasprave i o dobivenim prijedlozima i mišljenjima
- I. Proširena baza projektnih ideja

DODATAK A Odluke o izradi strategije i imenovanje radnih timova

Slika: Odluka o izradi strategije

**REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
OPĆINA PODBABLJE
KLASA:310-01/01-14/5
URBROJ: 2129-05/01-14
DRUM, 09.10.2014.**

Temeljem članka 27. Statuta općine Podbablje (Službeni glasnik općine Podbablje 2/13) Općinsko vijeće općine Podbablje je na svojoj XII. sjednici održanoj 09.10.2014. donijelo

ODLUKU

o izradi Strateškog razvojnog programa općine Podbablje

I.

Općinsko vijeće Općine Podbablje je odlučilo da se izradi Strateški razvojni program Općine Podbablje za razdoblje od 2015. do 2020. g.

II.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u Službenom glasniku općine Podbablje.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
Josip Šerić

DODATAK B Popis skraćenica po abecednom redu

- ADSL – Asimetrična digitalna pretplatnička linija
APPRRR – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
B.K. – Boćarski klub
BDP – Bruto domaći proizvod
C.S. – Crpna stanica
CZS – Centar za socijalnu skrb
DZS – Državni zavod za statistiku
EFPR – Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EFRR – Europski fond za regionalni razvoj
EK – Europska komisija
EPFRR – Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF – Europski socijalni fond
ESIF – Europski strukturni i investicijski fondovi
EU – Europska unija
FZOEU – Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
HAC – Hrvatske ceste
HBOR – Hrvatska banka za obnovu i razvoj
HČSP – Hrvatska čista stranka prava
HDSSD – Hrvatski demokratski slobodarski savez Dalmacije
HDZ – Hrvatska demokratska zajednica
HGK – Hrvatska gospodarska komora
HPD – Hrvatsko planinarsko društvo
HSP – Hrvatska stranka prava
HSS – Hrvatska seljačka stranka
HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO – Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
ICT – Informacijsko – komunikacijske tehnologije
ISDN – Integrated Services Digital Network
JLPS – Jedinice lokalne i područne samouprave
JLS – Jedinica lokalne samouprave
JUO – Jedinstveni upravni odjel
K.U.U. – Kulturno – umjetnička udruga
KF – Kohezijski fond
KUD – Kulturno – umjetničko društvo

L.U. – Lovačka udruga
LAG – Lokalna akcijska grupa
MB – Matični broj
MINPO – Ministarstvo poduzetništva
MINT – Ministarstvo turizma
MIZ – Ministarstvo zdravlja
MO – Mjesni odbor
MPS – Ministarstvo poljoprivrede
MRRFEU – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
MSP – Mala i srednja poduzeća
MSPM – Ministarstvo socijalne politike i mladih
MZOEU – Ministarstvo zaštite okoliša i energetske učinkovitosti
MZOŠ – Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
N.K. – Nogometni klub
NL – Nezavisna lista
OCD – Organizacije civilnog društva
OIB – Osobni identifikacijski broj
OIE – Obnovljivi izvori energije
OPG – Obiteljsko – poljoprivredno gospodarstvo
OPKK – Operativni program Konkurentnost i kohezija
OPULJP – Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali
PR – Odnosi s javnošću
PRR – Program ruralnog razvoja
RH – Republika Hrvatska
ROP – Razvojni operativni program
SC – Strateški cilj
SDŽ – Splitsko – dalmatinska županija
Š.D. – Športsko društvo
TK – Telekomunikacije
TZ – Turistička zajednica
UPS – Udaljeni pretplatnički stupanj telefonske mreže
ZPP – Zajednička poljoprivredna politika
ŽUC – Županijska uprava za ceste

DODATAK C Popis tablica

Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.	23
Raspodjela sredstava EU-a po prioritetnim osima OPKK 2014.-2020.	26
Osnovni statistički podaci kontingenta stanovništva 2001./2011. u općini Podbablje	54
Stanovništvo, stanovi, domaćinstva i gustoće naseljenosti 2001. / 2011.	55
Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi	56
Pokazatelji razvijenosti općine Podbablje u usporedbi sa županijskim i državnim pokazateljima	65
Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta	67
Popis poduzeća s barem jednom zaposlenom osobom	69
Popis obrtnika Općine Podbablje	72
Radni kontingent 2001./2011. u općini Podbablje	78
Nezaposlenost u općini Podbablje po godinama	79
Nezaposleni prema razini obrazovanja	80
Stanovništvo općine starije od 15 godina prema izvorima sredstava za život	81
Nezaposleni prema dobi na dan 31.12.2014.	81
Prikaz ukupnog broja registriranih objekata prema naseljima	84
Udruge na području općine Podbablje	93
Osnovni podatci o Općini Podbablje	100
Analiza proračuna Općine Podbablje	110
SWOT analiza	117
PEST analiza općine Podbablje	121
Grafički prikaz strateške mape 2015.-2020	126
Strateški cilj 1	127
Mjera 1.1.1 Razvoj ustanove predškolskog odgoja	128
Mjera 1.1.2 Modernizacija i opremanje škola	129
Mjera 1.2.1 Razvoj mreža socijalne skrbi	129
Mjera 1.3.1 Razvoj sportske infrastrukture	130
Mjera 1.4.1 Zaštita kulturne baštine	131
Mjera 1.4.2 Razvoj i poticanje kulturnih inicijativa	132
Mjera 1.5.1 Razvoj organizacija civilnog društva	133
Strateški cilj 2	134
Mjera 2.1.1 Unaprjeđenje poduzetničkog okruženja	135
Mjera 2.2.1 Jačanje kapaciteta za razvoj ruralnog turizma temeljenog na ekološkim i eno-gastro proizvodima, tradicionalnim obrtima i kulturnoj baštini	137
Strateški cilj 3	138
Mjera 3.1.1 Izgraditi i poboljšati postojeću komunalnu i okolišnu infrastrukturu uz	138

promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	
Mjera 3.1.2 Očuvanje tradicionalnih obilježja prostora	139
Strateški cilj 4	140
Mjera 4.1.1 Očuvanje i unaprijeđenje stanja okoliša i bioraznolikosti	141
Mjera 4.2.1 Povećanje kompetencija vodećih ljudi Općine i unaprjeđenja sustava upravljanja razvojem	142
Usklađenost SC1 s ciljevima višeg reda	144
Usklađenost SC2 s ciljevima višeg reda	147
Usklađenost SC3 s ciljevima višeg reda	148
Usklađenost SC4 s ciljevima višeg reda	149
Pokazatelji učinka strateških ciljeva	153
Popis tijela javnog sektora prema područjima Strategije	157
Troškovnik za društvene djelatnosti	159
Troškovnik za gospodarstvo	160
Troškovnik za infrastrukturu	160
Troškovnik za održivi razvoj	161
Plan provedbe	164

DODATAK D Popis slika

Dionici lokalnog razvoja	8
Usklađenost Strategije razvoja Općine Podbablje sa strategijom Europa 2020	9
Dostizanje vizije	10
Koraci / faze za izradu i provedbu strategije	15
Organizacijska struktura za izradu strategije	16
Time table radnih sastanaka	17
Poveznica s razvojnim dokumentima višeg reda	19
Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi)	22
Usklađenost s EU dokumentima	23
Raspodjela sredstava EU-a prema razvijenosti država članica	26
EPFRR	28
EU/RH	29
Obnova sela u ruralnim područjima	30
Faze pripreme projekta	33
Gospodarsko – političke razine	34
Reljef ilirska kraljica Dijana, Proložac	35
Imotska krajina u doba turske vladavine	36
Položaj Splitsko – dalmatinske županije u RH	37
Položaj Općine Podbablje unutar Splitsko – dalmatinske županije	38
Administrativna podjela Imotske krajine po općinama	38
Nadmorske visine s područje bivše Općine Imotski	40
Stambeno – gospodarski kompleks Perinuša, Foto: Ante Karin	43
Kamenmost – niz kuća uz cestu	43
Kuća Domljan, Foto: Ivan Alduk	43
Perinuša iz zraka, Foto: Luka Kolovrat	43
Crkva sv. Ane, Poljica 1975. G, Foto: Anđelko Gudelj	46
Interijer crkve sv. Luke 1956. g	47
Crkva Sv Ane, Poljica, Foto: Polo	47
Tin Ujević	48
Bista T. Ujevića ispred OŠ u Krivodolu, Foto: Vesna Ujević	49
Mate Ujević	52
Žarko Domljan	52
Imotsko polje, Foto: Polo	67
Vinogradi, Foto: Polo	67
Poduzetnička zona Poljica (ljubičasto) prema prostornom planu uređenja	77

Područje poduzetničke zone Poljica, trenutno stanje	77
Koncept ruralnog turizma	83
Apartmani i kuće za odmor	85
Tradicijski stol, gastronomska ponuda	86
Oš Tin Ujević, Krivodol	87
Kulturne manifestacije, Foto: Darko Lončar	92
Kulturni programi	96
Endem mekousna pastrva, rijeka Vrljika, Izvor: dzzp.hr	99
Javna uprava u Republici Hrvatskoj	101
Administrativne razine	102
Organizacijska struktura Općine Podbablje	105
Izgled web stranice Općine Podbablje	111
Grb Općine Podbablje	113
Zastava Općine Podbablje	113
Svečana zastava Općine Podbablje	113
Alati PR aktivnosti	116
Općina u odnosu na PEST analizu	120
Prikaz ključnih stupnjeva u definiciji razvoja općine Podbablje 2015.-2020.	123
Temeljne vrijednosti općine Podbablje	124
Područja razvoja općine Podbablje	125
Međusobna povezanost ciljeva	128
Strateški cilj 2	134
Usklađenost s višim razinama	143
Održivi razvoj općine Podbablje	156
Odluka o izradi strategije	169
Odluka o imenovanju radnih timova za izradu strategije	170
Odluka o imenovanju koordinacijskog tima za izradu strategije	172

DODATAK C Popis grafikona

Raspodjela sredstava EU-a po prioritarnim osima OPKK 2014.-2020	27
Udio stanovništva prema spolu prema popisu 2001./2011	53
Površina pojedinih naselja u odnosu na površinu cijele općine Podbablje	55
Stanovništvo prema najvišoj završenoj školi	56
Broj stanovnika na području Općine Podbablje 2001.-2011.	56
Demografski trend kretanja stanovništva od 1857. – 2011	57
Površina korištenog polj. zemljišta u postotku u odnosu na ukupno polj. zemljište	68
Nezaposleni prema spolu	78
Radno sposobno stanovništvo 15 – 64 godine	79
Evidencija HZZ	80
Izlaz iz evidencije HZZ	80
Nezaposleni prema stručnoj spremi	81
Nezaposleni prema godinama starosti	81
Razine i vrste komunikacije, grupe zainteresiranih javnosti	115
Organizacijska shema za provedbu strategije	155
Financijski plan prema ključnim područjima u postotku	161
Financijski plan prema ključnim područjima, iznosi u kunama	162
Plan financiranja u postotcima	162
Plan financiranja u kunama prema izvoru financiranja	162

DODATAK D Imenovanje koordinacijskog tima za provedbu

DODATAK E Imenovanje radnih timova za provedbu strategije

DODATAK F Zapisnik o zatvaranju javne rasprave i o dobivenim prijedlozima i mišljenjima

DODATAK G Proširena baza projektnih ideja

DRAFT